

ھەجىئى جىلى

و

مالباتا وى

هەجىيٌ جىلى

و
مالباتا وى

فریدا هەجى جەوارى

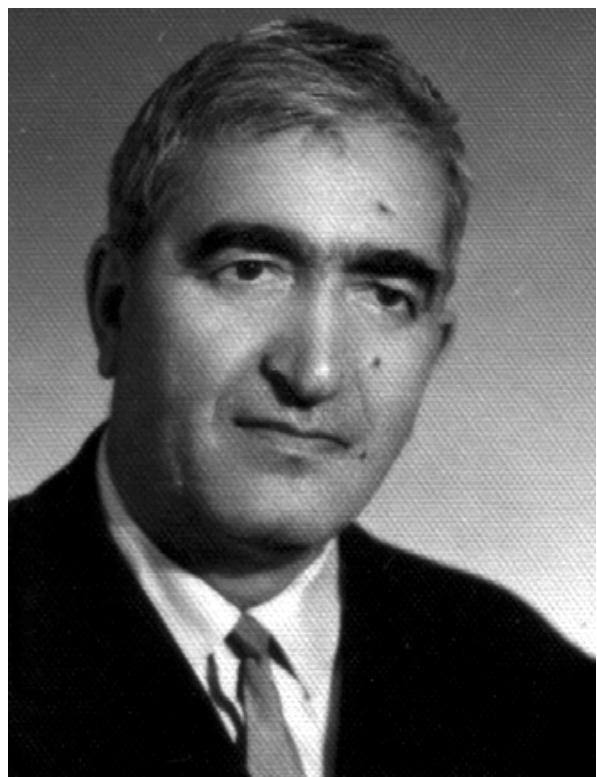
دەزگای چاپ و بلاکىرىنى وەدى ئاراس

ھەولىر - ھەریمى كوردىستانى عىراق

هەموو مافیک هاتووهە پاراستن ©
دەزگای چاپ و بلاکردنەوەی ئاراس
شەقامى گولان - ھەولىر
ھەریمی کوردىستانى عىراق
ھەگبەي ئەلېكترونى aras@araspress.com
وارگەي ئىنتەرنېت www.araspublishers.com
دەزگاي ئاراس لە ٢٨ تىرىزىن (٢) ١٩٩٨ هاتووهە دامەزران

فریدا ھەجى جەوارى
ھەجىيى جندى و مالباتا وى
كتىبى ئاراس ژمارە: ١٣١٧
چاپى يەكەم ٢٠١٢
تىرىزى: ٦٠٠ دانە
چاپخانەي ئاراس - ھەولىر
ژمارەي سپاردن لە بەرپەبرايەتىي گشتىي كتىبخانە گشتىيەكان ٩٢٩ - ٢٠١٢
نەخشانىنى ناوهە و رازاندەوەي بەرگ: ئاراس ئەكرەم

ژىنگ:
ژمارەي پىوانە يىي ناودەولەتىي كتىب
ISBN: 978-9966-487-87-4

هەجىيى جندى

1990 - 1908

ئەقا پىرتووکا منه داوىيىيە ل سەر ھەجيي جندى و مالبەتا وى.
 ۋەچىرىنىڭ ئەقا پىرتووکى دا، ب ھنە گوھاستنافا، قىنياتىن ژ پىرتووکا "ھەجيي
 جندى، ۋىزىلەتلىك كار، قىنياتىن ل سەر سەدسىماليا بويينا وى،
 نېمىزىلەتلىك كار، ۋەسکار ژ رۇزىنىشىن وى، كو جارا يەكەمین چاپ
 دەقىقە، قۇتارىن نۇو و وېنەيان نۇوويە دىرۈكى جى گىتنە.

نافه‌رۆک

11	خوھندەقانى مەرا
15	فۆلکلۆر د ناۋا ئەمرى ھەجىيى جندىدا (ژ رۆژنىشىئىن وى)
26	ژ بېرانىنيد ھەجىيى جندى
26	ئەمەنچايىر
41	كۆچبەربۇونا مە
52	سېويخانە
55	گوندى قۇنداخسازى
56	خوھندكارى زانىنگەھى
57	سالىن خوھندكارىي، بەر ب ئاسوئىين نۇوييە فەرە
66	كۈنفيرانسا كورىزانىي
72	"ئاها، ئەفە قورانا مە"
74	بەرى گرتىنى
79	گرتىن
93	ئازادىيىدا
97	كاندىداتى (دۆكتورى) فىيلولۇزىيى
100	سالىن شەپى جىهانى يى دوييەمین
109	مەرف ب ئەمرى درېز دىگەيىزە مارازا
119	بەشا كورىزانىي يَا سېكتۇرا
120	پانزدهھ سال بى جەردۆيى گىنجۇ
121	"ئەز ب دل بمبارەك دكم"
160	٦٠ سالىيا بۇوينا ھەجىيى جندى

127	بەشا کوردزانیی ل فاکولتیتا
134	٧٠ سالیا هەجیی جندی
135	قەدرگرتنا هەجیی جندی
138	نەما میکایلی رەشید
139	فیریکى ووسق - هەجیی جنديرا
141	دەرھەقا فیریکى ووسقدا (ژ رۆژنیشىن ھ. جندی)
149	قەزیا، کو ھاتنە سەرئ من (ژ رۆژنیشىن ھ. جندی)
155	٨٠ سالیا بۇوینا هەجیی جندی
155	قىيمەتكىن ئەمەكتى رووشەنبىرىتى كورد
157	"ئەز بۆرچدارم ئالى بكم"
164	رووبېل ژ ژيانا ولاتپارىز
167	رۆزىد ئەمرى هەجیی جندى داۋىيى
172	سەردازىيەكىرن
172	دەرھەقا هەجیی جندى دا
182	٩٠ سالیا بۇوینا هەجیی جندى
182	سېسىيا ئولى بۆى ٩٠ سالیا بۇوینا هەجیی جندى
185	١٠٠ سالیا بۇوینا هەجیی جندى
185	مسېسىيا زانىارىي ل يېرىقانى
187	ئەسازا ژ بۆ سەدسالیا هەجیی جندى
189	ئەز سلافلە دكم
191	چەپىنا ئەنسىيتىووپىا كوردى يا پارىسى
192	ئەز چوبوبومە كوردىستانى
194	كۆنفيرانس ل سەر هەجیی جندى (دوھۆكىدا)
196	پەيقا يەكىتىيا نەقىسەرەين كورد-دوھۆك د ساخكرنا سەدسالیا هەجیی جندى
201	بۆنَا بىرانيينا زانىارى كورد بى مەزن هەجیی جندى
204	مەزنايى كوردزانى

205	ئەمەکدارى زارگۇتنى كوردايى مەزن
208	وهزىرى ئېشىق: مەزنايى خودانى كەدا مەزن
214	كاوا نەمر: ھەجىيى جندىيەكى نەمر
219	بىبلىوگرافيا بەرھەمەن ئەجىيى جندى
220	پرتووكىن زمان و ئەدەبىەتا
221	بەرھەمەن فيلولۇگىيى، بەرھەقۇكىن زارگۇتنى
223	پرتووكىن ئەدەبىياتى و فەچىكىن
224	بەرھەمەن تەرجمەكى (وهرگەراندى) ژ زمانى ئەرمەنكى
225	بەرھەمەن ئەدەبىەتىيەتىسى ئۆسا ژى چاپ بۇونە
226	دەرھەقا ھەجىيى جندى دا (پرتووكادا)
228	خانما ھەجىيى جندى زەينەقا ئىقۇ
236	دۆتىن ھەجىيى جندى جەوارى.. دۆكتۆر فريجا ھەجى جەوارى
240	وهزىرى ئېشىق .. سەد ھەيفا تە خاتۇونا كورمانچىيى
244	فرىدا ھەجى جەوارى (دەرھەقا خوددا)
254	زينا ھەجى جەوارى
225	دۆكتۆر نۇورا ھەجى جەوارى
266	مووزىكازانا كورد (بۇ ٧٠ سالىيا بۇوينا وى)
280	ئەسکەرى بۆيىك خۇوشكا مەيە نۇورى ژى ئىدى ٧٠ سالىيە
281	پريىسىكى مەھۋىي خۇوشكا مە نۇورا ھەجى جەوارى ٧٠ سالىيە
285	نازا ھەجى جەوارى

خوهدەقانین مەرا

ژ بەر وى يەكى، كۆهازا فريدا هەجي، وەك نەفەرا مالى، ژ كار و بارى باشى هەجيي جندى، دى زەينەقا ئىقۇ، هەپىنج خۇوشكا هەيە، ژ هەمۇو كەسان بىتىر ئاكاھدارىيەن ئوسا سەر ژيان، كار و بارى وان ب جى كرنە، يېن كۆبلى وى بەلكى كەسەكى دنى نكاربۇويا ئەو ئاكاھدارى ب دەستخستان، هەرقاسى زى ئەس زانە و شەرەزا بۇويما.

ئەقا يەكەلەك ئاكاھدارىيەن فريدا هەجي ژ بۇنا مە خوهدەقانان دىكە يېن وونىكال، چەقكانيكە ژىفيتىرىپۇنى و بەر وى يەكى زى يېن گرانبهانە.

وەزىرى ئەشى

پەرقىسىر هەجيي جندى ئەو شەخس و شوخۇلۇقانى كوردى سۆقىتىيە، نافى كىيزانىقا گرىدىايە پىشىداچووبينا چاندا كوردايە تۆمەرى. ئەوى ب راستى تەمامىيا مەكتەبەكە زارگۇتنىزىيە ب بەرەكتە ساز كر.

دېرىۋكا چاندا كوردايە سۆقىتىيە بەرى ئەول ناف و هەرەكتە-كاركىدا هەجيي جندىقا تى دىهاركىن و نرخاندى دەوتا هەجيي جندىيە هىزىا فريدا هەجي جەوارى ب خەمخورى، دلبارستانى و شىكىداريا ئەولەدىيى رىيا ژيان و كاركىدا باشى خودقا مژۇول بۇويە و ئەڭ پەرتۈوكا دانىيە ل سەر تەختى مە.

ئەڭ كار تەنى هىزىايى پەسندايىنە و شىكىدارىيە.

... پەرتۈوكا چەقكانيا راستىكۆيە، كۆ گەرەكى بىبە بىنگەما ئىزباتىي- بىبلىوگرافىي بۇنا ب راستى و تام نىكار و رۇلا هەجيي جندى د دېرىۋكا چاندا كورد و كوردىستانىدا جىي خوبىي هىزىا و لايق بىرىن.

ئەف پرتووک د دەرەجا بىرانىن-شىكرانىدىا ھەيكلەكى پر كەمالە -
بۇنا بىرانىنا قەھرەمانىا ھەجيي جندى و مالبەتا وى يە ل مەيدانا چاندا
كوردى.

دۆكتور چەركەزى رەش

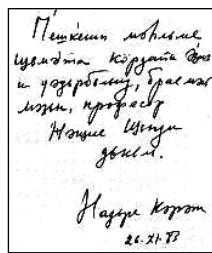
* ... تو دەرەجەكە كوردا زىيە ئوسا تونە، كو ھەجيي جندى ب كارىد خوه
ئەو دەولەمەند نەكربىه ...

كوردا زىيە ئوسا تونە، كو ھەجيي جندى ب كارىد خوه
رۇزھلاتناسىي يى ئاكادەميا سۆۋەتىستانىي يى زانىيارى -

قاناتى كوردو، ئى. سووكىرمان، م. روودىنلىق،
بى. ۋاسىلېتىشا، ز. يۈرسۈپۇقى، ۋ. مۇسائىلىان. س. ۱۹۶۸

* پىشقاچوونا چاندا كوردى ل ئەرمەنیستانى دىرييكت و بى نافىرى
گىرىدابە نافى ھەجيي جندىقا.

ى. ئى. سووكىرمان، ۱۹۶۴

* پرتووکا خوه پىشىكىشى مەھلمى جمەتا كوردا يى
ئەزىز و قەدرىلند، برايى مەيى مەزن، پروفېسسور
ھەجيي جندى دكم.

نادىر كەرەم
۲۶.۰۹.۱۹۸۳

(نادىر نادىرۇق، ئاكاديمىك،
پرتووکا "نەفت، دوه، ئىرۇق و سېتى" ئاملا-اتا-ف.ھ.)

* ب ھىزىكىرنا بىقەلپ و قەدرگىرتىا بىيە ساب ئاپى ھەجيرا- ئەولەدئى ۋى
جمەتا مىرخاسرا، وەكى ئانەگۈرى وى مىرخاسىي ئەمەك بەردا درىزە.

شەكرىيى خودۇق

*... هى د دەسپىكى سالىن ٣٠-ى رۆزئەما رىا تەزه" دا ھەجيي جندى ب
ناش كىن وەك مەزمەزكى پشتا جاندا كوردى. يا ھەرە بەلكىش و مووهيم
ئەوه، كو قى نرخاندى هىز و راستىيا خوه پر سالان پشت را ژى ئوندا
نەكر، گافا ئارتىشە كە رۆناك بىرىين كورد يا گران ل ئەرمەنىستانى ھەف
گرت، چى بۇ.

وەزىرى ئەشۇ

*... ئەز كەد و كارى رەوشەن بىرىين مەيە ئەرمەنىستانىيە دن نمز ناكم، لى
ھەقى ئەوه، كو جىي ھەجيي جندى د ناقا گشكادا جودا بۇو. ئەو تېيى
بگۇتا مالخى وى مالبەتا رەنگىن بۇو، خەمخور و رېقاپرى گشكاد.

ئەسکەرى بۆيک

*... ئەم ب شىكىداريا كۈورە ھەلال دۆك تۆرى فلۇلۇزىي، پروفي سۆر،
شوخولكارى زانىستىيە ئەمەكدار ھەجيي جندى جەوارى گەرە ناشكىن
"باۋى زارگۇتنا جەمەتا (گەلى) كورد" ...

چەركەزى رەش

فۆلکلۆر د نافا ئەمرى ھەجىيى جندىدا

ژ رۆزئىشىن ھەجىيى جندى

ھەجىيى جندى ژ زارى ھەسۋىي مەمۇق، گوندى ھەكۆدا،
زارگۆتنى دنىسىه. ۱۹۳۱ س.

ھەجىيى جندى ژيانا خوه پىشكىشى بەرەڭىرن، ب زانىستى لىكۆلين كرنا و
وەشاندنا زارگۆتنا گەلى خوبى پر ھزكىرى كر.

سالىد شەرى جىهانى يى ئەول، ھىنزا زولما رۆمى، رەف و بەزى ھەجىيى
جندى ژ ئىيل و ئەشىرا خوه قەتىيا، خوناھى خوه: دى و باف، خوشك و برا،
كالك و پىركىيد خوه ئوندا كرن... سىويخانادا مەزن بۇو. ھەجىيى جندىرا
تەنلىقى ماپوون روتى كورمانجىي، خىرهتا ملەتىي و سدقى قەنجىي.

گوندىن ئەرمەنستانىيە كورمانجىي ب تۆمەرى بۇونە گوندى زارۇتىا وى

- ئەمانچايرادودا، لى زارگۇتن ژىرا بۇ دەنگى دايىكا وىه ھزكىرى زۆزانا ئىقق.

ژرۆزنىشىن ھەجىي جىدى

دئى و باشقى من- زۆزانا ئىقق و جىندىي ئەسىد، دەنگبىيىز بۇون، گۇۋەندادا دىستان، دەنگى وان زەف خوهش بۇو...

دايىكا من زقىستانا، گافا باشقى من دچوو ئۆدا كالكى من، زارقىخوه سەر نېينى ددانە روونشتاندىنە و مەرا ب زارەكى شىرين و كوبىرەكە خوهش ھكىيات دگۇتن. قى سەھەتى ژى تى بىزى دەنگى وى گوهى مندانە... ھكىياتا "كايىزىرىن" و بەيت سەرھاتيا "سيابەند و خەجى" تو وختا ژ بىرا من ناچن... ۋايمە بەر چەقى منه بەزىن و بالا سىابەند، تىر و كەۋانى وى، چىايى سىپانى خەلاتى...

ئاخ، خىرا خوهزل وى چاخى... كۆخكى چووكە بەر رۇنایا لەنپا نفتى...
منرا شابۇونەكە مەزن بۇو، وختا پاشوهختىي، ھكىياتا "كايىزىرىن"
کورى خاتىما منه كىدى ئەجۇيىھەمید منرا گۆت و من ژ بەر زارى وى
نېيسى و دا چاپ كرنى.

مەھىيد زقىستانى، چاخى بەرفى كاز - گىددووك دىكىرن، گوندىيى ئەمانچايرى شەھىيد زقىستانىيە درىز دهاتنە ئۆدا كالكى منى ئەسىدى برق.
بىن دىيدىتى دەرھەقا كال و باشقى خودا، ئەمرى بەرىدا گلى دىكىرن، گلىيى رۆزى دىكىرن، كلام، بەيت، سەرھاتى، سۆقبەت دگۇتن...
ژ وان ھكىاتبىيىز و دەنگبىيىز يەك ژى سازىبەند و دەنگبىيىزەكى ئەيان، ئاشق نازك (كاملى بەكر) بۇو، كوتەقى برازىي خوه ژ گوندى جىنار قۆزلەجى دهاته گوندى مە مىغان. ئە و ژ چەقا بەلەنگاز بۇو، ساز دىخست و پىيرا ژى ب دەنگەكى خوهش كلام دگۇتن...

و هەر جارا، گافا باقى من ئەز ژى دېرمە ئۆدى، من سەھەتا ب
ھەواسكارىكە مەزن گوه ددا سەر وان كلام و هكىاتا... و وان نمۇونى
زارگۇتنى سەر من تەسیرەكە مەزن دەشتىن...

گوندى قوندەخسازى... (نها رىا تەزه، ل ئەرمەنيستانى - ف.ھ.). بەلى،
ھەما وى گوندىدا بۇو، من ب كورايى ناسيا خوه دا ئەرف- دەدت، رابۇن-
روونشاتىدا جەمەتا خوه و ب ھزكىن جارا پىشىن هكىات، كلام، گلى-
گۇتنىد گونديا نېسىن...

من، زلامى يېر و مىسکەن، دى و باش ئونداكىرى، ب ھەستا ئونداكىنىيە
خەدار تەخمىن دىكى، وەكى دور و جەواھەرى مە - بەيت- سەرهاتى، هكىات،
كلام، مەسىلۇك ژى دىكارن بىنە ئوندا كرنى.

سالا ۱۹۳۱-ئى كۆما ئەليفبا يا وەزىرەتا ئەرمەنيستانىيە رۇنكاينىيە ناشا
دېرۋىكا گەلى كورادا جارا ئەولۇن ئېكسپېيدىسيما (كۆما بەرەشكىنا
زارگۇتنى)، ئاماھە كىر. سەركارى ل وى ئېكسپېيدىسيايى زانەيى زمانى
كوردى، پرۆفەسۇر ئاساتۇر خاچاتربىان دىكى. ناشا وى ئېكسپېيدىسيايى
ئوسا ژى رېداكتورى رۆزى ما "ریا تەزه" جەردۇبىي گىنچق، كۆمۈزىتۈر كارق
زاكارىيان بۇون. ئېكسپېيدىسيما مە ل وان ناڭچىن ئەرمەنيستانى، ل كۆرۈد
دېرىتن، كار دىكى و ناشا مەھەكىدا من گەله قىياتىن زارگۇتنى بەرەھە كەن
شۇوندا ئەز سالىن ۱۹۳۲- ۱۹۳۳- تەۋى ئارام خانالانىان، شاهىن
كۈوزىكىيان (بىن كۈز ئالىي موكسى بۇو، كورمانجى پاك زانبۇو)، ئىساهاك
مۇرۇڭكۈلۈق ب سەركاريا كارق مىلىك- ئۇھانجانىانى ئەمەكدار (پاشى بۇو
ئاكاديمىك) ئېكسپېيدىسيما بەرەشكىنا زارگۇتنى ئەرمەنيا و كوردا بۇوم.

خرنکه جمهتییه دهور و زهمانا خوهی کری هاما ل بهر چهفی مه دهه لیا،
بەتافه دبوو... ئەوی فەمداربىتى رەھتى نەددا من...
و من زارگوتنا جمەتا خوه ژ زارئ زاربىزى نېيىسى... ب زانىستى لىكۈلەن
كر، بىتجەر كر...

هزكىنا من، روھى من، ۋيانا من- ئەف خەباتە، تەمامىيا ئىساف و مەريفەتا
من د ناشا ويدانە، لى بەرى گشكى بەرەقىرن، نېيساندىنا زارگوتىنىدەنە.

من چقاڭ زارگۇتن دنېيىسى ئەۋاقاس منرا دبوو خۇون و گۆشت، و
من قرار كر (برىيار دا)، وەكى دور و جەواھەر ئەن زارگۇتنما مە ب بەرەقىرن و
نەشركىن نە كوتەنلى ژ ئۇندابۇونى خلاس كم، لى ئۇسا ژى بكمە ئازىتىيا
زانىارييى، كو جەتىد ماين ژى ناسىيا خوه بدن، قەمتىكىن...

زارگۇتن جمەتا مە پى دەولەمەند، پى رەنگىن و بەرە، ئىلاھى بەيت -
سەرھاتىيىد وى كەفرىن قىيمەتلىنە... كورد د ناشا فۇلكلۇردا خوهدا گەلەك
خەم-خىال، شاي-پەريشانى، ئازادىخۇزىيا خوه جى و وار كريي...

ئەز فۇلكلۇر ئەز دكم و پى سەرخاش بۇومە، نەخوهش بۇومە...

تەنلى مامە... پاكە كاخوھز ھەيە،

دەرد و كولى خوه (ئەو زى نە تەمام) ل سەر رۆ دكم... بەربىينا من ئەشا
فۇلكلۇر جەتىيە، دەنگى دى و باقى من ژى تى... تەنلى ب خەباتى من خوه
بىركر و بىر دكم، خەباتا زارگۇتنىقا مۇۋولم، يَا زارئ دى و باقى من، وەكى
د وى مالكا ئاۋقا دوور و ئاۋقا نىزىك مەرا چىرۇك دگۇتن...

ئاخ، بەيلەن ئەز بخەبتىم، من رەھەت بەيلەن، خۇونا من تەقى ھەف نەكىن...

ئەز سەرخوھىم، من خوه بىر كريه، ئەز زارگۇتنىغا گىرۆ مە ...

پاشى گرتن و بەردانا خوه من كارى ديسىرتاسيا خوه تەمام كر...
سالا ۱۹۴۰-ى مەها كانونى من ديسىرتاسيا خوه ب تىما "كەر و
كولكى سليمانى سلىقى" خوهى كر و يەكەنگى ناھى بەرەندەمى (دۆكتور)
زانىستىتىيى فىلۆلۇزىيى دانە من.

بەلى، ج بەختەوارى...جارا ئەولۇن زارگۇتنا كوردا بېبۇو تىما
ديسىرتاسيا يايى...

... و هى ئەز ھەمە، ھەمە و ديسا ب ھزكىرن فۇلكلۇرا جمەتا خوهى
بىسىرەقىن ژ زاربىزلا بەرەف دكم، سەر كاخوهزا رۆ دكم و مقالىد (كۆتارىن)
زانىارييى دنىيىسم.

قى گەرمى گوند ب گوند، يېر ب يېر دگەرم، فۇلكلۇرى بەرەف دكم.
گەلەكى دوهستم، دكەسرم، لى ھزكىرنا بەر ب وى كارى رەھتىيى نادە من...

... نئز ديسا و ديسا هاتمه سه‌ر وي فكري، وهكى فولكلورا مه تشته‌كى
نه بىنایىه، گەره بەرهقىم، ها بەرهقىم. مه زەف تشت ئوندا كرييە، قە نا فى
خرنى ئوندا نەكىن، خزنه وهكى ناف، روومەت و مەزنایا وي جمەتا مىرخاسە
ئەفراندارا تى گۈيدانى... .

* * *

ئۆز هەما ھىزرا ژ جەم ھەرفىز پۆخۇس ھاتم، كتىبا فوللۇرى رىز دكە.
شەرم نىبۈويا منى ئەو تلىيەن وى، كو ھەرفا ھلتىن، تلىيد رەشە تەنى
پاچكرا و بىدا سەر سەرەت خوھ. پالە، خەباتچى تىكىستى فەم ناكە، لى رىز
دكە، دخېتە، گلى-گۆتنى جىمەتا منه ھەزارسالى رىز دكە، رىز دكە و دلى
من دكە ناقا ھەر ھەرفەكى، ھەر پەيغەكى و ئۆز دشىكىرىنم، خوھ ھەيرانا وى
جامىرى دىكە...

ئەز بەربى ۱۹۵۷-ئى سالى بىم، فۆلكلۇرا جىمەتا خوھ ئۇندابۇونى ھەي
خالاز دكم. كتىپ تى چاپ كرنى... .

پۆخۆسىٰ ھەقال و
بىرا رۇڦ ب رۇڦ
بەلگىد كتىيەتى زىيە
دكە، مەرف ھەو
زانە، دلى منى
نەخودەش دەرمان
دكە، جان دكە...
شكە فى گاھىرا،

چ که رمه که مهنه، گافا ب زمانی روزانی، هکیات و کلامید روزانی ب
همکه مهته. نهش دن، ندف، ازمه، ندف شامه... .

١٩٦٢/٨/٨

وهدى كفسكى ئەز و ووسقى بەكۆ راستى هەف هاتن. كتىبا "فۆلكلۇردا كورمانجا" (يا سالا ١٩٣٦-ا) نيشانى من دا... ئەو كتىب پشتى گرتنا من، ئەتارى شەرق دكە رېدىكولەكى (چەلتا ژنا) و سەرئ چىاكى چەل دكە... دەرھەقا مىرخاسيا وى جامىريدا من بەهىستبوو، ئەtar خوهخوھ منرا گوتبوو، لى من ئەو كتىب نەدىتبوو.

پەرين كتىبىيى وەشىيايى هاتبۇونە درووتنى ب تىلى قالم. سالىن ١٩٣٧ - ١٩٣٩ كەلەك مەرۆف ئەو كتىب من (و نە كوتەنلى ئەم) شەوتاندبوون... وەكى دەرنەكتاما ژ كەلى، ئەقا كتىبا وئى بىزىيا... ج رند بۇو ئەز ئام و تام ئوندا نەبۈوم، ج رند بۇو ئەو كتىب نەرزىيا... من كتىب ژ ئۆوسق خوهست، نەدا...

١٩٧٤/٣/١٠

دوھ ئىقشارى ئەتارى شەرق (١٩٠١-١٩٧٤) ٧٣ سالىا خوهدا چوو رەھمەتى... مەرفەك، وەكى خىزنا زارگۇتنى ما بۇو و پېيرا ژى كەلەك و گەلەك نموونىن زارگۇتنى ژ زارى زاربىئزا نېيىسىبۇو، سپارتىبوو كاخوز. ئەقا چەند سالە وەكى ئەم دىنىسى. سالا ١٩٦٣-ا كتىبا خوه "دو دىنيا"- دا ئەم دىنىسى خوه و ئوسا ژى بەرھەمىن فەقىي تەيرا، كو ئەم دىنىسا زاربىئزا نېيىسىبۇو، دابۇو نەشرىكىنى. نەما ژى، پەى خوهدا كەلەك دەستتىقىسار - زارگۇتنى جەمەتا خوه هاشتىيە، چڭا وئى چاوا بە؟ ئەتارى شەرق هندا زارگۇتنى ما دا نافەكى لايق و هىۋا هاشت... برا رەھما خودى ئەتارى شەرق دان، گازى من ژى كربۇون...، ئەم چۈونە سەر

ئىرۆ خىئەن ئەتارى شەرق دان، گازى من ژى كربۇون...، ئەم چۈونە سەر

مەزەلىٽ وى زى... سەد كۆرای،... من قى جارى زى دەرھەقا ويدا گۆت،
گۆت وەكى ئەتارى شەرق ميراتەكە زارگۇتنىيە دەولەمەند دو خوه ھشتىيە و
گۆتى، ئەم ھەر تەھەرى وى فۇلكلۇرى، كو ئەوى زانبۇو و ياش خەلقى
نفيسي بۇو، سەر كاخودزا رق كربۇو، بىنە چاپكىنى...

ھەجىيى جىندى تەڭى ئەتارى شەرق

1974/4/21

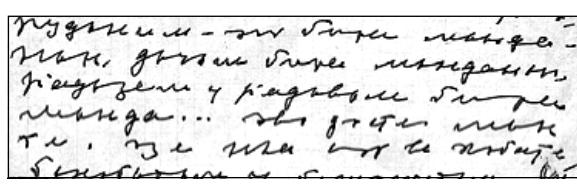
ئەتارى شەرق، ب ھېقىكىرنا من، زانبۇونا خوه و ھەرچى ز خەلقى نفيسي
بۇو، گشك بەرەف كربۇو، كربۇو قوتىيا تەركى... پەى مىرنا ويرا، ئاي ئەجىبا
گaran... تو نفيسارەك قوتىي دا نەما بۇو، ئانۋىلا قىزىا ئەtar گۆ: - بىن...
زەف ئىشىيام، بەرخوه كەتىم...

بەلى... قىياتىن، كومىن سالا ز زارىيىرا بەرەقكىربۇون و دابۇو ئارشىيغا
ئىنسىتىيتووتا مە يارقۇلۇتسانىيى و ئىنسىتىيتووتا ئىتتۈنۈگرافىيى ئەو زى
تونەنە...

زارگوتنا مه مينا باخى بى سەرۆبىنە، باخچى نور، خەملىيە...

جمەتا (گەل) من دەرگى تەنگدانە... نا، گەرە زارگوتنا وى، وەكە قەواتا
خوه، خلازكم، شەف و رۆ بنقىسىم و بنقىسىم...
ئەمەكى من ژى كەرە ناشا شەركاريا جەمەتا مندا ھەبە...

ئەز ناكا سەر مەتەلۆك و خەبەرۆكىد جەمەتىيە يېن فيلۆسۆفى، فەرىن
خوهەقا گەلەكى كور، وەكە بەنگى و گىرۆ بۇوى، دخەبىم - روودىنیم، ئەو بىرا
مندانىن، دچم و

تىيم ئەو بىرا
مندانىن، رادزىم و
رادبىم بىرا
مندانىن... ئەزى

نها سەر فى كارى بخەبىتم و بشەوتىم...، دەرسىمىش دىكىم (پارەقەدىم)،
خەباتەكە زەف گران و جەفایە... لى چاوا بىك، ئەقەھەبۈونا روھى جەمەتا
مە، گۈتى ويىھەبۈونى ئۇندا نەكىن...

ناشا قى بەرەقۆكىدا (يا "مەسەلۆك و خەبەرۆكىن جەمەتا كوردا" - ف.ھ.).
مەسەلۆك، خەبەرۆك و فەرازىد گەلى كوردا هاتنە جى-وار كرنى، يېيد كوب
نىتا دىرەكزانىيى، تەربەتىيى، بەدەوسەنتىيى پارەكە زارگوتنا كوردا يە
دەولەمەندە زەفە ھېڭانە، ئەو ئېنسىكالاپىدىا كەلى كوردا يە-يَا ئەمرى وى،
ئاقلىەندى و فەكرداريا وېيە دەورانارا هاتى.
د ناشا وېدا تىنە بەر چەقا ئورف و ئەدەت، رابۇن-روونشتاندىن مەتكى

.4.

ئەوانا بۇنا ھىنداريا زمىن، بەدەونقىي سارى، دىرۆكى و ملەتزاپىي
چەڭكانيما فەرزن.

١٩٨٩/٤/٣٠

من گەلە و گەلە تشت بۇنا جەمەتا خوه كريي، لى يَا سەرەكە قىياتى روھى
جەمەتى، زارگۇتنى جەمەتى چقا ژ من ھاتىيە ب تەمىزاي، ب شىرەھاللى، ئوسا،
چاوا زاربىز ئانىنە ل سەر زارى خوه، ژ ئۇندابۇونى خلاز كريي، جارنا
بىيەر كريي، ب زانىيارى لىينھىرىيە و دايىه چاپكىرنى ...

ئەف فەمدارى بال من ھېيە. لەما ھەر تەھەرى كىيسى كىيم دىتنا چەقا،
ساخلەميا خوه ب خەباتىقىغا مژوولم، وەكى ئەو خىزنا دەور و زەمانا يَا
جەمەتكە قەدىمە خالفييە، خاپىايى ئۇندا نەقە، يَا وىي جەمەتى، وەكى رۆمى،
فارزا و ئەرەبا ناف خودا بەلا-بەلايى كرنە، خاپاندە ... لى تو وەرە هىـ
ھى زى پى نكارن.

جەمەتا من ئىدا ھشىار بۇوييە، خوه ناس كريي و دجەدىنە رۆكى زوو ئازايى
خوه دەست بىنە ...

برا سلامەتى بە!

شەكرۆپىي مەھۆبى

سەرۆكى نافەندا لىكۆلينىن كوردى، مۆسکۋا

...ھەجيي جىنى لىكۆلين و ئىزگەريا بەاگران كريي دەرھەقا
گەلەك پرسىگرىيكتىن فۇلكلۇر زانىيىدا بىنگەھىن ئىپۋسا دەممىيە
دیرۆكى، تەڭگەنەن ئەفراندىن شىكىپىر بۇويەرەن كوردىدا،
شاريانىتىن رۆستەمى زال و كۆرۈخلى نافا زارگۇتنى كوردىدا،
مېتۆرلۈگىا چىبۇونا ستران، لەگەند، چىرۆكىن مەرخاسىي،
يىن شىن و شايى، دىتىنەن گەلەك ھەواسكار سەر ھۆستاتىا

زاربیژی، رۆلا رۆهلا تزانین مەزن مار و ئۆربیلی نافا
کوردزانييیدا، ئابوقيان و کوردزاني، کۆمیتاس و سازبەندىا
کوردا، ل. تۆلسىتى دەرھەقا کوردادا و د نافا ئەدەبىەتا کوردىدا
و گەلەك پرسىين ماین پەرچەكى کارى زانىارە بەاگران و
بەربچەقىن.

رۆژناما "ھېقى" ، ٢٣-٢٩ مايس، ١٩٩٨

ژ بیرانینید هه جیبی جندي

ئەز ل ترکىي، گوندى قەزا قەرسى ئەمەنچايىرى ژ دايىكا خوه بۇومە.

ئەمەنچايىر نەبىزى، گولستان
بىزى... ئەمەنچايىر ئالىي
تەبىەتىدا (خوازايىدا) گەلەكى
دەولەمەندە: ئەو پىيدا-پىيدا وار-
مسكەنلى مىرگ و چايرانە،
گوندى چيا، گەلى-گەبۆزا، گول
و گىهایە، گوندى كولكىن
جورە-جورە - سۆرسۆركا،
بەيبۇونا، پلتانا، قلتۆكما،
خاششاشقا، گولى گولگەش و
بىيد ماينە بىنخوشە...

ناشقى گوندى مە و ناشقى ديا
من ناشقى تەبىەتىقا گرىدىنە.

كى دهاتە گوندى مە، وان چايىر، چىمانا مىزە دىرى، دگۇت: "ئەمان...،
چايىر...، لى ناشقى ديا من زى - زۆزان، ھەمین ناشقى زۆزانىد مەيە دەلالە..."

دەر و بەرئ ئەمەنچايىرى چيانە. چىايى كۆلک ھەما بەردانە، ب خوه زى
زيارەتا مە بۇو، زيارەتا بەخت و مرازا... گوندى دچوونە بەر زيارەتى، دوا و
درۆزگە دىرىن، بەرخ و كار سەرژىدىكىرن ... پېشىپەرى وى چىايى چىايى
شەھىدە. ئەو ھەۋەكى دوورى گوندە. فيّزا ھەردو چىادا زى ئاڭ ھەيە.

گونددا چەند کانى ھەنە. چەمەك ناڭ گوندرا دكشە. ژىرا دگۇتن چەمىٽ
چاچق. ھافىينا، چقا تى بىرا من، ئاڭا چىم دمچقى. لى ئەولى باھارى ئاڭ
رادبوو، ئوسا گور دبۇو، مەرف دگۇ ئەفە، وى گوند پىيدا-پىيدا هووفكە، ب
خودرا بېفە. پاك بۇو، وەكى گوند خود دابۇو بەر پالا چىيى، چەم ژى ژىرا
وپرا ب گورە-گور و لەم-لەم دكشىيا... وەختا بەلەكى دكەتە ئەردى
تەيرەدە ۋەدگەريان. لەگلەكا ھافىينا خود داھىتنە ئاققى. ھىلىنىد وان ھەبۈون،
جووجىكى خود فرا دخستن... ھىلىنى چېيكى، يېن مۆزى بەيانى وەختا
گىھارروونى روو ئەردىيەخانى دكىن.

گول و گىھايى گوندىي مە، خوشە-خوشَا ئاھىد جەو و كانىيەد ئاڭلەھەياتى،
ويتە-ويتا جەيىكىن رۇو ئەزمىن، كنجىيد ژن و قىزىيد گوندە بەدەوه رەنگ-
رەنگى، كۆفى-كتانى وان، ئىلەكى وان، دىرىيد كىرتىكىرى، بەشمېرىتى مىرا،
ئارخالخ و كۈلۈزىد وانه دەقەتتۈوكى، رشىيەد شەرىيد وانه رەشە قەيتانى،
چوخ و بېشمىرىتىن وان، گۆزىن وانه نەخش-نەخشى، خەبرىان و رابۇون-
روونشتانىدا مىرىيد گوند، ماقاوولى، دىلساخى و ھەلاليما وان، لىستىكىد وان،
- ئەف ھەمووشك ھى-ھى بەر چاھى منن و ژ بىرا من تو وەختا ناچن...

لى خازما باھارى قىز و بۇوكىيد گوند ب دىئرى قىچك، سۆر، كەسک،
تەمەزىيد رەنگ-رەنگى سىيرى، كۆف و كتان، فنۇ و قۆتك گىرىدaiي - د ناڭا
گول-گىھادا پىقاڭىك، كەرەنگ، سېنگ، جەترى، ترشۇ، مەندك بەرەف
دكىن. تە دگۇ - ھەر يەك كولكەكە: ئەوانا و كول-سۆسنى وان چايرا پەل
ھەف دكىن. دەنگى ستارانىد وانه خوھش ژ ھەردەرا دهاتن...

گونددا مەر ھەبۈون، لى نە مەر مەريا دخست، نە ژى مەريا وانا. تەرەول
ژى ھەبۈون: گور، رووفى، كىيورىشك... نىچىرەقان تونەبۈون، ئېڭارا
كىيورىشك دهاتن دكەتن ناڭا لۆدا، رادزان.

زەقستاندا گور دهاتن نىزىكى گوند. شەفەكى ئاھىتبۈون سەر دىلڭا مە

هەرچۆ و خوەرا کاش كربۇون، بىر بۇون.

گۈندىيى مە پايىز پىرى خوەلى بىيچەر دىكىن، ھەيوانەت خوەى دىكىن. گىيەن كۈند زەف دەهات، دە ئاۋقا دەهات، وەكى خىېنجى ھلەدانا دەبارا پەز، دەوارى خوە، گۈندىيا پەي گىيەدارووئىرَا ئەرەبىد خوە گىيەشا باز دىكىن، گىيە دېرن شەھەرى قەرسى دەرۋەتن و ب وان پەرا تەقديرا خوە و زەقىستاندا درېئى دىكىن... بى نە زەقىستانا رى و درب دەهاتنى گىرتىن، بەرفى ل ھەر دەرا سوم دىكىن.

گۈندىدا جەھ دەهات، گەنم نەدەهات، ھەملى نانى جەھ دخوەرن. لى قەۋمى گەنم ژ قەرسى دانىن، جەھ-گەنم كەردىگە دىكىن و ژ ئارى وى نان لىدەختىن.

كولفەتى گۈندىيى مە ب ھۆستاتى بەر تەقنى روودىشتىن و خالى-خالىچى پەدەو چىدەكتىن.

ئەمانچاييريا تەمامىيا خوەقا نەخوەندى بۇون. "ئايىنا دىينى مەدا خوەندىن ژ ملەتى مەرا ياساخە" ، - شىيخ و پىرىز گۈندىيى مە وا دىگۇتن. لى گۈندىدا مەرثى ئاقىل، سەرەتەتھە بۇون بەكىرى شەمەق، باسقۇيى رەجق: ئەوانا دەرسىدارىد رووس ئانىبۇونە گۈند و ب ھەقتى كورىيد خوە دەدانە خوەندىنى.

گۈندىدا نەخوەشى تونەبۇو، گشک ساخالەم بۇون، مەن پارا مەزىنا دەكت و مەندا وان ھەساب دىكىن چاوا دەوات. بىرا من تى مەندا خالى منى سىيابەند. سىيابەند بىرى ئىقۇ بۇو. ھەسپەك ئانىن، كنجى خالى من دانىن سەر پېشتا ھەسپى، يەك پىشىيا ھەسپى دچوو، تەمامىيا گۈندىيا ژى پەي ھەسپى دچوو. ھەفرا نېڭىزۆك دىگۇتن، وى شۇوندا سى جارا "براڭ" دىگۇتن... دىسا ۋەدگەريان و دىسا ئوسا وى بىچۇونا.

گۈندىيى مە چۈوكبۇو، وەكە چل مالى، گشک سىپكەنلى، كوردىن ئىزىدى. ئەم ژ بەرەكا وتىا بۇون. مەرا دىگۇتن مالا جەوارىيا. كائىكى من - ئەسەدى بىرۇيى

جەوار و كەقانىا وي قودرهتى، قىزەك و پىنج كور مەزن كربوون: جەواھر،
قەرەمان، جندىي بافە من، تىلى، خەلەل، چاچان. كالكى منى ژ ئالىي دى -
ئىقۇيى هەمۆ بۇو. كەقانىا وي زەينەف، كولفەتكە نافسەرە بۇو، خانمەكە
كۆتنا تە. چار قىز و دو كورى وان هەبۇون: چىلى، رۆزانا دىيا من، كدى،
ھەسەن، خەزال، ووسق.

گوندى مە قەزا قەرسىدا ئىيان بۇو چاوا گوندى بەدھوا. جارنا ژى شىرا
دگۈتن گوندى رۆزانا ئېقۇ. رۆزان هاقا بەدھو، ژىھاتى بۇو، كى لى بنھىريا،
ژى تىر نەدبۇو.. مەرقى ژ شەھەرى پادشى (س. پىتىپۇرگى-ف.ھ) هاتى
خوهستبوون شكلى وي بىكشىن: وانارا پەسىنى رۆزانا دىيا من دابۇون. لى
مالباۋانى وي كەچا خوه ۋەشارتبۇون. كالكى منى ئېقۇ گۆتبۇو:

- كى زانە، دەولەتە، دەھ شكلى وي بىكشىن، پاشى بىن رۆزانى ھلن،
بېن...؟ سالا بەرى، وەختا ئاز چوبۇومە بازارى تېبىلىسىي، پەيتەختى
گورجستانى، مىغاندارى چۈومە مالا ئىسکۈيى سلۇق، ئەوى دەرەقا رۆزانا
دىا مندا گلى كر، كۆ:

- جارەكى ئەز ژ گوندى وھ ئەمەنچايىرى دچۈومە گوندى مە قۆزاجى. رېشا
سيارەك و پەياك ل ئۇرتا شىرنكۆيى و شاترۆخلىويى راستى من هاتن. مە
خۇش و بىش دانە ھەۋىدۇ، پاشى يى سيار ژ من پرسى:

- قوربا، تو ژ كوتىي؟

- ژ ئەمەنچايىرى، -من جابا وي دا.

- ئەمەنچايرا چ؟

- ئەمەنچايير، گوندى وتىا.

- خۆرتق، -ئەوى گۆ، - تو من دكەنى، يانى چاوا؟ گوندى ئوسا ل ۋان دەرا
تونه.

- خىر، - من گۆ، - ئَا، شىرنكۆيى ويداتر ئەمەنچايىرە.

- وەی، خودئى مالا تە خراف كرق، - ئەوی گۆ، - ئەو ئەمەنچايىر نينه، ئەو
گوندى زۆزاننا ئىقۇيە، بەدھوا دنى، هۆرى مەلەكى، ئەمەنچايىرا چ؟
- ئەرى، ئەو بۇو، - من گۆ و هيئا فەم كر، وەكى ناۋى قىزىپا من ناۋا تەماميا
كۈردىن سەرھادى بەلا بۇويە ...

خۇزگىنىي زۆزاننى گەلەك دھاتن، لى زەينەقا دىيا وى نەدا كەسەكى،
دگۆ برا جەم منبە، گوندىدا بە. باقى تە جندى بەسا وى كر، گۆ: "بىتىن
ئەو، نەستىن ئەو". لى زەينەقى نەدا، دگۆ: "مالا ئەسەدى (باقى جندى)
گرانە، بىرى جندى گەلەك تىلى، قەرەمان، خەليل، چاچان، ئەز قىزا خوه
نادىم وى مالى...". لى مالباۋانى تە، وەكى جىنارى وان بۇون، دە مالىد وانا
رەخ هەڤ بۇون، زۆر ل ئىقۇق، باقى زۆزاننى كرن، ترس لى فراندىن، گۆتن،
وەكى تو زۆزاننى نەدى جندى، ئەمى تە بکۈژن، ئىقۇق چار-نەچار سۆز دە،
نە ب دلى خوه، نە ژى يى زەينەقى.

جندى ژى بەدھو بۇو، زەرينى بەزىبلەنى، سەمىل پال و پۇولك. كاڭا جندى
و زۆزان دكەتنە دھواتا، هەۋرا دىستان، تەماميا دھواتى دەللاندىن. دە مەرف،
گۆتى، وان، بەزىن و بالى وانا، دەنگ و كلاما بنهىرiya و بېھىستا... برا
رەھما خودئى ل وان بە ...

باخچۇيى ئىسکۆ دىگۆ:

"پەريشاندا دىيا من تم جارا دگۆ: "ئەز و زۆزان چاخى ھەقرا
بۇون، گاڭا ئەم رەخ هەڤ دكەتن، ئەز مينا مۆزەكى بۇوم، لى ئەو
مینا كەيلەكى. بىرا من تى، وەكى گەلەك مەرف ژ گوندى دوور و
نېزىك مەنا تىشىكى دھاتن گوندى مە، وەكى زۆزان
دچوون مالا باقى وى، قەستانا ئاڭ دخوهستن، وەكى زۆزان
ئاۋى بىنە، لى بېڭىن. لى زۆزاننى ئاڭ نەدانى، نەدەشتىن.
خۇوشكتىد وى كدى، چىلى، خەزالى ئاڭ دانىن..."

دئ و باقى من ههفرا زهف ههيف بون، همبهري ههف بون. ديا من يهكه بهدو، خيرهت، مالكر بوبو. باقى من يهكى بلند بوبو، چاكوچى وي زهف باش بون، كاركر بوبو، ئئينى مالخوى مالى. خالى من ههسنهن دگوت: "جندى ، ئئينى جندى بوبو".

ل سـهـر تـؤـپـا دـنـيـاـيـى جـيـى لـاـپـى جـنـهـتـى بـؤـنـا مـنـ گـونـدىـ منـهـ گـونـدىـ ئـهـمانـچـايـرـىـيـهـ، كـوـنـيـزـيـكـىـ قـهـرسـيـيـهـ (تـوـورـكـيـاـ). ئـهـزـ ويـ گـونـدىـ، گـونـدىـ زـارـقـتـيـاـ خـوهـ، پـرـ هـزـ دـكـمـ. بـيرـانـيـنـيـدـ منـهـ پـرـ شـيرـنـ بـ ويـ گـونـديـقـاـ گـريـدـايـهـ. منـ زـوـوـقـاـ ئـهـمانـچـايـرـ نـهـ دـيـيـهـ ... ئـهـزـ گـلهـكـىـ موـكـورـيـاـ ويـ گـونـدىـ دـكـمـ. منـراـ بـوـوـيـهـ هـسـرهـتـ، وـئـهـوـ هـسـرهـتـ نـايـيـ رـوـكـرـنـ لـ سـهـرـ كـاخـزـ. ئـهـمانـچـايـرـ واـيـهـ - نـيـزـيـكـىـ مـهـيـهـ. لـىـ يـازـخـ، سـيـنـوـرـهـ ئـورـتـاـ مـهـ... وـ هـهـيـفـ، رـىـ ژـيـ قـهـنـبـوبـوـ - ئـهـزـ چـوـومـاـ قـهـرسـىـ، پـاشـتـيـ ئـهـمانـچـايـرـىـ، منـ دـلـىـ خـوهـ رـهـهـتـ كـراـ، بـيـنـاـ منـ ۋـېـبـوـبـواـ. منـ جـىـ وـارـقـيـ كـالـ وـ باـقـىـ خـوهـ، مـالـ مـهـ وـ كـالـكـيـدـ خـوهـ بـديـتـاـ، منـ گـونـدىـ زـارـقـتـيـاـ خـوهـ بـديـتـاـ ...

منـ خـوهـلـياـ ويـ گـونـدىـ بـ دـلـىـ تـزـىـ پـاـچـ كـراـ، ئـهـوـ خـوهـلـياـ، كـوـ خـوـوشـكـ وـ بـراـ، پـيرـكـ وـ كـالـكـىـ منـ، دـئـ وـ باـقـىـ منـهـ پـرـ هـزـكـرىـ، منـراـ تـمـىـ بـهـدوـ وـ جـاهـلـ ماـيـىـ لـىـ گـهـرـيـانـهـ...

پـهـيـ رـهـقـيـرـاـ (دـهـرـهـقـاـ وـيـداـ ئـهـزـىـ پـاشـتـيـ گـلـيـكـمـ)، وـانـ سـالـيـدـ ئـوـخـرـمـيـدـ گـرـانـداـ، منـ تـرـئـ منـ مـهـرـقـىـ خـوهـ گـشـكـ ئـونـداـ كـريـهـ. پـاشـوـخـتـيـيـ پـىـ هـهـسيـامـ، وـهـكـىـ خـاتـيـاـ منـ - كـدىـ، خـالـيـنـ منـ - هـهـسـهـنـ، وـوسـفـ سـاخـنـ وـ لـ ئـهـرمـهـنـيـسـتـانـيـ گـونـدىـ پـامـپـاـ كـورـدـادـاـ (سـالـاـ ۱۹۷۸ـ - ۱ـ نـاـفـىـ گـونـدـ گـوـهـاسـتنـ، دـانـينـ سـيـپـانـ - فـ.ـهـ) دـزـينـ. ئـهـمـ رـاستـيـ هـهـفـ هـاتـنـ. تـهـ بـديـتـاـ شـابـوـونـاـ كـداـ خـاتـيـاـ منـ...ـهـيـ زـ شـابـوـونـاـ دـكـرـيـاـ، هـيـ دـكـهـنـيـاـ، دـقـرـاـ منـ دـچـوـ دـهـاتـ. ـپـىـ، دـگـوتـ- ئـهـقـاـ كـورـىـ زـوقـانـاـ خـوشـكـهـ .. ئـهـزـ بـ قـورـبـانـ، دـهـ وـهـرـ روـونـىـ، دـهـ گـلـيـكـهـ، دـهـ بـيـزـهـ...ـقـورـبـانـاـ بـهـنـ-ـبـالـ-ـتـبـمـ...ـ كـداـ خـاتـىـ ئـيـپـيـجـهـ دـياـ منـ دـانـىـ

بىر: كنیز، خيرهت و كاركرەكە زۆر بwoo. من ئەو دىتن، من ترى من
ھەبۈونەكە بى ھەد-ھەساف دىتىيە... پەيرا گوهى مە تم سەر ھەف بwoo...
ئەز ئوسا ژى راستى دو ئاپانىد خوه هاتم راستى خەلەل و تىلى. ئەوانا
بازارى تېبىلىسىيىدا دمان، دخەبتىن.

ئاپى منى خەلەل، چاوا دېيىن، ملياکەتى خودى بwoo، دلساخ، خەباتچى و
وهختا سالا ۱۹۳۸-ئەزى گرتى بuum، ئاپى منى رەبەن، وەكى ژنا وى
شىنى مالخالانى من دابۇنە رەقاندىنى، كەسەرا ئەمر و يا من دلدا مربىوو.
كورەكى وى مابwoo، ناۋى وى كامىل، من وەختى شەرى جىهانى (شەرى
جىهانى يى دويەمین-ف.ھ.) نكاربwoo بانيا رەوانى، نە ب خىر ھشت جەم
ژناپا خوه دىدۇ... دەستتى من ژى قەتىا بwoo، شەپ بwoo، چووبىن-ھاتن
تونەبwoo. كامىل مەرقىرىيىدا، ئىتىمەيىدا... چتۇ كور بwoo، ئاقلى، ئاقلى
رژىيائى... جا، ئەز چقا سەقا وى ئىشىيامە...

ئاپى منى تىلى هى كوندى ئەمەنچايىرى دا بwoo رىسىپى، تەمامىيا كوند بەر
دەستتى وى دلەرزى، ئوسا ژى باش و برىيد وى، يەكى ئوساىيى ھىرس و
سەرت بwoo. ئاپى تىلى ھافىنا سالا ۱۹۴۰-ئى چوو ھەقىا خوه...

ئەز پەى مىنا تىلى ئاپى خوهرا، پر كىر ھەرچار زارى وى زىنلى، مەجيit،
كولى و شامل هاتم.

بەلى، ئىدا ئاپىد من، خالىد من، خاتىا من گشك چوونە سەر دلۇقانىا
خوه.

لى خەزى؟... دە مە كوندىدا خەزالا خاتىا خوهرا دەك خەزى، ئەوى وەختا
رەقى، شەفەكى تەقى مىرى خوه كۆرۆخلى، دەمەن وەھىد، راستى دو
يىنچەربا تىن.

ئەو يىنچەرەى مىرى خەزالى دكۈزىن. لى ھەسەنىكى جەمالدىنى خەزالى
دەكە ژنا خوه. بۆ خاتىر رەھمەتىا دىا خوه، پرس-پرسىيارا نوخورىيى

خەزالى - رزا، بۇنا دىتنا خاتى و خالىد خوه زېستاندا سالا ۱۹۷۸-ا ئوركىيائى هاتە ئەرمەنیستانى. رزايى كورخاتى هات، گلى كر، گۆ، وەكى خووشك و برى ويا - مەيرەم، ھەمد، ھوسق، زەيتۈن، زەكى ل توركىيائىنە. ئەو كىيفى كشكا دېرسن. و گلى كر، چاوا ديا وى دەستى وى دىرىت، دهانە بەر ئاھى-ويالى سينور، دئى دىركە گازى، ژ سينورقانا پرسا خووشك، برى خوه دىرىك...

لى تو كەسەكى بەرسىغا وى نەددا...

كەتە بىرا من، وەكى سالا بەرى بايلىقى پىمام، كۆ وى چاخى مەزنى سينورقانا بۇو، ئەو گلى منرا گۆتبۇو، لى ئاھى خووشك-برى وى ژنا ھىسىر نەدگوت...

ناكا ئەز زانم، ئەو خاتىما منه رەھمەتى - خەزال بۇويە. ئاخ، خاتى جان... زورەتىد خال و ئاپان، خاتىما ناكا شكر ساخن، بازارىن باشقە-باشقەدا دەرىن، كار دىكىن.

دە من ئەمرى خوهىي پاشوهختىي دوپا پېشکىي شى بەرەڭىرن و لىنەيىراندنا فۇلكلۇردا (زارگۇتنادا) كوردا كرييە. جارەكى، سالا ۱۹۳۷-ا، بنەلىي بازارى باتوومى دەنگىيەز سەرەنگى مستق، كىزان ژ گوندى قۆزلىجى بۇو، چەند كلام منرا گۆتن، من نېمىسىن و پەي گۆتنى يەكتىرا ئەز ژ جىي خوه قولۇز بۇوم، ب شابۇون من گۆت:

- ئەف كلام دەرەقا دايىكا مەدانە...

"ويىرانا ئەمانچايرى وى ب روو ۋىسىه،

زۆزانا ئېقۇق وى پشتا خوه دايىه قەلاخى،

تەشىنگا خوه درىسىه...

دئى و باۋىز زۆزانا من خىرى نەقىين

رۆزاننا من دانه
هرچەکى ئوسا،
نۆلا نالى دەرى،
خۇونا پەنيا خوه بالىسە" ...

وئى دەمى دايىكا منه جاھلە بەدەو كەتە بىرا من، و ئەز كەلۆگرى بۇوم ...

ناڤى من، سەقا خاترى ناڤى بىرى پېركا منه قودرەتى، دانى بۇون ھەجى.
چوكتىيا من ئەمانچايىرەدا دەرباز بۇو. رۆزاننا دى و باڤى من - جندى ژ
مالا كالكى من ئەسىد تەزە جەھى بۇوبۇون، لى گوھى وان سەر ھەۋ بۇو. پى
كاركر بۇون، خىرەت، وەختەكى كىندا مالەكە پاك دانىبۇون. ئىدا پەز و
چىلەكى مە ھەبۇون، باڤى من گا ژى دەست ئانى، خۇمى ئەرەبى ژى
بۇون ...

ئەز ٤-٥ سالىيا خۇدا چۈممە بەر بەرخا. من بەرخى مالا مە دېرنە
چىرى. دىا من نىقى شەقى رادبۇو، دەو دكلا، كارى مالى دكىر و بەربانگى
دەيىل من دكىر:

- ھەجى جان، - دگوت، - خەلقى بەرخى خوه بىر، يى مە مان... رابە،
قوربانا تەبم، رابە...
سقە-سقە تۆ دادانى سەر نانى من: "بەرخى خوه دوور نەقى،" - دگوت و
ئەز ۋەرى دكىرم.

من بەرخى خوه دېرن بەرى سىنۇردى ئۆرتا زەقىيا ددان: دە ئۆرتا زەقىيا
مال-مۇول لى نەدگەريا، چىرا وئى رىند بۇو. من تەدھشت كارى منه نەس
تىكەقە زەقىي خەلقى.

جارىنا ژى من بەرخى خوه دېرنە دۆر چەمىي چاچق، ئاڤى دخىستن،

دشوشتن. بەرخکا و کارا گافا ماکى خوه دىيت، دبوو بارا-بارا وان، ئەز
ژى وانارا شا دبوم. ئەزى روهمال بوم، ئاخلىقى، وەختا پەز دزا، ئەز پر
كەفخوش دبوم، ئىلاھى پەز دەستەكا خورا. خەلندۇرى وي پارا من بوم.
برى من خاچق، خوشكما من پەريشان چووكى من بوم، نافى برى من
دانىبۇون خاچق، ژ بەر كول رۆزى بۈيىنا وي ئەرمەنلىي جىنارى مە خاچ
ئاپىتىبۇون ئافى (ئەر رۆزى ٦-ى چەلە بۈويە، رۆزى ئەيدا "جىرقەنلىك"- ئاف
دواكىنى- ف.ھ.).

خوشكما من شەرى مەزنا من بوم. بەدە بوم: دەكتەن ھېقى، دەرنەيى - برا
شەرى دەرى، رۆزى، دەرنەيى برا شەرى دەرى، ئەو قەدەر بەدە بوم. دە
شەرى بوم ١٤-١٥ سالى، خۇھۇزگىنلىي وي زەف دهاتن. هەنەك ب خەيد
دچوون. دى-باۋى من ھەڤ شىپۇرىن، رۆكىن-پىغان، ئىدا نىزام زۇرا قەلن
بوم، چ بوم شەرى دانە يەكى ژ قۆزلىجى، كورى لەوندى ئەلۇ ئەگىت. ئەگىت
پەندى خۇھۇنى بوم.

دەواتا شەرى تى بىرا من. جەمەت زەف هاتبۇو، دە هووتىي رەشت ژى ژ
شىرنىكىي تەقى كورى خوه ئەشۇنەتلىك، تى بىرا من، ژنکەكى ل من
نهىرى، ئەشۇيى هووتى نەرى و گۆت:
- بەرخى سالەكىنە...

ئەشۇنەتلىك، بىشمىرت، پاپا خ. دەواتىدا گۇقەندەكە گران
گرتىبۇون. ئەشۇنەتلىك دلىست، باۋى وي دەستى خوه ل ھەف دخست. وي
دەواتىدا جارا ئەول ئەز ژى كەتم دەستى يەكى، لىست.

ئەشۇيى هووتى خوه سالا ١٩٠٧-ادا دىقىسە. ئەو كورى بەگا بوم، سالى
وى، هلبەت، راست لىكىرنە. دىمەك، هەركى ئەز و ئەشۇنەتلىك
بۇونە، ئۆسانە - ئەز ژى سالا ١٩٠٧-ادا ژ دىا خوه بۇومە؟ سالا بۈيىنا من
سېيىخانىدا - سالا ١٩٠٨-ا نېسىن.

نیزکایا بووك سیارکرنى دهف و زورونى قەیدئ سیارا لىخستان، سیارا
دەست ب لىستكى كرن و كەتنە جريدى...
خوشكا من سیار كرن، بىر كوندى قۆزلەجى.

ئەز بشکۈرىي مالى بوم: زقىستانا بەر دروونگى دسەكىنیم، باھارىدا
بەرخى مالى دچىراند. تى بىرا من، من تمى ئالى باشى خوه كريي. ئەز
دوھستىام، خودانى ددا سەر من، لى بۇنا كار شەپەزە نېبە، ئەز كەر
دبوم. منرا بۇ خەيسەت، و هى-ھى ئەز بى كار نكارم بىيىنم.
باشى من ئەز دكىم هۆتاخ، سەر نىر روودنىشتم، شەڭلا هۆتاخچىيە چووك
دگرتە دەستە خوه و گايى خوه شە دكر.

و جارەكى ئى چاوا قەومى - جۆتى مە شكەست. زەقىيا مە دوورى كوند
بۇو، باشى من منرا گوت:
- ئەزى ھەرمە گوند، جۆتى خوه بدم چىكىرنى و بېم.

چوو. گوندىيى مە ئى چۈلى بۇون، لى دوورى من. من ھە دىيت - گوندىيى
مە دكىن گازى: "ھۆجە-ھۆجە" ... ئەز ئى سەكىنیم - وانا دنهيرم. وەكە دەھ
كاشا ھە دينا خوه دايى سى كۈوجەك (گور بۇون) بەر منرا هاتن، لەز
دەرباز بون...

ئىشلەرى دىيا من هاتە پىشىيا مە، دە گوندىيا زىرا گلى كربۇون. ئەۋى ئەز
ھەمىز كرم و بۇو مەرچە-مەرچا وى، ئەز پاج كرم، بىنا وى هاتە بەر، گۇ:
- شەركى ئەز چۈپۈو مە ناشا گوند، ئوسا قەومى كۈوجەكى لنگى من گرت،

من كر قازىنى... تى بىرا من دىيا من خوه پىرلا گىهاند، ھەۋىر ئانى، پەرچا
كۈوجەكى كە ناشا ھېۋىر، دا سەر لنگى من.

گونددا يى لابى منرا ھەيف، پاك خالى من ھەسەن بۇو. خالى ھەسەن
كاشا ئەز دىيتىم منشا زەف شا دبۇو، ھە جار پەسىنى من و كارى من ددا...

ئەو گولă گوند بwoo، گولا دهاتا بwoo. گونددا رىك هبwoo، ل كو ئەرھبى گونديا
وەلدگەريان ئەوى لاوکى گوند بەرهف كر ئەو رى چىكىن، اى جارەكى زى
ئەوانا كانيا گوند تەمز كرن.

باشى من خىرخوهز بwoo، دېمنى خوهرا زى خرابى نەدخوهست، دگۇت:
"برا تەسلىمى خوهدىبن".

گاشا جىكىدا دچوو، گەلەك جارا ئەز زى خوهرا دېرم. گوندى مەدا دكانا
قاسىل هبwoo، خوهخوه هرقم بwoo، ژ گوندى ماخاراجۇخى بwoo. جارەكى
باشى من زى هيقى كر، وەكى خزەكى منرا چىكە چۈوكتىيە ئەو خزەك منرا
بwoo شابۇونەكە مەزن.

كالكى من ئىقۇپ رەم بwoo. جارەكى دزەك ئاگر بەرى لۇدا وان دده.
گشك دچنە هبوارا لۇدى، لى دز تى دكەۋە مالى، هوور-موورا دكە
چەوالەكى، دخوهزه بقە، زۆزانا ديا من تى ھوندور، ويما دگرە. بەر ھەف
دەن: دىا من خوهخوه ژ دوهالا بوبويه. كالكى من ئىقۇپپىرا دكەيىھ، دېقى:
- لاوق، بەرددە، برا ھەرە. ھەسەن، لاوکى بىن لېخن، بکۈزىن، برا خۇونا
وى بەر دەرىي من نەرژە، ز ناھى مە و شانى مەرا دەست نادە...

ھەفالى منه زاروتىيى جەردۆيى گىنچو، ئەمېنى ئەفادال، وزۇزۇيى بەكر و
ھەسەنيكى ھوسى بۇون. زاروتىيىدا مە ھەر گاشا تەھ دلىست، تەھ
دچوون-دھاتن، بھەفرا كاپ دلىست، پەسکىيگورق، چاڭگىتنىك، زەستانا
خزەك دازۇتن، تۆپى بەرفى داھىتىنە ھەندو...

جارەكى چۆلى ئەمين راستى من هات، گۆ:

- ھەجى، تۇو بەرخى خوه تەقى بەرخى من بكە، ۋايە ئەزى ھەرم، بىتم.
بەرانەكى وانى نەس ھبwoo، زارا دخىست. ئەوى دا پەى من، ئەز رەقىم و
سەر كەفرەكىدا كەتم، ئەنیا من قول بwoo. دەخما وى بىرىنى ھەلا ھى كىشە

(بافى من دهستى خوه بر ئەنيا خوه و دەخمه نشانى مە كر.ف.ھ). وى كەفرىرا ئاخريي زارى گوند دكوتىن "كەفرى هەجى".

فيزا گوندى مە گوندەكى مەزن يى سورمانىي ھەبوو. نافى گوند ترماشىن (تركماسن) بwoo. دە جينارتىيا مە وانا پاك بwoo. جارنا بافى من دهستى من دىگرت و ئەم دچوون گوندى ترماشىنى وىدەرى كاڭك چىدىكىن، مە كاڭك، كۈوز ۋىدەرى دانىن.

ژور جارنا مەلە دهات مالا كالكى من ئەسىد. مەلە دهات و شەقىبەيريا خوه دەرباز دكىن. مەلە يەكى ئاقلى بwoo، خوهندى بwoo، دكۆ: - ئەقا شەپا (شەپى جىهانى يى يەكەمین- ف.ھ). وى ئوسا بکە برايى برى خوه ناس نەكە. - دىگر، - هەركەس ب رەفتى خوه... ھەيف، ئەم كورمانچ پار-پارى بۇونە، پاك دبۇو ئەم ژى ل جىكى بەھىورياندا ...

زېستانا گوندى مە ژ دىنلەيى دهاتە قەتىندى: بەرف وەكە مىتىرەكى دهات، ئالىكى ژى پەرانىيا گورا ھەبوو، گوندى ھەوسا خوه دكىن، جىكىدا نەدچوون. دە پايىزا زمىرا خوه دادانىن سەر ھەف، و زېستانا دۇپا مالدا دەرباس دكىن... .

ژ رۆزئىشىن ھەجىي جندى:

٨٠/١٢/١٥

شەقە، سەھەت ٢-٥. خەوا من ژ خەما تەقسىيە. هاتە بىرا من گوندى مەيى دوورى من وەكە هيقى، ئەو كۆ ئايدى...، لى چقا دوورە... ئىشەف ئەف پارەكە جىمەتا من رۆزىيە، سقى ئەيدە. تىنە بىرا من دى و بافى من رەھمەتى، وەكى رادبۇون ل مالكا خودىيە بىناتارا گونددا رۆزى بىگىن. و دىگرتن ب شابۇون، ب ھىزكىن، دلى تەمز، مە شا دبۇون... ئاخ، كانىن ئەو، كانىن ئەو رۆز و ئەو مالكا شلۆرەكى، نىز... و ئەو مالك

من ب دنیالکی نه‌دگوهاست. لى رومى ئەم دوورى وى مالى خستن... كوشتن، پىرە-پىرە كرن و ز مالەكى ئەز تەنلىنىڭ هشتم: ئىتىيم، بەلەنگاز، ب دەستەكى ... ج بەختەكى مەزن بۇو، وەكى نە دىيا من دىت، نە باش، نە خwooشك، وەكى ئەجىبا ئوسا هاتە سەرئى من، و من برا ئۇندا كرى، ئىتىمى و كەلا دىتى ھەر تشت دلى خوددا چەل كر و خەبىتىم، مەرفە دىگۆب وى خەباتى ئاز وى ھەيغا خوه ھلددم... تەنلى ب خەباتى من خوه بىركر و بىر دىكم، خەباتا زارگۇتنىقىا مژۇولىم، يَا زارى دى و باشقى من...

ناكا ئەو مالك ژى تونە ل روو ئەردى... بەلى، من ب چەقى خوه دىت، كربۇون كەلەفە، تەنلى كەفر، تۆز و ئەردى وى مابۇون چاوا شەدە، وەكى ل وىدەرى مەرفە بۇونە: جىندىي ئەسەد، زۆزانما ئىققۇ، شەرى و پەريشانا خwooشك، خاچقىي برا... تەنلى نافى وانا بىرا مندا مانە، ئە توونەنە. دنیا زولم ئەز تەنلى هشتم، وەكى خوهدا بشەوتىم، بکەوگرم ول روو دنى بىزىم ب هالى نەمر نەژرى...

بەلى، شەفە، گشك رازايىنە و ئەز قى شەقى رۆزىيا چۈومە گوندى خوھىي زاروتىيى ب خىال و هىسرەت و تەنلى خوهدا شەوتىم...

گوندى ئەمانچايرى تمى گۆتى بى بىرانىنى ناخا دىرۆكا چاندا كوردىدا، ز بەر كۇو ئەولەرىن ئەمانچايرى، ھەۋالىد منه زارقۇتىيە تم نىزىك و ھەلال - جەردۇيى گىينجۇ، ئەمېنى ئەقدال ئەزى مەرقى پىشىن بۇون، وەكى ل ئەرمەنيستانى خزمەتا چاندا (كۈلتۈرۈ) كوردا كرنە و نافەكى لايق بۇنا سلسەلتە هشتنە.

مە ھەرسىيەكى ژى، پەي كۆچبەربۇونىرما، دى و باش ئۇندا كرن، و ئەم سىيوخانادا مەزن بۇون.

جەردۇيى گىينجۇ (1904-1941) پەي سىيوخانىرما كاتىيى (سەرۆكى)

نەھىا (ناڤچا) ھەجى-خەلیيىبى (نها ئاراگاس) كۆممۇمۇلايى پىشىن بۇويە سالىيەد ۲۰-ى ئەۋئىدى جىرگا پارتىيا كۆممۇنىيىستىيەدا بۇو، ئەۋى سالىن ۱۹۲۹، ۱۹۳۰-ى سەروپىرى ل كۈورسىيد داھازىركىدا دەرسدارىيد بۇنا دېسىدانىن كوردا كريه. سالىن ۳۰-ى رېداكتۆرى رۆژنامما "ریا تەزە" بۇو. جەردق زەفى مەرىفەت بۇو و مەرىفەتا خۇوه د رۆژنامىدا ددا رۆكىرنى. رۆژنامىدا ئۇوى كورتەچىرۆكى خۇوه ددا چاپ كىرنى. رۆژنەمە داخەملاند. سەد ھېف، كەس نېمىسلىرىن وى نەبۇو خۇوى، بەرەف نەكىر... پاشى منرا تەقايىي هاتە گرتىنى، ئازادىكىرنى. پاشى بۇو سەرۆكى تىاترۇيا كوردا يە دەولەتى گوندى ئەلەگەزىدا، بۇنا تىاترۇيى پىيىس (شانق) ژ زمانى ئەرمەنكى وەلدگەراند سەر زمانى كوردى.

ئەمېنى ئەقدال (۱۹۶۴) ژ سالا ۱۹۲۶ ھەتا س. ۱۹۳۱ مامۆستايى دېستانىيد گوندىن كەرقانسىرى (نها - ئەمرى تەزە) و قونداخسازى (نها - ریا تەزە) بۇو، ئەول گوندى كەرقانسىرىدا زوجى. سالا ۱۹۳۱-ى، پەى چەند نەمەيى منرا، ل كو من ژى ھىقى دكر ژ گوند بى بازارى يېرىقانى، ژ بەر كو بۇنا خوەندىخانى و رۆژنەما مە كاركىر پەكىم بۇون، ئەمین مائىقىا ژ گوند هاتە يېرىقانى. ئەبۇ دەرسبىيىز خوەندىخانامە، رۆژنەمىدا بۇو كاتبى جابدار، ھەلبەست دېقىسىن. پرتووكىين دەرسا ددا وەشانى. ئەبۇو ئېتتۆگرافى (ملەتزاپى) كوردى پىشىن ل يەكىتىا سوقۇتىيەدا.

ئەو و جەردقىيى كېنجۇ بۇونە خەملىن چاندا مە.

ھەتا رۆژا مىرنا وان ئەم ھەرسىيک ھەقالى ھەفە پەنیزىك بۇونە. خۇوش مىر بۇون!

بەلى، گونددا تەڭى دى و باش، خۇوشك و برا، ناڭا ھكىيات و كلامىيد گەلەرىيەدا، ناڭا تەبىەتى، ناڭا ھەقال-ھۆگرا، ناڭا پەز و بەرخىن ھىزكىرىدا رۆژىيد زارۇتىا مە بىخەم دەرباز دېبۇون، ھەتا...ھەتا رەڭا (كۆچەرپۇونا) مە...

كۆچەربۇنا مە

سالا ۱۹۱۷-ا بۇو. ئۇورس ژ قەرسى قەدكشىان، دچوون بەر ب ئۇورسىتى (سالىن ۱۸۷۷-۱۹۱۷ هەرىما قەرس د ناف سىيئىرى ئۇورسا دا بۇو - ف.ھ.) خەلقى ئەرمەنى ژ گوندى جىنار- ئاكراكى دچوونه ژ قەرسى تىنگ دستانىن دانىن، ھەسب دستانىن، دانىن. باقى من ژى تىنگ خوهرا كرى، تىنگا بىرداڭ.

زېستانان سالا ۱۹۱۷-ا ئۇرتا گوندى مە و جىنارا ھاتە بىرىنى، مە دبھىست، وەكى سەرئى رى مەرف ھاتنە كوشتنى... گوندىيى مە نەرھەت بۇون... ئەم و گوندىيى تىماشىنى ھەڤ خەيدىن...
رۆزىكە باھارى دۆستى مەيى ئەرمەنى ژ گوندى ئاكراكى ھات، گۆ:
- ۋە رۆمىيى بى، ئىرۇق - سېلى وى بى.

ۋە ئىقارى سىيارەك ھات، كۆ:
- رۆم گەھىشتىيە قەرسى...

گونديا ھازريا خوه دىتن: رۇون، پۇخىن ھازر كرن، دەو ھلدان، نان، ھەرجى تىشتى سەك، لى قىيمەتى وان گىران خوهرا ھلددان...
ۋە رۆزى چەند گوندى ئەربى خوه بار كرن، رى كەتن، چونى گوندى ئېيلا سنجۇ، لى ھەك ژى مان. من ژى وان رۆزا پەز دېيىراند. باقى من منرا سېھترى گۆ:
- ھەرگى ژۆردا دەنگى تىنگا ھات، بىزابىھ - ئەسکەرئى رۆمىيىھ تى، بىرەق، وەرە...

ھەما ئوسا ژى بۇو: چەند ئەسکەر ئاگر دىرن، من پەز ھشت، ئەز رەقىم، پۇتى خوه ژى من كەفر دانى سەر، وەكى ئوندا نەبە. لى ئەو ئەسکەرئى رۆمىيى نىبۇون، كورمانجى مە بۇون - خوهرا ئاگر دىرن...

سېھترى ديسا چوومە بەر پىز. نىفرۇ باقى من هات، منرا گۆ:
- كورى من، ئەم مالىقىدا دچنە ئەيلا سنجۇ، ھەركى تە دەنگى ئاڭركرنى
بەهىست، وەرە بىگەيىزە مە.

چۈلى مىكە مە زا. من بەرخى خوه ئانى مالى، كرە گۆمى، دەرى سەر
دادا، پاشى چوومە بەر پەزى خوه. ھەو من دىت - سيار تىن، قرقە-قرچا
تەنگا بۇو. ل چىايى فىيزا گوند بۇو خرمىن-خوشىن، دووپى تەنگا دبوو تەلپا
مینا ئەورا. من ھەر تشت هشت، ئەز رەقىمە چىايى ئۆرتا مە و ئەيلا سنجۇ
- بەرب باقى خوه. باقى من تۆخمى باهارە دخوهست بىرەشىنە...
ئەوى گۆ: - ھەجي جان، دە تو زۇۋە ھەرە بىگەيىزە ديا خوه، ئەزى بىم.
ئاڭا ئەيلى گىلىدا بۇو، خوشە-خوشَا ئاشى بۇو...
دلى من تىرى بۇويە، درەقىم...، پەى كۆچا گوند كەتم... ھىسىرى
ئەمانچايىرى دكشىيا... زىفەزىف كەته ناف ھىسىير... ھەر دەرا زارە-زار و
وپلا-وپلا مەرقا بۇو، دەنگى گىرىي زارۇكا دهات. من ديا خوه نەدىت... ھەمىن،
بەرخى، كو من كىرىپو گۆمى، دەرى سەر دادا بۇو، ئاخ،... قەت ژ بىرا من
نەدچوو...
ئەز دىگريم - دى و باقى خوه دىگەرم، ھىدى گازى وانا دكم، گازى

خووشك-بىرى خوه دكم، دە خوهدى ھزىكىر - من ديا خوه دىت: نۆگىنى مە،
گۆلکى مە داژۇت، ئەرەبا باركىرى پىشىيى، خوشكا من پەريشان ھەمېزىدا،
بىرى چووك ژى پېترا دچە... ژ شابۇونا لىڭى ديا من ئەرد نەدگىرت. ئەم سەر
ھەقىدا گريان. ديا من ئەز پاچ دىرم، ئەۋى ئەز ھەمېز كرم، ھەى دىگريا،
ھەى دىگوت:

- باقى وە پىشىيى، بازۇن، بازۇن، چەكا خوهدى دېلى ج...
ئەم گەھىشتە دىگۇرا ئەمەرىكى. وېدەرە راستى باقى خوه هاتن. دىگۇر
خالى بۇو، كەس نەماپۇو، رەقىبۈون. ئىفارى ئەم وان مالادا مان... سېھترى

ئەم چوون گھېشتىنە گوندى قۇزاجى. گوندى مالا لەوهند -خەزۇورى شەرا خۇوشك، باقى ئەگىتى زەقا. مالا واندا كەس تونه بۇو. تەندۇورا وانه ھى گور بۇو، دەرى ل سەر پشتى ۋەكلىي بۇون، مريشك مالدا مابۇون، باقى من مريشكەك گرت، رووجەكاند، ئاقته تەندۇورى - پاشى خارن، نەخارن، بىرا من نايى... پاشى باقى من بەرى مە دا بەرب چەلەپە خەلق وىدا درەشى... .

رۆزە شلى بۇ، شۇقى، ئاڭ و ھەرى، لىيى-لىيمىشت، ھەوار و گازى. خەلق درەشى، رەف پى كەتبۇو، وەكە گور بەدەپەي كەرىي پېز... ئەم دەرەقا رازان، ساربۇو، زەف ساربۇو. ئاپانى من ئانىن ئاڭر ۋېختىن، نېقى شەقى كنجى من ئاڭر گرتىبۇن، دەستى من، لىنگى من شەوتى بۇون. ئاپانى من، باقى من ئاڭر زۆر - جەفاكى ئىسىاندىن. ھەرگى ئاپانى من ھشىيار نەبۇونا، ئىيگەر وى ئەز بېراما. ئەقا جارا دودا بۇو، كۆئەز ژەرنى خلاز بۇوم (گور بەر منرا دەرباز بوبۇون و ئەق جار). سېبەترى ئەم رى كەتن.

ئەم گھېشتىنە گوندەكى، كەتنە مالەكى. تەندۇورا زۇودا ۋىسييابى دادان. باقى من ئانى تانە سەرژىك، و ھەمە نەھىرى - بۇو قرقە-قرچا تەنگا... دە خىر-خۇوشى سەر وەدا بىارە، كەفر-كۈچك سەر وى جەمەتا وەستىيابى و خالفيدا. رەف پى كەت، بەرى خۇه دا چەمىي نەناسى رابۇوى...

ھەر تىشت هشتىن، ھەر كەسى دەستى زارى خۇه گرتىن و بەرى خۇه دانە چەمىي دەرباھارىيى رابۇوى... خۇه ئاقىتىنە ناش ئاڭا رەش. چەمىي رەشدا زارۇ دخەنقىن... گەلەك بى سەر، بى بەرەتە ئوندا بۇون... من دىت، چاوا ژەنەكى زارا خۇھىيە بەرسىتىن ھەما پاچكاڭا بەر كەفرەكى ھشت، زەرپ سىنگى خۇھ خىست و ژ زارى دووركەت، چۇو... دىا من ژى دىت و ھىدى گۆ: "وھى ھەوارا خۇھدى..." باقى من خاچۇ و تەنگى خۇھ ھلدا كەتە ئاقى. لى ئەز و پەريشانا بەرسىتىن مانە ستوپى دىا خۇھدا. ئەم كەتنە ئاقى. ئاڭ كۈر بۇو. دىا من قەوات بۇو، قاويم دەستى من گرتىبۇو، خۇوشكە من سەر پشتا

وئى - ئەم دەربايس دبۇون، كال و پىر، زارۆك رۆدا دچوون... پىلەيد ئاڤى ئەز دېرم، لى دىيا من خوه ئوندا نەدەكر، دەستى من بەرنەددا، پىشىدا دچوو... ئاخىن واخينا وئى بۇو، لووقا-لووقا وئى، ب زۇر خوه دەقى چىمرا گىھاند... ئەم دەركەتنە سەر رەشاپى، چەقە-چەقا دەف-درانى مە بۇون، مىنا چەيىكى شلبۇويى مە درجفاند، ئەو ستابانسيا ئانىي بۇو-خەلق تۈرى ستانسياپى بۇوبۇو، ھىسىر سەر ھەقرا دچوو، ھەجىا ھېۋىزە، دەنگى ھەوار گازىيى دهات، گشكەر قىيىن خوه دەگەريان-بىنى گازى زارا خوه دەكر، بىنى ژن و دىيا خوه، يَا گازى مىير و برا، پىسامامى خوه دەكر... مە ژى گازى باقى خوه و خاچق دەكر، بۇوبۇو ھەشەر، رۆزى قىامەتى، كەسى كەس ناس نەدەكر...

هاتن گۇتن، وەكى ھنەكى بەختىرىش، گافا كو خەلقى بەلەنگاز وى ھالىدا دىتنە، قەستېنە ئاگىر كرنە، وەكى جەمەت رەف پى كەف، ئەو ژى بىن تالانا بىكىن...

و تالان كرن... و ئافا رەشدا ب ھەزارا مەرف ھاتنە خەنقاندىنى...

ئەم ئىشارى گوندەكىدا مان.

سبەترى پرس-پرسىيارا مە شەرا خwooشك ژى دىيت. ئەۋى گاتە دا من، گۈ:

- ھەجي، تو بخوه... - پاشى ئەز و خwooشكى خوه گەھىشتەنە ھەف، ئەم سەر ھەقىدا گريان. مە ھەف پاچ دەكر، ئەۋى دەستى منى شەوتى دەھىرى، دەگرىيا، لى دىيسا دوا خودى دەكر، وەكى ئەم راستى ھەف ھاتن. پاشى خwooشكى من بەر چاھى من ئوندا بۇو. ئەم شەرى گەريان، مە نەدىت ...

... ئەم چەند گوندا دەربايز بۇون، چون گەھىشتەنە گوندى پوشتى كاروانسەرە، نەما ئەمرى تەزە) گوندى مەتا من جەواھرى. چقا ور مان -

بيرا من نايى. تهنى تى بيرا من، وهكى مهتا من، ميرى مهتى رۇڭى بۇون.
 ئەم وىدا چوونە گوندى. عوتکۈفى.. عوتکۈف فىزازا جەجۇورىيە، وهكى دنى
 ئىرا دكۆتن باخداتقلى. كوند سەرئ چىيىه، فىزازا ئەقدىبەكى (نها
 ساخكابىر). وي گونددا مالا كالكى باقى منى ژ ئالىي دى دما، لەما ژى
 باقى من و برانگى وي خوه ل وي گوندى گرتىن. وختەكى ئەم ورا مان.
 لى تو وەرە، رۇڭ دەرباس دې، قەدا دەرباس نابە. دىا من ل وىدەرى بۇو
 ئاگر-ئالاف خوهدا كەت، رۇڭ نەدا سەرئ باقى من:
 -نەبوپى كونابە، ئەزىز ھەرمە جەم قىزا خوه، بگەيىمى ئىلى. رابە، قىـ
 كاـقـىـ ئەـمـ ھـەـرـنـھـ جـامـوـشـقـانـاـ مـەـزـنـ، جـەـمـ قـىـزاـ خـوهـ...
 باقى من كەتبىوو ھالەكى چەتن: دەستى وي ژ باش و ھەرچار برى وي
 نەدبۇو. لى مالا جەگەرى بشەوته، جەگەر ياخوه دكە...
 سـبـەـكـىـ باـقـىـ منـ چـوـوـ روـوـيـ باـقـىـ خـوهـ، ھـەـرـچـارـ بـراـ، خـاتـرىـ خـوهـ ژـ
 ھـەـقـدـوـ خـوـهـسـتـنـ، ئـەـوىـ گـۆـ: "بـراـ دـلـىـ وـہـ ژـ مـەـنـمـىـنـ"ـ، وـ بـ دـلـەـكـىـ بـرـىـنـ
 بـھـەـرـىـ خـوهـ دـانـھـ جـامـوـشـقـانـىـ (ئـەـلـەـگـەـزاـ نـهاـ). لـەـزـانـدـنـ، وـھـكـىـ زـوـ بـگـەـيـىـزـنىـ،
 كـوـ رـۆـمىـ ھـەـلـاـ خـوهـ پـىـرـاـ نـەـگـىـھـانـدـىـ، رـىـ نـەـگـىـتـنـهـ ... تـەـ دـكـۆـ، دـىـ وـ باـقـىـ منـ
 ھـەـرـ يـەـكـ بـوـوـبـوـ پـەـلـەـوـانـھـكـ، ئـاـفـ وـ ھـەـرـيـاـ باـھـارـىـ دـقـەـلاـشـتـنـ، شـەـفـ دـكـرـنـهـ
 رـۆـ، دـچـوـونـ...
 بـ جـەـفـاكـىـ مـەـزـنـ ئـەـمـ گـەـيـىـشـتـنـھـ جـامـوـشـقـانـىـ. لـ وـىـدـەـرـىـ ئـەـمـ رـاستـىـ
 شـەـرـىـ هـاتـنـ، شـەـرـاـ خـوـشـكـ. يـاـ رـەـبـىـ، وـىـ خـەـزـبـىـدـاـ ئـەـوـ جـ شـايـىـ بـوـ؟...
 وـىـ دـەـمـىـ ئـەـسـكـەـرـىـ رـۆـمـاـ رـەـشـ مـىـنـاـ مـەـرـكـىـ دـىـ گـومـرىـ، سـەـنـگـەـرـ، ھـەـجـىـ
 خـەـلـىـلـ قـەـپـەـجـەـ كـرـبـوـوـ وـ دـشـوـولـىـكـىـ بـھـەـرـ بـ جـامـوـشـقـانـىـ. مـالـاـ ئـەـگـىـتـ ئـاـخـىـ
 خـوهـ لـ ويـ گـونـدىـ گـرـتـبـوـوـ، مـالـاـ ھـەـسـوـدـاـ دـانـىـبـوـوـ، مـالـاـ باـقـانـىـ ژـنـاـ ئـەـگـىـتـ ئـاـخـاـ
 بـھـەـلـگـىـزـھـەـرـىـ.
 مـلـەـتـ مـىـنـاـ سـىـتـلـاـ سـەـرـ تـەـنـدـوـرـىـ دـكـەـلـىـ. دـكـرـنـ دـىـسـاـ بـرـەـفـنـ...

لی ئاخايى مه، ئەلى ئاخا، گۆت:

- ئەم جيكيدا نارەشىن، ناچىن، جىمەت وەستىيايە...لى گونى كەسى ناكى
ستووپى خوه، كى دخوهزە برا ئىقشاردا باركە ھەرە...
تەنى چەند مالى گۈوندىيا بار كرن، چۈون بەر ب ئاخبارانى.

وى جاخى باقى من جندى و دىما من زۇزان دىكىرىن چارەكى بقىين، وەكى
خوه و مە ھەرسى زارا خلاز بىكىن. مەها گولانى بwoo. دەنگ بەلا بwoo، كۆ -
وەلە جانگير ئاخايى خەتىف ئاخا ھەرچى تەنگچىيە - رەزادلى بەرەش دكە
(چەكدار)، وەكى پېشىيا ئەسکەرئى رۆمىز شەر بىكىن. دىما من لاقا دكە، كۆ
باقى من ھەرە. ئەو گەلەكى دوشىرىميش بۈون، دان و سىتەندەن، بىريار دانىن،
وەكى باقى من ھەرە ئاخبارانى، تەقى ئەسکەرئى جانگير ئاخا بقە، وەكى
رۆمىرا شەر بىكىن، بىن جامۇوشقانى ژى ۋەزىمن ئازاكن. ئەو بۇ قرارا وان
ھىسىرا... دەستى باقى من مە نەدبوو، لى دىما من پېدا كەت، رجا دكە، وەكى
لەزەكى زۇۋەز مالى دەرى، ھەرە ئاخبارانى، دكۆ:

- ھەرە گىدى، ئەز بەختى تەمە، ھەرە، ھەرە!

باقى من ھەر زارەكە خوه ھەمەمىز كەر، پاچ كەر، تەنگا خوه ئافيتە ستوپى
خوه، ھەقانا نان ھلدا و ب دلەكى كول و بىرين لىخىست چۈو...

ئەسکەرئى رۆمىز ھلشىا ناڭا گوند. گوند كەر ناڭا ھەساري. مەرف دكۆت
گوند تەمرى، مەر... كەسە ل دەرغا تونەبwoo، گشكا دەرى ل سەر خوه دادان...
تەنى دەنگى كوچكا دەتات. ئەو ئامنەن خوھىي خوه بۈون، تە دكۆت ئەوتا-
ئەوتا خوھقا ددانە ئەيان كەرنى، وەكى دىزمۇن خارجىنە، ئەو ژى بىخۇھىي
مانە. زۇوكە-زۇوكا وانا بۇو... دەنگى تەنگا دەتات، كوچك دكوشتن، دبۇو
كاستە-كاستا وان... كى دويىربۇو - دەرى ل خوه ۋەكرا، ل كوچكىد خوھىي
ئىتىبار ببۇپىا خوھى؟!

گوند-گوندىتى مالا خوھدا ب ترس و خۆف و خەتەر ھېشىي بۈون، چىكا چ

ئەجىبى بى سەرى وانا... دوا و درۆزگى وانا، نفرى وانا دەرباز نەدبوون ...
گوندى سىپكاني دنهلىا ...

مەرا كۆتن، وەكى وى شەقى ئەسکەرئ رۆمى كەتنە مالا ئەلى ئاخايى
كالەمېر، ئەلى ئاخا نان و خوى خوهستىي بىدە مەممەد پاشا، لى پاشا لنگى
خوه ل وى نانى خستىي، ئاقىتىي ئەردى و هوکوم كريي، وەكى دەست-پى
ئاخى گرييدن، ل ئورتا مالى بىدە روونشتاندى، وەكى بقىنى، كا ئەسکەرئ
وبيى خۇونخور چ ئەلەواتىيا تىين سەرى نەفەرەيد وى...

ھەرە دايىكا من ھەرسى زارى خوهشا، تەرىيەدا ب ترسە-ترس دچوو ناشا
مەزەلا، ناف شەقىقىي چىا... جارنا ئەم دچوون ناڭا گوهىرا پىزدا دمان...
ئەۋى كنجى پەرتى ل خوه دىكىر، هاشا پىسىي زارا ل سەر رووپى خوه
دەخت و مينا سىبەر ستار ل زاپى خوه، ناف و نامووسا خوه خوبىي
دەكىر... ئەۋى وەك كەودەك سېپى خوه خوهى كر.

ئەسکەرئ ترک ئەدلەن... ھەنەك ئىدا مالى خوه دەركەتن، دىتن، وەكى
ئەسکەرئ رۆمى وانا را تىشىنى نابىيەز. زارو دەركەتن دەرغا، دلىستن.
ئەسکەرئ رۆمى دەستى خوه نەدرا كەسى، تە دەكۆ ساو دەرباز دىبە، مىرىئ
چولى ۋەگەريانە مالىيد خوه...

ئەم ژ كۆما سەفو ھاتن مالا كالكى خوه ئىقۇ.

رۆكى باران دهات، ئەم دايىكا خوهرا مانە مالى.

ھەما وى ئىقشارا دەرەنگ بۇو رنگە - رنگا دەرى. "كەپى ئاچ، كەپى ئاچ!"
(دېرى ۋەكىن، دېرى ۋەكى!) دەكتەن. مىرا چوو ناڭا پىزدا خوه ۋەشارت. مە
ھەو نەيىرى - دەرى شەكتىناندىن و پىنج ئەسکەر، مۆمە سەر لولا تەنگا،
خارجىن ھوندور. ئەقانى مينا سەيىد ھار ۋى ئالى-ۋى ئالى دىنھىرىن و ئوبسا
ژى كەتنە ناڭا پەزى نىقىمەخەل جوان دانە بەر قونداخا تەنگا، پاشى دەستى
گىشكە پاراڭا گرييدان، دانى پەشىيا خوه، بىن... كالكى من ئىقۇ و سەلەيمى

برى وىبى كالەمېر، ئەز دەقىم ٩٠ سالى ھەبۇو، ئەو زى برن... روھ د مەدا
تەيرى، هات سەرىپۇزى مە...

ئەز سەر سەتىر پالدايى بۇوم، دە ئەز دىتم، نەدىتم نزانم. پاشى ئەم پى
ھەسيان، وەكى كورىد يېن چاخى من زى بربۇون...
بالى، ئەز ز وى قەزىيابى زى خلاز بۇوم.

ديا من تارىبىارا سېتىرا پۇخىنا پاشن پشت كر، پەريشان ھلگرت، دەستى
ھەردو گەدى خوه گرت و بەرى خوه دا مەزەلى پىشىپەر، ... و ھەلا
نەگھېشتبۇو پرى، بەرژىر نەيىرى، نشىكىشا فەجيئىقى، "سەملىي..." گۆت و
سەكىنى. بن پرى تىز جەندەك بۇون، خۇون سەر ئاڭى كەتبۇو، ئاقا باهارى
بوبۇو خۇون - دكشىيا خۇونى جەندەك دېرن...

زۆزانما دىا من نەگریا، ئۆمى دەستى خوه بەرب ئەزمان بلند كر و ديسا
جنىازىن ئەشىرا سىپكا نەيىرى، شەرا خوهىيە سۆر ئاقيتە سەرمەيتى
خۆرتەكى، ئاخنەكە كۈور راھشت... و مە بەرى خوه دا بەر ب مەزەلى گوند.
مە ژۇردا دەيت و دېھىست چاوا ژىنلى گوند درەقىيان بەر ب پرى: ھەوار-
كازيا وان بۇو، قورە-قورا وان بۇو، خوه دخىستان... بۇو شىينەك ئوسا ھەر
خودى زانبە...

من ئەويەك ب چاھى خوه دىت، و ئەو چاوا بىرىنەكە مەزەنە پى خەزەف
سەر دلى من مايمە...

پاشى ئەم پى ھەسيان، وەكى وى شەقا خەزەھەن شەرا خۇوشك، كو
خوه خوه زى دوها لا بۇو، ب كنجى خوه، دېرى خوهقا ئەگىتى مىرى خوه
قەشارتىبوو.

و... چەند رۆزى دن مە دىت ئەسکەرلى ترك لەز چادرى خوه رادكىن...
رۆم قەكشىيا. من قەكشاندىنا وان زى دىت، رەقا وان زى... ئەم بىسىپەبر
ھىقىيا هاتنا باقى خوه بۇون.

دیا من دگو: - ئەسکەرین رۆمى رەفە-رەف چوون... جندى بۇو چ?
بەختى مەزن، چەندەكى شۇوندا باقى من جندى ۋەگەريا هات. تەقى
ئەسکەرئى جانگير ئاخا پىشىپەرى ئەسکەرئى رۆمى شەر كرببوو. دو تىلى
باقى من گولى فاراندبۇون...

دایكا منه وەستىيى، ژ ھال كەتى، ب دەنگەكى زەلولول گو:
- جندى، تو ھاتى؟، - گۆت و خوه ئاقىيەت پىسىرا باقى مە.
دە وە گىرىيى دى و باقى من بىدىتا... دیا من دگو:
- شەركەز تەرا، خودى، تە چاوا ئەم ژ وى خۇنى ئازا كىن؟
باقى من كەر سەر دیا من، وەكى ھەرنە بەتكۈۋىي... شەرى دوها لا بۇو، ئەو
گونددا ما، ئەۋى ئەم قەرئى كىن: نە دەستى وى مە دبۇو، نە دەستى مە وى
دبۇو، ئەم جىيى خۇددا مخ بۇوبۇون، ئەم دىگريان... ھى-ھى دەستەھەزاندنا وى
مەرا تى بەر چەقىيى من... ئىدا من شەرا خۇوشك نەدىت... ئەو سەر زارى
چووبۇو... خۇوشكا منه ئەمرى خۇدەتەمام كر...

ئەم گەھىشتىن گوندى پۆشتى. جەواھرا مەتا من مربۇو، ئەم مالا وىدا مان.
گوند سەر ھەقرا دچۇو: خەلايى ئالىكىدا، نەخوشىيا ھال (تفى) ئالىكىدا،
دگۇتن ھەپق-5-6 مەرف دچۇونە رەھمىي. ئەز ژى نەخۇوش كەتم، بىيەش
كەتبۇوم. من ھەو تەخمين كر، وەكى كوراپەكى مە (ناشقى وى ناخۇزم بىر
بىن) هاتە مالى و كەتى نافا ستىر و ھەي ژ من دېرسى:

- ھەجى، ھەجى، خىرى دیا تە كونە?

ئەو نەمەرۋايى من ھى بىر نەكىرىي.

پاشى دیا من نەخۇوشىيا ھال ژ من ھلدا...

رۆكى ھشىيار بۇوم - دیا من تونە: ھەي دەركەتم دەرقا، ھەي دەمات
مالى، دیا خوه دگەريام... باقى من ئەز ھەمېز كرم، و ئەم پشت مالى سەر
ھەۋدا گريان... پەريشاندا چووك ژى ل وىدەرئى مر...

کالکى من ئەسەد ژ.ئۇتكۇقى هاتبۇوھەواريا مە. بەر دلى كورى خوه
دھات، دگۆت:

- جندى، لاوق، بەرخوه بده، شكر كورى تەھەنە، ئەم ھەنە...

پەى مىرنا دىيا منرا، ئەم دو رۆزا لور مان. شەۋەكى من خەون دىت: من
دىت دىيا من، پىركا من گازى من دكىن، وەكى ئەز بدم پەى وانا. لى ئەز
نەچۈوم... سەۋەترى ئەز ھشىyar بۇوم، من تەخمىن كر، وەكى ئەز تام پاك
بۇومە.

کالکى من ئەرەبە گرت، ئانى ئەم جى كىرن و رى كەتن بەر ب.ئۇتكۇقى.
ئەم ئەۋدىيەگىدا مان، مالا ھۇقانىسىدا. باشقى من ژ بۇ دىيا من گەلەكى بەر
خوه دكەت، دىزى مەقا دىگريا. ئەز دەقىم ژ برىنا دەستى وى و كەربى دىيا من
بۇو - باشقى من جندى ئەۋدىيەگىدا درېز ئەمر نەكىر، زۇو چۇو رەھمىي... و
وەختا ئاپانى من دەركەتن بەر دىرى، ئەز مام، جىنيازى باشقى من ما. گريي
ئەز دخەنقاندىم. ئەز نىزىكى جىنيازى باشقى خوه بۇوم و ئەنیا باشقى خوه پاچ
كر... چ رىن بۇو، ئەز ژ خوه رازىمە، وەكى من ئەنیا باشقى خوه پاچ كر!

پاشى ئاپانى من ھاتن، مىرى ئەرمەنى زى ھاتن و جىنياز بىن.
ئيدا ئەز و خاچقىيى بىرى منى بچووك گەشتىنە مالاپانى خوه، ستۇخار و
ئىتىيم مان، ئىتىيمبۇون پر چەتنە، خودىن نەدە ئىسانەت...

پاشى مە بھىست، وەكى رىيا قەرسى قەبۇويى، دگۇتن كى دخوهزە دكارە
قەگەرەھەرە قەرسى. دە، وەتەنى شىرەنە، دەستى ئىسانەت ژ وەتەن نابە...
سالا ۱۹۱۹-ئەم دىسا قەگەريانە ئەمانچايىرى. کالکى من ئەسەد، ئاپانى
من تىلى، خەلەيل، لى ئاپى من قەرەمان، چاچان مرى بۇون.

ئەم گەھىشتىن ئەمەنچايىرى، وى ئەمەنچايىرى، وەكى سالەكى بەر ئەم ژى
رەقى بۇون. لىڭى مە وارى ئەردى قەرسى كەت...، ئاپانى من شىركبۇونا
خوه دانىن. ئەم كەتن ئۆدا کالکى ئەسەد. لى مالا مە... مالا مە

هلشاندبوون... ئەز دچووم دۇردا مالى دىگەريام، خوهلىا مالى داشتە سەر سەرى خوه... دنهلىام، وەكى نە دىيىە، نە باش، نە خwooشك... پر چەتن بۇ منرا. من خوه-خوهرا دىگۆت: "لى ئەز چرا مامە؟"

زۆزانما ژنالىپا من قەرق، پەى مىرنا دىا منرا، ئەۋى من و بىرى من دنهىرى، برا رەمە لى بە. ئاپانى من پەى مىرنا قەرۇردا زۆزاننى شاندىن مالا باقى وى، ئەيلا سنجۇ. من ئەو بىر. ئەۋى رېڭا منرا گۆت، وەكى ئاپىن من وېرا خرافى كىن، وەكى وانا خوهرا نەدخوھىست، برا وييا منرا بەشتانا. ئەز ۋەجىئىقىم، شەرمانا سۆزۈمۈرۈ بۇوم...

برچىبۇون بۇو، ئىدارە نەببۇو. ستارا مە ناڭا جىنارى مەدا، سەد ھەيف، ئىدا تونەبۇو، جىتار، وەكى هاتبۇون كەتبۇون گوندى مە. ئاپى بەكرى شەمۇ مالىڭا كۆچ كر چوو قەرسى. كالكى ئەسىد، ئاپانى من ژى بار كرن چوونە قەرسى...

... پاشوهختىي، سالا بەرى، ب پرس پرسىيارا من مەزەلى باقى خوه ل ئەقدىيەگىدا دىت، كەفر دانى سەر. منرا گۆتن، وەكى گوندى ئۆتكۆقى، كو فيزا گوندى ساخكابىرى بۇو، هاتىيە ئالاكرنى، وېرانكىنى.

بۇنا خاترى باقى خوه ژكتىپخانا خوه چارسد پرتووكىن كلاسيكى ئەرمەنیا پەشكەشى دېستانا گوندى ئەفييەگى (ناها ساخكابىر) كر. (پەى ئەردەھەزى ياسالا ۱۹۸۸-۱۹۸۹ ئە دېستان ژى هاتبۇو هلشاندى - ف.ھ.)

گوندى پوشتىيدا مەزەلى دىا خوه من نەدىت - كەسى نىزابۇو، ئەول كىۋان گۆشەيى چەل كربۇون. ناڭا مەزەلىيد گوندى ئەلەگەزىدا ئەگىتى زەقىن من جىي مەزەلى شەرا خwooشك نىشانى من كر... من كەفر دانى سەر. سەر كىفر دايە نفيسارى: "شەرا كەچا جندىتى ئەسىد و زۆزانما ئىفۇق."

سیویخانه

مە بھیست، گۆتن ئامیریکایى ل قەرسى سیویخانه (یتیمخانه) قەکريه:
زارى بى دى و باق بەرەدقىن، دىن، خوهى دكىن، ددنه خوهندىنى. ئەز و برى
خوه ژى كەتنە وى سیویخانى، دنيا ئىتىما، هىسىر و بەلەنگارا ...

ئەز كۆما يەكىدا دامە روونشتاندىنى. مە زمانى ئەرمەنكى زانبۇو، گشك
زارىن ئەرمەنى بۇون، مەرا پې چەتن بۇو... بەختى منرا ئەمین ژى وى
سیویخانىدا بۇو، ئەوى ئىدا چەند خەبەرى ئەرمەنكى زانبۇو، ئەز هين دكىم.
چەند مەھ وى ئۆرتى دەرباس بۇون، رۆكى تىلىي ئاپى من ھاتە جەم مە:
خورەك ئانىبۇو، مە خوار، پاشى ئەوى ئەز رەفانىم، برمە مالى. دو چىلەكى
وان ھەبۇون. ئەز دشانىم بەر وان. ئەز بەر خوه دكەتم، بىرا برى خوه دكىر،
دخوهست ديسا قەگەرم، ھەرمە ئىتىمخانى.

كالكى ئەسەدرا پەف دكەتم، وەكى من بقە سیویخانى. ئەوى ئىرۇ-سبى
دكىر، "ھەي بىر دكىر" ... ئەز ھېرس دكەتم...

رۆكى ژى ئەز بى دلى خوه چوومە بەر دېۋىت، وى تەخمىنى، وەكى
ئەجييەكى وى بى سەرئى من... من چۈلى فىشەكەك دىت، پىرلا لىست، ب كىرا
جىقايمى بچووك خوهست سەرئى فىشەكى دەرخەم... بۇ تەقىن... ژ دەستى منى
چەپى خوون كشىا. من دەوار هشت، ئەز بەر مالى رەۋىم... مىرى كدا
خاتىا من - ھەميدى ھوسۇيى رەھمەتى ئەز ھلگرتبۇوم، بىبۇومە
نەخوهشخانا قەرسى...

ل وېدەرى ئەز دامە خەبەردانى، گۆ بىئىرە: "يەك، دودو، سىسى..." نزام من
چقا گۆت... ئەز ھاڻ خوه تونەبۇوم... ئېڭارى سەر ھشى خوددا ھاتم-ئىدى
دەستى منى چەپى زەندىدا تونە بۇو...
ھەما ژ نەخوهشخانى كالكى من ئەز برمە سیویخانى.

جارهکی ئەم بىرن سەر قەرسا چايى، چەمى قەرسى. زارق كەتنە ئاقى، ئەز ژى كەتمە و من ھەو نەيىرى ئاشى ئەز بىرم، بۇ قىيىزە-قىيزا زارا...ئى كى دكاربۇو بەهاتا ئەز بىگرتاما، ژ ئاقى دەرخستاما؟ ئەز نقوى ئاقى دبۇوم، ئەو بۇ ئەز رۆدا بچۇوما، يەكى سىيارى هات كەھىشته من و ئەز ژ ئاشا چېم دەرخستم، ئەوى سىيارى ئەز ژ دەھى مىنى خلاز كرم...

تركا دىسما قەرس زەفت كىرن. شەف و رۆ دەركەفانى ئەمركان بەر دەرى سىويخانى دسەكىن، وەكى ئەوانا دەستى خوھ نەدەنە مە. ژ ئۇرتا شەھەر سىويخانا مە جىڭوهاستى كىرن بەرى شەھەر. وەختىدا وى كەلیدا كازارمىن ئەسکەرى ئورسا ھەبۈون، پىشىپەرى دىرا رووسا ئەم ل وىتەھىرى جى بۈون. پاشوهختىي ئەم ب ۋاڭۇنا ۋەرىتىي سىويخانا گومرىي كىرن.

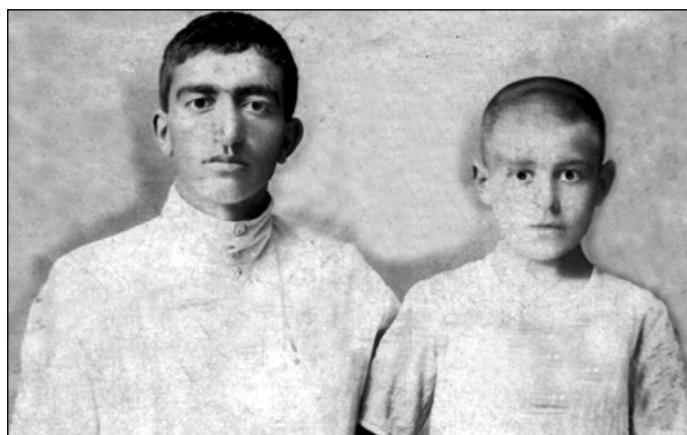
رۆكى چەند دۆختىر هاتن-كامىسىا بۇو (شىورا بىشىكا)، بەزنا مە پىقان، درانى مە نەيىرىن، سالى مە نېيىسىن. سالا بۈوينا من سالا ۱۹۰۸-۱ دا نېيىسىن. تەسلىيا ساخلمىا مە كىرن و ئەز و چەند سىوييا بىرن دىليجانى، وەكى ئەم سەر خوھدا بىن. پاشى ئەم بىرن ستىپانانقانى (جەلەلۆخلىقى) و دىسما پاشدا ئانىيمە گومرىي. خوھدىندا ئەز پاشدا مابۇم.

من بىرى خوھ خاچۇل ور نەدى-زارى چووك جىڭوهاستى كىربۇون. ئەز زەف بەر خوھ دەكتەم... ئاخىرىنى چەند كۆمى زارى چووك پاشدا ئانىن، و من كورەك دىت-ناثى وى خاچىك، من گۇ: "بىرى منه". ئەز گاڭ و سەھەت پى شا دبۇوم، مقاتى لى دىكىر. دە ئەز بۇوم - ئەو برا...لى گەلۇ ئەو بىرى من بۇۋىدە ئەو شىك ھەتا ناكا ژى رەتىي نادە من..."

جارهکى ئەز چووم جەم سەرۆكى خورنخانى، من گۇ، وەكى ئەز دخوھزم بخېبتىم.

گۇ:- كارى دەركەفانىي ھەيە، ھەرگى دخوھزى، وەرە بخېبتە.
ئەۋىز دەركەفانىي ئالى من كر: پارى نان من زىدە دخوھر، ھەرگى دما من

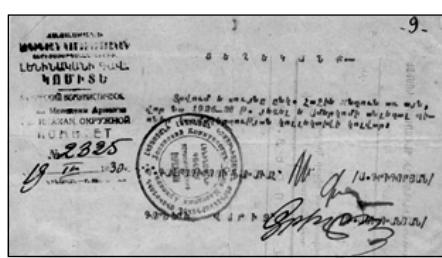
ددا هەقلا. هەقالى من ئازات، خاچىك، كيراكوس، ئاشوت ئەوانا ژى ئالى
من دىرن. ئەز دەرسى خودا پېش كەتم، گەيىشتم كۆما وانا

ھەجيي جندى تەقى خاچقىي برى خوه، ۱۹۲۶

سالا ۱۹۲۴-۱۹۲۵ دا ئەز كەتمە نافا جىرگا كۆمسۆمۇلە (كۆمۈونىيىتى جوان)
بىين نەلىگال (دزىكاڭا). ده ئامىرىكا نەخودىست نافى پىونىر و كۆمسۆمۇلە
بىبەيىستا.

سېيىخانىدا وەك بىزەرى كۆمسۆمۇلە ھاتىمە ھلىزارتن.

ۋى دۆكۈومانى دا تى
گۇتنى: "ھەقالى ھەجيي
جندى سالىن ۱۹۲۶-۱۹۲۸
سېيىخان ئامىرىكۆمى دا
بىزىرى كۆلەكتى يەقا
كۆمسۆمۇلەيە نە لەگال (يا
دزىكاڭا) بىوو.

هەفالىين سىيوخانى يېن نىزىك: ئازات، ھەجى، خاچىك،
ئاشۇت، كيراكۆس، ۱۹۲۹

پەى خلاسکرنا دېستانا ھەۋتسالەرا من ئوسا ژى سالا ۱۹۲۹-۱ دا
خوهندىخانا كۆمرىيەتى دەرسدارهازىرىنى كوتا كر.

گوندى قوندەخسازى

نها وى گونديرا دېيىن گوندى ريا تەزه. ئەو پېشا چىايى ئەلەگەزىدانە.
پەى كوتاكرنا خوهندىخانىيرا، ھەما وى سالا ۱۹۲۹-۱، ھافىنى، من
كۆورسىد كورت يېن هازىركرنا مامۆستا بۇنا دېستانىن كوردا دەمام كر،
كىرلان وەزىرەتا ئەرمەنىستانىيە رۆنكاىي ئامادە كربوو. ئەو كۆورس
ھاتبۇونە ئامادەكىرنى، ۋە بەر كو دېستان دەربازى ئەلېفبا كوردايە تەزه
دبوون. جەردقىي گىنجۇ سەروپىرى ل وان كۆورسا دكىر. دەرسبىيژى وان
كۆورسا سازكەتكى وى ئەلېفبايى - دۆستى جمەتا مە ئى. ماراڭوولۇقى
مەخىن بۇو.

ھەما وى سالى بۇو، وەكى ب وى ئەلېفبايى (ب تىپىن لاتىنى) كتىبا
زمانى كوردى "خو-خو ھىنپۇونا خوهندى زمانى كورمانجى" رۆنكاىي دىت.

ئەو ئى. ماراگۇولۇق و ئە. ش. (يان ئەرەب شامىلۇق) ئامادە كربۇون.
دېستانىيد ھەموو گوندىن كوردادا دەرس ب زمانى كوردى ھاتنە دەرباس
كىنى.

ئەز چاوا دەرسدارى زمانى كوردى شاندەمە دېستانا گوندى
قوندەخسازى. وى يەكىرا تەقايى من ل دېستانا گوندى جامووشقاندا مەزندادا
/نها ئەلەكەز/، كونىزىكى قوندەخسازىيە، دەرسى زەمىن كۆلخۇرۇقانى
جوانرا ب جى دانى. و... نە، شەركەز تەرا، خودىئى، ئەز ناشا جەمەتا خودە
بۈوم... من زمانى دى زەف زۇۋ ئانى بىر. من ب زمانى خوه خەپەر ددا، ب
زمانى دى دەرس ددانە زارقىكىن مە. ئەو شابۇونەكە مەزن بۇ بۇنە من...
گوندى قوندەخسازىدا من ب ھىزكىرن ناسىيا خوه ددا ئەرف-ئەدەت،
رابۇون-روونشىستاندا گەللى خوه.

خوندكارى زانىنگەھى

پەى خەباتا سالەكىرا ئەز ھاتم يېرىقانى (پەيتەختى ئەرمەنیستانى) بۇنا
زانىنگەھىدا (وونىقىرسىتەتىدا) بىمە قەبۇلكرنى.
ول سالا ۱۹۲۰-ى ئەز د فاكولتىتا (بەشا) زانىنگەھا يېرىقانىيە
فيلۆژىيەدا ھاتمە قەبۇلكرنى.

دەرسبىيىزىن پر ئەيان، دۆكتۆر-پروفېسۆرەن منه بىز مانووك ئابىخيان،
هراجىا ئاچاريان، گريگۆر خاپانسىيان، سيمۇن ھاكۆبىيان و ھەرچىن دن ب
دلۇقانى و شابۇون بەربى من دبۇون...

يېرىقانىدا سالا ۱۹۳۰ ى مala جەردۇيى گىنچىدا ئەز راستى دو كەچىن
كورد ھاتم: زانق و قىزازا خوه ھىرىتى، ئەوانا تەقى جەردۇ سىتىوخانا
ئاشتاراکىيدا چەند سالا مابۇون. من و زەنۇ (زەينەقى ئېقۇ) مە ھەف بەگەم
كر و سالا ۱۹۳۱-ى ئەم زەوجىن. ئەم بۇون مال، ئىدا ئادرىسە مە ھەبۇو:

سۆقاقا (کۆلانا) نالباندیان، هژ. ، ۱ هەتا سالا ۱۹۳۷-۱۹۳۸ ئەم ل ور دمان.
تشتەکى مە تونەبۇو، پىپەرى، كو من پاشدا خستبۇو مە هوور-موورى
مالى دكىرى ...

ھەجىيى جندى و زەينەقى ئىققۇم، س. ۱۹۳۱

سالىن ۳۰-ى ئۆجاخىن كوردايە چاندى، خوهندىنى ۋەبۇون

سالىن ۳۰-ى ب بىريارا مۆسکۆفايى (پەيتەختى ھوكومەتا سۈفيتى) كۆمارا ئەرمەنيستانىدا ئۆجاخىن كوردايە چاندى، خوهندىنى، كوللتۇرېي ۋەبۇون.
ژ ۲۵-تى ئادارا سالا ۱۹۳۰-دا رۆزىنىڭ "ریا تەزە" چاپ بۇو، ئەز، ھەما
ۋى سالى ژى چاوا سەرۋىرى ئۆجاخىن چاندى، ئەدەبىيەتى و پىداگۆژىيەتىمە
كىشىكىنى. من رۆزىنىمىدا جىكى مەزن ددا رۆزىنامە قاتىد جاھلە مەرىفەت،
ئالى وان دكىر. جەردۇيى گىنچى بۇو رىيداكتۆرى وى رۆزىنامى، ئەمینى ئەقدال
كاتبىي جابدار. رەوشەنبىرىن ئەرمەنى، كو كورمانجى باش زانبۇون،
خىرخاز و خزمەتكارىن چاندا (كوللتۇردا) كوردا بۇون - ھراجىيا كۆچار،
هارۇوتىيون مكىرتىچىان، رووبىيەن درامپىيان ژى ل ور كار دكىرن.
سالا ۱۹۳۰-ى دا ب خەمخورىا من سىكىسىا (كۆما) نېيسكارىيد كورد

رەخ ئاسوسياسيا نفيسيكارىين ئەرمەنيستانى ھاتە ئامادە كرنى و ب خوه بۇم سەرۆكى وى پارى. ويىدا جوانىن، كومىلا وانه سەر ئەدەبىيەتى ھەبوو، بەرەڤ دبۇون. نفيسيارىد وانه دەستنفيسيار دهاتنە نرخاندىنى، نفيسيكارىد ئەرمەنىيە ئەيان راستى وان دهاتن.

من ئەفراندىن خوهىيە بەدەوتىيې پېشىن روژناما "ريا تەزە"دا دا چاپ كرنى. من خىنثى ئەفراندىد خوهخونەتىنى، ئوسا ژى وەركەراندىنىشا مژۇول دبۇوم.

"يېرىقان خەبەر دده، گوھدارىن ئەزىز، بېھىن خەبەردا مە ب زمانى كورماجى... - ئەف جوملا ھى مەها نۆياپرا (مژدار) سالا ۱۹۳۰-ى جارا ئەولۇن (يەكەمین) ب لوتفى من و ھەللا من - زىينەقا ئىشۇ ب رادىيۆيا ئەرمەنىستانى بەلايى چار قوللى جىهانى بۇو..."

يانقارا (چە) سالا ۱۹۳۱-ى يېرىقانيدا دنيايدا جارا ئەولۇن تىيخنิکووما (خوهندىخانا) كوردىيە پېكاڭىزتىيە پېداڭىزى (دەرسدارهازىركرنى) ۋەدە. هەجييى جىنى نفيسييە: ل تىixinikiوومى دا ئەم سى كورماج ئە. شامىلىق، بروئى مامۇ و ئەز، مەخىن (اسورى) ئىساھاك مۇرۇڭكۈلۈق، كىيىزەن وەختىيدا گوندى زۇرىدا، ئالىي سۈرمەلىي (ترکيا) دېستانىدا مامۇستاتى كربوو و ئىپتىجە كوردى هيىن بوبۇو و ئوسا ژى چەند دەرسبىيىزىن ئەرمەنى، كو كورماجى زانبۇون دخەبتىن.. ئەوانا ژ وانى، ئالاشگىرى ھاتبۇون. خوهندىكار ژ ئەرمەنىستانى، گورجستانى، ئادرېيچانى بۇون. پاشى ئەمینى ئەقدال، جەردۇيى گىنچى، وەزىرى نادىرى ژى بۇونە دەرسبىيىزى تىixinikiوومى.

سەرۆكى پارتىيا كۆمۈنىيستىي يى ئەرمەنىستانى ئاخاسى خانجىان گوھداريا مەخسۇوس ددا وى خوهندىخانى. ئۇوي خەمكىش بۇ بەر ب جىمەتا مە، جانگىر ئاخا ناس دىكىر و زەف قەدرى وى زانبۇو. چەندك و چەند

جارا دهاته خوهندنخانی، نیزیکی دهربیژا و خوهندکارا دبوو، هالی وان
دپرسی، زهف ئالی مه دکر، دۆستەکى مەزن بۇو، ئاوقا کارئ قەنچ مەرا
دکر، کو جارنا مه ژیرا ب ھزکرن دگۆھەقالى قەنجيان...
پەخ خوهندنخانی کوورسید دەرسدارايە يەكسالە ژى قەدبىن، سى سالى
دن ل ور "کوورسین ھلدانا نەخاندىتىي د ناقا ژنادا" ھاتنە قەكرنى.

دەرسبىيەز و خوهندكارىين خوهندنخانا كوردا ياشكاكاژە.
ھەجىيى جندى- جىرگا ژۆرى، ژ ئالىي چەپى، يىسىيا،
زىينەشا ئىققۇ- جىرگا چارا، ژ ئالىي راستى يادودا. ۱۹۳۱ س

سالا ۱۹۳۱-ئى، ئەز جارا پىشىن چۈومە مۆسکڭايى، وەكى تەقى
كۆنفييەنسا مامۆستىيد وەلاتا سۆقىتىيى يېن ملەتىد چووك (كىيمىزار) بىم. ل
ور مەرا دەرھەقا پرسىن پرتووكىن دەرسا، پىداگۆزىي، تەربەتداريا زارا دا
داكلاد دخوهندن. پىشىترا ئەم شاندىن لىنىنگرادى (نها س. پىتەربۇرگ)،
وەكى مەھ نىقەكى کوورسین بۇنا كاركىرىن رۇنكايتىدا ھىنبن.
خوهندنخانا كوردى ياشكاكاژىدا و دېستانانىن گوندىن كوردادا دەرس

ب زمانی کوردی دهاتنه دهرباسکرنی، زلام و زاروکین کورد ب زمانی خوه دهستی زمانی کوردی، ههسaba (ماتیماتیکایی)، تهبيهتزاپنیه، دیرۆکی، فیزیکایی، کیمیایی، دنیازانیی و دهستین دن فیئر دبوون. بقنا دهرباسکرنا وان دهرسا کەدکارین چاندا کوردا رووبین درامپیان، ئیساهاک ماراگولوق، ئاساتور خاچاتریان، ههجيي جندی، ئەمینی ئەفدا، نوری، فەتیئی ئیفۇ، ۋاردان پېتۈپان، تىتال مۇورادۇق و يېن دن پرتووكین وان دهرسا ژ زمانی ئەرمەنكى و مردگەرین سەر زمانی کوردی.

سالا ۱۹۳۲-ا يېرىشانى دا كۆنفيرانسما مامۆستا و تۆرەقانىن (نووچەقانىن) رۆژنەما رىا تەزە هاتە ئامادەكىنى.

تەڭگەلین كۆنفيرانسما مامۆستا و تۆرەقانىن (نووچەقانىن) رۆژنەما رىا تەزە، ههجيي جندی (جىرگا دودا، ژ چەپىي چارا)، ئەمینی ئەفدا، جاسمى جەليل، جەردەيىي گىنجۇ رۇونشتىنە (جىرگا چارا ژ چەپىي يېن چارا، شەشا، ھەيشتا). زەينەقا ئیفۇ (جىرگا پېنجا يا شەشانە)، نۇورا پۇلاتۇقا (جىرگا دودا، ژ ئالىي راستى يا پېنغانە).

هەجىيى جىندى د ناڭا پرسىئەن زمانى كوردى و دەرسدايانا ويدا كورى دې و ل سالا ۱۹۲۲-ا "مېتۆديكا زمانى كوردى" چاپ دكە. وى شۇوندا تەقى چەند هەشالا "خەبەرنەما (فەرھەنگا) زمانى فلەي-كۈرمانجى" (سالا ۱۹۲۳-ا) دىدە وەشانى.

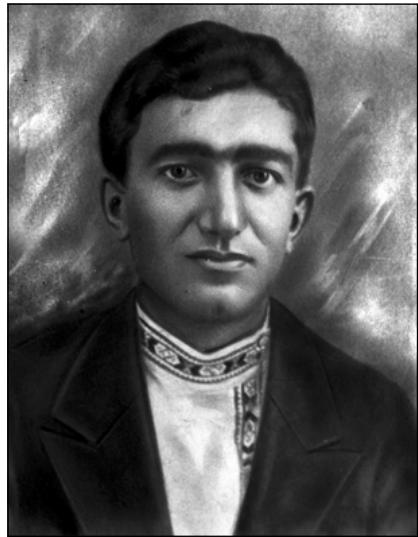
ز روژنىشىن ھەجىيى جىندى:

... ئالىيى شايىرى مەزن يېخىشى چارىنسدا تىرا هاتبوو دىتنى، كو بۇنا كتىبا ب رېداكىتىرىدا وي ئەز زى دەرەقا گولفەدانا چاندا گەلى كورده دۆستدا بنقىسىم...

ھەلبەستقانى ئەرمەنیيابى مەزن يېخىشى چارىنس گوھداريا مەخسوس ددا سەر من، گۆتارا منه پىشىنە دەرەقا ھشىياربۇنا كوردايە وەلاتى سۆسيالىيستىيدا ب شىكلى منقا ئالماناناخا مەزىنە ۷۰۰ روپىيەلە فۇوندامىنتال "ھۆكتىيمبىر-نۇپىيمبىرىدا" (درەنكى، س. ۱۹۲۲) جى وار كر.

... سالا ۱۹۲۲-ا بۇو روژەكى ھاشىنى بۇنا بەرەفكىرنا زارگۆتنى تەقى پرۆف. كارۆ مىلىك-ۋەنچانيان ئەم چووبۇومە نەھىيا (ناڭچا) ئاشتاراكى، گوندى ساسۇونىا.

داگەرى ئەم هاتن ئاشتاراكى، چوونە خارنخانى و ل وېدەرى مە نېيسىكارى ئەرمەنیيابى ب ناف و دەنگ ئاكسىيل باکوونس دىت. من ناڭى وى بەھىستىبوو. پرۆفېسىز ناسىيا من دايى. كىيغۇوهش بۇو، پرسى چكا من ژ زاربىزلا چ نېيسىيە. من دەرەقا بەرەفكىرنا "مەم و زىنلى،" كەر و كولك كوتى. ب كورتى سەرەجەما وانا ڦىرا شرق كر. - چ تشتتە باشىن، چ تشتتە جەواھر؟ ... گەلۇتە گەلەك بەرەف كرنە؟ - ئەوي ب بەشەركە خوھش ژ من پرسى.

هەجىيى جىنى، سالا ١٩٣٣-ا

- نا وەلە، هى كەلەك بەرەڭ نەكرييە...
 - سەدەھەيف، - ئەوی گۆت، - لازمە واتا بەرەڭن و بەرەڭن و بەرەدىن
 بەرەمىن وەك دەستانا "مەم و زىن" بەقىين. دكارى؟
 دز بەشەرخوش بۇوم، لى من جابا وى نەدا.
 - دە پاك، - ئەوی دەستى خوه گرگا ملى من خىست، - بىكىرە، بخەبىتە،
 ئەمرى پېشىيا تەيە!
 - زەف رازىيمە، - من گۆتى، و ئەوی خاترى خوه ژ مە خوھىست، چوو.

سالا ١٩٣٢ سىكسيما (كۆما) نفىيىكارىين كورد پىرتۇوكا "ەفراندىن ئەول"
 نده وەشاندىنى. لور ئەفراندىن ھەجىيى جىنى، ئەمینى ئەقدال، قاناتى
 كوردىق، ئەتارى شەرق، فەتىيى ووسق، سالھى بەكر، بايلۇزى چاچان ھاتنە
 ب جى كىرنى.

ژ بیرانییید دایکا من :

هەجى خەباتكارەكى زۆر بwoo. ده سالىن ٣٠-ى كادار (كاركر) هندك بوون، رۇذى باودر بكى ١٤-١٦ سەھەتا دخېتى، وەستانىدا وى تونەبwoo، ژ بەر كو ئەۋى كار و گەللى خوه پر ھز دكى.

ر پايىزا سالا ١٩٣٠-دا ئەز و هەجى راديويا كوردىدا خەبتىنە - ئەز چاوا سپىكىر، لى ئەۋى چاوا رىداكتىر و سپىكىر دخەبىتى....

وان سالا هاتن چووينا مala مە كەلەك بwoo. باومر بكى، هەرچى مىقانى مە هەبۈون، ژ گوندا دهاتن، شەف مala مەدا دمان. هەجى ژ وانا زارگۇتنا جمەتى دنىيىسى. دە وى دەمى ماكىنيتۇفۇن تونەبۈون. ئەۋى ئەۋى زارگۇتنا ھزىمەتى هەتا نىشەف ب قەلەمى دنىيىسى... ئەۋى خەبەرىن زاربىز بەرنەددان و وختا چاپىكىدا وان سەر ھەر خەبەرەكى درجى، وەكى ئەيى گوهاستنى.

بەريانگى پىرا نەدگىيەند تەشتى بخوه، دىگو: "نانى من دايىنە جىبىا من، ئەزى پاشى بخوم" .. ئىشارى دەرنىڭ دهات وەستىيائى، تى، بىرچى، نانى وى ژى جىبىا ويدا ...

هەجى ئالى من ژى دكى: دە وان سالا من دو خوندنخانە - يى ئەرمەنیا و يَا كوردا يەپىداگۇزىيى كوتا كرن، و پەيرا ئەز چاوا دەرسېيىز خوندنخانە مەدا خەبتىم....

هەجيي جىديي هى خوندنكار سالا ١٩٣٢-دا ئىينسەتىتۇوتا دىرىۋكا چاندا ماتىرىيالىدا دەرباسى سەر كار دىبە (ژ بۆ بەرەقكىدا فۇلكلۇرا كوردا).

سالا ١٩٣٣-١ ههجيي جندى زانينگههلى خلاس دكە.

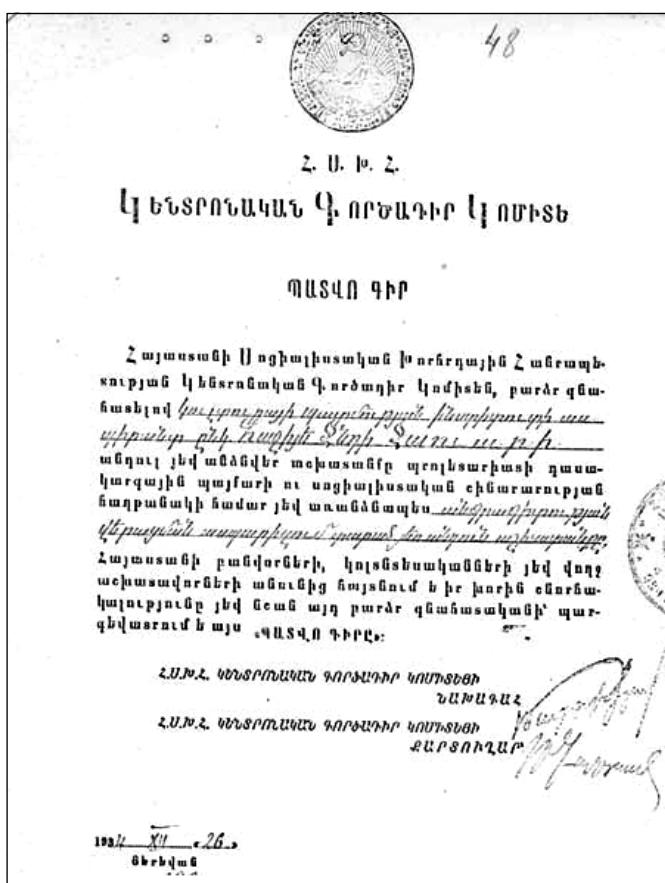
دەرسىتىز و خلاركىن بەشا ئەدەبىيەتى و زەمين يازانىنگەها يېرىيغانى، س ١٩٣٣،
ھهجيي جندى جىرگا سسيا، ڙ نالىي راستى يى چارا.

ھواسكاره، كوكاتبى پارتىيا كۆممۇونىستىيە ئەرمەنىستانىيە پېشىن
ئاخاسى خانجيان قوللتا (ھەمچىن) ٩-ادا (يانقار، س. ١٩٣٤)
پىشداھاتنا كاركى كوردى زانىيارى بىمارەك دكە.

پايزا سالا ١٩٣٣-١ ههجيي جندى ئىنسىتىوتا دىرۆكا چاندىدا چاوا
ئاسپىراتنت زانىار (دۆكتۆران) د دەرهجا بەرەڭىن و لىكۈلىنكىن فۇلكلۇرى
تى قەبۇول كرنى. پروفېسسور ئاساتۇر خاچاتريان تى كېشىرنى چاوا
سەروپىرى وى.

سالا ١٩٣٤ يەكەمین و سالا ١٩٧٥-١ دويەمین ههجيي جندى وەك
ئەندەمى (پارلامىنتارى) شىورا بازارى يېرىيغانى تى هلبژارتى.
ھهجيي جندى سالا ١٩٣٤-١ بۇنا كارى نەھىقىشاندى د دەرهجا ھلدا

نەخودەيتىيە هورمەتنەما ھەريما ئەرمەنيستانىغا تى رەواكىنى (دەئەقا
جارا يەكەمین بۇو، وەكى رەوشەنبىرەكى كورد دەاتە رەواكىنە).

کۆنفیرانسا کوردزانيي

هافينا سالا ١٩٣٤-ا هەجيي جندى ب ئاكتىقى بەشدارى كارى ب جيانينا
كۆنفیرانسا کوردزانيي ياب كۆفەكا تەمامىيا يەكتىيا سۆقىتىي ل پەيتەختى
ئەرمەنيستانى يېرىۋانى دە.

كۆنفیرانس ٨-تى يۈونى (ھەزىران) سالا ١٩٣٤-ا يېرىۋانىدا فەدەبە.
زانىارىين يەرىۋانى، مۆسکفايى، لىيەنگرادى، تبىلىسيييە ناقدار،
دەرسدارىن زمان و ئەدەبىەتا كوردى يېن دېستانىن كوردا، كو
ئەرمەنيستانى، ئازەربىجانى و تووركەمەنيستانىدا ھاتبۇونە ۋەكىنى،
خودانىيد كتىپىن زمانى كوردىيە دەرسا و رەوشەنبىرييەن ماين تەۋى وى
كۆنفیرانسى دەن.

پرسى كۆنفیرانسى ئەف بۇونە:

١. ئىنگلابا (شۆرشا) بۆكتىابرى و چىكىرنا كوللۇورا (چاندا) ملەتىي ناف
خەباتچىي كورمانجادا (داكلاد - ل. ئارىسيان).
٢. دەرھەقا خەباتا سىكسييا كورمانجا، يائەنسىتىتووتا دىرۆكا چاندى

- (داكلاـد - هـجيـي جـنـدي).
٣. رهـوشـا سـوـسيـالـيـي نـاـثـا كـورـمانـجـارـا هـتـا شـورـشـا. ئـوـكتـيـابـرـى (داكلاـد - ئـا. شـامـيلـوـفـ).
٤. پـرسـى ئـهـفـرـانـدـنـا زـمـانـى كـورـمانـجـى، يـى ئـهـدـبـيـهـتـى (داكلاـد - پـرـوفـ، ئـا. خـاـچـاتـريـانـ، گـ. سـيـثـاـكـ).
٥. پـرسـا رـاسـتـنـقـيـسـارـا زـمـانـى كـورـمانـجـى و كـوهـاسـتـنـا هـنـكـ هـرـفا (داكلاـد - ئـهـمـينـى ئـهـقـدـالـ)
٦. رـكـنـى گـرامـهـرا زـمـانـى كـورـمانـجـى (داكلاـد - ئـى. سـوـوكـيـرـماـنـ و قـانـاتـى كـورـدـقـ).
٧. دـهـرهـقا چـيـكـرـنا تـيرـمـينـادـا (داكلاـد - ڦـارـدانـ پـيـتـؤـيانـ).

داكلاـيدـ كـونـفيـرـانـسـيـدا هـاتـنـه خـوـهـنـدـنـى و خـهـبـهـرـانـيـدـ دـيـلـيـگـاتـا دـهـرهـقا پـريـنـسيـپـيـنـ زـمـانـى كـورـديـيـي ئـهـدـبـيـهـتـيـي يـهـكـيـتـى، رـاسـتـنـقـيـسـارـا وـى، رـيـزـماـنـا (گـرامـاتـيـكا) زـمـانـى كـورـدىـ، چـيـكـرـنا تـيرـمـينـيـدـ تـهـزـهـ، هـنـهـكـى گـوهـاسـتـنـا ئـهـلـيـفـبـا تـهـزـهـ و پـرسـىـدـ مـايـنـدا بـوـونـ. ئـهـوـانـا هـهـوـاسـكـارـيـكـه مـهـزـنـ پـيـشـدا دـانـينـ. هـهـجيـي جـيـنـديـ بـ دـاـكـلاـدـهـكـى پـيـشـدا تـىـ، كـيـژـانـ دـهـرهـقا پـيـشـداـچـوـوـيـنا كـورـدـزاـنـيـي بـوـولـ ئـيـنـسـتـيـتـوـوتـا دـيـرـوـكـا چـانـدـيـداـ. هـرـ تـهـنـى ئـهـوـ وـى كـونـفيـرـانـسـيـدا دـاـكـلاـدا خـوـهـ بـ زـمـانـى دـىـ - كـورـدىـ دـخـوـونـهـ.

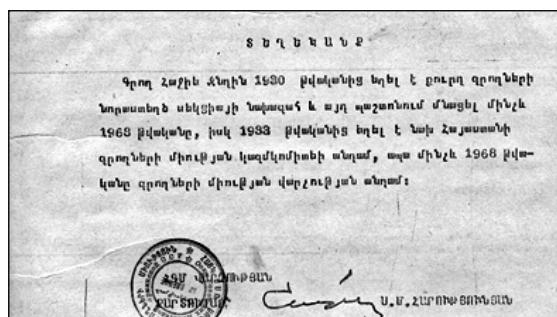
ئـهـوـيـ كـونـفيـرـانـسـا ئـيـانـ چـهـنـدـ بـريـارـيـنـ فـهـرـزـ قـهـبـوـولـ كـرنـ وـ بـ هـهـقـىـ بـوـو دـهـسـتـيـكـا پـيـشـداـچـوـوـيـنا كـورـدـزاـنـيـي لـ ئـهـرـمـهـنـيـسـتـانـىـ. بـ روـهـتـ وـانـ بـريـارـا ڻـيـ گـوـقـهـكـا كـورـدـزاـنـيـيـدا خـهـبـاتـيـنـ هـهـوـاسـكـارـ چـاـپـ بـوـونـ.

به شدارین کونفرانسا کوردرانییه یه کیتیا سوچیتیه پیشنهاد ۱۹۳۴، س.
هه جیی جندی- جیرگا پاشن ژ تالیی چپی بی هیشتا، بی ددهه - چه ردویی
گنجو.

همینی نهقدال-جیرگا پیشنهاد، ز نایابی چهارمی بی پیشنهاد، یعنی هفتاد پروفیسورد اساتذه خواص ایران، لیکن ز نایابی راستی یعنی سیاستیان اقتصادی کوردر.

۲- ئىڭكۈوستا (تەباخا) سالا ۱۹۳۳-ا ب بىيارا كاتىيىا كۆممەركەزىيا پارتىيا كۆمۈونىس، تىيىه ئەرمەنیستانى ھەجىي جىنى دكە ناشا كۆميتىيىا ئامادەكرىنا يەكتىبا نېمىسكارىن كۆمارا ئەرمەنیستانىنە سوققىتى.

فی دوکومانی دا تى گوتني، وهکي ه جندی ژ سالا ۱۹۳۰-ى ههتا سالا ۱۹۶۸-ا سهروکي بهشا نفيسکارين کورد، لى سالا ۱۹۲۲ ئه و ئهندهمي کوميتيا ئاماداکرنا يهکيتيا نفيسکارين ئرمەنیستانى بولويه، پشترا (سالىن ۱۹۲۴-۱۹۶۸) ئهندهمي سهرويرتيا يهکيتيا نفيسکارين ئرمەنیستانى بولو.

هچي جندی چاوا ديليكات تهفي خهباتا كونگرييا يهکيتيا نفيسکاريد ئرمەنیستانىي پيشن دبه (سالا ۱۹۳۴-ا) و ب داكلا دهرهقا سېكسيا (پارا) نفيسکارين کوردادا پيشدا تى.

ل فر ئه و تى هلبراثارتني چاوا ئهندامى سهرويرتيا يهکيتيا نفيسکارين ئرمەنیستانى و ديليكاتي كونگريها يهکيتيا نفيسکارين تەماميا سوقەيتستانىي پيشن.

ئه و كونگرى ۱۷-ى ئاڭگوستى سالا ۱۹۳۴ موسکۋا يىدرا قەدبە.

"بۇنا من بەختهوارىكە مەزن بولو، - هچي جندى نفيسيي، - وهكى ئەز - ئەولەرى گەلى كوردى زىزانىدە و بىلەختىيار ب شانزدە نفيسکارين ئرمەنیا يەناف و دەنگ يېن. چارىنس، ئا. باکوونس، ئا. شىرۋانزادى، د. دېميرچيان، گ. ماھارى، د. سيمۇنيان، ن. زاريان، س. زۇريان، هارۇتىيون مكىرتچيان و يەد دن تەھفي خهباتا وى كونگريدا دېرۆكى دبۈوم".

ئەدەبىيەتىد گەلەيد ماينرا تەقايى ئوسا ژى دهرهقا وى ئەدەبىيەتا کوردادا تى خه بەردانى، كىزان ئرمەنیستانىدا دهاته سازكرنى. وەكىلەكى وى ئەدەبىيەتى ديليكاتەكى هەمچىنىيى ۲۶ سالى هچي جندى بولو.

وى هەمچىنىدا داكلا دەقانى ئرمەنی د. سيمۇنيان دەدە كەفسى، وهكى ئرمەنیستانىدا نفيسکارين کورد ب زمانى دى چاندا خوه پيشدا دىن، ب چ ئوسا ژى ئالى ئەدەبىيەتا تەماميا گەلى كورد دكىن.

هه جيي جندي تهقي بري خوه
خاچق، که چا خوه فريجي
و هه لالا خوه زينه شا ئيقق،
سالى ۱۹۳۴

سالا ۱۹۳۴-ا "فراندا دودا" يا نخيـسـكارـينـ كورـمانـجاـ تـيـ وـهـشـانـدنـيـ. بهـرهـمـيـنـ هـجـيـ جـنـدـيـ، ئـهـمـيـنـ ئـهـقـدـالـ، جـهـرـدـوـيـ جـيـنـجـوـ، ئـاهـمـهـدـيـ مـيـرـازـيـ، نـوـرـيـ، روـبـيـنـ درـامـبـيـانـ، ئـتـارـىـ شـهـرـقـ، قـانـاتـىـ كـورـدـقـ، سـالـهـ جـهـوارـىـ، هـ سـادـيـكـوـفـ، باـيـلـزـرـ چـاـچـانـ، فـهـتـيـ وـوـسـقـ، كـ شـهـرـقـ، مـ. مـهـمـهـ دـيـداـ هـاتـنـهـ جـيـوارـ كـرـنـيـ.

هه جيي جندى ب سه روپرئى خوه - پروفه سور ئا. خاچاترييانرا تەفايى سالا ١٩٣٥-ا گرامەرا (رېزمانا) زمانى كوردى "چاپ دكە،" يى بۇنا دېستانان، كوجارا يەكمىن و ب بەرفەھى ئاخافتى كوردى ياخۇذى تى دا هاته لىكۈلىنى. هه جيي جندى سىستىيما زمانى كوردى ياخۇذى ب زمانى كوردى شەھەر، گافا تو بىنگەھەكە وى د وى وارى دا، كوش زەمانى بەرى مابۇلۇغا، بەر دەستىي وى تونەبۇو" (ز كۆتارا . سووكىزىمان).

سالا ۱۹۳۵-ا پرتووکا "نفیسکارین کورمانجا شیوری. ئەفراندنا سىيما" ب ئامادەكىنا ھېجىي جىدى تى وەشاندىنى. بەرھەمەن ئەرەب شاميلقۇش، ھ.

جندی، ئە. ئەقدال، ج. گینجق، ج. جەلیل، نوری، ئا. میرازی، و. نادری، خ. موورادۆف (قاچاخى مراد)، م. مەمەد، ل. بەکۆ، س. ئەسلان تىدا هاتنە جى وار كرنى.

سالا ۱۹۳۵-دا گرنگىا كارى هەجيي جندىي پىداكۇزىي نافى وى ددن سەر دېستانانى گوندى كوردا بەرۋىز (دۇوزكەند) ل ئەرمەنيستانى.

سالا ۱۹۳۶-ئانتۇلۇزيا "نېيسىكارىد ئەرمەنيا يەشىورىيە" پېشىن چاپ دكە، ل كوھەجيي جندى ئەفراندىن ۲۴ نېيسىكارىن ئەرمەنى وەردگەرىنە سەر زمانى كوردى و جىوار دكە و ئوسا ژى دەرەقى ئەمرىزيانا نېيسىكارادا دنفىسى.

نېيسىكارىد هەجيي جندى بەرەقۆكا "نېيسىكارىد شىشورىيە كورد" -دا ب زمانى ئەرمەنكى (س ۱۹۳۶،) چاپ دبن.

ژرۆزنىشىن هەجيي جندى:

سالا ۱۹۳۶- زارگۇتنى كورمانجا، كو ناقبەرا چەند سالان دا من ژ زاربىئىدا نېيسى بۇو، ب كتىبەكە مەزنقا ب سەرنېيسا "فۇلكلۇردا كورمانجا" هاتە نەشركرنى. ب خوهستن و ھېقىكىرنا ھەقالى منى زارقۇتىي ئەمینى ئەقدال چەند رووبىتلە زارگۇتنى، كوئەوى بەرنېيسى بۇو، من ۋى بەرەقۆكا خودا جى كر.

ئەو قەوماندەكە بەربىچەف بۇو نافا دىرۆكا چاندا كوردادا.

(ژ ٦٥٠ روپیلین وى بەرەفۆکى ٥٧٠ روپیل ھەجىي جندى نېيىينه، ٨٠ روپیل ئەمینى ئەقدال نېيىينه-ف.ھ.)

كۆرىكتۇريا (تەمزىكىن) وى بەرەفۆکى ھەجىي جندى و ھەلا لا وى زەينەڭا ئىقۇ كرنە.

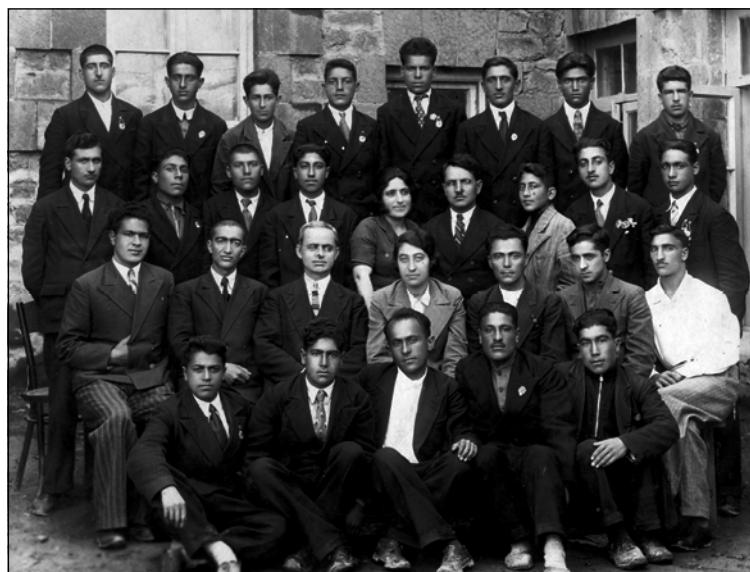
پرتووكا "فۆلكلۇرا كورمانجا" كارەكى پر بەهاگرانە، ئىزباتىكە بالكىشە. پاشوهختىيى ل كۆمارا ماھابادى - قازى مەھەمەدى نەمر "فۆلكلۇرا كورمانجا" گرتىبوو دەستى خوه، بلند كربىبو و كۆتىبوو: "ئاھا ئەفە قورانَا مە".

كوتاسيا سالا ١٩٣٦-ا خەباتا ھ. جندىي دىسىيرتاسىيون (تەز) ئىدى تام هازى بىو. شەدەتىيا وى يەكى ھەما نېيسا پروفس. خاچاتريانە، كو كاتبى ئىنسىتىتۇوتا دىرەكى و ئەدەبىيەتىيە زانىيارىتى س. هارووتىيونيانرا شاندىيە. ويىدا تى گۆتنە: "خەباتا ھەجىي جندىي دىسىيرتاسىيون دەرھەقا ئىپۆسا" كەپ و كولكى سلېمانى سلىقىيدا "خەباتەكە فەرز و تامە... خودان بەرى ئەولۇن ٣٠ شاخىن وى ئىپۆسلىقىيدا بەرەفكەنە و ۋەن شاخا رۆمانەكە تام ھوونايە... ئەڭا جىيرباندنا تەزەيە بەدەوه، مەرەمى كۈزانى ئەۋە ژى، وەكى ئىپۆسا" كەپ و كولكى سلېمانى سلىقىيدا "تام رابەرى خوەندەقانى كورد بىكە. ... ئەف ئۆرۈزىنالا (بنگەھ) كوردىيە بىزارە ب زمانى ئەرمەنک ھاتىيە وەرگەراندىي. ب وى يەكى خوەندەقانىن ئەرمەنى ژى وى بكارىن ناسىيا خوه بىنە نمونەكى زارگۇتنا جەمەتا كوردا.

... ب لىنهىراندنا سەرەجەما رۆمانىقىدا خودان ناسىيا خوەندەقانى دە ئەمرى ئەشىرەتىن كوردا ب تۆمەرى ھلدايى. لى مەخسوس گۇتى - ژيانا ئەشىرەتا ملىا تى بەر چەقىدا. مىرخاسىيد رۆمانى ژ ۋى ئەشىرەتىنە دو قەۋماندىيىد ژيانا كوردايە ھەواسكار تىنە...

...ئەف خەبات ھىزايى ناڤى "دىسېرتاسىيائىيە". ئەوئى ناڤا ئەدەبىەتا
كوردادا بىينە چاوا جىربىاندىن ئەولۇن د گۆفەكا لەنھىراندىن فۆلكلۇرىدا. ئەف
دىسېرتاسىا ئاسپىرانت ھەجىيى جندى دبە مەسىلە بۇنا يىد ماین، وەكى
ۋى دەرەجىدا بخېبتىن.

پەزىسى سۈر ئا، خاچاتريان، س. ۱۹۳۷، يانقار.

خلاسکرىد خوندىنخانا كوردا يېن سالا ۱۹۳۷-ءى.
روونشىتىنە سەر كورسىيى: ژ چەپى وەزىرى نادىرى، ھەجىيى جندى، ۋ.
پىتۇيان... تىتال مۇوارادۇڭ- يى شەشا.. جىرگا سىسيا ژ چەپى مىنى ئەڭدال.

بەرى گىرنى

دیا من گلى دکر :

سالا ۱۹۳۶-ا، هەجى دخوھست ببۇيىا ئەندامى پارتىا كۆمۈونىيىتىي، بەرى جۇنپۇندا پارتىايى يەكى زىرا كۆتۈپ:

- ھاش خوه ھېبە، دې پرسا تە شۇوندا بىخن.

پەى جۇنپۇندا، دەرەنگ، پەدەھەكىرى ھات، گۇ: - دەنگى خوه نەدانە من...

ژ بىرانىنىيد ھەجىيى جىندى:

كاتبى (سەرۆكى) تەشكىلەتا خۇندىنخانى يى پارتىايى ئا. چ. دەركەتە پىشىيا من، گۆت:

- ئەو چاوانە، پروفييىسىر خاچاترييان تو جارا ئاسپىرانتىد كۆمۈونىيىت و كۆمسىمۇل خوهى ناكە، لى ھەجىيى كۆمسىمۇل ئاسپىرانتى وىھ؟ - پاشى زىدەكىر، - ھەجىيى پەن سىيۇنالىستە (ملەتپەرەستە) ...

ئاوا ئەز نەكەتمە جىرگا پارتىايىي، يا رەبى، ئەف چ نەمەرثاي، مخەنەتى و چەقىنەبارى؟

وى چاخى قەدرى من زەف كەت: ناس و نەناسا دىكۆتن: "ھلبەت، فى ئۆرتى تشتەكى مەرا نەھيانى خراب ھەيە، كو ھەجىيى ھلنەدان ناشا جىرگى پارتىا كۆمۈونىيىتىي..."

دىسېرتاسىيا (تىيزا) من دەرەقا لىزەپەرەندا ئىپقۇسا "كەپ و كولكى سلىمانى سلىيفى" -دا تام ھازىر بۇو، لى خۇويكىرنا وى شۇوندا دخىست، ۋەر كو ئەز دا يەكى "نەامن" دەاتمە ھەساب كىنىتى...
پاشى، پەى گۆتارا م-يانه "ز يەكتىيا نىقىيىسكارا بەرى جەسووسا دن"، كو رۆزناما "كۆمۈونىيىت" -يدا ئۆكتىيابرا (جۇتمەھ) سالا ۱۹۳۷-ا دەركەت،

رۆژ نەددانە من. خوهدى قەبۇول نەكە، ئەز ناڭا ئەمەلید ناسىيۇنالىستىي
(ملەتپەرسىتىي)، ئەكسىيشۇرشقانىيى و ئەكسىيشىورىدا گونەكار دىكىم.
نەيارى من كەھىشتن مەرەمى خوھ...
من ژەمۇو كار و باران ئاقىتىن.

رەشنىقىسارا ئىرزەكە ھەجيىچىنە شىكىياتكىرنى ھەيە: "ھەقالى
ت.الىكسىيانىانى قەدرگەر (كاركىرى كۆممەركەزبىي-ف.ھ.). ئەقا دو مەھە - بى
كارم. كېتىپىن منه دەرسا چاپ دىن، لى كۆميسارياتا رۆنكايى دخازە من ژ
ئەختىارەتى ئاقۇرقۇرىي ماروم بىكە... ھەشىكىيات دەكىم...".
تابەتى نەدكەت وى...
پەى ئەرزا شىكىياتكىرنى ھەجيىچىنە پشتى ۲-۳ مەھا كارىن خوھدا تى
دا سەكناندىنى...
...

ژ رۆژنىشىن ھەجيىچىنە:

بەلى، ئەز دىسا دەربازى سەر كارى خوھىيە ھەزكىرى بۇوم. لى مخابن، ئەزى
ئىدا داشكەستىبۇوم... ھەقال-ھۆگۈر دوورى من دەكتەن، ھەۋزا خوھ ژ من
دەكىن... دىسا خوھندىخانى پىداكۆكىيەدا كار دىكى...
ئەز دەقىم ۲-ى مەها سباتا ياسالا ۱۹۲۸-ا بۇ.

جەقاتا سەروپتىيا نېيىسکارىن ئەرمەنيستانى دا من دەرەقا
پىشىداچووينا ئەدەبىيەتا كوردى دا داكلااد خوھند... پەى داكلادىرا شايىرى
ئەرمەنيايى مەزن ئاقىتىك ئىساهاكىيان ب دل بىمارەكىي دا من، لى ئەندەمى
سەروپتىي زەف درىز دەستى خوھ مىرا لەقىختىن.

ھەقىتىك شۇوندا رەوشەنېرىيد كورد گازى بىورۇيا مەركەزكۆما پارتىيا
كۆمۈونىيستانىيە ئەرمەنيستانى كىن، مەركەزكۆما ھارووتىيونۇغ. ئەندەمەن

مه رکه زکومى بۇنا كوللۇورا جمەتا مە ئەم ددانە خەبەردانى. من و جەردۇقا
مە ب كەل و شەوات دەرھەقا رۆژنەما "ریا تەزە"، خوھندىخانا مە، رادىيىبا ب
زمانى كورمانجى، كۆما نېيسىكارىن كوردادا خەبەردا ...

ئەو رۆز بۇنا من، جەردۇ، و پرۆف. ئا. خاچاتريانى كالامىر، كوديسا
دلىشەوات دەرھەقا كوللۇورا مەدا خەبەردا، بۇو رۆژا رەش. ئەوانا ناسىيا
خوه ددانە مە، مە دجيىرباندىن و ناخا "ھەقال، ھۆگرا" ئەم بىزارتىن و زۇوتىرىكى
سەر گۆتنى وان ب دەستى ۋى. پىتتىيان و چەند "ھەقالىيد" ژ جمەتا مە ئەم
ھاتن ناس كىرنى چاوا "دزمىنى" جمەتا خوه و ئەرمەنيا، لى ب خوه بۇونە
"پىمامى" جمەتى. رۆژنەمادا ئەم ھەساب دىرىن وەك جەسوز،
ئەكسىشىر شقان.

باودىريا تە ھەبە، ھەفتى جارەكى لاوکى خوھندىخانى دهاتنە مالا مە و
دگۆتن: "ھەقالى ھەجى، گازى تە دىكىن - جەپىن، پرسا تە دنهىرىن، گەرەكى
بىيى... جارنا ترس دلى من و زانۇدا، وەكى ئەفە خ. وى لاوکى خوھندىخانى
ديسا بشىنە مالا مە، گازى جەپىن كۆمسۆمۆلەكە و مينا ھەرتىم بىرە، كو
ئەزى ناسىيونايىلىستم، دژمنى دىيوانى، گەرە ژ كۆمسۆمۆلىي، ژ خەباتى من
دەرخن...، مە مالا خوهدا رۇنكاىي زۇۋ ئىدىساند، تارىيىدا دىمان، وەكى
بىزابن، ئەمە نە مالدىان، لىدىن ھەرن...

و كەته بىرا من، وەكى رۆزىيد سالا ۱۹۱۸-۱، كافا ئەم ژ شۇورى رقمى
رەقىبۈون، هاتبۈون گوندى جامموشقاپان مەزن و ئەسکەرپەن رۆمىن هاتبۈون
وى گوندى، و گافا مالدا شەف و رۆز، ترسا ئەسکەر دلى مە كىشكادا، مە
دگۆ: "دەقە وى بىيىن، "دەقە وى دەرى بشكىيەن، بەقەنە مالىي، "ئەقە دچنە
مالا، ئەقە و ئەقە... و ھاتن، كەتنە مالا، كالا و جاھلا بىرن، كوشتن...
ئەو بىيىت سال بەرى بۇو... و ناھا ژى ئەم دەقىن "دە، ئەقە وى بىيىن...
جارەكى ديسا دەرى مە خىستان. من دەرى ۋەكىر. گۆتن: "فلان رۆزى و

سەھەتى وى ديسا پرسا تە بنھىرن - وختىدا هازربى." من جابا ھەر چار زلاما دا، كۆ: "دزى بىم".

دوشەمى، ب دلەكى نەرەھەت، بەرب ئاقايى خوهىندىخانى چۈرم. خەيسەتى من بۇو - زۇو دچۈرم.. پاشى دۇو ھەۋرا ھاتن. سەرا كەممى بۇو. كاتبى كۆمسۆمۆلاخ. بۇو. ئەقى جىفىن ۋەكىر. كەلەكا خەپەر دان. نافى ۋان نەيارا ناخويزم بىر بىنم. كىشكەرى زى ئەز "زىند" ناس دىكىن چاوا "ناسىيونالىست، ئەكسىشۇرەشىان، جەسوس..." دىگۈتن، وەكى من گۇتار نېمىسىيە وەلاتى دەرەكەرا، پەفكىرىدا من تەقى سەركارى ھەموو كوردا-ەندامى كۆمەيتىيا كوردىيە "خۆيپۇون" جەلادىت بەدرخان (ژ شۇورىيائى) ھەيء، پىواندىيى من تەقى شىخا و پىرا ھەن، ناسىيا منه شەخسى ھەبۈيە كاتبى كۆممەركەزىيا پارتىيا كۆمۈونىيىتىي يى ئەرمەنىيستان سۆقىتىي ئاخاسى خانجىيانرا (دە وى چاخى ئىدا ئا. خانجىيان كوشتبۇون - ف.ھ)، وەكى برايى ئەرەب شامىلىقى مەزن، كۈز خوهىندىخانى دەرخستىبۇون، من ديسا خوهىندىخانىدا دايە قەبۈول كىرنى، گۇتن، وەكى مەنا بەرەفكىرنا فۇلكلۇرى ھەجييى جىنى دچە مالا و ئاڭىتاسىيا دىرى وەلاتى مە، كۆلخۆزى دې، و كەلە-كەلە تىشتى ماین... .

جەقىنەتى درېز كىشاند...داۋىيىدا دەنگ دانە "من گونەكارى". من گۆت، وەكى ئەمرى خوهدا گەلە چەتنايى و رۆزىن گرمان دىتىيە، ئەز وختىدا ناثا جىرگا پىۋىنەرە و كۆمسۆمۆلايە دىزىكەفاادا بۈومە... راستە، من گۇتار نېمىسىيە و شاندەپارىسى، لى من رۆزىنامەكە كۆمۈونىيىتىيەرا شاندە من ئوسا زى نەمە جەلادەت بەدرخانرا شاندە و بەرسىقى من ھاتنە. نەما و گۇتارادا من دايە كەفسە، وەكى ل وەلاتى سۆقىتى، ھوكومەتا ئەرمەنىيستانى ھەر مەجال چى كىرنە بۇنا پىشىدا چووبىنا چاندا مە: رۆزىناما مە "ريا تەزە" دەرتى، كىتىبىد مە چاپ دىن، رادىيۆيا مە، دېستانى مە ھەنە. ئەز زى زارگۇتنە كەلى خوهقا مژۇول دېم، ئىنسىتىتۇوتا زانىيارىيىدا، رۆزىناما "ريا تەزە"-دا، رادىيۆيا كوردادا

کار دکم، پرتووکین دهرسا بونا دبستانان هازر دکم. من گو، وهکی من هەرتم، بیوهستا، ب پەھلائی و هزکرن خەباتا خوه کریه و دکم...

من تەخمين کر، وهکی خەبردانان من هوکومى سەرگوھدارغانان کربوو، و ئەگەر پیشىنى گشكا ب دەنگەکى دەگۆتن: "ژ چىرگى كۆمسۆمۇلا بەريدىنى، نەما گۆتن - ژ كۆمسۆمۈلىي دەرنەخن، جرمە بدنى".

چەندەکى دنى ريداكتورى رۆزناما "ريا تەزە" جەردۇيى گىنجق گازى من و ئەمینى ئەۋدال كر. ئەم چۈونى رەداكسييا رۆزناما "ريا تەزە". جەردۇ مەرا گۆت:

- گەلى برا، ئەز گۆتى وەرا بىئىزم، وهکى كارىمىي ھەفت سالا رۆدا دچە... ئان پىلا كۆممەركەزىا پك ئەرمەنيستانىدا، چاوا ئەيان، بۇو جەقىنا رەوشەنبىرىن كورد. دە وە زى ل ورا خەبەر دا... دە، ب تەخمينا من، بۇنا وى يەكى بۇو، وهکى پى بەھەسن، كا ناشا مەدا كى ھەنە، كى ج كارى دكە. دېيمەك، دخوهستىن مە ناسېكىن. بۇنا ج؟

دوھ منرا ھەرتشت ئەيان بۇو. بىيورۇيا كۆممەركەزىي ئەلامى من كر، وهکى ئەز، چاوا ريداكتورى رۆزناما "ريا تەزە"، ھەرمە جەقىنا وى. من خىنچى كاتبى پارتىيا كۆمۈونىيىتىي يە ئەرمەنيستانىيە پېشىن گەرگۈر ھارۇوتىيۇنۋەت و مەزنى چىكىستان (كىڭ) خەقىرىستان كەس ناس نەدەكر. پرسا چاندا گەللى مە، ياخىنلىغى بايى، ياخىنلىغى، رادىيېتى و خۇەندىخانى دانىن. دەنگ نەدانە من. ھارۇوتىيۇنۋەت چەقى خەقىرىستان نەبىرى، ئەم كورد نافىكىن "لامووكىتىد" داشناكا و بەرى من دا. دە دى ھەسابى خوه بىكىن...

ئەم پەرخوه كەتى، دىشكەستى دوورى ھەف كەتن...

ئەز دچوومە دهرسا، لىنى من پاكى دەرس ددا، نە زى خۇەندىكارا پاكى گوھ ددانە من...

گرتن

ژ بیرانینید هه جیئن جندی:

بهلى... ۱۷-ى مەها ئاداري بۇو، سالا ۱۹۳۸-ا. بۇنا دەرباسىكىن ئىقشارىيا روژا كۆمۈونا پاريسى ب سپارتىن سەرۋەتلىخانى من خوهنداكىرىن خوه ھازىكىرىبۇون، وەكى ب داكلاد، خەبەردا، ھەلبەستاشا پېشدا بىن.. ئىقشارى رند دەرباس بۇو. تەقى خوهنداكىرىن پارا ئەرمەنيا خوهنداكىرىن پارا كوردى ژى باش پېشدا هاتن.

ديا من گلى دكر:

پەي ئىقشارىيئرا ھەجي دەرنىڭ ھاته مالى. كىفა وى تونەبۇو، خوهىندا خوه نەخوار...

وئى شەقى خەونىدا من دى، گەقا تىيلىنى ئاپى ھەجي ھاتبۇو مالا مە، مشكەكى ليستۆك ئانىبۇو. ئە و ئۆتاخا مەدا ژ قولچەكى دچوو قولچى دىنى، - لەما ئەز خەونىدا دكەنيام، ئەز ھشىيار بۇوم، خەونا خوه ھەجира گلى كر.

چەند دەقى دن دەرى مە خىستان. ھەجي گۆت:

- راۋە، دەھەتنه پەي من؟!

ھەتا ئەمى رابۇونا، جىنارا مە - ۋاردا نۇوشى، مىرى كىيىزلىنى ژى گرتىي سىياسىي بۇو، دەرى ۋەكىر. نافى ھەجي ژى پرسىن، و سى قولچىي كىگ كەتنە ئۆدا مە ...

- تو گرتىي! ئەوانا ھەجира گۇتن و كاخەزا دەرەقا گرتنا ھەجیدا نىشانى مە دان.

- بۇنا ج؟ ھەجي پرسى...

... ئەوانا كەتنە مالى، مينا وى مشكى خەونا من، ھوور-مۇورى خوهستنا

خوه دگهريان، چهند پرتووکيin ههجي، رۆژنامه، چهند نهمي، كونهوي ژ
جهادهت به درخان ستەندبۇون، - خوهرا بىرن، ئىيشكاكا پرتووکا ژى مۆھر
كىرن... نەھشتەن ههجيرا كورمانجى خەبەردىم. نەوي خاترى خوه ژ من،
قىزىكا مەيە مەزن فريجى خوهست. لى فرييدە هشىيار نەبۇو، فرييدە ژ پاچكر و
تەۋى وانا، نېين ل پىشتى، دەركەت...
ههجي بىرن...

ديا من گلى دكر :

پەي گرتنا ههجيرا ۲-۳ رۆز دەرباس بوبۇون. جەقىنا كۆمىسۆمۈلەدا
سەرۆكى كۆمىسۆمۈلە خەج. گۆت: "كەلۆ دكارە ژنا ئەكسىشىر شقان جەم مە
بەخەبتە؟" گشقا هەفرا گۆتن - "نا!"، - و بەرب من نەھىرىن. سېبەترى ئەز ژ
خەباتى درخستم. لى كۈرسىيدە ھلادانا نەخوندىتىي نافا ژنادا، ل كومىن
دەرسى زمانى كورمانجى ددا، من كار كرەتا كوتاسيا سالا خوندىنى و
ھەما كوتاسيا سالا خوندىنه خوندىخانە ژى دادان. هەمين، پەي گرتنا
جەردۇرا رۆژنەما "ریا تەزە" ژى هاتبوو دادانى.

ژ بيرانىنيد هەجييى جىندى :

ئەز كول ھەياتا كەلى ژ ئاشتۇيى پەيا دىكىم، من نەھىرى وى پرۆفييىسر
ئاساتور خاچاتريانى كال ھازھىزى ھەياتى دانە سەكناندى... مە ھەف
دىت... ئەو بۇو - منى بىكۆتا: "رۆزا مە رەش بە،" لى ھاتن، ئەو بىرن... دە ئىدى
من دەرد و كولى خوه بىركرىن، گونى من ل وى كالەمېرى ھات، ئەز كەلۈگرى
بۇوم...
من وەكە باقى خوهىيى رەھمەتى ژى ھز دىكىر. ھەى واخ!... نەوي كورمانجى

زانبۇو: پرتووکا زماننەما ئەرمەنى-كوردى دا چاپكرنى، پاشى، كاشا ئەز
بۇومە ئاسپىيرانتى وى، من وى رېزمانا كورمانجى بۇنا خوندىخانى و

دېستانىد ئۆرتە هازر كر...

جارەكى، وەختى مە گوندەكى ل ناچا ئەرمەنىستانى يَا تالىنيدا تەۋايى زاركۆتنا جەمەتى دەنخىسى، يەكى زى پرسى:

- پەزىزلىرىنىڭ، ئەوئى جاھل كىيە؟

گۆ: - كورى منه... (گەرە تە بىيتا، ئەز وى ھنگى چاوا كىيە خوش و شىكىدار بۇوم ...)

وى دەما كو من و پەزىزلىرىنىڭ خاچاتريان مە ھەف دىت، ئالىكىدا زى، تى بىشى، شابۇون كەته دلى من. ئەز فكريم: "گىرتنا خوددا وى من گونەكار نەكە..."

ئەز بىرە ئۆتاخەكى (ئۆرەكى)، ئانكىتا من نېسىن... و ئەز زۇو راکرم، بىرم كامىرايى (ھوجرى). دەرى ۋەكىن، ئەز دەفانىدەن ھوندور و دەرى دادان. ئەز نېنىنى خودقا ل بەر دەرى بۇومە رساس - سەكىنیم. وى چاخى من ھە بهىست، يەكى گۆت: - ئەو كىيى?

من ب دەنگەكى ھېرس گۆت:

- ئەز-ئەزم، ھەجىمە، ھەجىيى جندى...

وى ئەز ناسىرىم، كۆ:

- واى، خىيچ تخا، كىيىز ئىيل بىرىن (پەى، گەدى بەلەنگاز، تۈۋ زى ئانىن?).

من زى دەنگى وى ناسىرى: نشان ماكىنس بۇو سەرۆكى نەشىرەتا پارتىيى. ئەز زى سلبۇوم، من خوه خوھرا گۆت: "چاوا، ئەز ئانىمە جەم يەكى مينا وى - گەرتىيى سىياسىيى؟ ئانىمە وەك ئەكسيشۇرۇشقاڭ؟" من كر كو ئەز دېرىخىم، گازى سەرۆكاكىم، پرسىم - چرا ئەز ئانىمە ۋە... هەتا ئەز ۋان متابالادا بۇوم، ئەوئى رەھەت ژ منرا گۆت:

- فلانكەس، نېنىنى خوه ھلدە، وەرە كىلەكى من.

منى ج بکرا؟ من کەر و لال، بى دلى خوه، چاوا ئەوى گۆتبۇو ئوسا زى
کر: پاشتا خوه دا ديوير، سەر نېيىنى خوه تەھەرەكى روونشىتم... ئەز هيقيا
ئەوى يەكى بوم، وهكى وى گازى من بىن، گوھداريا من بىن و من بەردىن...
دلى من بىسەبر دكوقتات...

ماكينس گۆ: - ئەز رانەزابۇم، ئەز ئېرۇڭ كەلا مەزن ئانىم: من گۆ،
ئانىنە، وهكى بکۈژن، لەما خەوا من نەدەتات. وەختا دەرى كامىرىقى فەكىن،
من گۆ - "هاتن من بېن". زنا من ئى - سىرۇوش ماكينس گرتتنە... ئەو
جەپنەكىدا رادبە، دېيىزە: "مېرى من نىشان، دېمىنە دىوانى نىنە، ھەركى ئەو
دېمىنە، وهكى ئوسانە ئەز ئى دېمىنە".

بۇنا وى خەبەردى وى زى دگرن... دە وەرە بەر خوه نەكەۋە، خوهدا
نەشەوتە...

دەنگى زارىنيا وى دەتات، بەر خوه دكەت، كەسەرا كۈور رادھىشت، پرس
ددانە من، چەكا "دەرڭا" ج ھەيى، ج تۇونەيە...

ئەز ل ور مام. سى-چار مەرڤى دن ئى ور ھەبۈن. ئەو و ماكىنس خەورا
چون. لى خەوا من نەدەتات، متالا ئەز ھلدا بۇم... ئاخىر من چ كربوو، وهكى
دامە گرتتنى؟ نە ئاخىر من خوه پىشكىشى جەمەتا خوه كربوو، ھەلالى كار
دكر...

ئەز خوهدا هېرس دبۇوم، بۇنا ژن و زارى خوه بەر خوه دكەتم... ئەز ئەوى
ھالىدا، من ھەو بھىست - يەكى منرا گۆت: "سالەكى شۇوندا تۈويى ئازا
ببى". ئەز ۋەجەنلىقىم، من چاۋى خوه ۋەكىر، ب ترس "سىملا، سىملا"، - من
خوه خوهرا گۆت و جى ب جى كەر بۇوم...

خەو نەكەتە چەقى من. ئىدى سېھ سافى دبۇو... دەنگى چەقىكا دەتات،
چېقە-چېقە وان بۇو. من خوه زلىا خوه وان ئانى، وهكى دەرى سەر وانا
كلىيت نەكرنە... وان خەم و خىالادا من نشكىشى دەنگى كوخكا جەردۇيىن

گینجۆ پش دیوپر بھیست. من فەمکر، وەکى ئەۋۇزى گرتنه، بۇو ويشا-ويشا
من، كەلا من تۈرى بۇو، ئەز بېتىي هەمدى خوه گريام...

ئەز، جەردق، سەروپىرى منى ئاسپىرانتورا يايى پروفېسۆر ئاساتۇر
خاچاتريان، جىيى هەق نەھەق، ئام و تام ھاتنە گرتنى... بۇنا كى، بۇنا

ج؟ نەھەقىيا دنى، ھىسرى زىنا من، ھىسرى زارىد من... هەى واخ...

ئەز ھىقىيى بۇوم، وەکى دەرى سەر من ۋەكىن، ئەز هەرم بېژم، كو ئەزى
تەمizم، تو خرابى ئەمرى خودا تو كەسىرا نەكىرىي...

لى ماكنس منرا گۆت:

- لەز نەكەف، تۈويىي ھەرى، سەبرا خوه بىنە...

لى تو وەرە سەبرا من تونبۇو. من دخوهست دىريخىم... بەخترا، ھەما وى
لەزى يەكى دەرى ۋەكىر و منرا گۆ: - وەرە!

ئەز شا، لەز دەركەتم. ئەوى ئەز برم كابىنەتىا (ئۆدا) سەركار. مەرفى تىدا
نەھىشت ئەز دەقى خوه ۋەكم. رابوو مىنا گورەكى دەڭبۇن دۇردا من چوو -
هات، گۆت:

- تە و خاچاتريان وە ج كريي، بېژە، بېژە دەرھەقا نامىد خودا، كوتە
جەلادىت بەرخانرا شاندەنە و سەتەندەنە، دەرھەقا كارىد خوه يېن
ئەكسىشۇر شەفانىيىدا، دەرھەقا ھەۋالىد خودا، كەيد خوه گوندىد كوردا،
بېژە، ها بېژە... - و پىرا رى چىرى من دكە...

من نكاربۇو دەقى خوه ۋەكىرا، گازن و شكىيات بىرا: ژ شەماق و كولىين
وى دلى من تىيزى بۇوبۇو... و كافا ئەوى دىت، وەکى خەنژ شكىياتكىرنى گلىي
منه دنى تونەنە، ديسا گازى وى ژەندرەمايى كر، و ئەوى لەز ئەز پاشدا
ئانىم، چاوا كەتمە كامىيەرایى، تەپ-رەپ كەتمە سەر جى-نفىنى
خوه... ئىپيچە وەخت شۇوندا ئەز رابووم سەر خوه و ماكنسى رەوشَا خودا
نەيىرى و تەزە فەمکر، وەکى ئەۋۇزى مىنا من ھەلالە...

- ههجيي پسامام، - ئهوي گو، -منرا دها چهتنه، نه ئاخر سيروروش بئنا
من هاتيه گرتني...، - گوت و ئاخينه كه كور هاتى...

تى بيرا من :

سالا ۱۹۹۴-ا بو. كاركرى رۆژنەما "ریا تەزە" ئەگىتى خودق رۆژنەمەيدا
گۇتارەكە دېرۆكى نېيسى بو ب سەرنافى "شوخل # ۷۶۲۳". تىدا دەرھەقا
گرتنا ھېشت كوردىن ئىزدى و بەرداانا چەند كەسا دا ھاتبوو نېيسارى.
ئوسا ژى ھاتبوو لېكرنى، وەكى ھەر ھېشت گرتى، بەرى سوودى، خوه
گونەكار ھەساب كرنه، لى وەختا سوودى خوه موکور ھاتنه، سوودىدا
گوتنه، وەكى تەياخ ندانە بەر وان جەزايا و نەنەرىد، كودانىن سەرى وان و
ب مەجبورى شەر ئاقىتنە خوه.

مە خوهند و ئەجىبمايى مان، نه ئاخى باقى مە دگۇ، وەكى ھەتا كوتاسىي
تو گونەكارى هلنەدايە سەر خوه ...

و ئەم ژى، ھەما وى سالى، شوخولى گرتنا ھەجيي جندى يا رىچگەرييلى
ھەزمارا ۷۶۲۲-را، كو ئارشىقا كەلا كگب - وەزىرەتا ئەولەكاريا دەولەتى
دانە، بۈونە ناس و مە چەند روپىل بەر نېيسىن.

لى سەرى ئەبوو، وەكى ئەمە راست بۇون : باقى مە تو دەما خوه
گونەكار ھەساب نەكربىو!

ھەما سقىتى وي شوخولىدا كاخەزەك وا ھەيە، كو سالا ۱۹۳۵-ا ھاتىي
نېيسارى، خودانى وي كاخازى ئاچ. بوو. ئەوي نېيسى بوو: "مەنا
بەرەتكىن زارگۇتنا فۇلكلۇرى ھەجيي جندى تم گوندىد نەھىيَا (ناوچا)
تەلينى و ئاخباراتىدا كارى ئەكسىسىۋەتتىيە دې."

ژ شوخولى رېچگەرييىسى ھۇمارا ٧٦٢٣

ھەفتى فىئرالى (سبات) سالا ١٩٣٩-ا وان خەباتچىيىد كىپ... تىرا دىتن، وەكى پەرچى رۆزىناما داشناكايا "تايگا" و كۆفارا "ھوار"، كۆرمىتىيا داشناكا كوردا ل بازارى ھەلەبى چاپ دىك، كو جەم ھەجيى جندى دىتبۇون و ھلابۇون، ھەساب بىن داكوومەنتىن ئوسا، كوب ھەف گرىدىانا وانه جەسووسى تى ئەيان كىرنى. ئوسا ژى پېترا دىتن، وەكى د ھەك ھۇمارىن رۆزىناما "ريا تەزە" پەرتۈوكىين دەرسى زمانى كوردىدا فكىرىن ئەكسىشىرلىقانى، ناسىئۇنالىيىتى ھەنە. مەرەمەتىن كارى گيانجىيىسان ئارمىتاك، يانى جەردۆيى گىنجۇ و ھەجيى جندى ئىدى ئەيانە.

قرار كىن:

وان داكوومەنتا شۇوخلۇ رېچگەرييىسى ھۇمارا ٧٦٢٣ بىن داكوومەنتەكە ئوسا، كو كارى وانى گونەكارىيى ئەكسىشىرلىقى، ناسىئۇنالىيىتى بەلۇو دكە...

ژ پەرتۈركۇلا (بەرنقىسارا)

پرسىيار كىرنى

٧-ى نىسانا سالا ١٩٣٩-

پرس: رېچگەرى ھازىپى ھەيە، وەكى ھۇون جەسووسى رېچگەرىيا ئانگلىيائى ل دىيمەشقى جەلادت بەدرخانرا بەرك كىيدا يېبوونە و وەھەرتىم مەلۇومەتىيىد جەسووسىيى دەرەقا يەكىتىيا سۆۋەتى ویرا شاندە. ھۇون خوھ گونەكار ھەساب دكىن، وەكى جەسووسى رېچگەرىيا ئانگلىيائى بۇونە؟

جاب: من نەمە رېداكتۇرى كۆفارا "ھوار" بەدرخانرا داشاند. من وەكە دەھ پەرتۈوكىين دەرسا و رېزمانا زمانى كوردى ویرا شاندە. ئەز تو وەختا جەسووس نېبۈومە.

پرس: هونه ساب دبن چاوا سه رکاره کی ته شکیله تا کوردایه ئە کسییە کیتیا ئووسیانچی، کو وه خوهستیه ئەرمەنیستانی ژی یە کیتیا سوچیتی بقەتین. وه ئوسا ژی ئینفورماسیا دایه ریزیندیتتی ریچگەریا ئانگلیایی، هونه خوه گونه کار هە ساب دکن؟

جاب: نا، نا خیر! ئەز نافا تو ته شکیله تکە ئە کسییە سوچیتی ئووسیانچیدا نیبومە، تو وختا جە سووسى ریچگەریا ئانگلیایی نیبومە، ئەز گونه کار کرنيد پىشدا کشاندى ئىنكار دكم...

بەرنقیسا را پرسیار کرنى

سالا ۱۹۳۸-۱۴-ئى گولانى

پرس: هون، هە جىيى جندى، هەتا نەھا هاتنه گرتىن بۇنا کارى ئە کسیشۇر شقانىيى، کو وه نافا کوردىن ئەرمەنیستانا سوچەتىيدا كريه. دەرھەقا کارى خوهىي ئە کسیشۇر شقانىيىدا بېىن.

جاب: من نافا کوردادا تو کاره کى ئە کسیشۇر شقانىيى نە كريه.

پرس: هون راست نابېىن. سالخىد ئە ساس دەستى مەدا ھەنە دەرھەقا کارى وەيى ئە کسیر يقۇلى يووسىيۇنى نافا کوردادا. ئەز ديسا وەرا دېيىزم - سەر گىلىيى خوهدا نە كەن، خوه موکور وەرن، دەرھەقا کارى خوهىي ئە کسیشۇر شقانىيىدا بېىن.

جاب: ئەز جاره کە ماين ژى دوهكلىيەم، وەكى من نە نافا کوردادا و نە ژى وەكى ماين کارى ئە کسیشۇر شقانىيى نە كريه.

پرس: ئەقا ئىدى مەھ و نىقەكى زىدە ترە، وەكى هون ۋى يە كى ئىنكار (ته خسىير) دکن. هون چاوا کارى خوه، ئوسا ژى کارى تەرفدارى خوهىي ئە کسیشۇر شقانىيىدا نافا کوردادا ئىنكار دکن. ئەقا ئىدى جارا سىسيانە - ئەشارەتىيى دىمە وە سەر گلىيى خوهدا نە كەن و دەرھەقا کارى خوهىي

ئەكسىشۇر شفانىيىدا گلى كن.

جاب: دوهكلىينم، وەكى من ناڭا كوردادا كارى ئەكسىشۇر شىيى نەكرىيە.
ئەز قەبۇل دكم، وەكى سالا ۱۹۳۴-امن ئىنفۆرماسىيۇن دەرھەقا خەباتا
كۆنفييەنسا كوردىزنىيىدا، كو وى سالى يېرىتىقانىدا دەربابسىبو، و سالخىد
دەرھەقا پېشدا چۈپىينا چاندا كوردا، دەرھەقا كادرىد كوردا، كو پېشەنىا
چاندىدا كار دكىن، دەرھەقا دېستانىن گوندىد كوردادا و ئەدەبىيەتا كوردادا
ب ھىقىداريا پرۇف. ھاكۇبىان دانە وى، چاوا وى دىگۇت، بۇنا پرۇف فىيىسۇر بىدە
كوردىزانەكى فرانسىز. چەندەكى شۇوندا ئەو سالخ ئۇركانما پارتىيا
رامكاڭارىيىه-داشناكىي ئەكسىشۇر شفانىيى (پەى ھلوھاشاندا سوقۇتى ئەو
پارتىا ب ھوکومەت كۆمارا ئەرمەنسەستانىيىدا كارى خوھ دكە ف.ھ.). -
رۆژنامما "ئاپاگادا" ("پېشەرۆز")، كو فرانسييىيىدا چاپ دە، هاتنه وەشانى...
پرس: جابى و رەچكەرىي نادنە رازىكىرنى. ھون خوھ ژ جابى راست
تادىن.

جاب: تو گونەكارىيىن من تونەنە...

ژ بىرانييىد ھەجيي جندى:

ئەز كامىيرايىيدا ھشىيار بۇوم، ئارمۇق سارىيان بەر من سەكىنى بۇو. ئەۋى
كۆت، وەكى شەف ھشكەتى ئەز ئانىيمە كامىيرايى.
من جەزايى، كو وان رۆژا ئائىبۇونە سەرئى من، ژ وانارا گلى كر، من گۆ،
وەكى دۆتىزدە رۆژا ژ ۵-ى گولانى، ھەتا ۱۷-ى گولانى، ھاتمە زېرلاندى
من ب نېينووگى خوھ سەر دىويير جەخىز دكىر، چىكا چەند رۆژا ئەز سەر پىيا
دامە سەكنانىدى... ئەز ھەي دكەتمە ئەردى، خەورا دچووم، دەنگى بەرخى
خوھ دېھىيست - لى ژ شەماقىيد سلسەچىا ئەز ۋەجىنلىقى رادبۇومە سەر پىيا،
دھاتم سەر ھەمدى خوھ...

سلستچی رۆزى سى جارا دهاتنه گوهاستنى. هەر يەك بىرجى خوه
ھەساب دىكىر پەھينەكى، دودا، شەماقەكى بگەينە من زنەكە سلسەتچى و
يەكى ب فەمیلا كىراكۆزۈف زەف كافر بۇون، ئاشۇت گريگوريان تايىئى خوه
دەرىچەۋىتى
من و دىگۆت:
- بىزە، ها بىزە...

ئەوانا دىگۆتن: "ئەمىٽ چایا شىرنىكى، تۆتكى گەرم بىنە تە." سۆز دادان،
کو وئى من جىبىجى ئازاد كن، لى ب وان ھەموويان نكاربۇون من
مەجبۇوركىن، وەكى ئەز خوه و ھەقاڭا گونەكار ھەساب بكم و كاخەزا وانه
نېيساردا، كوبەريدا هازى كربۇون، فەمیلا خوه بنقىسىم... لىنگى من بۇوبۇون
دار، وەرمى بۇون، ھالى من تونەبۇو...

و ئەز سەكىنیم ژ
پىنجى گولانى ھەتا
1-17، خارنا من
رۆزى ژى لوقە نانى
رهش و ئاپ بۇو، ئەۋىزى ھەرگى بىانا، بى خەو... بەلى، رۆزى پاشن دىن
دېبۈم...
جارەكى شەف ئەز برم بال سلسەچى كۆنداكۆف. من گلىيى وي تەمام
ئىنكار دىكىر، ھەدى دوهەكلاند: "نا، سەد جار نا، من ناشا كوردادا تو كارەكى
ئەكسىشىر شەقانىي نەكەرىيە... ئاشۇت گريگوريان من خست، خۇونى پۆزى
منرا ئاپلىت،
سەردا پى بۇوم
خۇون..."

بەلى، ئەز سەكىنیم، تەياخ دا، ب مىندا خوه، بەر مىننى سەكىنیم، لى ئەبۈم

هیسیر: من تو شه‌ر نه افیته خوه، من نه خوهست به‌ر خوه، به‌ر جمه‌تا خوه،
مالا خوه شه‌رمییدا بمینم...

...پاشنی تئیپیجه وخت کازی من نه‌دکرن...ئه‌ز هیرس دبووم...

بۇنا گه‌رئ رۆزئ ئەم ۱۰ دەقا دەردخستنە دەرۋا - ھەياتا كەلیدا
دگەریان. ئەو ۱۰ دەقە بۇون، وەکى بىنا من ھەۋەكى دەردكەت: ئەز
ھەوايیرا، شەمسىرا، ئەزمىنزا، چېيكارا، تەبىەتىرا دەاتمە گرىدانى. نافا
كىرتىادا ئەز ب چەقا جەردقىي كېنجۇ دگەریام، لى من جەردق نەدىيت. ئەم
كۆڤەدگەریان، دەرى ل سەر مە دەاتە كلىتكىنى، ھېڭىز ئەم دەا مەلول
دبوون، بىهنا مە تەنگ دبوو. و چەقى مە ل دەرى بۇو، وەکى جابەكە خىرىنى
سەر مەدا بى. من تەمى دىگۆت:

- خوهدى، تو رىكى ۋەكى، ژۇلى، شەرئ نەشۇوشتى خلاس بى، -
و ژ سەريكى كامىرى دچوومە سەرئ دنى ...

ژ شوخلى رېچگەريي ھەزمازار ۷۶۲۳

... ھەجىي جندى گونەكار تى بەلووكرنى چاوا سەركارەكى تەشكىلەتا كوردا
و ئۆسيانچىي ئەكسىشۇرشقانىي، و دخوهز وختا يرسىس (يەكىتىا
رېسپوبليكىن سۆقۇتىيە سۆسىيالىستىيە) دەولەتىد كاپيتالىستىيەرا بىكە
شهر، رشىس ئەرمىنېستانى زۆرى ژ يىرىش بقەتىن، ئۆسا ژى ئىنفورماسىيا
دايە رېزىدىتى جەسووسىيا ئانگلایيە ل بازارى يېرىقانى ھ. ھاكوبىيان،
برىار كر:

گونەكاركىنا ھەجىي جندى ب گۇتارىن كۆدىكىسا يە ۶۷، ۶۸، ۱-۱، كۆ بەرى
پىشدا ھاتبۇونە ناسكىرنى، بگۇوه‌زىن ئانەكۆرى مقالا كۆدىكىسا رشىس
ئەرمەنىستانىيە ۵۸-۱، (يا گولە كىرنى-ف.ھ.).

ژ بیرانییید هه جیئن جندی :

رۆزى چەتن كەلیدا دەرباز دبۇون...

ئىدا دەرباھار بۇو، بەلەكى كەتبۇونە دەر-دۇرا...

رۆزەكى دەرى ۋەكىن، گازى من كىرن، ئەز بىرمه قاتى ژۇرن. ئەم چۈونە
ئۆدەكى خەملى، جامىرەك روونشتى بۇو. ئەوى گۆت:

- كەرەمكىن، روونىيەن. ۋان رۆزى وى دەستب دادا وە بېھ. شىياتچىي وە
كاخەز نېيىسىنە. ئەز گۇتى بخۇونم، هوون ھاڙ پى ھەبن، كا ئەوانا كىنە و
بۇنا وە چ نېيىسىنە...

ئەوى نافى وان نەمەردا دا يى كوشەر و بوخدان ئاقىتىبۇونە من (ناخوهزم
نافى وان كووجىكا، كريتا، نەيارا بىنم بىر) و نېيىساريىن وان مۇرا خوهەند.

پاشى ناسىيا من دا فکرى گونەكاركىرىنېيە كوتاسىيى، و ئەز پاشدا
شاندە كامەرايى.

ژ فکرى گونەكاركىرىنېيە كوتاسىيى

... هەجيىي جندى تى گونەكاركىنى وى يەكىدا، وەكى :

ئا. هەساب بۇويە سەركار و روھداركىرىد تەشكىلەتا كوردايە
ئەكسىسۇۋەتىيە ئۇسيانچىيە ئىدىيالىستىي ل ئەرمەنيستانى،
ئانتۇگۇنۇزما (دېرى ھەف) كوردا بەرب ئەرمەنيا دايىه گوركىنى، سپارتىيە
ئەندامىيەن تەشكىلەتى، كو ئاثىتاسىيا ئەكسىسۇۋەتىيە ئۇوسىانچى و
ئەكسىكۈلخۆزا بىن.

ب. ئەوى، كو پىيشەنيا ئەدەبىەتا كوردا دا خەبىتىيە، رووبىلىتىد پريسايدا
ئىدىيائىيد ئەكسىشۇرشقانىيى، ناسىونالىستىي ئەشكەرە پروپىاكاندا كرىيە.

ج. ژ سالا ۱۹۳۰-دا پىوهندىيەن وى تەقى وەكىلى كۆمىتىيَا داشناكا -

کوردايە وەلاتىد دەرەكە جەلادىت بەرخان و جەسووسى ئانگلىيائى ل
يېرىۋانى ھاكۆپيانرا ھەبۈنە، مەلۇومەتىيەت جوورە-جوورە دانە وان
دەرەقا كوردىد ئەرمەنىستانىدا.

داد

ز بىرانىنيد ھەجييە جندى:

۱۵... ۱۶، ۱۷-ئى ئادارا سالا ۱۹۳۹-ا تريبيونالا لەشكەرىي يا لەشكەرىيد
نەڭدە رشىس ئەرمەنىستانىيە سىنۇرخۇھىكىرنى و كارىن ھوندور بازىرى
يېرىۋانىدا داد كىن. (چرا تريبيونالا لەشكەرىي؟ ز بەر كۇناقا وان گرتىادا
سەرسكەرەكى كورد زى ھەبۇو- شامل (شەمۇ) تىممۇرۇق. ف.ھ.).

خەبەردا ئەتكەنە كارە (ھەجييە جندىيە)

كوتاسىيى

"ئەز نە داشناكم، نە زى ئەكسىي شۇرۇشان، ھەگەر وان گونەكارىادا
دەرەمەك زى راستبە، ھېقى دكم - من ژ گرتنى ئازا نەكىن و گولەكىن، ئەو
شەرى، كو ئاقىتىنە من، ب تو تىشتى نايىنە ئىزباتكرنى.
ئەز ھازرم ھەتا كوتاسيا ئەمرى خوه خزمەتا گەلى خوه و دىوانا
سۇقىتىيى بكم".

ئارشىقا ھەجييە جندىدا دا بريارا وى دادى ھەيە.

و دادكى بريارا دادى خوهند...

۱۵، ۱۶، ۱۷-ئى ئادارا سالا ۱۹۳۹-ا جۇينى دادىيە دەرىگەرتىدا
شوخولى گونەكارىكىندا ھەجييە جندى و جەردۇيى گىنچۇ (ھەدو ب گۆتارى
قانۇونىن كريمىنالىيە ۵۸-ا دهاتنە گونەكار كىرنى) و شەش كەسى دن
نەھىرى و بريار دا: ھەجييە جندى، جەردۇيى گىنچۇ، ئاھمەدى

میرازى...ئەفوو بىن".

ئەجىب قەومى...

ئەرى، ئەو بەخت بۇو، نە ئاھر وان سالىن رىپرېسىا، سالىن زۆر و زولا
ستالىن بى داد، بى زاكۇن ب ھەزارا گرتىنى سۈۋىتى دهاتنە گولەكىنى،
سەركۈون كىنى...

دیا من دانى بىر :

بەلى، ھەجى ژ كەلى ئازا بۇو و ئەم ھەفرا ۋەگەريان، هاتنە مالى. ئەز ژ
شابۇونا دىگرىيام، ئەو بەر دلى مندا دهات و ھەى ب دلخوهشى دىگوت:
- ئەز پەز خود رازىمە، وەكى سەقته ھەتا كوتاسىيى من شەر نەافىت نە
خوه، نە ھەقال-ھۆگرا...، نە زىراندىن و نە ژى بۇخدانا و نە ژى جەزايىن، كو
دانىن سەرى من - نكاربۇون من مەجبۇرلىك، قواتا روھى من قەلسکن...
راست سالەكى شۇوندا ھەجى ۋەگەريا مالى. ئەوى رۆزى گرتىن-بەردا
خوه، رۆزى ۱۸ ئادارى، كەش كەچاوا رۆزى بۇويينا خوه.

ژ بىرانييىد ھەجيي جندى:

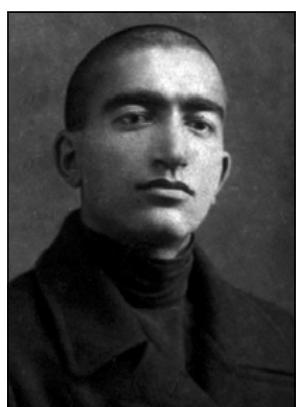
وەختا دادى دو روھوشەنېرىن ئەرمەنى مىنا برايى ھەلال پشتا من و جەردۇ
سەكىنى بۇون: ئەو ھراجىيا كۆچار و ھارووتىيون مكىتچيان بۇون. ھراجىيا
كۆچار جارەكى ئىتىشارى و سېھەترى ژى ھاتە سوودىدا خەبردا. سوودىدا
ئەوى وەكە شىرەكى، پشتا مە سەكىنى... ئەوانا كورمانچى زانبۇون، سالىن
- ۳۰ - رۆزىنەما "ریا تەزە"-دا كار كربۇون...
مەرقاى، ھەلالى ژ وان دبارى.

ئازادىيىدا

ژ بيرانييىد ھەجيي جندى:

بۇنا من بەختەوارىكە مەزنبوو، وەكى پەى ھىسىرى و زەلولىيا كەلىرا، ديسا
ناڭا ئازادىيىدا بۇوم...

ئەز ئازايىيىدا بۇوم، لى مەيدانا كوردىزانىيىدا كەسەك نەمابۇو، خالى
بۇوبۇو... تو كەس كوردىزانىيىغا مژۇول نەدبۇو، ئۆجاخىن چاندى، زانىارى، كو
سالىن ٣٠-ى ۋەبۇوبۇون ھاتبۇونە دادانى... ئەقى يەكى ئەز پېنىشاندۇم و
خەمگىن كرم، ئەو دەربا سىسيا بۇو - پەى دەربىن ئىتىيمىي و زىراندىن -
گرتىن، كو گەھىشتە من.

ژ پىمامىيىد من كەسەكى بەسا نفىسار و
خوهىندا كورمانجىي نەدەكىر. هەنەكا دېستانىن
ئەرمەنیادا مامۆستاتى دەكىن، هەنەك بۇوبۇون
دادكار، هەنەكا رۆزى خوه مىرتى دەرباز
دەكىن...

ناڭا ھەقال ھۆگرا، قەوەم-پىماما، ناسا
نەناسادا ژى مينا يەكى خەرېب بۇوم، تەنلى
مابۇوم... مەرڭ ژ من درەقىيان، و من ژى خوه
دۇورى وان دىگرت، كو نەرەھەتى نەدا وان...

دەرگى كار و خەباتى بەر من دادابۇون كەسەكى شوخىل نەدا من: "ھەيف،
كارى ئانەگۆر با مە تونە...", "مخابن، جەم مە جىيى كار تونە"، - مەرۇققىن
قوولخادا ب ۋى تەھەرى بەرسىغا من دەدان...

لى رەھەتى و خوهشىيا من د ناڭا كار دا بۇو، كار ژى "تونە بۇو".

ژ رۆزى ژ كەلى ئازا بۇوم، ھەقال، ھۆگر، دۆست و جىنار، گشك، گشك ژ

من درهقیان...

هالى گران بwoo. ئەز د خوھدا دكەربیم، دچلمسیم، چاوا كولیلەك پیپەسکری بن سمید هەسپایه هەسنکری... رۆزىن رەش، شەقین رەش، دلى رەش، ئوندا دبۇوم و كەسەكى نەدخوهست ئەز بىتاما، خەباتەك بدا، كەسى هالى من نەدپرسى... وا رۆز و مەھ دەرباز بېيون. ئۆدەكە مە ژى پەي گرتنا منرا ژەھستى مە ھلادابۇن و پاشدا نە ددان. رۆزى چەتن، شەقى بى خە دھاتن و دبوھورىن... كەسەكى دەستى كۆمەكدارىيى درىيى من نەدكر...

سالا ۱۹۳۹-دا ئەرمەنيستانىيىدا تقدارەكى دەرباسىكىن ئەيدا ۱۰۰۰ ساليا ئىپۆسا (دەستانى) كەلى ئەرمەنيا "ساسوونسى داھىت" دىيتىن. چەند سالا پىشدا من ب زمانە مە شاخەكە "ساسوونسى داھىت" -ھ بچووك ژ جامىرەكى نىيېسىبۇو، ئەو "داوودى سامسۇونى" بwoo. من وھرگەرا وى ب زمانى ئەرمەنكى دابۇو رىداكسيونا كۆفارا "خۆرەداین گراكانوتىيون"-ى (ئەدھىيەتا سۆقىتىي).

ئەو شابۇونا من دوبارە بwoo، وەختا ئەز سەر كۆلانا ئابۇقىيانى راستى لېكتۆرى (دەرسىيىز) خوھى ھزكى مانووک ئابېخيان هاتم. ئەوي ئەز بمبارەك كرم بۇنا وى ۋاريانتا من نېمىسى، كو كۆفارىدا چاپ بوبۇو و گۆت، وەكى جوورى خەبەرا ساسوونىيى كەفن سامسۇونى، چاوا كو ۋاريانتا كوردىدا ھاتىه نېمىسارتى ئەو تىشتەكى ھەواسكار و تەزەيە. ئەوي گۆتنا زانىيارى مەزن ئەز روھدار كرم و من رازبۇونا خوھ بۇنا قىيمەتكىندا ئوسا دا وى.

ئاچخىكە مەزن بwoo بۇنا من، وەختى ھژمارىن كۆفارىيە ۸-۹-دا، يا سالا ۱۹۳۹-دا ئەو ھاتە چاپكىرنى. پەي كەربۇونا سى سالارا ئەز دىساد نافا

ئەدەبىەتىدا ھاتمە كفشي.

ھەزارساليا ئىپۇسا "ساسوونسى داۋىت" ب شايىنەتى تەمامىما وەلىتدا دەرباس دبوو. وەكىلەيد ھەموو رىسپووبليكايد (كۆمار) وەلىت ھاتبۇونە يېرىقانى... ١٦-ى ئىلۇنى پەي جۇينى شايىنەتىرا بۇ پلاينۇوما يەكىتىيا نفيىسكارىن تەمامىما يەكىتىيا شىورىتىه ٧-١، كۆ ب تەمامى پىشىتىشى ئەيدا ھۆبەلىانا ئىپۇسا "ساسوونسى داۋىت" كېرىبوو. كاتبى يەكىتىيا نفيىسكارى سۇقىتىيى پەشن ئالىكساندر فارىيىف خەبەردا.

ھەما وان رۆز با من فەركەك پىشدا ھات:

ئالىكساندر فارىيىف

نفيىسكارىن كورد....

١٩٥٦-١٩٠١

ب ۋان ماتلا من ئەو شەقا درىز سافى كر. و

سبەترى فادىيىفرا تىلىيىفۇم كر، ژىرا كۆت، كا ئەز كىمە و ھىشى ژى كر، كۆ بۇنا پرسەكى چەند دەقا من قەبۇولكە. ئەوى ھىفيكىرنا من تەخسir نەكىر.

ئالىكساندر فادىيىف مىغانخانانى "سېقان"-يىه تەزە چىكىريدا دما. ئەوى ب بەشەرەكە خوهش ئەز قەبۇول كرم. گوھ دا خەبەردا نا من، ئاخىرىيى منرا كۆت، وەكى بىر خوه نەكەقىم، بىيەنا خوه فەرە بكم، كۆ:

- ھەر تىشتى پاك بە!...

فارىيىف ۋەگەر يىرىا مۇسکىتايى. "لى پرسا من وى چاوا بە؟" - من خوه خوه ژ

خوه دپرسى. و ديسا و ديسا بهرسيقا من ددان: "كار تونه..."
ههتا كينگى؟ چاوا بكم، كيرا بيڭم؟
من فاربييېقرا تلهگرام شاند، وهكى مينا بهرى بى كارم و ئۆدا مه زى
شوندا نادن...

دوو-سى رۆز وئى ئۆرتى دەرباس بۇون... منرا گوتىن، وهكى ژ مۆسکۋايى
سەر ناڤى من تىلىگرام هاتىه، گوتى ھەرمە مالا نقيسكارا - وئى ھلدم.
تىلىگرامىدا ھاتبۇو نقيساري:

"يېرىشان، مەيدانا سەر ناڤى لىنىن، يەكتىيا نقيسكارا،
نقيسكار جندى جەوارىرا. من ھاروتىيۇنىانرا خەبر دايم.
ئەو كوشەگەريا (ژ مۆسکۋايى-ف.ھ.) وئى ئالىكارىيى بىدە وە.
ب سلاڻ فاربييېق".

ھاروتىيۇنىان (ھاروتىيۇنۇق) كاتبى (سەرۆكى) پارتىيا كۆممۇنىيەستىيە
ئەرمەنىيەستان سۈقىتىيى يى پىشىن بوبەلى، پەمى وئى تىلىگراما مىزگىنېرىا
تە قەى دىگۆت بارەكى گران ژ سەرپشتا من كەت. ئەوی ب وان "سلاڻ" يېن
خوهقا ئەز خلاز كرم! ئالىكساندر فاربييېق هاتە ھەوارا من، ئەو نقيسكارى
رووسى مەزنى مەرۋەزى ئاقلبەندى، روھمەزن هاتە ھەوارا كوردىكى ژ
ئالىيى گشكادا بىركىرى.

ناڤا ئەمرى مندا گوهاستىيد مەزن قەومىن: ئەز ديسا كەتمە ناڤا گۇشەندا
خوه، ناڤا كارى خوهىي ھزكىرى... ب ئۆرتەچىتىيا ئالىكساندر فاربييېق ئەز
ئىنسىتىتووتا ئەدەبىيەتى و زەينىدا ھلダメم سەر كار. ئۆدەكە مە، كۆز دەست
مە ھلدا بۇون، پاشدا دان.

ھسا شابۇونى د ناڤا روھ و سەودى مندا چى بۇو. من تىلىگراما
شىكىدارىيى شاندە وى نقيسكارى مەزنرا.

تى بىرا من :

پشتى چار رۆزا، مه ترى مala ئەيدە: سقەدا دى و باقى من رابوبوون،
دايكا من ب ئىسىق و كەن (دەزۇوفا مە دى و باقى خوه ئوسا دلشا
نەدىتبىو) تەشتىيا باقى مە هازر كر، باقۇ تەشتى خار، ئەۋى ئەم پاچ كرن و
ژ مالى بەشەرخودش دەركەت. مە ژ دايكا خوه پرسى: - باقى مە كودا چوو؟
ئەۋى ب شابوون گۇ: - چاوا كودا چوو؟ چوو ئىنسىتىتۇوتا خوه، چوو
سەر كارى خوه ...

كاندىداتى (دۆكتۈرى) فيلۆلۇزىي

پاشى گرتنا خوه هەجيي جندى كارى دىسىيرتاسيا (تىزى) خوه بەردەوام
دكە.

مەها كانوونا سالا ۱۹۴۰-ى هەجيي جندى دىسىيرتاسيا خوه ب تىما
"كەر و كولكى سلىمانى سلىقى" خوهى دكە و يەكىدەنگى نافى كاندىداتى
(دۆكتۈر) زانىستىي فيلۆلۇزىي دستىنە (ئەبوو دۆكتۈرى كوردى پېشىن).
ھەزىزلىكىندا "سۆقىتاكان ھاياسitan" (ئەرمەنىستانا سۆقىتىي)-يىا 7-
ئ يانقارا سالا ۱۹۴۱-ى دا ھاتىه نېيسارى:

"جەپىنا شىپۇرا زانىارىي يا ئىنسىتىتۇوتا ئارمائانىيە ئەدەبىيەتى و زەينىدا
ھەڤ، هەجيي جندى ب تىما ئىپۇسا جەمەتا كوردايى "كەر و كولك"
دىسىيرتاسيا خوهى كر، ئەۋى خەباتەكە فيلۆلۇزىييە مەزن كريي، سى
شاخىد وى بەرەف كريي و لىكۈلىنىن وان كريي..."

كاندىداتى فيلۆلۇزىي چەركەزى رەش نېيسىيە: "ب كتىب-دىسىيرتاسيا
"كەر و كولكى سلىمانى سلىقى" هەجيي جندىي ۲۲ سالى ل ئەرافى مەيدانا
ئولم خوه كشف كر چاوا كوردىزانەكى شەرازايى گىھىشتى. وى دها راست
و ب جى بۇويا، ئەگەر سەقا وى جارەكىردا نافى دۆكتۈرى زانىارىي (يىا

دەرەجا دودا-ف. ه). **فیلۆلۆزیی بىانا وى، ژ بەر كو وى چاخى ئەوى**
"نۆرما" (چاپنىش) دۆكتورىي ئىدى بۇل-بۇل تىزى كربۇو" ...
باشى من نېھىسيه:

بەلى، ج بەختەوارىكە مەزن.. جارا ئەولن زارگۇتنا كوردا بۇوبۇو تىما
دىسېرتاسىيائى... .

ژ بىرانىنيد ھەجىيە جندى:

ژ رۆز ئازادىي سال دەرباز بۇوبۇون، ئەز دەقىم سالا ۱۹۷۲-ا بۇو. رۆزەكى
بۇنا خزمەتەكى ئەز چووبۇومە مالا نېھىسکارا. من ل ور كارى خوه قەداند، و
ئەزى ئىدى ژ ئاقايى دەركەتمام، گاشا ستىپان كۈورتىكىيان- رىداكتورى
كۆفارا "سۆفييتاكان گراكانووتىيون"نى (ئەدەبىيەتا سۆفييتىي، ب زمانى
ئەرمەنكى) راستى من هات، وئەز تەڭلىيفى كابىنەتى (ئۆدا) خوه كرم.

من ژىرا كۆت: - من سى سەرەتاتىيەن تە وەرگەراندىيە سەر زمانى
كوردى.. مخابن، من خوردا نەنىنە، وەكى پەشكىشى تە كرا...

- زەف رازيمە، ھەجىيە پىسام، - ئەوى كۆت. - لى ئەز دەرهەقا تىشتەكى
دىنيدا دخوهزم تەرا بىزىم.. سلسەتچىي تە كىراكۆزۆف تى بىرا تە?
- ئى، برا، - من گۆتى - مەرۋى ئۆسە چرا تىنى بىرا من.. ئەز وى بىر
ناكم...

- دە بېھى! - ئەوى گۆت. - ئەز و كىراكۆزۆف كامىرەكىدا (ئۆداكىدا)
گىرىتى بۇون...

- بىرا! ئاي تەرا ئەجىب... ئەو وەكى...

- ئەرى، ئەرى! - ستىپان كۈورتىكىيان بەر گلىي مندا هات، - ھەما ئەو
رىچگەر منرا تەقايى ھەبسخانىدا بۇو، گىرىتى بۇو... ئەو ژ كشكا زەفتر
بەرخوه دكەت، دكۇت: "نە ئاخىر ئەز سلسەتچى بۇومە، من نەنەرى ئانىنە

سەرئ خەلقى ھىسىر... "نەھەق كەلۆگرى دبوو، جارەكى گلى كر، گۇ:

- گرتىكى مەيى كورد ھەبۇو، ناۋە وى ھەجى...

- ھەجيي جندى؟ - من ژى پرسى.

- ئەرى، ھەما ئەو بۇو... رۆكى من دىينا خوه دايى ھەجى دەستەكى خوه ژ جىقا خوه دەرناخە. من سەر ويدا كرە قىزىن، گۆتى: "دەستى خوه ژ جىقا خوه دەرخە! ئەوى دەرخىست... و من دى... وەكى دەستى وى زەندىدا تونەبۇو. وى چاخى ئەز بەر خوه نەكتەم، لى نەا... دكم بىرا خوه-دخوھزم ئەردىدا ھەرم.. دۆنۈزدە رۆزى ھەجى ئۇدا مەدا بەر دىويىر سەكى بۇو. لى ئەوى چاوا تو گونە هلنەددا ستويى خوه؟ رۆكى ژى ئەز كارى خوهقا مژۇول بوم. پاشى من ل ھەجى نەيىرى - ج بېئىنم? ھەجى كاخەزەك ل دىويىر خستبۇو، پىرا خەبەر ددا. چووم بنەيىرم - كا ج كاخەزە؟ سى مانىت (رووبىل) بۇ، شكلى لىنىن ل سەر. ئەز ئەجييمايى مام، ئەز هىرس كەتم... من پەرە ھلدا، كرە جىقا وى...

- بەلى، بەلى، -من گۇته ستىپان، - ئەو ئەز بۇومە. من شكارى لىنىنرا خەبەر ددا، گازنە خوه دىكىشىتى دەستەن، دۆنۈزدە رۆزى وانا ئەز دامە سەكناندىنى...، لى من ئوسا ژى گونە هلنەدا سەر خوه، شەر نەافىتە خوه و ھەفلا...

٣٠... تى بىرا من، -من گۇتى، - خوهىي گرتىا ھەر مە گرتىي خوهرا مانات دشاندىن. جارەكى من ئەو ٣٠ مانات سەتەند، لى سەر كاخەزا، كو نېيىسى بۇ: "ھەجى، ئەز تەرا ٣٠ ماناتى دشىنیم، - دەستىن ئېسارا پېرەكى من نېيىو، ئەز پىر بەر خوه كەتم، من خوه-خوھرا دىكۆت: "ھلبەت، ژن، زارقىكى منه ھىسىر ژى گرتىنە، يانى ژى سرگۈون كرنه... كەلۆز ج هاتە سەرئ وان؟" ... بەتالايد خراف، ھالەكى چەتن-زەلولىيا كەلى بىر كرى - من سەرئ خوه دىويىر دەختىست و پىر چەتن مەھەك دەرباز كر. ئەز بىسەبر ھېقىيا مەها نۇو

بوم: چکا پهريي بىن، يانى نا؟ بهخترا مەها دن پەره هاتن، نەما پيرەكا من زى پىرا.

پاشوهختىي پى هسيام، وەكى وي جارى باخچى زارادا، ل كۈزىنەقى
كار دكر، كاميسيا (ھەيت) هاتبوو و سەروپرئى نەھشتبوو، كوبى - پەرا
منرا بشينە: ئەۋىزى زى هيقى هىرىتتا قىزاپا من كربوو وي شاندبوو...
ئەز و سەتىي پانى جامىر ئىپېجە وەخت كەر-لەل كابىنىتا ويدا روونشىتىبوون...

ئەوي كەس قابۇول نەدەكىر، تىلىقۇندا خوه زى تەمراندبوو...
ھەر يەكى مە دلى خودا زەلەولى و زولما كەلە دانى بىرا خوه...

سالىن شەررى جىهانى يى دويەمىن

1945 - 1941

پايىزا سالا 1941-ئى مala مە نەمە - "كاخەزا رەش" سەندى. ويدا لېكىربوون،
وەكى ئاپى من - خاچقى جەوارى شىردا شەھىت بۇويه...

تى بىرا من:

دايىكا من نەمە ۋەكىر و بۇو قۇورىنيا وي، گريا: گۆ:
- خاچقى شىردا شەھىد بۇويه...، - و ئەم تەقى دايىكا خوه گريان...
پاشى باقى مە ژ كارى خوه هاتە مالى، دىا من كەلۈگىرى ژىرا گۆ:
- "كاخەزا رەش" ھاتىيە...

باقى مە ئاخىنەك راھشت، چوو بەر تەختى خەباتى روونشت، كەلا دلى
وى رابۇو، گريا، پاشى ب دەنگەكى مەلۇول گۇت:
- ئاخ، خاچقى!

سالیید شەرئى جىهانىيىدا ھەجيى جندى ناڭا بىنەلەيادا خەباتا ئازىتاسىيون دكە، بىريارىد پارتىايى و دەولەتى، ئەلەمەتىيىد ئىنفۆرمېيورقىيا سوقۇتىيى ناڭا گەلدا بەلا دكە.

كۆمۈتىيىما كۆمسۆمەلا ھەجيى جندى چاوا زانىيارى كۆمسۆمۆل، زانەيى زمانى كوردى و ئەرمەنكى دشىنى ل ناقچا ئەلەگەزى و تالىنى، بۇنا گوندىد ئەرمەنيا و كوردادا لىكىسيا (دەرسا) بخۇونە. وى هنگى، ژ دەنگبىيىز و زاربىيىزىن كورد و ئەرمەنى، كوزارگۇتنە وختى شىر سىوراندبوون، زارگۇتنى بەرەف دكە. ئا سەر ھىمىي وان قىنیاتا سالا ۱۹۴۲-ا گۇتارا وى "مۆتىقىيد مىرخاسىي و وەتەنھىزىي زارگۇتنە كوردادا" ب زمانى ئەرمەنكى چاپ بىه. وان سالا ھەجيى جندى ب تىيما وەلاتپاربىزىي و مىرخاسىي ئەف پېتىوکىيەن خوھى ب زمانى كوردى چاپ دكە: "وەتەن" (كلاامىن كوردايە مەرخاسىي ب ھەۋكارى، تەڭكەلى و رەداكتۇرىكىرنا شوخلاشانى ھونەرمەندىيىي ئەمەكدار سامسۇن گاسپاريان (س ۱۹۴۲،)، "ئەولەدىد وەتەن" سترانىيد دەرھەقا وەتەننېيدا، ب ھەۋكارى و رەداكتۇرىكىرنا س. كاسپاريان (س ۱۹۴۳،).

سالا ۱۹۴۱-۱۹۴۲ ھەجيى جندى تەڭلىكى بەشا ئىنىستىيتوتا پېداكۆكىيە ئاسپىرانتوورايى دكەل، كو وەك دەرسىبىيىز زمانى فارسى كار دكە.

سالا ۱۹۴۲ ھەجيى جندى كورسىيد ئارتىيىتىيد تىاترۇيا ئەلەگەزىيە كوردىيە دەولەتىدا دەرسى زمانى كوردى و زارگۇتنە كوردا ددە. ئەو ۱۴ شانۇيىن دراما تورگىيد ئەرمەنيايە قەدىمىي و تەزە وەرلەگەرىنە كوردى. ئەو گشك سالىيد شىر و پەي شىرا تىاترۇيا ئەلەگەزىيە كوردادا تىنە نىشاندابىنى.

تیاترویا کوردا یه دهوله تییه ل ئەله گەزى.

جىرگا پىشىن ژ راستى يى دودا سەرۆكى وى - جەردۆيى گىنجق، رەخ وى-نادق ماخموودۇڭ، جىرگا دودا ژ راستى يى سىسيا-ھەجييى جندى (س ۱۹۴۶).

سالا ۱۹۴۶-ا ھەجييى جندى ب مىدالا "بۇنا خەباتا ئەفات ل شەرى وەتنىيىي مەزىدا" تى رەواكىن.

سالا ۱۹۴۵-ا سەدرتىيا ئاكادەميا ئەرمەنىيەستانىيە زانىستى ھەجييى جندى وەك سەركارى ئاسپىرانت نورى پۆلاتۇچايى كېش دىكە.

چەند رۆز مابۇو، وەكى شەرى جىهانى يى دوبەمین كوتابە، خەلقى ئەو يەك تەخمىن دىكە، شابۇون كەتبۇو دلى ئىسانان. كەسى باوھر نەدەك، وەكى نەفەرى وان ... مىئر، كور و بىرى وان وى ژ شىئەر ۋەنەگەرن، هنەكا دەكتە: "كاخەزا رەش" ھاتىيە، لى دەھەك ناف و پىشناڭ (فەمەيل) شاش كرنە، دەھەك لاوک ساخن؟ وى بىن، وى بىن، - و... ب گومان ھىڭى بەندا كوتابۇنا شىئەر بۇون ...

هیچی جندی نشيسيه :

سالا ۱۹۴۵-ا، چەند رۆژا پیشیا خلازبۇونا شىر، يەكىن گولانى بېرىقانىدا هۆگۈرى منى نىزىك، نېسىكارى ناسكىرى، جەردۇيىتى گىنجر (۱۹۰۴-۱۹۴۵)، ۴۱ ساليا خودا، هىزەتتا ئەمر د ناڭا چەڭان، هى د بەنگا خوه يا بەرھەمدارىيى ياخوهش دا، خاترى خوه ژ جىهانى خوهست. ... جەردۇ ھەر دەرا بۇنا ھەقال و ھۆگۈرا دبۇو شىئوردار، الىكار... ژ مەريما ھز دىكىر، ب شەۋاتا دلى خوه، ب كىلما خوهش ھېر-ھەۋەس ناڭا دۆر و بەرخ خوهدا پېشىدا دانى. ئەو زارخوهش، دلنازك و خەمكىش بۇو... سالىن ۳۰-يى رىداكتۆرىن

رۆزئەنە ما مە "ریا تەزە" بۇو. پاشى گوندىي ئەلەگەزىدا بۇو دېرىكتۆرى تىاترۇيا كوردا يە دەولەتى. ۋەرا ژى كارى خوه رووسپىيتى قەداند. ئاخ، جەردۇ، تە چقا شخول كر بۇنا كۆولتۇروا(چاندا) جەمەتا خوه، ھەر ئەز زانم...

مرنا جەردۇ، ھەقالى منى نىزىك، بۇنا كۆولتۇروا (چاندا) كوردا زيانەكە مەزن بۇو. ... ھەيفا تە مىرى، تە سىيارى، جەردۇ!

ديا من گلى دىكىر :

من بەسا مرنا جەردۇيىتى برا گوندى شامىرامىدا بەھىست و ئەز چەند رۆزا كەپ دىگرىيام، زەف بەر خوه دكەتم. گوندىيا دېرسى:

-خۇوشكى، جەردۇ چى تە بۇو؟

من دگۈت: -گوندىيىتى ھەجى بۇو، مەرا وەكە برا بۇو... ئەز و جەردۇ ئىتىمخانا بازارى ئاشتارا كىدا مەزن بۇونە...

هەیشت رۆژى دن شەرئى جىهانىيى دويھەمین كوتا بۇ.
ھەجى ھەرسال، ۲-ئى گولانى دچوو سەر مەزھلى جەردۇيى گىنچق،
وەزىرى نادرى، پاشى ئەمینى ئەۋدار و ھاراچىا كۆچار (ھەرچار ژى
گورستانى يېرىقانى يا "تۆخماخڭول"-ئى ھاتنە دەفنكرنى).

سالا ۱۹۴۱-ئى نېيسارا ھەجىي جندىي دىسېرتاتسىونە "كەر و كولكتى
سلېمانى سلىقى" وەك پرتووك ھازر بۇ، كو چاپبە. لىكەرين ب ئەرمەنكى،
تىكىست ب كوردى، ئەرمەنكى و رېزىوومى و پېرادرانوڭ - رووسى تىكىست
ب ھەرفەد مەيە لاتىنى ھاتبۇون رېزكىن.

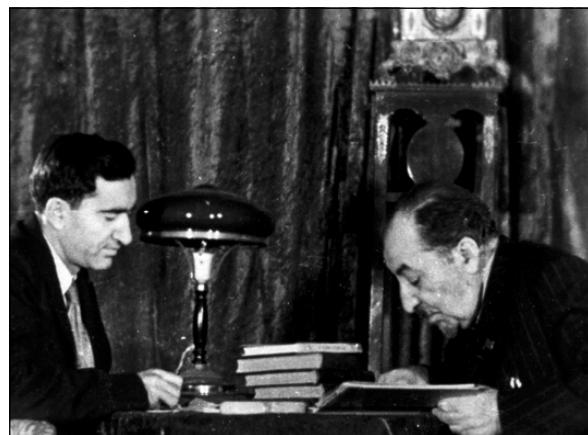
وى زەمانى ب داخوهزا دەولەتا سۆقىتىيى گەلەن وەلىت، يىن كو ھەتانى
ھنگى ئەلفەبا لاتىنى، يانى ژى ئەرەبى ب كار دانىن، گۆتى ئەلفەبا خوھ ب
تىپىن كىريلىك (رووسى) چىكىرانا.

ب قايلبۇونا سەرۆكى ئىينستيتۇوتا زمان و ئەدەبىيەتى پرۇف. مىلىكىان
تىكىستا ئىپۆسا "كەر و كولكتى سلىمانى سلىقى" - يە بىزاردە، جارا ئەولۇن ب
ھەرفىن (تىپىن) كىريلى، د سالا ۱۹۴۱-ئى د نافا پرتووكا ھەجىي جندىي
"يپۆسا (دەستانا) جمەتا كوردايە كەر و كولكتى سلىمانى سلىقى" ھاتە
وەشاندىنى.

۲۵-ئى ھەزىرانا سالا ۱۹۴۴-ئەلېفبا كوردايە كىريلىيە تەزە، ياكو
ھەجىي جندى سالا ۱۹۴۱-ئى ھازر كربوب ب ھنە گوهاستنافا ژ ئالىي
كۆمىسييا، كو وەزىرەتا ئەرمەنيستانىيە رۇنکايى ئامادە كربوب، تى
لىنھىراندىنى و قەبۇلكرنى. ئەندامىن وى كۆمىسييائى بۇون ئەندامىد
ئاکادەميا رىنس ئەرمەنيستانىيە زانىارىيە ئەينسى گ. خاپانسىيان، ھ.
ئاچارىيان، ئوسا ژى ئە. ئەۋدار، و. نادرى، ن. ماخموودۇق، ج. جەليل،
نورى پۇلاتۇقا، خازاخىسىيان.

سالا ١٩٤٦-ا ب وان هەرفان "ئەلیفبا" ھەجىيى جندى چاپ دبه. ھەما وى دەمى دا زى دەستب وەشاندنا بەرھەمەن نىۋىسىكارىن كورد ب ھەرفىن كىرىلى (رووسى) دبه.

ب ۋى ئاوايى دەست ب پىشداچووينا چاندا كوردايە پاشى شىپ دبه.
ھەجىيى جندى سالا ١٩٤٦-ا ناشا جىركىد پارتىا كۆمۈونىيىتىدا تى قەبۇلكرن.

ھەجىيى جندى و ھەلبەستقانى ئەرمەنیايى مەزن
ئافهتىك ساھاكىان، س. ١٩٤٧

پىلا نوو

تى بىرا من :

سالىن ١٩٤٨-١٩٥٠ ديسا بازىردا مەرف دىگرتن، سرگۈون دىرن.
زولم بۇ...

دگۆتن: "پىلا دودايە نوو دەسىپى بۇويە" ...

باشقى من پى خەمگىن بۇو. دىيا مە مەرا دگۆت;

شەف خەو ناكەڭە چەقى هەجى، دەقى "ۋى دىسا من تىكىنە ھەبسخانى،
يانى ئى وى مە مالىقى سرگۈون كن" ...

من زانبۇو، وەكى رۆزى كىرتنا باقى مە ۱۸ ئادارا سالا ۱۹۳۸-ا، وەختا
پۆلىس بۆنا دىتنا ئىزىباتان ناقمالا مە سەرۆبىنى كربوون تەنلى ھەزمارەكە
كۆفارا ھەوارى يى ۲۴-ا دىتبوون، لى ھەزمارىن دن، كو دىيا من ناڭا سۆۋە
دېيىردا، بن ئىزىنگادا ۋەشارتبۇون، وانا نەدبوبو لى وەختا ئەف پىلا دودا
دەستىپى بۇو، گافا مەرفى ئامۇوتام دىسا دىگرتن، سرگۈون دىرىن، رەھتىا
باقى من تونەبۇو. دەستى وي نەدچوو وان تشتا باقىزە، بىشەوتىنە، دايىكا مە
زى نەوېرېبوبو ھېرسا باقى مە راكە.

...من دىيا خوھرا گۆت:

- مالا رۆزا ھەفلا من زى سرگۈون كرنە. ھەلا ھى باقۇ نە مالە، بىنە ئەم
وان كاخەزا بىشەوتىنە.

گۆ: دەستى من ناچى.

من گۆ: گونى تە باقۇ نايى? ... ئەلبەكە خلمەت بده من، ئەزى دەرىيم
بالكونى (ھوشى)، وانا بشەوتىنە.

من ئەو كاخەز كرن ئەلبى، ئاڭر بەردايى. دايىكا من ب چەقىن ھىسىر ھەى
دەرى بالكونى ۋەدەكىر، دىگۆ: "زوو بىكە!"، ھەى دىگۆ: "باقى تەيى ج بىزە؟"
ھەى دىگۆ: "وسا بىكە تە نەبىين". ئەم تاقى چارادا دىمان، دىسا ھەۋسا
خوه دەكىر - "خەلق تىشىتەكى تەخمىن نەكە؟"

بەرى ئىقمارى، پەى خارنا شىقىرا باقۇ گۆ:

- ھون چ ژ من ۋەدىشىرن، ھون چ قەھۋى ئوسا كەر و لالن?

دەرەو كىرن، دەرەو گۆتن مالا باقى مندا تو دەھىتىن تونەبۈويە. و دىيا من
باقى منرا گلى كى، گۆ:

- من ئەو نامە، كۆفار دان فريدى، فرىدى ھەوشىدا شەوتاند...

باڤى من مەلۇول بۇو... لىپشتى لەزەكى گۆ:
 -ئاخ، سەد ھېيف...، وەلە، ئەمر چقاس چەتنە...ئەز ج بېژم؟ نا، نە گۈنى
 ...وھ بۇويە...
 لى، چەندەك بۇو بەشەرا باڤى مە قەت خوهش نەدبوو، پر مەلۇول و
 خەمگىن بۇو...
 ئەو نەھەقىيا كو من كر، قەت ژ بىرا من ناچە...

ژ رۆژنېشىن ھەجىي جىندى:
 ۱۹۴۹/۳/۱۲

سالىن -۳۰-ى من ژ جەلادىت بەدرخان و ئەلى بەدرخان نەمە ستاندبوون،
 وانا ھىقى كىربۇون ئەز وانارا بىنۋىسىم چىكال ۋېيدەرى چ كتىب دەركەتنە و
 دەرتىن ب زمانى كورمانجى و رازىيۇونا خوه گۆتبۇون ھوكومەتا
 سۆقىيەتىيەرا، وەكى ئاوقا مەجال-مکان دانە مە بۇنا ئەفراندىن و پىشدا بىرنا
 كۈولتۈورا جىمەتا مە.

ھېيف، سەد جار ھېيف نەمە و كتىبىد وان (و نە تەننى يىين وانا) زارىد من
 شەوتاندن، وەكى جارەكە دن ژى مەنە چى نەبە بۇنا گىرتەنەكە تەزه.
 ...ھېيف...چۈو...
 و ئەو بۇو بىرىنەك، خەمەكە روھماش...

۱۹۵۰/۶/۳.

من ئارشىقا تىياترۇيا كوردايە دەولەتى ژ گوندئ ئەلەگەزى ئانى تەسلىيمى
 پىشەنگەھىّ كر.

ئاكت، هەز ۴۸.

ئاناكۆرى فەرمانا پىشەنگەها تىياترۇيىتىيە هز. ۱-۸۴ يى سالا ۱۹۵۰-يە

٣٠ هەزیرانى، مە ژ كاندىداتى (بەرەندەمى) زانەبۇونىيد فىلۆلۇزىيەن ھەجىيەن جىندى ئارشىقى تىياتروپا ئەلەگەزى سەتەندن. ھەزمارا وانا ئەقىن:

١. وىزە (لىتىراتورا) ٢١ شانۆ(پىس)
٢. ئىسىكىزىن دلقايە جودا-جودا ٢٩ ھەف
٣. رىپېرتۇوارىن تىياتروپا كوردىيە (س. ١٩٣٧ - ١٩٤٨)
٤. نافنىشا كۆلىكتىقا تىياتروپا كوردى.

قەبۈلکر، خەباتكارى پىشەنگەها تىياتروپىي، سەروپىرى پارى - ئى.

مانووكىيان

تەسلىمكىر - ھەجىيە جىندى

١٩٥٠/٦/٣. يېرىغان

خوهندكارىن (يىن ئىنسىتىتۇوتان) كورد مالا ھەلبەستقانى ئەرمەنەيىي مەزن ئاۋەپتىك ئىساهاكىيان دا، ١٩٥٤ س.

ژ چەپى: فريده، ئاڤ. ئىساهاكىيان، ليۇقايى كورى جەردۆيى گىنچى، فريج

هەجىيى جىنى ھەرسال مەھىن ھاقىنى سالىن ۱۹۴۹-۱۹۸۴ د
كۈورسىن تەمامىكىنا زانە بۇونىن مامۆستان دا، كو وەزارەتا ئەرمەنیسيانىيە
رۆنكاپى ۋەتكەن، ژ شتاتى دەر، دەرسىن زمان و ئەدەبىيەتا كوردى ددان.

هەجىيى جىنى ل كۆنگرەيا نېيىسکارىن سۆقۇتىتىيە ۲-ادا، س، ۱۹۵۴،
ژ چەپى: يى دودا - نېيىسکارى ئەرمەنیابىي ناقدار ھراجىيا كۆچار،
هەجىيى جىنى، ئاقىتىك ئىساهاكىيان.

مەرف ب ئەمرى درېز دگەھىزه موازا

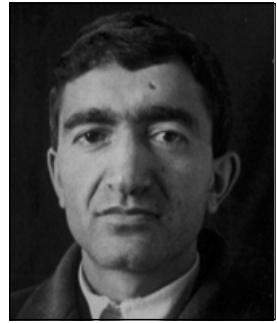
نېفەكا سالىن پىنجىيى ديسا ئۆجاخاين كوردىي چاندى، كولولتۇورى،
زانىارى ل كۆمارا ئەرمەنیستانى قېبۇن.

ژ رۆژنىشىن ھەجىيى جىنى:

۱۹۵۴/۵/۷

يرق رۆزا ئەشقى و شابۇونىيە!

ئىرۇ مەركەزكۆما پارتىيا كۆمونىستىتىيە ئەرمەنیستانىدا پرسىن رۆزىناما

"ریا ته‌زه"، یا رادیویا ب زمانی کوردی دانی
بوون. هراچیا کوچار ژی ل ویده‌ری بwoo، وهکی
خودرا دبیژه ره‌جوقیی کوچق، ئوی ب شابون
خه‌بردا بونا دیسا فه‌کرنا وان ئوجاخین
کولتووری... من ژی خه‌بر دا، من دیسا ئه‌و
خه‌بر گوت، ج کو گن‌تبوو سالا ۱۹۳۸-ا جقاتا
سرویرتیا نفیسکاری ئرمەنستانیدا،
مه‌ركۆما هارووتیونوچدا- جقاتا شینیدا، يا مخنه‌تییدا، ج کو من
کوبوو وهختی سلسیي و سوودی...

ئه‌ری، چهند رۆز به‌ری ژی ل مه‌ركۆمۆش بوبوو شیور، سه‌منه‌ند
سیابه‌ندوچ و نادو ماخموودوچ ژی هاتبون، وانا ژی په‌ئی ئه‌رزا مه، ئه‌رزا
دابون بونا چیبوبونا وان ئوجاخا. پشترا شیورا مینیسترادا بوبو جقات و
ئیرق ژی دیسا ل مه‌ركۆمۆش!

و ئیرق، ئیرق... ۱۶ سال شووندا، دیسا پرس تى دانینى ده‌ره‌قا کولیلک
داینا کولتوورا جمهته‌که سوچیتی، پاره‌که جمهتا من، جمهتا کوردا...

۱۹۵۴/۹/۷

زوودا، ژ پایزا سالا ۱۹۳۷-ئادا، مه ب رادیویا کوردی خه‌بر نه‌دابوو.
ئه‌ز چووم رادیویی و بونا ئیدا رۆژا ریچولووسیا (شۆرشا). ئۆكتیابری
خه‌بر دا، رازبوبونا خوه گوته دیوانا سوچیتیرا، پارتیا کومونیستیرا، کو
خوهیتی مله‌تید بچووک دکه.

هه‌لا من زهینه‌قا ئیقۇزى وئى رۆژا پېشنه مزگینی خه‌بردا (ده سالین
ـ ۳۰-ئه‌و دیکتۆرا پېشن بwoo.)

یرودا خه‌برداینا کورمانجى، پىرا ژی کلامىن جمهتا مه وئى به‌لايى
جهانى بىن! دیکتۆريي وئى بکه نورا پقلاتقا.

چ شابونه‌که مهزن! رۆژى، تو خوهش رۆژى!

١٩٥٤/٩/٢٥

پرسا نەشرىكىنا رۆژنەما "ریا تەزە" ئىدى هەق بۇويه.
ناكا پرسا رىداكتۆر و كاتبى جابدار ھاتىيە دانىنى.
دو رۆژ بېرى مەركەزكۆما پارتىيا ئەرمەنيستانى گازى من و ئەمېنى
ئەقدال كىرن. مەرا گۆتن، وەكى من دخوهزى كىشى كەن وەك رىداكتۆر، لى
ئەمېن وەك كاتبى جابدار. من گۆ، وەكى خەباتا من ھەيى، ئەز خەباتا خوه
نكارم بەردىم. ئەمېن ژى ئوسا گۆت... من گۆ، وەكى لازىم يېن جاھل بېختىن
و من ناۋى مىرۇبىي ئەسەد (مېرۇ مستۆيان) پېشدا كىشاند. گۆتن، ئەمى
بېكىرن...

لى سەرى ئەو نىنە، سەرى ئەوه، وەكى ھى ساخىيا ھارووتىيونۇۋەدا "ریا
تەزە" وى دەرى، ئەو رۆژنەما، وەكى سالا ۱۹۳۸-امەها ئادارىدا ئەوى دا
ھلدانى، ئەم ژى -رىداكتۆرى وى جەردۇبىي گىنجۇ و ئەز، دانە گرتىنى.
ھەيف، سەد كۆرايى گۈندىيى من، ھەفالى منى نىزىك جەردۇبىي گىنجۇ
ئەقا يەكا نەدىت... قە نا رۆژنەمەكى ژى رەداكتۆرى كرا ...
جەردۇ تونە، ناشا ئاخ و بېرى ساردا ئەو رازايە ب خەوا ھەتا-ھەتى.
خۆزلا ئەۋى ئەڭ رۆ بدەيتا و ھىزى ۋىسىيا ...

١٩٥٥/١/١١

دوھ بىئۆرۇيا مەركەزكۆما پارتىيا كۆمۈنېستىيە ئەرمەنيستانى ئەز هەق
كرم (وھدەلۇو) وەك كاتبى رۆژناما "ریا تەزە" يى جابدار.
ئەمى دىيسا دەست ب چاپكىنا رۆژنامى بىن، بۇنا ۋى يەكى ئەز ب دل
رازىبۇونا خوه دېبىزىم هوکومەتا سۆقىتىيە، پارتىيا كۆمۈنېستىيە. "ریا
تەزە" دىيسا وى بى چاپكىنى، ئەو رۆژنەما، وەكى سالىن ۲۰-ى رىداكتۆرى

لی دکر جهردؤیى گىنچو... نهار تىدامە، پارتىئى وەدەلۇو ئەز شاندەمە قرا،
وەكى ئالى جاھلا بكم.

گوئتى مەرھمى من دنىڭ زى بىننە سىرى و پاشى منەت تونە...چكا...

1900/1/28

بهلی، نه ز بیدا کاتبی "ریا تهزه" مه. (سالین ۱۹۵۵ و ۱۹۵۶ هـ) جندي
وهک کاتبی به رپرسیار کار دکه-ف.ه). دخهبتم، ناسهکنم، وخت تونه...
خین ژ نه مین، وهک ته رجمه چی (وهرگه رفان) دخهبته، تو که س هـ تا
نهها ب زمانی مه هـ هرفین کیریلی و ته مامی ب لیتیراتورا و زمانی
کورمانجی چفا مژوول نه بیونه. گشک ژ مه نه مردا چووکترن...

1900/2/17

لیزه مه رۆژنەما "ریا تەزە". یا هژمەرا ۵-ا دەرخست...
 ئەز چقا چەفا رۆژنامىردا دېقىنم، ھەر خۇدە زانبە. شەف سەھەتا
 تىمە مالى. لى، لازمە، گورە بخېتىم!
 بەلە، رۆژنەما مه "ریا تەزە" تەزە بىوو، شىكىر، سەد جار شىكىر ۋە كاۋىتىرا.

1900/3/11

ئېرۇ رۆژا گرتىن (س. ۱۹۳۸) و بەرداانا منه (س. ۱۸۳۹). من رۆژا گرتىن، بەرداانى، رۆژا ۱۸ ئادارى كىشى كىچاوا رۆژا بۇوينا خوه، وەكى دىنى ئەز نىزام كىچايان دۆزىي بۇومە.

سالیئن ههباندنا نهفس، سالیئن ریپریسیا، زولن و زوردهستیا ستالینیّ بـ شـهـر و بوخـدانـیـنـ هـنـهـ "ـهـفـالـاـ" ـ۱۸ ـئـادـارـاـ سـالـاـ ـ۱۹۳۸ ـاـ ـ۱ـ ئـزـ ـزـیـ بوـومـ گـرتـیـ سـیـاسـیـ.

کەلپدا چەزايىن كودانىن سەرئى من نايىن گۆتنى...
...

...ئەز و جەردۆيىنىڭ گىنچۇ ھەردو ب مقالا قانۇونىن كريميانلىقىيە ۵۸-ا (يا

گوڵه کرنی) هاتنه گونه کار کرنی... ئەو سال زووفا دهرباز بۇونە.

ئەز ناھا دىسا رۆژناما "ريا تەزه" دا دخەبتم. ئەمى سبى هەزمارەكە "ريا تەزه" يا #14-1 گرىدىن. بەرى ۋان چاردەھ ھەزمارا، ھەزمارىن "ريا تەزه" يىن سالىن 1930-يى گوندىي من، نېسلىكاري ناۋدار جەردىي گىنجۇ گىرى ددا....

دوه خوەندىخانا ئەرمەنيا يە پىداگۆگىيىدا پارا كورد قەبوو.

بەختەوارىكە چاوا... من و دەرسبىيىز خوەندىخانا پىداگۆزىي مکرتىچ پەخۆسىان مە ژ وەك ٤٠ لاوكى و قىزىكى ئىنتىام قەبۈول كر و ئەوانا خوەندىخانا ئەرمەنيا يە پىداگۆگىي يَا بەشا كورىيدا هاتنه قەبۈول كرنى. بەلى، سالا 1938-ا خوەندىخانا مە هاتە دادانى و ناكا، شكر، دىسا ئەز بۇوم دەرسبىيىز خوەندىخانا كوردا سالىن 1930-يى ئەز و جەردق بۆنا وان ھەردو ئۇجاخا ھاتبۇنە زېراندىنى، ئىشاندى...و، شكر، نها ئەز دىسا وان ھەردو جىادا دخەبتم. كەيشىتمە مارازى خوھ.

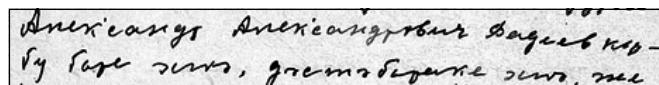
دەرسبىيىز و خلازىكىيى خوەندىخانا كوردىيە پىداگۆگىي (دەرسدارلار زەركىنى)، س. 1959. جەرگا دودا ژ ئالىي راستى ئەگىتى شەمسى، ئەلىي ئەقدىلرەھمان، ھەجيي جندى، ژ ئالىي چەپىي يى دودا ئاھمەدى گۆڭى، يى چارا ئەمینى ئەقدال. جەرگا پىشىن ژ ئالىي راستى يى سىسيا تىمۇرئى تەيىق.

سالا ۱۹۵۵-ا هه جيى جندى بۇنا كارى خوهى بەرچەف د دەرەجا كوردىنىيىدا بئۆردىنا "نيشانا هورمەتى"-قا تى رەواكىرنى. هه جيى جندى دنۋىسىه: "...جا وە گەرە بىدิตا بۇنا وى يەكى جۇينىيىدا خەباتچىيىد ئىنسىتىتووتا مە چاوا دەستتى خوه ژ منرا لەف دخستن.."

ز روڙنىشىن هه جيى جندى:

۱۳ گولانا سالا ۱۹۵۶

رۆزا مىنە ئالىكساندر ئالىكساندرۇ ۋېچ فارىيېق يرق، ۱۲ گولانا سالا ۱۹۵۶-ا، فارىيېق ژ ۋى دنى كۆچ كر، ئىدا تونە... ۋىسىا، ۋىناكەفە.. لى چرا وى كەفچىكا دلى مندا روونشتىھە... كۆرائى، ھەزار كۆرائى... قەنجىيا وى منرا كر توجارا نايى بىركرىنى، وى منرابە ھەتا ئەز ژى ۋى دنى كۆچكەم، ھەرم.

من ب خوه ئالىكساندر ئالىكساندرۇ ۋېچ فارىيېق ھەساف دىك وەك برى خوه، دەستەبراكى خوه. نافى وى مالا مەدا تم ب ھىزكىرنەكە مەزن دهاتە گۆتنى و وى بى گۆتنى.

برا جيى برايى من جنهتى بە، برا رەھمە لى بە، برا كتىبىا وى "مۆلۇدايا گىاردىيا" چاوا ھەيكلەك ھەتا ھەتايىتى بىمینە و نافى برايى منى رۆزا تەنگ رەخ تىتانىد وورسايە نەمرى- ببە كوباريا جەھتى...

تى بىرا من:

داويا مەها گولانا سالا ۱۹۵۶-ا بۇو. باشى من، هه جيى جندى، تەقى ئاپى ئەمینى ئەقدال ھاتبوونە مۆسکۋايە، وەكى ژ ۲-ا ھەتا ۱۲ ئىيۇينى

(هەزىران) تەقى دەھرۇژيا ئەدەبىيەت و ھونەرمەندىا ئەرمەنىستانى بۇونا ..

من ئىنسىتىتۇوتا مۆسکۋايىدا ئىنتىامەكە خوھ زەف باش دابۇو، سى ئىنتىام ژى مابۇون. وان رۆژا نېڭلىرىنىڭ رووسى ئىيان ئالەكساندر فارىيەت خوھخوھ خوھ گولە كىرىپ. (فارىيەت زەف جارا ب سۈوج دىرىن، وەكى نافا رۆمانا خوھىيە "مۇلۇدايا گۇاردىيا" يى دا (گۇاردىيا جوان) دەرھەقا رۇلا پارتىا كۆمۈنىستىيدا كېيم نېسىيە). لى كەل زەف قەدىرى وى زانبۇو، زەف ژى ھز دىرىن، مەيتى وى سەرا مالا يەكىتىيە سەتىنخەملىدا دانىبۇون و مەرف مينا چەمەكى دەكشىان بەر ب وى ئاقاى، وەكى خاتىرە خوھ ژ نېڭلىرىنىڭ ب ناف و دەنگ بخوهزىن. ئەز ژ سەفە دا چوبوبوم و پاشى ۵-۴ سەھەتا ئانجاخ ئەز كەتمە ھوندۇرۇ ئاقاى، لەزەكى بەر مەيتى وى سەكىنیم و من باقە گولىن سۆر دانىن كىيلەكا دكى... ئەز بىرا مندا بۇو، وەكى پەى دەركەتتا ژ ھەبسخانى فارىيەت مەرفى پېشىن بۇو، كو ئالى باقى من كر، كرە سەر كارى وى.

من دەرھەقا وەفاتبۇونا فارىيەتىدا باقى خوھ و ئاپى ئەمېنرا گلى كر، كۆ، وەكى ئەز چوومە، من خاترى خوھ ژ خوھستىيە.

باقى من چەف ب ھىسىر گۆ:

- تە ج تىشتەكى باش كريي، قىيزا من، تو چووبىي تە خاترى خوھ ژى خوھستىيە، ئەمرى تە درىز ب... فارىيەت... فارىيەت بۇو، وەكى پەى بەرداна من را ئالىكاريا مەزن دا من و و... .

ھەجىيە جىندى نېسىيە:

"... وان دەھرۇژىارا ئەدەبىيەتا جىمەتا (كەللىك) كورماڭايى سۆقىتىيە ژى هاتە كەشىي... سەرا مۆسکۋايىيە سەتىنخەملىدا ھەلبەستىانا رووس نىنا ئالىبىيەكۆفايى ھەلبەستىن شايىرىن كوردا، كو خوھخوھ وەلگەراندۇبو سەر

زمانی رووسا، خوهندن. من ژی ب کوردى هەلبەستا خوهىه "ئەدلای" خوهند.
زەف باش هاتە قەبۇولكرنى.

وان رۆژا تەماشەگەها شكلەن

شاكىيىش يىن ئەرمەنيا ژى هاتبىوو
ئامادەكرنى. نىقەھەيکەللى ھەجيي جندى ژى،
يا ھەيکەلچىكىر ئاھاران خوودا قىيردىان
تەماشەگەھىدا دانىييون.

١٩٥٦/٥/٢٠

ئىدا ژ سالەك زىدەيە، وەكى ئەز وەك
كابىتى جابدار رۆژنەما "ريا تەزە" داخېتىم.
ئىرۇدا ئەز ھاتم ئازا كرنى. دەوسا من شەكەرۈيى زەقا ھاتە كىش كىنى.
شەكەرۆيەكى ئاقل و سەرۋەختە. ئەوي منرا گۆت، وەكى بىيورۇيا
كۆممەركەزىيا پارتىايىدا ز. خووكاسىيان گۆتىيە، كو مە ھەڤ. ھەجيي جندى
مۆبىليزاسىيا كربوو، شانىبۇو رۆژنەمى، وەكى كادرا ھازرکە: يى ھەرف
نزاپۇو ھەرقا ھينكە، يى راستىنۋىسار نزاپۇوراستنىۋىسارى ھينكە، ب
گلىكى ھينكە چاوا رۆژنەمى چاپ كن.

ئىرۇ ئەز ھەۋ زانم ژ بارەكى گران خلاز بۇوم، ئى نە ئەز زەف دوهستىم،
پەي كارى خوه يايىنىستىتووتىرا ئەز دچوم رېداكسۇنا رۆژنامى و جارنا
ھەتا نىشەف مە رۆژنامە ددا ھازر كىنى.

بەلى، وى كارى دا من قەوات، سەھەتا خوه نەھىيوشاند...
برا ئۆخرا "ريا تەزە" رىيا خىرىيە، هەتا لۆ-لۆ كورمانچ ل روو بارى دنى
ھەنە، برا رۆژنەما مە "ريا تەزە" ھەب!

رۆژا بیوروویی (١٨، ٥٦) ئەز چووبوومە
گوندی پامپا کوردا، خاتیا من کدی، خووشکا
دایکا من چووبوو رەھمی...
دلی من کولی برينە، دلی من خەمی خەریقە،
شین و گری...
بەلی، ١٨-ئى گولانى، ل گوندی پامپى خاتیا
کدا ئىقۇ بناخ كرن...ھەی گدی خاتى، ئەز
کۆرم، ئیدا تە ناخىنەم، ئەز پەريشان بوم، خاتى... و ئیدا بىنا ديا خوه ژ
كەسەکى هلنادم:

بىنا دى ژ خاتىي تى- وا گۇتىيە جەمەتا مە دىنیزانە، ئاقلەند.
ئىشىام، كالىام، لى چ فەيدە؟ چوو... چوو بۇو خەونا سالا، كدا قىزا ئىقۇ
و زەينەقى، نەھاتىيە دنى، نە قەت...
جارەكى، ل گوندی مە ئەمەنچايىرى، ئەز و ديا خوه چووبوونە گىزىا و
خاتیا من کدی مينا کارە خەزلا ب ستراو و كەن هات كىلەكما مەرا دەرباز
بۇو، چوو...

ئەگىتى كورى وى ژ كەلە ئازا بوبۇو (پشتى شەش مەھا). وە گەرە
بىيتا سترانا خاتیا من، ليستكا وى، دۆرگەراندنا وى ئەينى دى، ديا
جەگەرسەوتى....

لى كەفانىكە چاوا بۇو، مالكەكە چاوا بۇو، كىنیزەكە چاوا بۇو...
برا رەمە ل وى بە، جىيى وى جەنتىبە!

تى بىرا من :

بەرى چەند سالان خاتیا باقى من- كدا ئىقۇ، ژ گوندی پامپا کوردا (ناها
سېپان) مېغانى هاتبۇو مالا مە.

باھي من، هەجيي جندى، بۇنا نھيسارا زارگۇتنى چووبۇو گوندىد
كورمانجا دو رۆزى دنى باھي من هات. چاوا هەرگاف-بۇنا هاتنا خاتيا خوه
زەف شا بۇو، پاشى بالۇلە كاخەز دانى سەر تەختە و ب بەشەرەكە خوهش،
ژ خوه پېرازى، گۇ:

- من خىنەكە چاوا بەرهەف كرييە...ئەقا بەيتا، كومن ژ زاربىئىز نھيسىيە،
فلانكەسى گوتىيە، ئەقا كلاما - بېغانكەسى...
...سېتىرى كىفا خاتيا كدى تونەبۇو، بىيەواس، مەدەكرى بۇو.

- ئىشەف-مشەف خەونەكتە چەقى من. - و بەرخوه كەتى، مەلول زىدە
كر:- مالا منى، ئاخ من قىركى... هەجي، لاوق، هەما ب ۋان چىرۇكـا،
قەلىپوتکا توئەبورا خوه دىكى؟...

هەجيي جندى ئەمدا كىيم دكەنيا، لى ۋى جارى ب دل دكەنيا، رابۇو خاتيا
خودىيە كىنیزە خىرەت پاچ كر و گۇ:

- خودىيە من بىي "چىرۇك و قەلىپوتکا" نەكە، خاتى جان ئەز وانا پې ھز
دكم، ناخوهزم ئوانا بىنە بىر كرنى، ئوندا بن: ژ خانمى مينا تە ژى هيقى
دكم-منرا بەيت، كلام، هكىيات، قەلىپوتکا بىزىن، و ئەز ژى بىقىسم...

سالا ١٩٥٨- بازارى تاشكىنتىدا كۆنفيرانس نېقىيىسكارىين وەلاتىن
ئاسيايى و ئافريكا يىيە جىهانى دەرباس دبه. هەجيي جندى دبه دەلەگاتى
ۋى كۆنفيرانسى.

هەجیی جندی (جیرگا ژورئ، ژ ئالیی راستى يى پىشىن) تەقى
كاركىين ئىنسىتىتووتا ئەدەبىيەتىيە سەر نافى م. ئابىخيان، ئارام
جیرگا دودا ژ ئالیی راستى ئاكاديمىك ئا. كارينيان، ئارام
خانا لانيان، ليليت، ئاقىتىك ئيساهاكىان، س. 1956

بەشا كورد زانىيى

يا سىكتۇرا (بەشا) ئاكاديمىا ئەرمەنىستانىيە رۆزھلاتزانىيە زانىستى
(پاشى بۇو ئىنسىتىتووتا رۆزھلاتزانىي)
سالا 1959-1 ئانەكۆرى بىيارا سەدرتىا ئاكادەميا ئەرمەنىستانىيە
زانىستىيى هىچىيى جندى ژ ئىنسىتىتووتا ئەدەبىيەتىيە سەر نافى م. ئابىخيان
جيگوهىزى سىكتۇرا رۆزھلاتزانىي دې، ل ور بەشى كورد زانىي ئامادە دكە
و دې سەرۆكى وى پارى. سايا ھەركەتى ويىي تەشكىلدارىي، كارى ويىي
خونەھىقىشاندى پارىدا بەرە-بەرە ئاسپىيرانت، كاندىداتىيد (بەرەندەم)
زانىاريي پىشدا تىن. ھو كارەكى مەزن دكە بۇنا كورد زانىي بگەينە ھىلانى
نوو. لىكۆلىنىن فىلۆلۆزىي، ئىتنۆگرافىي، دىرۆكى تىنە چاپ كرنى.
"ئەز ئىلاھى (ب تەبەتى) دخوهزم ئەمەكى وەيى مەزن د كارىن سازكىندا

پارا کوردزانيي و کفسکرنا دهرهجا کوردزانيي، راست ریکرنا پرۆفیلا وى
بدمه کفشي، وە ئەو يەك هەساب کريي چاوا مەرهەمەكى ئەمرى خوه و
سالىيد ئەمرى خوهىه ھەرە باش پەشكىيىشى وى كريي، "دېرىھكتۈرى
(سەرۆكى) ئىنسىتىتۇوتا رۆژھلاتزانىي، ئاكادىميك نىكولاي ھۆفهانىسيان
نەما خوهىه بۇنا ٨٠ ساليا بۇوينا ھەجيي جندىدا نىقىسىيە.

سالا ١٩٦٠-ى ھەجيي جندى دې دەلەگاتى كۇنفەرانسا رۆژھلاتزانىيي
جىهانىيە ١-٢، كومۇسكىفايدا ھاتبوو ساز كرنى پەمى مۆسکۋايىرا ئەو
دچە لېنىڭرادى.

ژ رۆژنىشىن ھەجيي جندى:

١٩٦٠/٥/٢١

پانزده سال بى جەردۇيى گىنجۇ

ئىثارىيا بىرانينى

مە ئىثارىيا بىرانينا جەردۇيى گىنجۇ جقاتا سىكسىيا نفىيىكارىن کوردادا
دەرباز كر، من دەرەققا ئەمر و كارى وى يى زەف كىرها تىدا، رۆلا وى د
پىشداچووينا كوللتۇورا کوردادا، خەباتا وى چاوا رېداكتۇرى رۆزئەما "ریا
تەزە" يىن سالىن ٣٠-ى دا، دەرەققا كارىن وى وەك سەرۆكى تاترۇيا کوردا
دا خەبەردا. بۆلشىيەقىكا كەفن سىرېك مىناسىيان كۆت، كوناڭا جەمتا
(گەلى) کوردادا ئارمەتكەن گيانجىتىسيان (جەردۇيى گىنجۇ) كۆمسۆمۈل و
كۆمۈونىستى پىشىن بۇويە. نفىيىكار ھارووتىيون مكىچىان دەرەققا گىتن و
بەردا نا جەردۇدا خەبەر دا. پاشتىرا ئەمېنى ئەڭدىال، ئەرەب شامىلۇق،
فيرىيکى ووسق و كورى جەردۇ - لىۋىتايى جەردۇ خەبەردا.

ئىثارى زەف باش دەرباز بۇو و تە دگە، بارەكى گران يادىنى ھەفالاتىيى

سەر پشتا من كەت. خوه رازىمە.

١٩٦٣/٥/٢٠

رۆزا بەرى خوەندكارى ئىنىستىتووتا دەختىرىي زوربە ئىببىيان تەقى ٣-٢
لاوكى دن ھىفى من كربۇون، وەكى ئالى وانا بكم، بۇنا كۈرىفانىدا شىورا
خوەندكارىن كورد بى ساز كرنى. من كاركىپارا ئاگىتاسىي مەركەزكۆما
پارتىي - ئاميريانرا دەرھەقا وى پرسىدا خەبەر دا، ژئى ھىفى كر كۆمەكى
بده. جامىرى سۆز دا. و ئىرۆب شابۇون پى ھەسىام، وەكى شىورا
خوەندكارىن كورد رەخ كۆميتا كۆمسۆمۇلە يېرىۋانى هاتىه ساز كرنى.

ئەز ب دل دۆكتۆرى زانىارىيىي كوردى

"پىشىن (دەرەجا دويھەمین - ف.ھ.) بىمارەك دكم
(ژ تىلىيگراما سىدا روودىيکۆ)

٣-ى يوونا (ھەزىران) سالا ١٩٦٢-ا سەرا جەقىنەن ئاكادەميا
ئەرمەنيستانىيە زانىستىيىدا بۇو جەقىنا شىورا زانىارىي يأ ئىنىستىتووتا
ئەدەبىيەتىيە سەر نافى م. ئابىخىان و ئىنىستىتووتا زەمین ب تەقايى.

پرسا بىي خوەيىكىدا دىسېرتاسىيائى نافى دۆكتۆرىي (با دەرەجا دودا)
بىنە ھەجيي جندى دەراتە لىنەيەراندىنى. رىسىنرەتىن-اکاديمىكى ئاكادەميا
رشس ئەرمەنيستانىيى زانىارىي، دۆكتۆرى فىلۆلۆگىي ئارارات خاربىيان،
دۆكتۆرا فىلۆلۆگىي ئارمەنیوھى سراپىيانى، كاندىداتى فىلۆلۆزىي ئەمېنى
ئەقدال خەبەر دان، رىسىنزا دۆكتۆرا ئولىيد تارىخى سربووهى لىسيسييانى
خوەندىن.

"ب ھەسابەلدا ئەمەكى ھەجيي جندى د پىشىدا بىندا كوردىزانىا
سۇقىتىيىدا، دەرەجىن فۆلكلۆر زانىيىدا، زمانزانىيىدا، ئەدەبىيەت زانىيىدا، و
ئوسا ژى بۇنا وى يەكى، وەكى كارىن وىه د دەرەجا فۆلكلۆر ئالىي كەمala

خودا ژ گۆفه‌کا کوردا زانیئ ده‌تین، دبنه ئەمە‌کە‌کى فەرز نافا فۆلکلۆریستیکا تۆمە‌ریدا، شیورا زانیاریيیه تەقایی بريار دانی، کو ناقچیگاریي بکه بەر کۆمیسیا مۆسکۋایییه ئاتیستاسیوئنە هەرە بلند، بۇنا بىي خوهیکرنا دیسیئرتاسیا‌یى ناڤى دۆكتۆرى (يا دەرهجا دودا ف.ھ.) فیلۆلۆزیي بدنە ھەجیي جندى.

مەها ئادارا سالا ۱۹۶۴-ا دەرھەقا بريارا کۆمیسیا ئاتیستاسیوئنە هەرە بلند (مۆسکۋا) بەری گشكا ژ تەلەگراما بمبارەكىي و شابۇونى ژ کوردا زانیان سیدا (مارگاریتا) روودېنکۆبىي پى ھەسیان. ئەوئى نېھىسى بۇو: "ئەز ب دل دۆكتۆرى زانیاریيی کوردى پىشىن بمبارەك دكم. ب سلاقين شىرن سیدا روودېنکو.

"لىتیراتورنایا گازىتا"-يىدا (رۆژناما ئەدەبىيەتى، مۆسکۋا) ۱۲-ى ھەزىرانا سالا ۱۹۶۴-ا ئەف فۇتۇ ھاتبوو جى كرنى و بن ويدا نېھىسى بۇون:

"ھەجىي جندى جەوارى - کوردى پىشىن سوقىيەستانىدا، کو ناڤى دۆكتۆرى زانیارىي سەتەند، تەقى پىنج دۆتىن خوھ .

ژ ئالىيى چەپى: زىنلى، نازى، نورى، ھەجىي جندى، فريده، فريجه، س. ۱۹۶۴

ژ رۆژنیشین هەجیی جندی :

١٩٦٤/٨/١٥

ئەز دیکتۆرید رادیویا مەرا (ئەزىيغا رەشىد، كەرەمى سەياد، سېقازا ئەقدق) ئەڭ سالا دودانە مژۇولىيا دەرباز دكم. گۆتى دیكتۆر بەريدا ناسيا خوه بىنە تىكىستا، هەتا ۳-۲ جارا بخوونى، وەكى ئەو تىكىست ھىسا بى خوەندىنى، گەرە ئوسا بخوونى، وەكى ھەر خەبەرەك، جوملەك بگەيىزە رادىيەگوھدارا: كىيەرە پاوزايى بدن، كىيەرە ب تەقل بخوونى...

پايزا سالا ۱۹۶۴-۱-۲۲ ئىلىونى (سینتىابرى)، ھۆگۈرى ھ. جندى، پىشەوتىيە جاندا كوردا، زانىار، نفيىسكار، مامۆستا، خودانى پرتووكىتىن دەرسايە بۆنا دېستانا - ئەمەننى ئەقدال خاترى خوه ژ جىهانى خوهست. مە باقى خوه ئاۋقا بەرخوەكەتى، داشكەستى نەدىتىبۇو. ئەوي پە درىز سەرووبي خوه ھلنەددا ...

ھەجىيى جندى نېسىيە :

"ھەيفا ئەمین، ھەقالەكى پەر ھەلال بۇو، بۇرجناس، خىرەت...، ھەقالى منى لەپى نىزىك بۇو، مە دكاربۇو يَا دلى خوه ھەقرا بىگوتا... سەد ھەيف و كۆفان..."

ھەلا ل گۈندى ئەمەنچا يىریدا مە ھەقالى ھەقرا كريه. ئەو دو سالا ز من مەزنەر بۇو. من تمى ھورما تا ئەمین گرتىيە... ھەقالىن منه نىزىك،

گوندیین من جه‌ردؤیى گىنجق، ئەمینى ئەڭدار، سەد مخابن، زۇو بەرى خوه
دان ئاخ و بەرى سار...

ب خەمھوريا من ئەمین ھاتە دەفنىكىنى ل پانتىيىنا يېرىيغانى، كىيدەرى
مەرچىن ناڭدار چەل دىكىن، لىتفۇندى (فۇندا ئەدەبىيەتى يا يەكتىيا نېسىسکارىن
ئەرمەنيستانى، ف.ھ.). پەرە بەردا بۇنا ھېكەلى سەر مەزەل، دېستانا
گوندى قۇندا خسازى (ناها رىيا تەزە)، ل كۆئەوى وەك مامۆستا كار كربۇو،
كىرنە سەر ناۋى ئەمینى ئەڭدار، من دو پىرتۇوكىن ئەمین پەمى وەفاتبوونا ویرا
دانە چاپ كىنى.

من بۇنا ناۋى ئەمینى گوندى خوه، ھەقالي خوه نىزىك وەك برا، بۆرجى
روھى خوه قەداند. رەما خودى تەبە، ئەمین!

سەرسالىيىد ئەمر و كاركىرنا

ھەجييى جىندييى سەرە كە د سالىن ۱۹۶۵-۱۹۹۰

سالا ۱۹۶۵-ھەجييى جىندييى هاتىيە ھلبىزارتىنى چاوا ئەندامى سەدرتىيا پارا
ئەرمەنيستانى يا شىپۇرا پەيوەندىيەن دۆست و چاندەبى تەقى وەلاتىن ئەرەبا.
بۇنا ئەمەكى خوھىي پىداگۈژىي، زانىيارىيى سالىن درەز- سالا ۱۹۶۶-۱
ئەو لايقى ناۋى پروفسىرەيى دې.

سالا ۱۹۶۷- رۆمانا وىھ بەهاگرانە دىرۆكى "ھەوارى" چاپ دې. پاشى
ئەو ب زمانى رووسى، ئەرمەنلىكى و ئەرەبى ژى تى وەلگەراندن.

ھەجييى جىندي نېسىسي: "رۆمانا من دەرەقا يازىيا پارەكە جەمەتا كوردە،
كىيۋاتى گەلەك تەلى و تەنگاسى، زەلولولىيا ئەمر دىتىيە" ... ئەو كول و ژانا
جەمەتا كوردە...

وى رۆمانى دا ب ھەواسكارى دەرەقا ئەدەت، رابون-روونشتاندىندا گەلى
كورددا تى خودىنى.

٦٠ سالیا بووینا هه جییەن جندى

"خەباتكارىد كابينييەتى (ناقەندا) كوردىيە ئىنسىتىتۇوتا رۆزھلاتزانىيە قاناتى كوردق، ئى. سووكىرمان، م. روودىنلىكىيى، ئ. ۋاسىلىيەقايىي، ز. يووسسوپقايىي، ژ. مووسایىلىيانى، ب دل كوردزان، بەرەشكىر، زانه و لىكۆلينەرئ ئەفراندىندا گەلى كوردايى مەزن، نوردار و نېقىسىكارى كوردايى ناڤدار بەبارەك دىكىن... وە ناڤا ودەكى كورتدا ئەوقاس فۆكلاۋرا كوردا بەرەڭ كر و چاپ كر، چقاـس ھەمۇو كوردزانى بەرى وە ناڤا سەد سالىدا كرېيونن.... تو دەرجەكە كوردزانىيەي ئوسا تونە، كو ھەجىيە جندى ب كارىد خوھ ئەو دەولەمەند نەكربە... - ناڤا سلافنامىيەدا، كو وانا شاندبوو ھەجىيە جندىرا، تى گۈتنى.

ژ رۆزنىشىن ھەجىيە جندى:

١٩٦٨/٣/٢٧

كىيازى ئىبراھىم ٢٥-ى ۋى مەھى بۇنا ٦٠ سالیا بووینا من سەرا مەكتەبا سەر ناڤى گۇركى دا ئىقشاريا خودكارىد كورد تەشكىيل كربوو. داكىلاد دەرھەقا ئەمر و خەباتىد مندا ئەمەرىكى سەردار خوھند. پاشى سەقىتلانا بايلىق، ئەسکەرئ بۆيىك، ئەگىتى ئاھمەد، مىرالىي بەكر، ئەلىخانى مەمى خەبەر دان. پەيرا كەرمى سەياد نېيسارىد من "راستەھاتنەك نەبىركرى" و "خالى خىچان" خوھند، ئارامى تىگران، مەجييەتى سلیمان و چەند لاوکى دىنى ستران. داوىيى من رازىبۇونا خوھ ئەلامى كىيازى ئىبراھىم كر، بۇنا تەشكىيەكىندا (اماھەكىندا) ئىقشاريا ھەواسكار.

پهی ئىقشارىي بىمالى كوراپ وەكە ۲۰ مەرقا تەگلىفى رىستورانى كر. هەتا دەرنگ مە كر و خوھر و ب وى تەھەرى ۶۰ سالى ئەرى كر.

۱۹۶۸/۴/۲

سې رۆز بەرى نېيسكار خازاك گولنازاريان، خارزىي وى كاتبى كۆممۇمۇلا يانەھيا ئاشتاراکى ئادۇلەت ھۆفھانىسيان، نۇورى و توسىن ئەم ل گۈندى شاميرامى بۇون، بۇ ۶۰ سالىا بۇوينا من راستهاتنا من تەقى شاميريانىا تەشكىل كربوون. راستهاتنىدا، وەكى باوار بكە، تەمامىيا بىنەلىن گوند هاتبوو، دەرەقا خەبات و كتىبەد مندا زەف هاتە گۆتنى من زى دەرەقا براتىيا جەمەتا مە و ياخارىمىنىا، بەرەتكىن زارگۆتنى، خرافىيا و زرارا قەلەن خەبىدا و ووسا زى رازىبۇونا خوه ئالەمى جەمەتا روونشتى و ھەقالى ئەرمەنى كر، وەكى ئوسا ۶۰ سالىا من دانە كىشى كىنى. ئىقشارى مالا كەرەمدا بۇو: شاي- خوھن، ئەخارن... ستران، گۆڤەند گىتن... زەف رازى مام.

ب مۇونەسەبەتا ۶۰ سالىا بۇوينا ھەجيي جندى وان رۆزا ب دەها تىلەگرام، سلافنەمە و پىرۆزىنەمە ستەندىن و پىنج گۆتار هاتنە چاپ كىنى.

تەلەگراما شکۆيى ھەسەن:

دۆكتۆر-پروفېرسۆر بىزىز و ئەزىز ھەجيي جندى. ئەز ب تەقى مالبەتا خوه وھ بىمارەك دكم و رادمۇوسم بۇنا ۶۰ سالى سەرسالىا وەيە ناف و دەنگ. ئەمرزىيەنە وەيە خىر- بەرەكتە، كارئ وەيى پە جۇورە ھەساب دىن نموونەكە گەش يابۇنا ملەتى خوه، بۇنا

ئامادهبوون و پىشداچووينا كولتورا (چاندا) وييه روهانى. وەرا دخوهزم ئەمرزىينا درېش، قەواتىن ئەفراندارىيە مەزن بۇنا ۋەدا ھى پىشداچووين و سەركەتنا ئەدەبىيەت و كوردىزانيا مە.

شكۈيى ھەسەنلىقى وە، ئادار، س. ۱۹۶۸

فېرىكىن ئووسق

نەچۈويى ھەجى، لى بۇويى ھەجى
چمك جەھتا تە، ئەڭ مىسىكەن، ئەڭ جى
تەرا بۇون زيارەت، تەرا بۇونە ھەج،
ئۆ تو لى بۇويى زيارەتقانى قەنج...

س. ۱۹۶۸

ھەجيى جندى باهارا سالا ۱۹۶۸-۱ سەر ناقى رېكتۆرى وۇنىيۇرسيتىتىتا (زانىنگەها) يېرىقانى، ئاكاديمىك م. نىرسىسيان نېيسارەكى دنىيىسە، ھىقى دكە، وەكى ل بەشى رۆژھلاتزانىيىدا بەشا كوردىزانيى بى ۋەكىنى. بەلى، ب خەمخورىا ھەجيى جندى ل زانىنگەها يېرىقانىيىدا د بەشى رۆژھلاتزانىيىدا بەشا كوردىزانيى ۋەدبە، ل كۈز سالا ۱۹۶۸ ھەتا س ۱۹۷۴، (ھەتا دادانى) دبە دەرسېيىر زمان، ئەدەبىيەت و فۆلكلۇردا كوردى.

ز رۆژنېشىن ھەجيى جندى:

۱۹۶۸/۹/۲

بەشا كوردىزانيى ل فاكولتىتىتا رۆژھلاتزانىيى

يا ئۇنىيۇرسيتىتىتا يېرىقانى ۋەبۇو. من دەرسا پىشىن دەستپى كر. منى ب زمانى كورمانجى دەست پى كرا، لى دىكەن منرا گۆ، وەكى لاوكى ئەرمەنى ۋە كورمانجى نازان.

شابوونى ئەز دخەنقارىندىم، ئەز ھلدا بۇوم... من دوه چار دەرس دەرباز كىرن: دودو بۇنا بىمارەك كىرنى و قەكىرنا پارى، دودو ژى يازارگۇتنى، كىۋان من ب ھەمى خۇو و ھىسا دا دەرباز كىرنى.

ئەقا پارا بەر دلى مندا قەمىاندىنەكە گەلەكى مەزن بۇو و ئەو مەرمى سالا، كو جەم من ھېبۇ ھاتە سىرى، ھاتە مىاسەركىرنى. دە، ھەلا ھىنا ئاچارياندا ژى من ئەرزە دابۇ بۇنا قەكىرنا پارەكە ئوسا. نەتەنى دەمىنە ئەم گەلەكى مقاتىي وى پارى و خودكارا بىن و واناقا شابىن. ئەز زەف رازىمە ژ سۆقىتىستانى...

ھەجىيى جىنى، شەكرقىيى مەھۆى، مەكسىيمىخەمۇ تەقى خۇەندكارىد بەشا كوردىزانىيە يازىنگەها بېرىۋانىيە دەولەتى. ۱۹۷۳

1968/9/5

ئىرۇ رۇونشتانىدا شەورا ئولىي ياخاكىولتىتا رۇھلاتزان يى وونىقىرسىتىتى بۇو. ئەز ژى ناشا وى شىورىيدامە رۇونشتانىنیدا من ب دل رازىبۈونا خۇو گۆت بۇنا قەكىرنا پارا كوردىزانىي...

ئەز قى دەمى نافا چار شىورىد ئولادا ھەمە: ياسىكتۇرا رۆھلاتزانىي، ئىنسىتىت ووتا لىتىراتورايى، ئىنسىتىت ووتا زەمین يېن ئاكاديمىا ئەرمەنيستانىيە زانىستىي و ياكوولتىتا رۆھلاتزانىي يازانىنگەها بىرىفانى.

١٩٦٨/١٢/٣١

ئىرۇ رۆژا پاشنه ياسالا ١٩٦٨-1. سالەكە خىر و بەرەكەت بۇو. قى سالىيدا پارا كوردىزانيي ل فاكوولتىتى رۆھلاتزانىي يا وونىقىرسىتىتىتا بىرىفانى قەبۇو. شامە، وەكى بۇنا قەكىرن و تەشكىلكرنا وئى ئەمەكى من زەف بۇو. شامە، وەكى دەرسا پىشىن منقا دەستپى بۇو.... دوه دەرسى زارگۇتنا جمەتا كوردا، تەقى ھەقدو ٣٦ سەھەت، ئيدا تام كر.

١٩٧١/٢/٣

ئىرۇ كۆما كوردىزانيي (يا نىستوتا رۆھلاتزانىي. ف.ھ) راست خودندا كارىد ئونقىرسىتىتىتا مۇسکۇتىيە يادوستىيا جمەتا سەر نافى لۇومۇمبا هات. نافا واندا ١٣ كوردى سوورىايى و ٦ كوردى ئيراقى بۇون. من ژ خەبەردا، گۆ: "هون ب خىر هاتنە، سەر چەقا، سەر سەرا، ئەم ب هاتنا وە گەلەكى شانه..."

خوهستنیيەن من ئەقىن:

١. هون خوه ناس بىكىن، ژ خوه دەستپى كىن، قە نا نافى خوه، فەمیلا خوه راست بىنۋىسىن، چاوا مىستەفە بارزانى، ئاھمەدى میرازى...
٢. هەرتەھەرى ژ زاربىيىزا زارگۇتنا مە بەرەڭىن، پىرا ژى قەيدى كلاما-خەزنا روھى مە. پىشىي ل ئۈندابۇونا وئى بىگىن.
٣. هەرتەھەرى ھينى زمانى خوه بىن: ئۆسا بىكىن، وەكى ژ ھەقدو رند فەمكىن. پرسا يەكزمانى لىتىراتورىي پىشدا بىكشىن.

٤. بقاچن، وهکى ئەلیفباکى بدنە قەبۇول كرنى، وئى باش به ب تىپپىن لاتىنى، يا ئەربى، هلبەت، بۇنا زمانى مە نىنە.

٥. بۇنا قەدانىدا ۋان پرسا گۆتى ھىنن و ھىنن... وهكى جمەتا خوھى زىراندىرا سەرەستىي و ئازايى بىن. وهكى دن وانارا خوهشىخلى و پىشداچووين خوهست...

١٩٧١/٤/٣٠

ئىرۆ من مژۇولىيا مەھ و نىقەكى ب
دىكتۆرارا (سېپىكىر) خلاز كر. كىفَا من ب
كەرمەرا تى، يى كۈئىدا دبە ھۆستايى
خەبرىزىيا مە.
تشتەكى شىكرانىتىيە.

سالا ١٩٧١-ئى نورا مە تىيزا خوه ب
سەرنافى "هونەرمەندىيا سترانىن كوردايە
كەلەرى" ل ئىنسىتىتوتا هونەرمەندىيى يَا
ئاكادىميا ئەرمەنىستانى يَا زانىيارىيىدا ب سەرفريازى و يەكەنگى خوهى كر
و دەرجا كاندىداتا (دۆكتۇرا) هونەرمەندىيى ستەند.

سالا ١٩٧٢-ا ھەجيي جندى نەمە ۋ پىزىيدىنتى (سەرۆكى) ئاكادىميا
ئيراقىيە كوردايە زانىستى ستەند، ل ور نېيسى بۇ:
"ماقولى قەربىلند، پروفيسور ھەجيي جندى.

ب ھەسابەلدا نا وئى يەكى، وهكى و ب شوخۇلغانىا خوهى زانىستى
ئەمەكەكى مەزن رىتىيە بۇنا پىشدا بىرنا چاندا گەلى كورد، سەدرتىيا
ئاكادىميا كوردايە زانىستى ٢٠ دەكابرى سالا ١٩٧٢-ا، بىيار دانىيە

دەرھەقا ھلبژارتنا وە وەک ئەندام-مقالەدارى ئاکاديمىيە مە...
پەزىزىدىنلىنى ئاکاديمىيە كوردايە زانىستى، ئاکاد. ئىسخان شىرزاد"

ژ رۆژنىشىن ھەجىيە جندى:

١٩٧٢/١٢/٢٨

دېمەك، ئەز ھاتمە ھلبژارتلىنى وەک ئەندام-مقالەدارى ئاکيمىيە كوردايە
زانىستى... شامە، كوبارم، شىكىدارم...

ھەجىيە جندى ب بىريارا سەدرتىيا شىورا رشىس ئەرمەنيستانىيە تەورەبلند
١٤ گولانى سالا ١٩٧٤-ا ھىزىللىنى ئەرمەنيستانىيە "كاركرى ئەرمەنيستانىيى
زانىستىيىي ئەممەكدار"سى ھورمەتلى بۇويە.

ھەما وى سالى ژى ب بىريارا وەزىزەتا رشىس ئەرمەنيستانىيە رۆنكاىيى
ئەو ب مىدا لا رۆناكبىرى ئەرمەنيا خ. ئابۇقىان تى رەواكىنى.

ژ رۆژنىشىن ھەجىيە جندى:

١٩٧٥/١١/٢٥

جاپەكە نەخىر من بەھىست... شىكۆيى ھەسەن، شايىرى كوردى لىرىكى مەزن،
مەرىفەت، زانەيى زمان، جامىرەكى زەف ئاقلى، كەمال، ماڭوول، ھورمەت...
ل بازارى تىبىلىسىيى، ل مala خودا ژقاتى چارا خوه ژۇردا ئاقىتىيە...
ھەيغا تە، شكۆ، تە گەرە ھى سالىيد درېز مەرىفەتا خوه شايىرتىيى، كو
خودەت دابۇو تە، د ئۆخرا بە دونقىسارا مەدا خەرج كرا... ھەى واخ... سەد
جار ئاخ، شكۆ... شكۆ... مينا جمەتا خوه بىخوهىق، بىكەسق...
سەد ھەيف و كۆغان، سەد كۆرايى بۇنا وى لاوکى.

هەجىيى جندى سالا ١٩٧٥-ا دوييەمین تى ھلبژارتى چاوا پارلامىنتىرى
شىورا بازارى يېرىيغانى.

هەجىيى جندى سالىن درىز ئەندەمى شىورا راديويا يېرىيغانى يا كوردى يا
هونەرمەندىيى و ئوسا ژى ئەندەمى شىورا وەشانخانا ھۆكۈمەتىيە يَا
ئەدەبىيەتا كوردى بۇويە.

سالا ١٩٧٦-ا هەجىيى جندى دنفييىسى: "جاپەكە نېبخىر ھات گھىشتە مە:
كىزىما، كوردىزانما مەشۇور، ئەدەبىيەتزا، زارگۇتنزا، دۆكتۇرا
ئەدەبەتزانىيى مارگاريتا (سیدا) روودىنکۆ وەفات بۇو...
ئەۋىي ب وەشاندنا بەرھەمىن خوھ نىشاندا، كا سەدسالىن نافىندا
ئەدەبىيەتكە مەيە دەستىنىقىسارە چاوا ھەبۇويە... ئەقا يەكا بۇويەرەك ئوسا
بۇو، چاوا مەرف پېشىيىد خوھىي ئاقىلەندە خوھىكەمال و مەرىفەتا مەزىن ژ
خەوا ھنگۈرى ھشىيار بىكە...
مارگاريتا بۇرىسىۋەنايى نېيى بىركرنى. وئى ناثا گەلى مەدا كارەكى
نەمرى و نافەكى قەنجع ھشتىيە... (رۇژنەما "ریا تەزە") .

هەجىيى جندى تەۋى سیدا روودىنکۆبىيى، س. ١٩٦٠

ئەزىز ۋە جىيىتىنلىكىيى بىچۇوك يىين سىيدا روودىيىنكۆيى، يىين كو ھەجىيى
جىنديرا ب زمانى كوردى شاندنه، رابەرى خوهندەغانى بكم:

"سەلام، ھەفالى ھەجىيى، پى ئەزىز!

من كىتىبا تە يا پى ھېيىزا و قىيمەتلى ستەند، و دلى من گەلە و گەلە
شا بۇو. چاوا دېيىژن برا خۇهدى سەھەت و قەواتى بىدە وە-
ئاواقاس دور و جەواھىرىد بەهاگران ژ خەزنا ملەتى كورد وە ژ
ئۇندابۇونى خلاز كرنە، لېكۆلىن كرنە و بۇنا سلسەلتا دەھىلەن.
دە شامە، وەكى كىتىبا وەيە تەزە، چاوا كە كەشە-ھازرە! وەلە،
قەواتا جاھلا ناكھىيە وە.

...خۇدشبەختى و سەرفرييازا وە ئارمانجا دلى منە.

سىيدا روودىيىنكۆ، ٢٠٠٤، ٧٣

"سەلام، ھەفالى ھەجىيى پى ئەزىز!

٢٠-ى مەھىيى من دىسىرتاسيا خۇ خۇمى كر، يەكەنگى بۇو.

ئەز گەلە و گەلە ژ وە رازىمە بۇنا نىتا وەيە خىرخان...

ب سلافييەن شىرىن س. روودىيىنكۆ

ژ رۆژنىيشى ھەجىيى جىندي

١٩٧٦/١/١٤

ئىرق ئەز چۈوم بال دىرىيكتىردى (سەرۆكى) ئىنىستىتۇوتا ماركسىزم-
ليىنininizmi ئاکادىيەمەيىك گ. خارىبجانيان، ھىفى كر، وەكى
١. زلامى كورد بى كۆنکۆرس نىستىتۇت و زانىنگەھىدا بىنە قەبۇولكرنى
٢. ل زانىنگەھا يېرىيغانىدا د بەشا رۆژھلاتزانىيىدا پارا كوردا زانىيى نېيى
دادانى

٣. پرسا بیرانینا موورتلا بهگ پیشدا ئانى، وهكى گوندەكى، كووجەكى، يان مەكتەبهكە گوندەكى كوردايە ئەرمەنيستانى بکنه سەر نافى وى، ئاخى

ئەوى ب هەزارا ئەرمەني مۆكسى ژ دەقى شۇورى رۆمى خلاز كريه.
ئەوى ئوسا زى ئالى ئاكاديمىك ئۆربىلى كريه...

٤. نافى گوندە كورەكەندى سەر نافى شۇرۇشانى سۇقۇيتىبى ئەيان فېرىك
پۇلاتۇق (فيودور لىتكىن پۇلابىكۇف) دايىن.

ئەوى سۆز دا من هەر تەھەرى وان پرساڭا مژوول بە و بىنە سىرى.

من رازىبۈونا خوه ژىرا گۇتى.

(سالىن ١٩٧٦ ١٩٧٨ زلامى كورد بى كۆنكۈرس ئىنسىتىتووتادا دهاتنە
قەبىوو كرنى سالا ١٩٧٧-١ نافى گونى كورەكەندى كوهاستن كرن گوندى
فېرىك ف.ھ.).

٧٠ ساليا بويينا هەجييە جندى

بۇنا ٧٠ ساليا بويىنى و بۇ وان كارى پر مەزن د دەرەجا پیشداچووينا
كوردزانيي و ئەدەبىيەتا كوردى و پىداڭۇزىيدا هەجيي جندى سالا ١٩٧٨-١
ب.ئۆردىندا "دۆستانىا گەلا" تى رەواكىنى.

... "وە دەولەمەندىيا زارگۇتنا گەلى خوھى كۈور دىھاركى و نىشان
دا... بەرەقۇكىن وەيە فۆلكلۇردا كوردا ب شەرقە كىن و پىشخە بەرىد قىيمەتلىقا
- پىتووكىين سەر تەختى هەر كوردزاھكى، فۆلكلۇریست، ئەدەبىيەتزا،
ئىتنىڭراف و زمانزانانه...، - خەباتكارىد كابىنېتا كوردى يا ئىنسىتىتووتا
رۆژھلاتزانىي (لىينىنگراد) ق. كوردق، ئى. سووكىرمان، ز. يۈسىۋېۋۇغا، ئى.
ۋاسىلىيىشا، ژ. موساساييليان، هەيدەرى و يىد مائىن.

قەدر گرتنا ھەجىيى جندى

ناڤى زانىارى كورد، نېيسىكارى ناف و دەنگ، پىداگۆگ و كاركى ئەرمەنىستانىيى زانىارىيى ئەمەكدار، دۆكتورى فىلۆلۆگىيى، پرۆفەسۇر ھەجىيى جندى جەوارى نە كوتەنى ۋەلاتى سۇقىتىيىدا، لى ئۇسا ژى ژ ھدودىي وى دەر ئىيانە.

ثان رۆز ٧٠-ى سالىا بۇوينا ھەجىيى جندى و ٥٠-ى سالىا كاركىنا وىه زانىارىيى-پىداگۆگىيى تەمام بۇو. ئەو رۆز ب شەينەتى وى كۆلىكتىقىيىدا ھاتە كەش كرنى، كىدەرىن نها زانىار كار دىكە سەرا جەقىنى يَا ئاكادىميا رسى ئەرمەنىستانىيى زانىارىيىدا گەلەك زانىار، نېيسىكار، كاركىرىد دەرهەجيىن باشقە باشقە بەرەف بۇوپۇون، ئۇسا ژى وەكىلىيەد نەھىيەد (ناچە) ئاراگاسى، تەلينى، ھۆكتىمبىريانى، ئىجمىازىنى، ھەقال و ھۆگۈرىد وىه زارۇتىيە ھاتبۇون، كو ھۆپپىليار بىمارەك بىن يىنسىتىتۇوتا ئاكادىميا رسى ئەرمەنىستانىيى زانىارىيىيە رۆزھلاتزانىي و يەكىتىيا نېيسىكارىد ئەرمەنىستانى ئەو جەقىن ھازىر كربۇون.

دىرىئىكتورى ئىنسىتىتۇتى، ئاكادىميك گاگىك سارگىسيان وەختى ۋەكىنا جەقىنى كۆت، وەكى رىيا ئەمرى پرۆفەسۇر ھەجىيى جندى رىكە دوور و درىزە، رىكە سىيانەت، بەر كوو كارى كۆئۈرى كرييە، گەلەكى مەزىنە، ئۇنى نافا دىرۆكا چاندا جەمەتا ويدا ھەتا-ھەتايى بىينە. ئۇمى ھەر تشت كرييە، ج كو لايىقى نافە زانىارى سۇقىتىيە كارىن ھەجىيى جندى ژ ئالىي پارتىا كۆمۈونىسىتىي و دەولەتا سۇقىتىيىدا بلند ھاتىيە قىيمەتكىنى: ئەو ب ئۆردىن و مەدائىد يەكىتىيا سۇقىتىيە، ھورمەتنەمىد سۇقىتىا رسىس ئەرمەنىستانىيە تەورەبلندىغا ھاتىيە رەواكىرنى. كارى وى ثان ئاخريدا دىسا بلند ھاتە قىيمەت كىرنى، ئەو ب ئۆردىنا "دۆستانىيا گەلا" ژى ھاتە رەواكىرنى. گ. سارگىسيان داۋىيى گۇت، وەكى ئەقا يەكا شەدەتىا پىشداچۇپۇينا كوردىزانيا سۇقىتىيە دەدە.

دەرھەقا ئەمر و کارکرنا پرۆفەسۇر ھ. جندىدا سەرۆكى پارا کوردىزانيي
يا ئىنىستىتىوتا ئاکاديمىيە ئەرمەنىستانىيە زانىيارىييە رۆژھلاتزانىي،
كانداتە ولېيد دىرۆكى خالت چەتۆيىف داكلاد دا.

..پەي داكلادىرا ئاکاديمىك گ. خارىبجانيان ھ. جندى بۇنا ٧٠-ى
سالىا بۇوينا وى بىمارەك كر و ۋ ئالىي پىرىزىدىتى ئاکاديمىي
ئەرمەنىستانىيە زانىستىي، ئاکاديمىك قىكتۇر ھامبارزو مىاندا
ھوورمەتناما سەرتىيا ئاکاديمىيائى تەسلىمى وى كر.

سلاڭىرنا سەروپىتىيا يەكىتىيا نېيسكارىيد ئەرمەنىستانىدا، كو كاتىي وى
پىرج زىيتونسىان خوهند، كارى ھ. جندى هاتە قىيمەتكىرنى د دەرەجا
پىشىدارنى ئەدەبىيەتا كوردايە سۆقۇتتىيەدا. رىداكتورى رۆژناما "ریا تەزه"
میرۆبىي ئەسەد سلاڭنەما كۈلىگى رىداكسىيەن خوهند و ۋ نافە كاركىيد
رىداكسىيائى زانىyar سلاڭ كر، دەرھەقا وى ئەمەكى مەزندى خەبەردا، كو ھ.
جندى سالىد كارى خوهىي ل رۆزىنەمى و پەي وېرا كرييە نافا كارى
پىشىدارنا خەباتا رىداكسايىدا. پرۆفسىردى وونىقىرسىتىتى يېرىقانىيە
دەولەتى گ. نالباندىيان سلاڭناما فاكولتىتىتا وونىقىرسىتىتىيە پۆژھلاتزانىي
خوهند، كىرۋانىدا دەرھەقا وى كاريدا هاتە گۆتنى، بى كو ھ. جندى
فاكولتىتىدا كرييە دەرەجا هيىكىن و ھازىركرنا كادىرىد جاھلدا.

ۋ نافە ئىنىستىتىوتا دىرۆكى يَا ئاکاديمىي ئەرمەنىستانى دېرىكتورى وى
ئاکاديمىك گ. گالۇيان نەما سلاڭىرنى خوهند. ۋ نافە كۈلىكتىغا رىداكسىيا
خەبەدانىيد كوردى خەليل مۇوارادۇ، ئاکاديمىك ئارام خانا لانىان،
ھەلبەستقان فيرىكى ووسق و گەلەكىيد ماين ھەجيي جندى سلاڭ كرن.

وسا ژى كەلەك تەلەگرامىد سلاڭىرنى ھاتبۇونە ستاندى: ژ شىپۇرا
كۆردىناسىيۇن يَا ئاکاديمىي ترسىس زانىيارىي، ژ سەروپىتىيا يەكىتىيا
نېيسكارىيد ترسىس، كابىنەتى كوردىزانىي يَا پارا لىينىنگرادى يَا ئىنىستىتىوتا

رۆژهلا تزانیییە ئاکادیمیا ترسس زانیاری، ئینسستیتوتا مۆسکفایییە ئەدەبیەتییە سەر نافە م. گۆركى، ژ نھیسکارىد ووکراينايى، ئینسستیتوتىد زمین، ئەدەبیەتى و ئیسکووستقایى يىد ئاکادیمیا رسس ئەرمەنیستانیيە زانیاری، كوردزان و زانیارىد وەلىت، نەفسىد باشقە-باشقە.

كوتاسىيىدا ھۆبىليار خەبەر دا و رازىبۇونا خوهىيە مەزن دا پارتىيا كۆممۇنىستىيە و دەولەتا سۆقىتىتى بۇنا بلند قىيمەتكىندا ئەمەكى وى و دا باوھر كرنى، وەكى وى فەرھادا ژى قەواتا خوه نەھېقشىنە بۇنا پىشىدابىنا كوردزانىيە و ئەدەبىەتا كوردايە سۆقىتىتى.

رۆژناما "ريا تەزە" ، ٨-ئى ئاپریللى، ١٩٧٨،

ژ رۆژنىشى هەجىيى جىلدى

١٩٧٨/٣/١١

دوھ ئىثارى ل سەرا ئىنسستیتوتا فيزكۈولتۈورايى خوهندكارى يېرىتىنانىيە كورد بۇنا ٧٠ سالىا بۇوينا من ئىثارى تەشكىل كربوون. سەرا ب خوهندكارىد كورد و ئەرمەنى تىرى بوبوو. داكىلاد دەرھەقا ئەمر و كارى مندا سوورىنى (مرازى) ھەمۆ خوهند. دوورا سەھىدى ئىبۇ، ئەلىي ئەقدىلەھمان، وەزىرى ئەشۇ، فېرىيکى ووسق، چەركەزى رەش، قىيزەكى و خۇرتىركى خوهندكار زەف باش دەرھەقا مندا خەبەردان. وى شۇوندا من چەند گلى گۇتن، رازىبۇونا خوه ئەلام كر. پاشى دەست ب پارا دودا بۇو: كۆما خەلەلى ئەقدىلەيە رەقاسىي و سترانى پىشدا ھات. چاوا جاھلا دلىست، درەقسى، كىفა مىرۇپ پىرا دھات. پشترا دو كىنۇيى كورت ژ ئەمرى جەمتا مە نىشان كرن. سەھەتكە دەستا، شىكلە منھ مەزنىكى و كولىك پېشىكىشى من كرن.

ئىثارى زەف، زەف دلۇقانى، خېرخۇزى، شايى دەرباز بۇو، مەرف دەگۆ

ئەم تەزە هەقدو دىيىن، شابۇونا خوھ ئەشكەرا دىكىن. ئىقشارىكە نەبىيركىرنى بۇو... ھەجييى جىندى وان رۆژا ب دەها نەما، تىلىيگرام، پېرۆزىنامە سىتەندىن، يانزدەھ گۇتاڭ رۆزىنىمىد ب زمانى كوردى، ئەرمەنلىكى و رووسى ھاتنە وەشاندىنى.

نەما مىكايىلى رەشيد

"ھەقالى ئەزىز، ھەجييى جىندى!

بۇنا رەواكىرنا تە ب رەوا ھوكومەتىيە بلند-ئۆردىنا "دۆستىيا جىمەتا" ، ئەز گەلەكى شامە و بۇنا وى قەۋماندىنا ناڭ- نىشان ئەز تە بىقەلپ، ب دل و جان بىمارەك - پېرۆز دكم. ئەمەكى تە د

كارى پىشىدابرنا

مەدەننەتىا جىمەتا مەدا
پرە، و ئەز شامە، وەكى
خەباتا تەيە گەلەك سالا
دەيا نەچۈرۈپ و ئوسا بلند
ھاتىيە قىيمەتكىرنى ئەز تەرا
قەوات- سەھەتى،
دەستانىنىي تەزە، خىر و
خودشىي خەباتا تەيە
پرقىيمەت و ئەمەرى تەدا
دەخواز.

ئەم بى تە نەبن!

مىكايىلى رەشيد

"1978/3/22

ئەسکەری بۆیک دەرھەقا ھەلبەستا ژىرىن دا وا نېيىيە:

"كى پى ھندى ھاز كار و بارى زانىارى مەزىن ھەجىيى جندى ھەبۇو،
ئەناس دىكىر، خەيسەتى وي يىخەباتەز، ماقۇول، وەلاتپارىز، ملاھىم
دىتىبوو، تى دەردەخە، كوفىرىيەتى ئووسق ھۆستاتىكە چقاس مەزىن
شەخسىيەتا وي ل ناڭا چەند خەتىن ھەلبەستا خۇد دا دايە".

ھەجىيى جندى را

بۇنا ٧٠ سالىيا بۇوينا وي، ب ھىزكىن

ئەو كى دەقىزە-ھەفتىيەسالىيمە،

من ختم كرييە دەھ و دو سى؟

ئەو "ھەفتى-مەفتى" كى لەف ئائىيە

ئۆل من كرنە خەونا قازى... .

ئىدا "ھۆبىلىيار"، ئىدا "دەكدار"،

ئىدا "اقلېندى"، "كانا ئۇلا"،

ئىدا "نېيىكار"، "دۆكتۆر" و "دەرسدار"،

نظام ج و ج..نا، قوربا، نا...

كەنگى من ھەفتى بەرھۇك چىكىر،

ھەفتى چىدى خورت خورو چىرۇك،

ھەفتى سەرھاتى-بەيت ژ بەر لىتىر،

ھەفتى جلد كلام، ھەفتى دىرۇك،

ھەفتى لاۋۇزۇك، ھەفتى نېتىزۇك،

ھەفتى قەلەبىتىك، ھەفتى قەولك،

ھەفتى مەتلۇك، ھەشتى زۇوبىيىزۇك،

ههفتى بەند بەيتى "كەر و كولك" ،
 ههفتى بەرەھۆك-كلامى شىنى ،
 ههفتى يى شايى، خىر و خودشىي ،
 ههفتى ۋاريانتى "مەمى و زىنلى" ،
 ههفتى يى "سيابەند و خەجا زەرين" ،
 "ئووسقى نەفيا" ، "ئووسق و خەزال" ،
 يا "زەمبىلفرۆش" ، "خانى چەنگىزىرىن" ،
 وس ههفتى شاخى "رۆستەمى زال" ...
 ههفتى كتىبى شىير و پۆيما ،
 ههفتى فەرھەنگۈك، خەبارنەمە ،
 ههفتى يى دەرسا، ههفتى يى ئۇلما
 و ههفتى زى كتىبى تەرجمام...
 و خوددى كو هات هەوارا ههفتى
 و دو ملەتا، يا مە زى تەڭ ،
 و من نېيسى ههفتى "ھەوارى" ،
 ههفتى پۆمانى باش و بەدھو ،
 هنگى، ھەيرانق، ههفتى سالى نا ،
 هز دكىن بىزىن سەد و ههفتى ،
 هنگى، قوربانق، ئەز زى تەڭى وھ ،
 ج بىزىم-بەزنا سيارى من تى...

دەرھەقا فېرىيکى ئۇو سقدا

ژ روزنیشین هه جی ۷ جندی

1908/8/18

تشتته کی شابیونوئییه، وہ کی نقیسکارید جاہل پیشدا تین، نقیسکار، وہ کی
دکارن ب ئے فراندنیید خوه بە دونقیسکارا مە بلند بکن، پیشدا بقىن. لى قى
گاھى د فيزا گشكادا، چاوا ستهيره کە گاش، ناھى فيرييکى ووسف دبرقە.
ئەو ب دەنگى خوه دسترى، دەنگى جمەتا خوه دسترى، كەل و بىن دسترى.
ئەف گولەكە هى نېشىكەنى...

1909/2/21

ئېرۇق من گوھداريا وەرگەرئى فىرىيکى ئۆۋەسقى كىرىم ئەبۈل ئالە ماھارى ئەفەرم فىرىيکرا! ھەرگى قارپىت (ا.ف. ئىساھاكىيان ف.ھ.) ھەبۈؤيا، مەنى ژىرىا بىكوتا: "قارپىت، ئەو دەستان ب ھۆستاتىكە مەزنقا ھاتىيە وەرگەراندىن سەر زمانى كوردى ب قەلەما شايىرى ۲۵ سالى فىرىيکى ووسقى. لى ھەيف، ئەقا سالا دودانە ئىساھاكىيانى مەزن خاترى خوه ژىھاننى خۆسىتى... خۆسىتى..."

جا جتو خورته، کانا ئاقل و مه ريفه تي

فېرىيکى ئووسق (1934-1997)

١٩٥٩/٥/٤

من دهره‌قا فیریکدا جقاتا سیکسیا نفیسکارادا گو: "مەرى ھەو زانە چیایید گوندۇر وى قەمەرداخ، دبۇرۇ مېرگ و زەقىي خۇۋا ناقا ھەر نفیسکارەكە وى دا سەرئ خوه بلند دەن، نفیسکارىد وى خەملا تېيىنە، ناقا واندا نىت و فکر، شىئور و ئاڭر ھەيە.
ئەز دكارم بىيىم، وەكى دەنگى شايىرى ب تالانت تى بەپىستى: "

١٩٦٢/٩/٣

فیریک ۋى سېى تەمامىيا نفیسکارى خوه شەوتاندىيە. سەد ھەيىف!
جا چقا تى زىراندى دەستى نەزان و مخەنەتا دا، ھەيفا وى ...

١٩٥٩/١١/١٩

دوھ تەشكىلەتا خوهندكارىد كورده يېرىقانى ئىقشارىيا راستهاتنا خوهندكارا تەقى شايىر (ھەلبەستقان) فیریكى ووسق تەشكىل (اماھە)
كربوو. راستهاتن لاوکەكى مەريفەت، سەدرى ئىقشارى ئەزىزى خەتو ۋەكى.
پاشى دهره‌قا نفیسکارىد فیریكدا شکۆيى ھەسەن، مىكاىيلى رەشىد،
ئەسکەرئ بۆيىك، ئەمەرىكى سەردار زەف باش خەبەردان. دورا وەكە سەھەتكى فیریك شىئىرىد خوه خودنۇن و ب ھۆستاتىكە چاوا دخوەند!
ئەوي سەرا زەفت كربوو، خوهندكارا ب شابۇن و ھىزكىن گوھدارىيا ھەر شىئىرەكە وى دىكىن ...
مالا تە ئاقابە، شايىرى كوردا! تە ئەز زەف سا كرم!

١٩٨٤/١١/٢

٥٠ سالىيا فېرىك ل مالا نفیسکارا ب شايىنەتى هاتە دەرباز كرنى. جەمەت ئاۋقا زەف بۇو، وەكى وى سەرا مەزىدا روونشتەك تىرى ئەكىن و ئىپېجە

مهرف سه‌ر لنگا سه‌کنى بون...

جا ئىقشارىكە چاوا بۇو... شابۇونەكە چاوا بۇو... ئىنى ئېيد...

ئېيدا پۆيىزيا مە كوردا ...

مالا تە ئافا، فيرىكى ووسق، شايرى مەزى مەزن!

١٩٨٤/١١/٣

من دەق-دەقى نىف سەھەتى ئىقشارىا بۆ ٥٠-ى سالىا ژ دايىكبوينا
فيرىكىدا خەبەردا. من گۆت، وەكى وەتەنھزى، دلکەلى، هوب، هىرمەت،
تەبىەت، خىالىد ئەمر روھى ئەفراندىن فىرىكى ووسق، ئەفراندىن، كوب
مەجالىد ئانگۇر: ب كورمانجىكە دەولەمەندى بى قسسور و فەرە، ب نەخش و
نيڭارىد گش، چاپىد تەقل هاتنە هوناندىن. شىئىرىد فىرىك مىنا كانىكە كو
ژ خوهەر بلقىن پى بىكەۋە ژ دلى وى دكشىن...
... من فىرىك ھساب كر شايرى كوردى مەزن.

١٩٨٤/١٢/١٥

ئەز ئېرۇ راستى سەھىدى ئېبۇ هاتم، ئەوى گۇ:

- فلانكەس، لى تو زانى بۇنا دەستانا فەرىك "رەhana رەسىق" من ھەفتىيا
چۈمىي مala فيرىكرا تىلى خىست و بىبارەكىي دا بۇنا نېيسارا دەستانەكە
ئۇسايە ھەواسكار، من ژەرا گۇ: "ئەو تىشتەكى خودىيەتىه".
ئەز بۇنا فيرىك زەف شاۋويم و من رازىبۈونا خوه سەھىدرا گۆت.

تى بىرا من :

زەستانا سالا ١٩٨٤-ا بۇو. شەف ژ زەنگلى تىلىقۇنى ئەز ھشىيار بۇوم.

سەھىدى ئېبۇ گۇ:-خۇوشكى، خوه رازايى نېبۈن؟

ئەز پى ھەسيام، وەكى سەھىدى ئېبۇيە، من گۇ:

- برى من، فى شهفى، ته خيره؟

گو: - شكر خيره، گو من دهستانا فيريک دخوند...

فيريک ئيدا بىر تىلىيغۇنى سەكىنى بىو و دېھىست، تەتكا تىلىيغۇنى ژ دەستى من گرت و بىسەبر ژ سەھيد پرسى:

- سەھيد جان، ته فى شهفى كىزان دەستان دخوند؟

گو: - فيريک، من "رهانا رەسىق" خوند، ئەو تىشتكى خوددىتىيە... ئەوى ھوكومەكى مەزن سەر من هشت، كىفا من راببو و ئوسا دەرەنگ تەرا تىلى خىست. برا قەلەما تە ئادابە و تو ھەرتىم مە شاكى...

فيريک گۇتى: - خوددى كۆمەكا تەرابە... گو، سەھيدى پىسام، تو بىزابە، وەكى تە ئەز پى كىفخوهش كرم، ئەز زەف ژ برايى خوه رازيمە... - و ئى شەقا دەرەنگ فيريک ديسا دەستانا خوه "رهانا رەسىق" ۋەكىر و بلند، خوراڭى خوند:

قەرقىيەتلىكى چىيە،

كىلەندىيا دەست وى ژ "الووچىيە".

دەما ھۆنىدا خوه دەھىزىنە،

ھەرچى مەرثى دوورقا دېينە،

يەك دېئى ھەرچە، يەك دې گورە،

يەك دې ئاشى چاردىكەڭرە...

ژ رۆژنیشین هەجین جندى:

١٩٧٨/١٢/٧

پىنجى قى مەھى بۇو رۆژا منه ياشايى، نېبىرگرى... ژ رۇمى كورى خاتىا من خەزالى (خەزى)، كونددا مە ئوسا خاتىا خوه ناف دكى) رزا يى هەسەن ووزقارىش تەقى هەللا خوه گولا بەدەوه زارخوهش مىقانى مالا مە بۇون.

دوھ ژ پامپى لاوک هاتن، وانا بىرنه گوند. رزا، چاوا پى هەسيابوو، وەكى هەردو خالى وي، خاتىا وي ژى ژ جىهانى رۇنگ چۈونە، سەرى خوه خىستبوو، فيرىيکرا گۆتبىوو: "ئاخ، هەزار جار ئاخ... ئەز دەرەنگ هاتم...، برا خەزالا دى من بباخشىنە... گىدى، بەختى تەمە، مە زوو بگەينە پامپى، "ئەز دخوهزم هەرم سەر مەزەلى وانا..."

دە ئەقا سالا سىسيا بو رزا جابا (بەرسىف) مە دابۇو، نېيسى بۇو، وەكى دايىكا وي خەزال چۈويه ئاخ و بەرى سار و سەبا خاترى خەزالا دى ئەۋىن بى دىتىنا خال و خاتىي خوه.

و مە ژى ھىقىيا خوه نەدبرى، ئەم ھىقىيا هاتنا وي بۇون...
ورزا هات...

رزا گلى كر، وەكى خەزالا دى دەستى وي دىگرت، دەاتنە بەر ئافى - وي ئالى سىنور و دايىكا وي ب دىلشەوات دىكە گازى ژ سىنورچىا بەسا بىرى خوه هەسەن، ووسق و خووشكا خوه كدى دكى... .

كەته بىرا من، بايلقزى پزماام، كو سەرسكەرئى سىنورچىا بۇو، جارەكى بەسا وي زىنكا ھىسىردا گلى كر... هەلا من ژى پرسى:
- ئافى خووشك، بىرى خوه نەدگوت؟
ئەۋى كۆ: نا.

گەرە من فەمکرا، وەكى ئەو خاتىيا من بۇويە، نە ئاھىن خالىيەسەن منرا
گۆتبۈون، وەكى خۇوشكەك وان، خەزال، رۆميىدا مايە، خۇوشكا زۆزانا ديا
من ...

دوھ تەقى لاوکى پامپى، كۆھاتبۈون پەي وانا، چۈونە گوند ...

١٩٧٨/١٢/١٩

١٧- سى مەھى رزا، كولى تەقى فيرىك ژ كوند ۋەگەريان، هاتن مالى.
ژ خوه رازى بۇون، چۈوبۈون سەر مەزھلىيەسەن، كدى، ووسف...
فيرىك گلى كر، گۇ: "دەر و جىينار تەمام هاتن دىتتا رزا، چەفرۇنايى
ددانە مە، دكۆتن رزا زەف مينا ھەمۆيى... جەمەدا ديا من دوورى رزا و كولى
نەدكەت، ھەى وانافا شا دبوو، دكەنيا، دسترا، ھەى دىگريا، بەرخوه دكەت،
وەكى ووسف وانا نەدىت..."

دەق، ھەر قىئەوانا مىقانى براڭى من بۇون، ھەر دەرا ب دەف، زۇورنىڭا
كېيف دىكىن..."

رزا ب ھۆزۈرن دايىكا خوه دانى بىر... دە ھەتا دەرھەقا شەوتانىدا لۇدا
مالا باشى خوه دا ژى خەزالى كورى خوهرا گلى كربوو، گۆتبۈو دەرھەقا
مەرخاسىيا دايىكا من زۆزانى، ئۆئى چاوا دى گرتبۇو..."

وەي، رزا يى كورى خۇوشكە دايىكا من، ئەزىزى من، بىر من... چ رند بۇو،
تو ھاتى دىتتا مە،... چ رند بۇو تە رۆزى بەختهوار پىشىكىشى من كر...
يرق شەبەقى لاوکى پامپى ب سى ئاھىتىپىا هاتن، رزا بىن ھۆتەلى، وەكى
رزا ھەق-ھەسافى ھۆتىلى بىدە و رى كەقىن، ھەرن بازارى گۈومىرىي،
رزا ۋەرى كن، رزا، كولى ب ترىيلى ھەرنە قەرسى...
برا خوهدى ئۆخرى بىدە وانا!

ههجيي جندى سالا ١٩٧٩-١ تى هلبئارتن چاوا ئەندام - مقالەدارى
ئاكاديميا راقىيە زانىستى.

ژ رۆزنىشىن ههجيي جندى

١٩٧٩/٣/٣

دللى من ترى كولى برينه. قى سېبى ئاشۇتى جىنار تىلى خىست و گۇت،
وهكى "گۈلۈس ئامىرىكى" (دەھگى ئامىرىكايى) ئەلام كري، كو... مستەفە
بارزانى چوویە رەھمىي، ئەو خوهشمىر، مىرخاسى دهورانا مە... دلى من
ترى بىوویە، ئەز دنفىيىم و ھىسىرى خوه نكارم زەفت كم و ئەز دگرىم،
دگرىم...

...ج رند بىوو، وهكى من ئەو مىرمەزىن، سەربىلندى جەمەتا مە دىيت، چۈوم
رووپىي وى و ئەۋرى هاتە رووپىي من... خوهش مىر بىوو، مىرى مىرا، گومان
ناشا خەبىردا نا ويدا ھەبىو... رىشاچووپينا وىھە دەرداھە واس پىتشدا
دانى... ھەرگى تە دخوهست مىرى كورد بىيتا، گۇتى بەرى پىشىي بارزانىي
مە بىيتا. جەمەتكەن ناشا ويدا بىوو، ئەو شكلى جەمەتا مە بىوو... ئەو بۇنا
جەمەتى پەرتى، د خوهدا شەوتى، دەرۋەدرق بىوو، جەفا، نەرھەتى، زەلۇولى
دىت... مىركى زېراندن، رابۇن پىشىيا وى، بىتفاقى كرنە ناشا جەمەتا
ئازايخوهز، جەمەتا خالفى، ھالكەتى... ھەى واخ و واخ...

سەد ھەيغا وى مىرى، سەد كۆرای... جەمەتا مە خوهشمىرەك ئوندا كر،
مىرخاسى دهورانا مە... مىردا بارزانىي نەمر شىينا تەمامىيا جەمەتا (گەلى)
مەيە...

چاوا رۆزناما "يزقىستىيا" رۆزناما مۆسکىفایي نېسىيە لىدىرەكى كوردا
مستەفا بارزانى ٧٦ سالىا خوهدا ل بازىرى ۋاشىنكتۇنلى ژ پەرسىتۇپا
(يىشا) دل وەفات بىوویە... ئەۋى خاستىبو پشتى دو رۆزا ھەر تىھرانى..."

("زفيستيا" ٤-ى ئادارى، ١٩٧٩ س.).

هەجيي جندى گەلەك سالا ئەندامى شىورىن ئىنسىتىتووتا ئاكادەميا رشس ئەرمەنىستانىيە ئەدەبىيەتىيە سەر نافى م. ئابىخيان (١٩٦٤-١٩٧٥)، ئىنسىتىتووتا زمانە سەر نافى ه. ئاچاريان (١٩٧٦-١٩٦٤)، ئوسا ژى ئىنسىتىتووتا رۆزھلاتزانىيە (١٩٥٩-١٩٩٠) زانىاري و ئوسا ژى ئەندەمى شىورىن وان نستىتووتايى زانىاري، كو دەرەجىن زانىاري ئىزبات دىكىن، بۇويى.

سالا ١٩٨٠-بۇو. گورچىكى باشقى من دېشىان. چوبىبوو بال دۆختىر، گوتبوون : "كەفر گورچىكىن تەدا ھەنە، گەرە ئەمەلىيەت بى كرنى." دلکى باشقى من ژى نەساخلەم بۇو... وان رۆزا دايىكا مە خەمگىن دىگۈت: - ھەجي گەركى ھەر گورچىكى ئەمەلىيەت بىكە، دە دل تەيانخ نەكە، ئاخىر، خوه خوه ژى ئەمردا مەزىن... فريجا مە ژى دوللى بۇو... ئەم ژى ھەرى دايىكا خورا قايل دبۇون، ھەرى فريجىرا.

ز رۆزنىشىن ھەجيي جندى:

١٩٠/٦/٢٢

ئەز ئىرۇق زۇو ھشىيار بۇومە...

ئەزى ئىرۇق ھەرمە نەخوھشخانى. دە قەنەگەرم...

من دو مىكروينفاركت بىنە، خۇونا من بلنە، نەخوھشىيا شەكر، يَا ئاتىرۇسىكلارۇزى ژى مىرانن...

ئەز زەف ھاتمە زىراندى... زەرنى ناترسىم.

زانق جان، قىزىد مهرا بىزه برا زەف بەرخو نەكەقىن، مرن ئەمرى خوهدىيە، دنيا كەسىرا نامىنىه.

ھەما ژ نەخوهشخانى من بقۇن پامپىدا تەسلىيمى خوهلىي كن.

كەفرەكى سادە، بى شكلى من دايىن سەر مەخېرى... .

رۆزىنىشىن من خوهىكىن، نەھىلەن كەس دەستى خوه بىدە، بخونە... .

قىزىد منه دەلال، دىا وە ژى مەزىنە، گونەيە، ھىقى دكىم رەند خوهىكىن... .

قەزىا، كو هاتنە سەرى من

نزاٽم چرا ۋى سبى قەزىا هاتنە بىرا من؟

ئەزى چووك بوم. جارەكى چۈلى ئوسا قەومى - جوقتى مەشكەست. زەقىيا

مە دوورى گوند بۇ، باشقى من چوو گوند جوقتى خوه بىدە چىكىرنى، بى... .

وەكە دەھ گافا ھە دىينا خوه دايىنى سى گور بەر منرا لەز دەرباز بۇن... .

چاوا گورا ئەز نەبرم؟

سالىن كۆچبەربۇونى بۇن... ئەم دەرڭا مابۇون، ئاپانى من دار بەرەف

كرن، كۆچك دادان... شەق نىقى شەقى بۇ قۇوزە-قۇوزا من. ئاگىر ب پۇت

و جانى من كەتبۇو، ئەز پىيدا-پىيدا دشەوتىم... ئاپانى من زۇر-جەفاكى ئەز

خلاز كرم.

ئەز چاوا پىيدا-پىيدا نەشەوتىم؟

ئەسکەرەيد رۆمى ھلشىا بۇن ناڭا گوندى جامووشقانى...

شەقەكى ئەوانا دەرى مە خىستن. مىرا چوو ناڭا پىزدا خوه ۋەشارت.

ئەوانا دەرى شكىنەندىن، خارجىن ھوندۇر و مىنە سەيىد ھار ۋى ئالى-وى

ئالى دنهىرىن و ئوسا زى كەتنە ناشا پەزى نىقەمەخەل جوان دانە بەر قونداخا تفنجا، پاشى دەستى گشكا پاراڭا گرېيدان، دانى پەشيا خوه، يىرن... و گشكى كوشتن....

ژ مالید خەلقى زارۆكى كورىن ژى بىرىوون ...
لى چاوا ئەسکەرىي رۆما رەش ئەز نەبرم؟

* * *

گوندی پوشتی دا ئَز ب هال (تيفى) نه خوهش كەتم، من هشى خوه ز
گەرمى ئوندا كربوو... لى نەمەرم... دايكا منه مەررووم مر، ئەۋى نه خوهشيا
هال ز من ھلادىبوو...

* * *

سالا ۱۹۱۹-ا بوو... بىي خوهستنا خوه ئەز دچوومە بەر چىلەكى ئاپانى خوه... رۆكى من چۆلى فىشەكەك دىت، پىررا لىست، ب كىرا جىڭايە بچووك خوهست سەرى فىشەكى دەرخەم... بوو تەقىن... ژ دەستتى منى چەپى خۇون كشىا، ئەز خۇونىدا مابۇوم...
كشىا، ئەز خۇونىدا مابۇوم...

بچوک بووم، بیجان، لئی چاوا نه مرم؟

* * *

لَهُنَّ هُنَّ هَامَهُ وَلَهُو حَامُ شَيْئٍ شَيْئٌ مِنْ نَاحَهُ.

商商商

سالا ۱۹۳۸، سالین ریپریسیا ستالینیی، هنے "ھفلا" شہری نہشونوشتی ئاقیتنه من دلساخی و ئەز دامه گرتني.....و منرا مقالا ۵۸-۱ دھركەت، مقالا يا گوله کرنى...

لئی ئەز هاتمه ئەفuuو کرنى... راست سالاھکى شوندنا ئەز ۋەگەريام مالى.
ز گولى زى خلاز بuum... و هى ھەمە...

دھقەرا رۆژنیشید خوه ئەزى سەر تەختى خوه بھيلام، دېھ پەمى منرا
ۋەكۈن و بخوونن بەلى، ئىرۇ ئەزى ھەرم نەخوھشخانى. ھەلا وى چاوا بە؟

ديا من داني بير:

- رۆكى ئەز ھشىار بuum، من دى ھەجى بەر تەختى خوه روونشتى،
نفيسارا خوه دكە. كوتا كر، گۆ: "دەز ھازرم، رابە، رابە ئەم ھەفرا ھەرنە
نەخوھشخانى. برا نەفەرين مala من گونى من نەكەن ستووپى خوه، يەك
بىرۇ: "ئى نە من گۆت، وەكى نە لازمە" ، ياد بىرۇ: "ئى نە من گۆ... " ئەزم
جادارى خوه... بىلە، من بىيار دانىيە، كنجى من ھازركە، ئەم رى كەفن.

تى بىرا من:

رۆزى ئەمەلىيەتى ھەمۆ و ئۆنۈكى تىيىن من زى ڦ پامپى ھاتبۇون بەر
نەخوھشخانا "لىچ كۆميسىي" (ئەو نەخوھشخانا گرە-گرا بuo). ئۆنۈك ڦ
بەرىي خوه كەوهكە سپى دەرخست، دا دەستى زۆرقيي من، گۆ:

- كورى من، مە رىيغا گرتىيە، هانى لەزەكى بىگە خوه و بەردە...
زۆرۈ بەردا، كە فرى چوو سەر زنارەكى پېشىپەرى نەخوھشخانى
روونشت... .

ھەمۆ گۆ:- ئىشالا، ھەر تشت وى پاكبە، باش بە!
وسا زى بuo. كەفرەكى شمشات (مەرف ترى كەفرى نافا بەرىيە) قاسى

گوزهکى- ژ گورجكى باقى من دەرخستبۇون.

پشتى چەند رۆزا باقى من هاتە مالى... و نېيىسى:
شەر ئەزى مالىمە... مىرنى ۋى جارى ژى ئەز نەبرم...

ژ رۆژنىشىئەن ھەجىيە جىندى:

١٩٨١/٣/١

... ئەز ھى ھەمە و وەختا جارنا دېھىم، وەكى فلان گوندى، بىقان گوندى...
كاس ھلدانە و ئەشقى من و ساخىا من خارنە، ب من شابۇونە... ئەز دېتىم:
"شەر، خادىيىق... شەر، ھى ب جەمەتىرا تەۋايى ھەمە..."

١٩٨٢/١/١٢

ئەز چۈوم دەنگىخانا رادىيۆرى، من خەباتچىا وىدەرىرا گۆ:

- چەندك-چەند جارا دەنگى من ل سەر قەيتانا رادىيۆرى ھلدانە، چاوا
خوەندىنا منه "لۇور-دە-لۇور"، پەرچىيد رۆمانا من "ھەوارى" يى و گەلەك-
كەلەكىد دن، - من گۆ، - كەلۆ دكارم بىزانبىن كىۋان ھەزمارادا ئەوانا تىينە
خوھىكىنى؟

ژنکى كەلەك نافىيشا نەھىرى، لى تو تشت نەدىت.

گۆ: - بەلى، دەنگىنۋىساريئەن وە زەف ھەبۇون، لى ئۆسا ژى تى بۇورا من،
وەكى سالا بەرى... ئەو قەيتان ھلدانە و شۇوندا نەانىنە، نەا ئىز و تۆزە وان
قەيتانا تونە.

وەلە، ناشا مەدا تىپىن چاوا ھەنە: ئەرنووس، نەخۇھەز، دز... شىكىاتكەم؟ نا،
نكارم، برا تەسلىمى خوددى بن.

هاتە بىرا من، وەكى يەكى رۆناشى نېقىرۇ "كەپ و كولك" ئى من ژ كر سەر
نافى خوھ و ووسا ژى دەستانا "تىلى ھەمزە". من تەرچىما (وەرگەر) پۆيىمى

(دەستانى) دابوو شايىرى ئەرمەنى سۆخۇمۇن تارقۇنسى، وەكى تەرجمە وى
سەپاستكە... و چەند مەھى دنى "تىلى ھەمزى" خوه ناشا نېيىساريئن ويدا
دىت. ئەم ناشا خەلقىدا دىزىن، خەربىيىدا، ئەز ئىزنى نادىم خوه ھەرم
شکىاتكم... دە برا دىسا تەسلىمى خودى بە!

مەها لۇنا سالا ۱۹۸۲-ا بۇنا ھورمەتا ۶۰ سالىيا ئامادەبۇونا يەكىتىيا
سۆقىيىتستانى مala شىڭىرىنى ئەرمەنىستانى دا تەماشەگەھ ھاتپۇو

ۋەكىرنى. ئىكىس پۇزىسى يېد
تەماشەگەھى پرجوورە و دەولەمەند دا
نېقەھىكەللى دۆكتۆر، پروپېرسىرى
كورد ھەجىيى جندى ھاتپۇو
نیشانداینى.

سالا ۱۹۸۳ مەها نىسانى، ب
خەخۇر يا سەرۆكى دېستانا گۈندى
سېپانى تۆرنى ھەمۆ و كاتبا پارتىيا
كۆمۈنەنستايىھ ناقچى سىسا ھوسىئىن
سەرا دېستانىدا ۷۵ سالىيا بۇونا
ھەجىيى جندى ب شايىھتى دانە
كېشىل ور سەرۆرتىيا ناقچى،
مامۆستى گوند، خوھىنلىك،
رەوشەنبىرىن كورد، دۆست و پزمان
هازىر بۇون...

گوندی پامپا کوردا (ناها سیپان). ههجیی جندی و زهینه‌فا ئیقۇ، سیسما هوسييىن ناڭا رهوشەنېرىيەن كورد و پىمامادا. جىرگا دودا ژ ئالىي چەپى سەكىنىه وەزىرى ئەشۇ، فىرىيکى ئۆوسىف.

سالا ۱۹۸۵-ا گۇتارا خودا ("ريا تەزه"، ۱۹۸۵/۱۱/۲۰) بۇنا ۋەفاتبۇونا كوردىزىنى نەمر قاناتى كوردى ههجىي جندى نېھىيە: "... مىنا دۆكتىر-پروفسىر قاناتى كوردى ھنداقا چاندا گەلى مەدا دىربەكە خەدارە مەزن بۇو..."

ههجىي جندى تەھى قاناتى كوردى، س. ۱۹۶۰

سالین ۱۹۷۵-۱ و ۴۰ سالیین ئالتنداریا شەرى

وەتەنیيىي مەزن ب مىدىلىين ھۆپپىلىانىيىغا ھاتىه رەواكىنى.

ھەجىيى جندى سالا ۱۹۸۵-۱ بۇويە ئەندام - ھىمىدارى ئىنسىتىوتا كوردا

يا پارىسىيە ھورمەتلى.

سالا ۱۹۸۶-۱ خەلاتا رۆزىناما "ریا تەزە"-يە مەخسۇوس "بۇنا وەرگەراندنا

ئەدەبىيەتا ئەرمەنبا ب كوردى "دەنە وى".

ھەجىيى جندى، چاوا دۆكتۆر-پروفېسۆر كوردى پىشىن بۇويە ئۆپۈنۈتىنى

دېسيئرتاسىيىد قاناقى كوردق، ئىساهاك سووكىرمان، سىيدا رووبىنگىزى،

چەركەز باكا يىقە دۆكتۆري.

٨٠ ساليا بۇويينا ھەجىيى جندى

سالا ۱۹۸۸-۱، بۇنا كارىن زانىارىي و پىداگوگىيىيە پرسالە و سەبا

ساليا بۇوينى ھەجىيى جندى جەوارى ب ھورمەتنەما سەرتىيا سۆقىتى

رسىس ئەرمەنېستانىيە تەورەبلند ھاتىه رەواكىنى.

قيمهتكىرنا ئەمە كى رەۋىشەنبىرى كورد

٨٠ ساليا بۇويينا زانىار، نېيسىكار و تەرجىمەچى (وەرگەرغان)، فيلۆلۆگ و

فۆلكلۆرىست، زمانزان، پىداگوگى كوردى ئىيان، شوخۇلغانى مەخۇولقەتىنى،

دۆكتۆر فىلۆلۆزىي، پروفېسۆر، كاركىرى ئەرمەنېستانىيى زانىستىيىي

ئەمەكدار ھەجىيى جندى جەوارى تەمام بۇو ئەمەر و كارى وىبىي پەرمەك

مەسەلا قۇولخىرنا بەر كەللى خوھىي گەشه، راستىيى ژى، چەتن يەكى ماين

بېيىن، كوئەمەكەكى ئەوقاسى مەزن كربە ناشا كارى پىشدا بىرنا چاندا

كوردا يە سۆقىتىيىدا. ھەلا سەردا ئەو ب ھەقى ھەساب دې چاوا دىمەكى

چاندا كوردا يە وەدى نەھايە لايپى بەربىچەق.

خەباتىيد وىھ كوردىزانىيى وەلاتىيد دەرەكەدا ژى بلند تىنە قىيمەت كىرنى.

هەجىيى جىندى ژ سالا ۱۹۷۲-دا ئوزف-مقالەدارى ئاکاديميا رىسىپوبلىكا ئىرەقىيە كوردا يە. يەكىتىا سۆقىتىيدا ئەو كوردى پېشىن بۇ، كو دەرەجا دۆكتۆرى زانىيارىيى دانى. مەمەكى وى مەزىنە د كارى ب كوردى وەرگەراندىن ئەفراندىن ئەرمەنىيە كلاسىكە هەر باشدما. هەجىيى جىندى ئەفراندىن ھۆڤهانىس توومانىيان، ساييات-نۇقا، اقىتىك ئىساهاكىيان، ئال. شىرقانزادى، دېرىتىنلەك دېميرچىيان و يېد ماين وەرگەراندە.

۳-ئى ئافگۇوستى دەوسىگرتىيى سەدرى سەرتىا سۆقىتىا رسى ئەرمەنىستانىيە تەورەبلندى. خالوومىيان چوو دىتنا هەجىيى جىندى، كو روويى ياش و بىكىيەتىدا ۋان رۆزى ژ مال دەرنایى، و پېشىشىدا دەولەتتىيە بلند ھورمەتنەما تەسلىمي وى كر.

ۋ. خالوومىيان ژ نافە كۆممەركەزىيا پارتىيا كۆمۈونىيەتتىيە ئەرمەنىستانى، سەدرى سۆقىتىا رسى ئەرمەنىستانىيە تەورەبلند و هوکومەتا رىسىپوبلىكايى بۇنا ئەوي پېشىشى ب دل هەجىيى جىندى بىمارەك كر، ژىرا جانساخيا باش و خەباتا ئەمەكدار خوهىست..

زانىيارى ئەيان، كو بۇنا بلند قىيمەتكىندا ئەمەكى خوه رازىبۈونا خوه كۆت، دا كېشى، وەكى ھەر تەنلى وەدى قەيدى سۆقىتىيدا پارتىيا جەمەتا كوردا، كو ئەرمەنىستانى سۆقىتىيە ستار بوبۇو، ب كۆمەكداريا جەمەتا ئەرمەنىيە براتىيى دكاربۇو پېشىدا ھەر، ئەدەبىيەت و ئوللى خوه سازىكە، مالا جەمەتىن براتىيىدا گولغەدە.

دەوسىگرتىيى دېرىكتۆرى ئىنسىتىوتۇتا رۆزھلاتزانىيى يە ئاکاديميا رسى ئەرمەنىستانىيە ئۇلا، دۆكتۆرى ئوللى دېرۇكىن. ھۆڤهانىيىسان، سەرۋىرى ئارا ئىنسىتىوتتىيە كوردىزىنى، دۆكتۆرى ئوللىد دېرۇكىشى، مەھۇيان تەقى شاينەتىا تەسلىمكىندا پېشىشى دبۇون.

ئارمەنپىرىس

رۆزنامە "كۆمۈونىيەت" ، ۳-ئى سىئىنتىابرى، سالا ۱۹۸۸

هەجىيى جندى وان رۇزا ب دەها تىلىيگرام، پىرۆزىناما سىتەندىن و دەھ گۇتار دەرھەقا ويدا ھاتنە وەشاندىنى.

"ئەز بۇرجدارم ئالى بكم"

دەرھەق كارى هەجىيى جندىيى چەڭاكىدا و ئالكارىيەن ويدا مروۋ دكارە پېتۈوكەكى بىنفيسيه. بىنفيسيه كا ئالى چەندك و چەند مروۋان كرييە، كو پرسکرييکىن خۇھۇشا بەرىپى وى بۇونە. ئەوى وەخت و قەدرى خۇھ نەدەھىوشاند، بۇنا ئالىكاريي.

ئاكاديمىك ئارام خانلانىيان گۇتارا خۇھىيە "گلى دەرھەقا ٧٠ سالىا هەجىيى جندىدا" (كۆثارا "لرابىر" ھز. ٣، ١٩٧٨) نفيسييە:

"هەجىيى جندى وەكە قەواتا خۇھ جەداند كىيرى مەربىا بى...پارەكە فيلۆلۆكىد (ونە كوتىنى فيلۆلۆك) كوردە سلسەلتە ئۆرتە و جاھله ئىرۇين، ب گۇتنا جەمەتى، ب سايما سەرەت وى بۇونە مەرى...".

دۆكتورى زانستىي بىزىشكىيى، پېرۇقىسىر، نفيسيكارى كورد سەھىدى ئېپ سالا ١٩٧٨-ئۇشاريا خۇندىكارادا فكەركەكە لە گۆت: "هەجىيى جندى ھانىي ناسىرنى چاوا زانىيار، نفيسيكار، خەباتچىي مەخلۇوقەتىي، لى دەرھەك ژى ھېيە، دەرھەقا ويدا گەرە ئەسە بى گۇتنى، قىيمەتكىرنى. گلى دەرھەقا مەرقەزىيا ويدانە، دەرھەقا وى يەكىدانە، كو هەجىيى جندى ئەمرى خۇدا تمى خەرخاز و پر ئالىكار بۇويە."

و ئەوى گلى كر، چاوا گەلە سالا بەرئى تەقى بىرئى خۇھىي مەزن تى مالا هەجىيى جندى، وەكى ئەو ئالى وى بکە، كو خۇندىخانەكىدا بخۇونە...

سېبەترى هەجىيى جندى تەقى وان دچە بال سەرۆكى خۇندىخانا دۆختىرىي (بىزىشكىيى) خاچىك ھۆفانىسىيان، كىزان ھەفالى وىيى سېيويخانى بۇو. هەجىيى جندى ژ خاچىك ھېقى دكە، كو ئالى سەھىد بکە، وەكى

سەھيد خوەندىخانىدا بخۇونە. خاچىك دېيىزە:

- ھەجيي برا، قىزقىستانى، نىيقى سالا خوەندى، بى ئىنتىام... نە ئاھر
ۋى من گۈنەكار بىن؟

خىالەكى دفکەرە، پاشى دېيىزە:

- نا، برى من، ئەز نىكارم ھىقىكىرنا تە تەخسىركەم، خۆرت ھەما سبىدا
برا بى دەرسا.

دیا من دانى بىر :

پاشى خاچىك راستى ھەجى ھاتبوو، گۆتىبوو:

- سەھيد تالانته (شەرەزايە)، چقاس رىند بۇو- مە ئەو دىت.

ببۇيا پرسا خوەندى، كار، ستاندىدا خانمانىد دەولەتى ھەردهرا ھەجى
ھازربۇو، ئانەگۈرى قەوات و قەدرى خوھ ئالى مەرقا دىكەر. و گافا بىنتەنگ
دبووم، من دگۆت: "مالە گراثە، هاقا شوخلۇ مالى ھەيە، لى تو وەختى خوھ
بۇنا خەلقى خەرج دىكى..." ئەوى دگۆت:

- ئەقدا خوەدى، ھەساب بکە، وەكى ئەۋەزى كارى منە. ئەز نىكارم ئالى
مەرقا نەكم، ھەرگى تىشتەك دەست مەن تى، ئەز خوھ ناھىيەشىنەم، ئەز
بۇرجدارم ئالى بكم..

ئەز دېيم سالا ۱۹۴۸-ا بۇو. ھەجى تېبىلىسىيىدا (پەيتەختى كۆمارا
كورجىستانى) راستى مىكاىيلى رەشىد تى، مىكاىيل دېيىزە، ويکى دى-باۋى
وى سرگۇون كرنە، خwooشقا وىھ مەزىن ژى مىئر كريي، ئەو تەنلى مایە و
دەخواز بى يېرىشقانى، بىھقە خوەندىخانەكى. ھەجى ئادرېسا مە دىئى،
دېيىزە: "مۇھىم بىيى، ئەزى ئالى تە بكم". مىكاىيل هاتە مالى. ھەجى پىشىيى
كەت، دە دو-سى رۇزا سەر ھەف بۇنا وى پرسى دچوو خوەندىخانا
پىدا كۆزىيى و مىكاىيل وى خوەندىخانىدا دا قەبۇلكرنى.

پەی خلازکرنا خوهنداخانا شکاکىشىپرا خۆرتهكى برووكى- بهگۇ هاتە
مالا مە. گۆ:

- دخوهزم ھەرم كىيېقى خوهندا بلند بستىنم، لى ھەرم بال كى، وەكى ئالى
من بىكە؟

ھەجى فكرى، چوو مالا نفييىسكارى ئەرمەنيايى مەزن ئافىيتىك
ئىساهاكىيان، دەرەقا بهگۇدا گلى كر، گۇ:

- كىيېقىدا كەسى وي تونە، گەلۇ ناسى وە ل ور تونەنە؟

شارپىت (ھۆستە، ئىساهاكىيانرا دىگۈتن ھۆستە) سۆز دا ھەجى.

ئەوى شايىرى ووكراينى ئەيان پاڭلۇ تىچىنارا نامە نفىسى. كۆتبۇو، وەكى
ئەوى مقيم ئالى وي لاوكى بىكە. وسا زى بۇو.
پاڭلۇ تىچىنارا گەلەكى ئالى بهگۇ كالۋىيەف كربۇو.

كىنیازى ئىبراھىم كەرەكى بازارى باكۇوبىدا (پەيتەختى كۆمارا
ئادرېجانى) دىسېرتاسيا (تىزا) كاندىداتىي خوهىكرا. ھەجى زى ئۆپۈننېتى
وي بۇو. نەخوهش بۇو، خونا وي گەلەكى بلند بۇو. فريجا مە و دۆختىرى ماين
گۇتن: "كىرىزيسا ھىپېرتۇنیايىيە، گەرە ۱۵-۲۰ رۆژا ناشا جى- نېنىدادا،
رانبە، بى دەرزىكىرنى". ھەجى گەلەكى بەر خوه دكەت. هەتا رۆژا خوهىكرنا
دىسېرتاسيايى دو رۆژ مابۇون... ھەجى بەر خوه نەدا، و ئەم تەشايى چونە
بەكۇوبىي. خوهىكرنا دىسېرتاسيايى زەف باش دەرباس بۇو، قاناتى كوردق
زى هاتبۇو.

تشتەكى زى كەتە بىرا من: سالىن ۳۰ ئى خوهنداخانا كوردا تەزە
شەبوبۇو. چەند لاوكىن خوهنداكار ھەر رۆزىن شەميا دچوونە جەم ھەجى،
دگۇتن:

- ھەقالى ھەجى، ئەمىي ھەرنە گوند، پەرى رىيا مە بدە.

ھەجى ددا، ئەو لاوك رند ھين دبۇون، ھەجى دگۇت: "پەرە نەدم، دبە مينا

هنهكا هرنه گوند و گونددا بمين، نهين خوهندخانى...
رۆكى زى هەجي نه ل خوهندخانىدا بوييە، ئەوانا ژ دەرسېزەكى دن
پەرا دخوەزن.

دەقى: - پەرىچ؟

دەقىن: - ئى نه هەقالى هەجي پەرى رىيا مە دده ...
دەقى: - هلبەت، پەرى باقىن وە سەر وىھ، هەرن زى بخوەزن.
ئەو جامىر تى هەجىرا دكە شەپ، دەقى:
- تە چاوا ئەوانا هينى پەرا كرنە، هلبەت دەولەتىي، ھ
پەيرا ئىدا پەرە نەدخوەستن، هلبەت دى-باقى خوەرا گۇتبۇون... (دىا من
گلى كر و ئەم تىير كەنيان).

دە بۇنا كارىن شىكۆيى هەسەن، ئەلىي ئەقدىلەھمان، شەكرۆيى خودق،
ميكايىلى رەشىد، سەھيدى ئىبىق، فىرىيکى ووسق، ئەمەرىكى سەردار،
چەركەزى رەش و گەلەك-گەلەكىن دن چوويە، ئالى كرييھ... كى بىئىشى، كى

نەبىئىشى... و هەردەرا، هەروەخت
ئەرمەنلىي پىسما م قەدرى هەجي زەف
دەگرتىن و هەرتىم كلىي ويا قەبۈول
دەكىن. هەجي، رۇزى خوە ئەندا
دەكىن، لى شۇخولى وان دانى سىرى.
ئەم بى مىقان نە دمان: يەك دەھات
كرين، فرۇتانا خوە دەكىن، گۇتى ئەم
پىشىيى كەتانا، دكان، دكان
بگەراندا، وەكى خوەرا هوور-موور
بستاندا؛ يەكى نەخوهشى خوە دانى،
گۆتى مە بېرا نەخوهشخانادا بدا

خاتىيا زەقۇ

هـلـدانـى، يـانـى بـبـرا سـهـر دـقـخـتـرـ، يـكـ دـهـاتـ بـؤـنـا كـوـ هـجـى ئـالـيـكـ - زـارـا
خـوهـ لـ ئـيـنـسـتـيـوتـوـتـا وـ خـوهـنـدـنـخـانـا بـدـهـ قـهـبـوـولـ كـرـنـى...
هـمـينـ، خـوـوشـكـا مـنـ زـهـقـرـى تـمـ كـونـدىـكـهـ خـوهـ خـوهـرـا دـانـى وـ بـ رـقـزـا مـالـا
مـهـدا دـمـانـ (دـوـئـدـى مـهـ بـوـونـ، ئـمـ هـهـفـتـ نـهـفـرـ، لـىـ بـؤـنـا مـيـقـانـا ئـمـ توـ
جارـا بـيـنـتـنـگـ نـهـبـوـونـ).

پـايـزا سـالـا ١٩٨٩- سـهـرـقـى نـسـتـيـوتـوـتـا رـقـزـهـلـاتـزـانـىـ، ئـاكـادـيمـىـكـ
گـاـگـيـكـ سـارـگـسـيـانـ هـجـىـراـ تـهـلـهـفـونـ كـرـ، گـوـتـ، وـهـكـىـ جـارـاـ يـهـكـهـمـينـ، كـوـ
ناـقـاـ دـيرـقـاـ ئـاكـادـيمـيـاـيـيدـاـ سـهـدـرـتـيـاـ ئـاكـادـهـمـيـاـ زـانـىـسـتـىـ ياـ ئـهـرـمـهـنـيـسـتـانـىـ
بـؤـنـاـ هـلـبـزـارـتـنـاـ ئـهـنـدـامـ مـقـالـهـدارـيـ ئـاكـادـهـمـيـاـيـىـ جـيـكـ دـايـهـ كـورـدـزـانـىـ، وـئـهـوـ
جـىـ بـؤـنـاـ هـجـىـيـ جـنـدـىـ هـاتـيـهـ باـشـقـهـ كـرـنـىـ.

هـجـىـ زـيـرـاـ گـوـتـ: - ئـهـزـ سـپـاسـيـاـ خـوهـ وـهـرـاـ دـبـيـزـمـ بـؤـنـاـ ڦـىـ پـرسـدـانـىـنـىـ.
گـ.ـ سـارـگـسـيـانـ گـوـتـبـوـوـ: "ئـهـوـ شـوـخـولـ بـقـرـجـىـ منـىـ وـ بـقـرـجـهـ مـهـيـيـ
فـهـرـزـهـ".

٤-٣ـ رـقـزـىـ دـنـ، بـ هـيـقـيـكـرـنـ وـ دـاخـوـهـزـاـ قـيـزاـ (ـكـهـچـاـ)ـ مـهـيـهـ مـهـزـنـ هـجـىـ
شـونـدـاـ سـهـكـنـىـ.

نـوـورـاـ مـهـ دـهـرـهـقـاـ شـوـونـدـاـ سـهـكـانـدـنـاـ باـقـىـ خـوهـدـاـ بـ خـوهـ گـاـگـيـكـ
سـارـگـسـيـانـرـاـ پـىـ تـيـلـيـقـوـنـىـ گـوـتـ...
دـهـ هـجـىـ يـهـكـىـ وـوـسـاـ بـوـتـ بـيـهـتـىـ هـجـىـ ئـوـسـاـ خـولـقـانـدـبـوـوـ پـرـ خـيـرـخـازـ وـ
مـهـرـقـهـزـ بـوـوـ، نـكـارـيـوـوـ ئـالـىـ مـهـرـيـاـ نـهـكـرـاـ".

چـهـنـدـ كـهـرـىـ ڙـ رـوـڙـنـيـشـيـنـ هـجـىـيـ جـنـدـىـ

١٩٥٦/١/٦

ئـهـزـ گـهـلـهـكـىـ شـاـ دـبـمـ گـاـثـاـ ئـالـىـ مـهـرـقـاـ دـكـمـ...

١٩٦٥/٨/٣٠

ئىرۇڭەز چۈم بال رېكتۆرى وونىقىرىسىتىتى ھەف. بارىكىان بۇنا لاوكىن
(نەفەر، كۈز كۈنكۈرسى دەر مابۇون، نەهاتبۇون قەبۈلكرنى) خەبەردا.
جامىرى گۆ "برا ئەرزە سەر ناڭى من بىنۋىسىن، ئەزى ئالى وانا بكم".
من رازىبۇونا خوه ژىرا گۆ.

١٩٦٦/٨/٢٦

دۇھ چۈم بال سەركارى رايىسۇقىيتا (شىورا ناڭچى) سپانداريانى،
وھكى كاخوھزا ئوتاكا شىكىيى ھەسەن ھازرکن. وھدى من زەف ئوندا بۇو،
لى كاخوھز ھاتھ ھازركرنى.

١٩٦٧/٥/٦

ئىرۇڭەز چۈم جەم دىرىيكتۆرى ئىنسىتىتۇوتا مە ھۆف. ئىنچىكىيان ھىقى
كر ئالى شکۆ بىن. ئەوى سۆز دا من، وھكى پروفسىئورىزى پەرا ژىرا بەردە.
رازى مام.

١٩٦٦/٨/٣٠

ئەز ئىرۇچۈم جەم كاتبى يەكىتىيا نېيىسكارىن ئەرمەنيستانى ھ.
ھۆقانىسيان، من دەرھەقا ٧٠ سالىيا ئەرەب شامىلۇق و ٦٠ سالىيا ئەمینە
ئەقدالدا گۆت. من ھىقى كر، وھكى سالى وان ھەر د نېيىسكارىن مە بىنە
كەشكەرنى. جەم خوه نېيىسى، گۆ، برابە.

١٩٦٦/٨/٢٦

دۇھ مەمۇيى خالت ھات مالى، دخوھز بېھ ئاسپىرانت. ئىرۇ من ژ
ئىنجىكىيان ھىقى كر، وھكى بۇنا مەمۇ جىك ئاسپىرانتورى ۋەكىن. سۆز دا
ئالى بىكە. ھەلا وى چاوا بە؟

١٩٦٧/٨/٤

ئەز ۋان رۆژا شوخلۇتى وان جاھالقا مژوولم، يىٽ كوتەقى دىٽ و باشقى خوه، يان تەنلىكى هاتته بال من، دخوهزنى ئىنسىتىتۇوتادا ھين بن... خوه ل خوهندىنى گرتتنە، چاوا ئالى نەكى؟

١٩٦٧/٨/٢١

ئەز ژ خوه رازىمە، من ئالى چار لاوكا كر بۇنا نىستتۇوتادا بىيىنه قەبۈول كىرنە، لى، سەد ھەيف، ئالى دو جاھالا نكاربۇو بکرا، ب خەيد ژ من دوور كەتن... لى من ئىرۇق دۆستى خوه مۇرۇوس ھاسراتيان دىت، ئەوي گۆ، وەكى ئالى كوردەكى كرىيە. گۆ، تشت نزانبۇو، من ژى پىرسى: "تو ھەجييى جىنى ناس دكى؟" ئەوي گۆ: "اپى منه! و من جىبىجى" ۴ ژىرا دانى. من رازىبۇونا خوه ژىرا گۆت.

ئەفا ئىدا نزانم جارا چەندانە، وەكى سالىيد باشقە-بشاقة دەرسېبىيەزىد ئىنسىتىتۇوتا، يىن ناسى من، گلىيى وا منرا دېيىن، ئەز بەشەرخوھش دېم و رازىبۇونا خوه پېشكىشى وان ماقوولا دكم. ئەز وان لاوكا ناس ژى ناكم، لى بۇنا وانا چقا دلشا دېم...

١٩٦٨/٩/٤

دوھ وەزىر منرا گۆت، وەكى ھىرىكىناز مستۆيان ئىدا ل وونىقىيرسىتىتى ھاتىيە قەبۈولكىرنى. ئەز بۇنا وى زەف شابۇوم.. ئى نە بۇنا وى ئەز چوبۇوم جەم دېكانى فاكولتىتا تارىقى ھەف. گ. شارۆيان، جەم ھەف. خۆندكاريان گەلەكى ھىقى كربۇو، وەكى ئالى وى كەچكا مەريفەت بىن وونىقىيرسىتىتى بى قەبۈول كىرنى.

دوه ئەز گەلەکى شا بۇوم. ئەز چۈوم سەر دیوارى مالا ئەرەب شامىلىۋەش تەختى بىرانىنى دىت. من ئەرزە دابۇو هوکومەتى، وەكى سەر دیوارى مالا وى تەختى بىرانىنى دايىن.

سالا ١٩٧٨-ا ھەجيي جندى ئالىي شىپورا زانىارىي يى ئىنسىتىتىوتا يېرىقانىيە پىداگۆگىيە سەر ناڭى خ. ئابۇشىاندا ھاتە تەستىقىكىرنى چاوا سەرۆكى ئاسپىرانتى وى ئىنسىتىتىوتى چەركەزى رەشى زانىارى. چەركەز ئالىكارى و خەمخورىا سەرکارى خوھ ھەرتىم ب شىكىدارى و شىرەللى بىر دانى. ھەواسكارە، كو ھەجيي جندى دەرەقا خەيسەت، كاركىرنا مەھ-مەھ، دەستانىن، چۈوين-ھاتنا ئاسپىرانتى خوھدا رۆژنىشى خوھدا نېسى بۇو. مە ئەو نېسىسەر دانە چەركەز.

رووپەل ژ ڙىيانا وەلاتپارىزى كوردى بازارقان

چەند كەرى ژ رۆژنىشىن ھەجيي جندى:

زولم و نەھەقىيىد دنيايى سەر گەللى مەيى زىراندى، بى دەولەت بارىنە: دخوازن - قى دىكىن، دخوازن - سرگۈون دىكىن، دخوازن - بۇمىبى كىميمايى داۋىزىنە سەر گۈند و بازارىيد مە. دنيا كەرە... جەمەتا (گەللى) مە كەلەك جارا پىشىپەرى زولكارا شەر كىري، لى ھەتانى ۋى گافى، سەد ھەيف، نەگەھىشىتى تو مەرەمەكى...

ئەز باوارم، گەللى مەيە جەفاكىش، لى نەشكەستى وى بىگەھىزە مەرەمى خوهىي زىيارەتى...

١٩٦٣/٧/٢٤

پرسا جمهتا من... جمهت تى قرى... من زهف دخوهست نها ئهزى ناثا
شىردا بوما، دهاتم كوشتنى زى خەم نىبۇو، تەك برا من شەپ كرا ب ۋى
هالى خوه و ب ۋى ئەمرى خوه... نكارم كارەكى بكم، جمهت تى كوشتنى،
هالى گرانە، ھەوارە، چەتنە... خودا دگريم، دلى من بۇويە گۇلا خۇونى...
جمەت نكارە ئازا بىينا خوه بىكشىنە، نكارن وەك جەمەت و مەرۋى روو دنى
ھەسا بىزىن... مېرخاسا. فەقىرا، خاپيايا ... ئاخ، خۇەزلى ئەز زى ناثا وەدە
بۇوما...

١٩٧٤/٤/٢٩

راديو جابەكە نەخىر و خۇونرىز ئەلام دكە. دەولەتا ئەرەبا ب فەندا گۈند و
بازارىد جەمەتا من وېران و وېرتاس دكە: ژن و زارا، كال و پىرا دكۈزە، شل
و مەت دكە، خۇون وەك چەما دكىشە... لى، ل ۋەرە ئىزىدا من تونە ئەز دەنگى
خوه بلند بكم، قە نا راديوپىيدا خەبەردىم... مىن ژئەقى هالى چىترە، چ
بىزىم، كىرا چ بىزىم؟ قە نزانىم... ئەمە بىخۇھىنە...

١٩٧٤/٥/٤

ھشى من ل جەم وان زارانە، كال و پىرا، مېرخاسا، وەكى ب خۇونا وانا
وەلات سۆربۇويە. نە ھەوارە، نە گازى. وەلات ب گەلنى خۇەشا پىدا-پىدا
دشەوتە. دەولەتا ئەرەبا ناخوھە كورد ئازا بىزىن، ل ھەر دەرا ئاگر سەر
واندا دبارىن... گەلنى من ھالەكى تەنكدانە، و ئەز ھىسىرە خۇەدى نزانى
دەردى خوه كىرا بىزىم، چاوا بكم...

گريي خەناندى ئەز ھلادامە و خودا دگريم و دەمچقەم...
گۆ: " مېرق، دىوانە تەنگە، دەستى مىرى من رانابە..."

١٩٧٤/٥/١١

دلی من خوونی برينه، دهستى من رانابه، ريا من تونه، دهنگى من نكاره
دھرى، مريمە، وھکە مریي گۆرستانى... نزانم، تەك زانم، وھکى ئاگر ب دلى
من كەتىھ دشەوتم، دكەوگرم...، شكىات كرن نابه... كىرا دېيىم، دېين:
"اقلى مە تشتەكى نابره، سۆزى مە ل تو جيا دەرباز نابه..." قە نزانم سەرى
خوه ل چ كەفرى خم، خودا دنهجم بۇنا زارا، كال و پيرى كوشتى دېرتم...
گۆ: "ئاخ، ل من پشت..."

١٩٧٤/٥/٣١

دلی من بۇنا ھالدۇواريا بارزانى، كوو خوه پېشكىشى رهينا ئازاداريا
كەللى خوه كريي، بۇنا نەفسا وى كەلەكى دېشە، كەلەكى فكارا دكم، لى چ
بكم؟... ل بەر چەقى من زارق، كال و پير خانى دكىن، كو ب دهستى دېمىن
تىنە كوشتنى، من ترى ئەز دېھيم گريي دايكان يېن زاروو، مېر، باف و برا
ئونداكى...،

١٩٧٤/١٢/٣١

سالا ١٩٧٤-ا دقولبە، دچە...

پرسا جمەتا من هەلا نەھاتىھ سېرى. زارە-زارا زارقا، كال و پيرا،
دايىكا، قەرمانە بريندار مەرف دېنى ئەز دېھيم... هەتا چچاخ جمەتا منى بى
قرى؟

بەلكى سالا ١٩٧٥-ا ب خىر و بىر بى سەر دنى ئالەملى، ئوسا ژى سەر
جمەتا مە، برا دەرگەكى خىرى ئىرا ۋە، برا خوونا وى جمەتى كە ئاۋقا
سال و زەمانا رىتىھ دەيا نەچە...
ئەز دخوهزم وى شابۇونى، وى ئازابۇونى بېيىم...
ھىفييەمە، ھىقيا وى رۆژا چەقەننایى، مزكىنلىي، خوهشىي و شايىي...

١٩٧٩/٩/٦

کوردستانانی ئیرانی خووئیدانه، ژ باله‌فرا بۆمبا داھیزنه سەر گوند و
بازارى کوردىن ئیرانى، هەواره خوهدى، هەوار...

١٩٨١/٦/٧

رۆم کوردا قى دكە... کوردىن، خووشك و برانق، بىكەسنق، هىسىرنق...
هەوار، گىينق، هەوار...
کورد دخوهزى سەر ئەردى خوه بىزىن...
لى كا وەلات، لى كا ئەرد؟... دەست گرتنه، تونه...

دلى من دگرى، شىنىداماھ...
تەلەگراما دنۋىسم و دشىنم... ئاواقاسە مەيدانا من...
ج بكم، قە نا پېي ۋان تىلەگراما رەنەكى دلى من سىكىن دې...
ھەجيى جندى بەرسىقىن تىلەگرامىن خوه ب رىا تەلەفۇنى دستەندن،
دگۆتن تەلەگرام ھاتنە سىتەندنە، ئەو پرس ناقەندا پرسىن لىنھىراندىنىنە...

رۆزىد ئەمرى ھەجيى جندىيە داوىبيى

ھەجيى جندى مەھىن ئەمرى خوهى داوىيى كىيم خەبەر ددا، مە ئەو نەدا
خەردانى خەبەر نەددا. خوهرا متالادا كەر و لال روودنىشت. فىريك ژى ھز
دكر كەر و لال كىيلەكا وى رۇونى و لى مىزەكە...
رۆكى فىريك ھەلبەستا خوه يا "ھەجيى جندىرا" بال وى خوهند، باقى من
كەر ۋەشىرى...

هەجىبىچىرىنىڭ را

نا، دەرنەكەقىم ئى شەھەرئى هانا،
نەگەرم ل ۋان سووك و مەيدانا،
نەكەقىن گۆھى من تو دەنگ و دەو،
نەقىن بەنگزى كولفەتى بەدەو.

نختا من شىلۇو نەكە تو قىرىش،
ل رەخ وى روونىم، مىزەكم درىز...
سوفەتى وىيى ھەلال، ئەدللى،
قام و قەدەمىكەقنى رەتلى-

داپالە سەر من روھى رەھەتىيى،
و... خەورا ھەرم ھەتانى-ھەتى...

١٩٩٠/٣/٢٠

ز ٢٥-٢٨-ئى مەها نىسانى ب تەگلى فىكرنا وەزىرەتا رۇنكايىي يَا
كۆمارا قرقستانى ئەز و فيرىك چووبۇنە قرقستانى...

ز ٢٩-ئى نىسانى ئەز چوومە مالا باقى خوه. من دەرھەقا بازارى. ئۆشى،
كۆك-يەنگاكى، گۈندى مىخايلىقكى، چايخانىدا گلى كر، من گق:
باقۇ، خوەندكارىد تەيە خوەندىخانا كوردايە وەختەكى، تو سلاپ دىرىن،
كىيفى تە دېرسىين.

باشۇ دېھىست، ۋەدبەشىرى... ٣٠-ئى نىسانى ئەز تەقى فيرىك چوومە مالا
باقى خوه.

- ئاپقۇ - فيرىك گۆتى، - خوەندكارىد تەيە خوەندىخانا پىداگۆژىيى، كو
سالىن ١٩٣٧-١٩٣٨-ا ھاتبۇونە سرگۈونكىرنى، ب ھىزىرنەكە پى مەزن تو

بیر دانین، تهرا سەھەت-قەھەت دخوھەستن، ئاپق، ئەوانا تىئىنە بىرا تە؟

ب دەنگەكى نىز، ب بەشەرەكە خۇدش گۆت: "ئەرىي..."

ھەما وى شەفە، سەھەتا دودا دىيا من مەرا تىلى خىست، گۆت:

- لەز، نەسەكىن وەرن!

ۋى شەڤى نازا خۇوشكا مەيە بچۇوك تەۋى دىيا من مالا باشقى مندا
ماپىوو... شەف سەھەتا نىقى دودا باقۇ ھشىيار دېبە. نازى ئالى وى دكە، كو
رابە. ۱۵-۱۰ دەقا ناقا ئۇتاخى دىگەرە، لەزەكى بەر تەختى خۇھىي نېيسارى
روودنى، پاشى دكەۋە ناشا جى-ئىشىنا، نازىرا دېيىشە:

- خەوا من تى، ئەزى رازىم...، ھېيرانا تەبم، من ھشىيار نەكى...

سالا ۱۹۹۰-ى، ۱-ى گۈلانى گەلە كورد و مالباتا مە زانىارەكى
مەشۇور، ئالمەكى مەزىن، وەلاتپارىزەكى دىلسۆز، يەكى پىر ماقول، رەم ونداد
كر: ھەجيي جىنديي ۸۲ سالى خاتى خوه ژ جىهانى خۇھەست و ئوسا كەر
و لال چوو سەر دلۇقانىدا خوه، بۇو مىقانى جەنەتى...

و شەكىرىي مەھۇيى نېيسى:

"ئەو لاۋى گەلە كورد ھازىر بۇو - سەرئ خوه بەدە رەھىينا كورد و

كوردىستانى...ئەو شەوتى، وەكى رۇنایى بەدە گەلە خوه...".

و فىرىيکى ووسق نېيسى:

"...تە سەرى دانى، سەرئ پىسەكىن،

و تە ھەقى كر تە ھشىyar نەكى..."

و دىا من گۆت: "وەختا من دىگۆت: "بەسە بخەبىتى، ھەۋەكى ھېسابە"،
ئەوى دكەن: "ئەڭدا خۇدەي، تو مىندا من دخوارى؟" نەھا ھېسابە، ھەجي جان،
ھەۋا خاڭ!...

و فرىجىي گۆت: "من ھەتائى نەھا ھەلا نەبەھىستىيە، وەكى مەرى بەر مىننى

گیلیئی ئوسا بىزىن، چاوا بافۇ گۆتبۇو نازى .

وفىرىيک كره بىرا خوه، گۆ: "پار بۇو، ئاپى هەجى منرا گۆت: "من پۇيما (دەستان) تە "ئووسقى نەفيا" زووفا خوهندىھە (دە ئەوى شاخى "ئووسقى نەفيا" پر جارا ژ زاربىزلا نېيسى بۇو، لى وى جارى دەرھەقا نېيسارا مندا دگۆ) و ناها تم دىيدەمەك تى بىرا من... و ئەز دېيىرم: "سەد جار خوهزل من زى جىي مەزەلى دىا خوه زانبىا، مينا ئووسق، قە نا رۆكى، بچۈوما سەر مەزەلى دىا خوه، چەند سەھەتا كىلەكى روونشتاما، دلى خوه ژىرا ۋەكرا... چ كو ھاتىھ سەردى من پەمى مىرنا وېرا - تىشتى شابۇونى، دەرد و كول و دەرھەقا بىرىنى سەر دلى من سالا باربۇويى منى ژىرا بگۇتا، بگۇتا و بگۇتا... و پاشى خاترى خوه ژ فى دنيا رۇنك بخوهستا..."

وفرىيدى گۆت: "خوهدى رەم دابۇويھ باقى من. فىرىيک دەستانا خوهىھ "ھوبى خوهدىيەز" دنېيسى و دگۆت: "نيڭارا ئاپى هەجى تم بەر چەقى منه". ... مە وەيسەتى وى، كو پىنج رۆز بەرى مىرنا خوه نېيسى بۇو، خوهند... ھەجيي جندى وەيسەتى خوهدا نېيسى بۇو:

"جمەتا منه ھزكىرى، ئەز دەيندارى زمانى تە، ئەفراندىن و زارگۇتنا تە بۇومە و بەلا لىيا شىرىئى دىا خوه تەرا خەبتىمە، وەكى دەينى تە سەر من نەمینە. كەلۆ من ئەو دەين چقا فەگەراندە، ئەو ژى برا خوهدى زانبە.

زەف ژ تە رازىمە... خەباتىد خوه و پېرا ژى نافى خوه تەرا دەيلام، ئەو ژى، گەلۇ، وى كىرى تە بى؟
نزاڭم، وەختى يَا خوه بىزە!
خاترى وە!

ھەجيي جندى
٢٥-ئى نىسانى، س. ١٩٩٠، يېرىغان

سەر رووپىللەكى دن مە خۇند:

"قىزىد منه دەلال!

خاتىيا من كدى، خالىد من هەسەن، ئۆسق، ئۆسا زى چەند گوندىيى مە
(يىن گوندى ئەمانچايىرى - ف. ھ) ل گوندى پامپى ھاتنە دەفنكرنى. پامپ
نىزىكى ئەلەگەزى، پوشتى، ئەقىپەكىيە، ل كوشرا خووشك، دى، باشى من
-زۇزانا ئىقۇق و جندىي ئەسىد دەفنكرىنە. لەما زى ئەز دخوازم ل وى گوندى
بىيەمە دەفنكرنە" ...

مە خۇستتا ھەجىيە جندى قەداند. ئەول ئارمىئىنیا يى (ئەرمەنیستان)،
گۆرستاناندا گوندى پامپا كوردادا (نها سىپان) ھاتىه دەفنكرنى. سەر
مەجبەر ئەف خەتى فىرىكى ئۆسق ھاتنە نېيسارى:

ئەگلەبە، پىمام، بەر قى مەخبەرى:

- ۋە دەفنىيە ماقولى ملەت -

دەوريشى ئولى مەيى ئەزبەرى،

سەرئى پىسەكىن، پىشەوتىي مەرد.

فىرىكى ئۆسق

سەرئى پىسەكىنبا

تو ھاتى رwoo-ھەواتا دنى،

وهكى تەستيقكى گلى- گۆتنى

ملەتى مەيى بى دىوان- دەولەت،

ب مۇر- مۇزبەتا ماقولىيا ملەت.

تو دىھار بۇويى چاوا پلانىت،

رۇنايدارەكى ب خۇون و قىتىت،

يى كوناڤ بايى دهورانىيى هار
ژ ئوربىتى خوه دهرنەكەت توجار.

تو دنى كەتى، وەكى ئەرھەدە
بېى فانۆسا باتا بەندە،
وەكى ژ سەودى تەيى نۇوراۋىث
چرا خوه قىخە نسلەتەكە پىش.

ھمبەرى شەر و شپووكى دنى،
دەردى سىيويتىي، ۋانا گرتىن،
قەنجى، ئەدلایى ھەر ژ تە بارى،
خەبات و خىرەت و كۆمەكدارى.

ھەلیاي، چۈوبى تو بى دەو و دەنگ
مینا ئەورەكى بارىيى بەترەنگ،
تە سەرى دانى، سەرئى پىسەكن،
و تە هيٺى كر- تە هشىيار نەكـ...

١-ئى گولانى، ١٩٩٠

سەردازىدە كىرن

دەرھەقا ھەجىيىن جندى دا

ژ وەلاتى كال- باشا دوور - ل ئەرمەنيستانى، ھەجىيى جندى كوردى پىشىن
بۇو، كويەكتىيا سۆققىتىدا دەرەجا دۆكتور- پروفسىر زانىارىيى ستەند.
ئەول كۆمارا ئەرمەنيستانى لايقى ناڤى "كاركرى ئەرمەنيستانىيى
زانىستىيى ئەمەكدار" - ئى هورمەتلى بۇوې.

هەجىيى جىندى ژ سالا ١٩٧٢-دا ئوزف-مقالىدار ئاکاديمىيا كوردىيە زانىستى بۇو.

ژ تەرەھىي ھوكومەتا سۆقىيەتى ھەجىيى جىندى بۇنا كارى خودىيى پر مەزن،
ھەللى و خونەھىوشاندى د دەرەجا پىشىدابىندا كوردىزانيي و د وارى چاندا
كوردىدا ب گەلەك ئۆردىن، مەدال، ھورمەتناما، ئوسا ژى نىشانافا - ھاتىيە
رەواكىرنى:

سالا ١٩٣٤ ب ھورمەتناما ھەرىما ئەرمەنىستانا سۆقىيەتىيە
سالا ١٩٤٦ ب مىدالا "بۇنا خەباتا ئەفات ل شەرى وەلاتىتى مەزن" ۋا
سالا ١٩٥١ ئى ب مىدالا "ژ بۇ كارى ئەفاتىي" ۋا
سالا ١٩٥٥ بۇنا كارى خودىيى بەرچەف د دەرەجا كوردىزانييدا ب ئۆردىننا
"نىشانان ھورمەتى" ۋا

سالا ١٩٥٦ ب مىدالا "ژ بۇ سەركەفتىنا كار و خەباتى" ۋا
سالا ١٩٥٩ ب ھورمەتناما وەزارەتا ئەرمەنىستانى يا رۆنكاىيى ۋا
سالا ١٩٥٩ ب ھورمەتناما ئاکاديمىيا زانىستىي ۋا
سالا ١٩٦٠ ب ھورمەتنەما ھەرىما ئەرمەنىستانا سۆقىيەتىي ۋا
سالا ١٩٦٠ ب مىدالا كۆنگۈرپىيا رۆزھلاتزانىتىيە جىهانىيى ۋا
سالا ١٩٦٥ ب ھورمەتناما ھەرىما ئەرمەنىستانا سۆقىيەتىي ۋا
سالا ١٩٦٨ ب ھورمەتناما وەزارەتا ئەرمەنىستانى يا رۆنكاىيى ۋا (بۇ ٦٠
سالىيا بۇويىنى)

سالا ١٩٦٨ ب ھورمەتناما كۆميتىي يا كۆمسۆمۇلا ۋا
سالا ١٩٧٠ ب مىدالا "بۇ خەباتا ئەفات" گىرىدىايى ١٠٠ سالىيا بۇويىنا لىتىن
ۋا
سالا ١٩٧٢ ب نىشانان بۇنا دەستانىنيد زانىيارىيى ۋا

سالا ١٩٧٤ ب ميدالا سهه نافئ روناكبير ئەرمەنئى مەزن خ. ئابۇقىان فا
سالا ١٩٧٤ ب نيشانا "كاركرى ئەرمەنيستانىي زانىستىي ئەمەكدار" فا
سالا ١٩٧٤ ب نيشانا بق ٤٠ ساليا هەمجۇقىنا نېسىكارىن سۆقىتستانى
قا

سالا ١٩٧٥ ب ميدالا "بۇنا ٣٠ سالىي ئالتداريا شەرى وەتەنئىي مەزن" فا
سالا ١٩٧٧ ب نيشانا "سەركەفتىيا پېشقانسا سۆسىالىستىي" فا
سالا ١٩٧٨ ب ئۆزىيىنا "دۆستىيا گەلا" فا (بق ٧٠ ساليا بووينى)
سالا ١٩٧٨ ب هورمەتنەما هەرىپىما ئەرمەنيستانسا سۆقىتىي فا
سالا ١٩٨٢ ب هورمەتناما كۆمۈتى ياكاركىد چاندى فا
سالا ١٩٨٥ ب ميدالا "بۇنا ٤٠ سالىيا سەركەفتىدا شەرى وەتەنئىي مەزندادا."
سالا ١٩٨٥ ب ميدالا "قىتىرانا (مەكدارى) خەباتى" فا
سالا ١٩٨٦ ب خەلاتا رۆزىناما "ریا تەزە" يى مەخسوس "بۇنا وەرگەراندىنا
ئەدەبىيەتا ئەرمەنئىيا ب كوردى" فا
سالا ١٩٨٨ ب هورمەتناما هەرىپىما ئەرمەنيستانسا سۆقىتىي فا (بق ٨٠ ساليا
بووينى).

ئەو خودانى وەكە ١٠٠ پرتۇوکانه - يىن زانىاريي، ئەدەبىيەتزاپىي،
بەرھقىكىن زارگۇتنى، يىن پېداگۆژىي - مىتتۆدۈلۆژىي (ادرسداينى)،
ئەدەبىيەتى (ويىزەي)، چىرۆكىا و رۆمانا "ھەوارى" ، كوب زمانى ئەرمەنك،
رووس و ئەربىي هاتىه وەرگەراندىن، بەرھقىكىن وەرگەرا، پرتۇوکىن دەرسا
(بۇنا دېستانان). هەتا ٤٠٠ گۆتار، لېكۈلىن، پېشخەبەريينى و قىنیاتىن ماين
رۆزىنامە و كۆفارىد باشقە-باشقەدا هاتنە چاپ كرنى و پى رادىيپىا كوردى
هاتنە بەلاف كرنى... ب ۋەچىكىندا ھەجىكىندا ب دەها چىرۆكىن كوردى ب
زمانى ئەرمەنكى و رووسى د كىتىب و بەرھقىكىن جودادا رۇنكاىيى دىتنە.
دەرهەقا ھەجيي جندىدا وەكە ١٨٠ گۆتارادا، كورۇنەمە و كۆفارەن (ب

زمانی کوردی، ئەرمەنكى، روسى و زمانى دن) ھاتنه چاپ كرنى.
پرتووکخانا هەجيي جندیدا، پرتووکىن نفيسيكار و زانيارى دنيهيان ھەن،
کو ديارى دانه وي .. ئاوا تەنلى چەند نفيسار، کو وانا سەر پرتووکىن خوه
نفيسينه، و نفيسار، کو دەرەقا هەجيي جندیدانه.

كتىب (پرتووکا) خوه رەوايى كونديي خوه، هەفالتى خوهى ئەزىز هەجيي
پسمام دكم.

تو شەمدانەكى بۇنا كوللتورا (چاندا) مە. ئەز باوارم، وەكى، کارى تېسى
خونەھىوشاندى خەزنا كوللتورا كوردا وي گەلەك و گەلەك دەولەمەند
بکە.

ئەمینى ئەقدال (گوليزەر، ۱۹۵۶)

قى كتىبا خوه ئەز ب دل و جان پىشكىشى هەفكارى خوه ئەزىز و دلوفان
ھەجيي جندى دكم، بۇنا بىرانىنيا هەفالتىي، هەفكاريا مەيە د پرسا
پىشداچووينا كوردزانيا سۆۋىيتستانى.

ز خوهينفيس

قاناتى كوردو
(ك.ك كوردىيىف، "گرامەرا زمانى كوردى" ، ۱۹۵۷، ۰۷، ۰۵)

ب تەجرووبىا من، نە كوب تەنلى ئەم، لى ھەر وا نفшиين كوردزانان يىن
دوهاتى ژى وي خوه وەكە منهتكار، دەيندارى ھەجيي جندى ببىين بۇنا
كارى وي يى مەزن.

سووكىرمان، س ۱۹۶۴ ،

...برا خودئ سهههت و قههاتی بده وه - ئاوقاس دور و جههواهرييد بهاگران
ژ خەزنا ملهتى كورد وه ژ ئۇندابۇونى خلاز كرنە، لېكۆلين كرنە و بۇنا
سلسلەتا دھيەن.

سیدا روودینکۆ، س ۱۹۷۳.

پاشى شەرئى جىهانىيى يەكىرا پرسا كوردايە نەتەوى كەتە ناڭھەرۆكا
ناڤنەتەويى. لى دەو و دۆزىد دەستھەلاتدارا ئە و پرس ژ ھۆلى دانە ھەلدىنى.
پەيمانا سىقىرى ھەچبۇو. پەيمانا لۇزانى پرسا كوردا ژ ناقەرۆكا تۈركىي
دەرخست. پاشى وى ووسىيانىد شىيخ مەممۇد، شىيخ سەھىد، سەھىد رزا،
ئىھسان نۇورى و مىستەفا بەرزانى هاتن پەلچقاندى.

د ۋى دەمىدا پرسەكە ھەرە مەزن ئە و بۇو، كو ناشى كورد و كوردىستانى،
چاند و ئەدەبىيەتا كوردا بەهاتانا خودىكىرنى و پىشىدا بىرنى - بۇنا خودىكىرنا
روھى ملهتىي، بۇنا وى يەكى، كو گەل نەھەلە، ئۇندانەبە. د ۋى مەيدانى دا
ل سۆقەتستانى ھەجيي جندى يەك ژ وانا بۇو، كو خوه دانە بن ۋى گرانيي.
خەباتا جەلادەت بەدرخان ل سورىيائى و يا ھەجيي جندى ل ئەرمەنيستانان
سۆقىيەتى ھەفرا بۇونە تاقەت - بۇنا بىر-باوهريي نەتەوى بىتىنە خودىكىرنى و
بىنە بنگەها شەرتى ئازادارىيىتى تەزە.

رەشيد كورد، س. ۱۹۶۴

... ھەر كوردىزانەكى ئۆبۈزەكتىف و دلساخ نكارە نەبىنە و نەبىزە، وەكى د
ئالىي بەرھەفکەرن، چاپكەن و لېكۆلينكىرنا فۇلكلۇردا كوردىدا، خەزنه و
ئەنسىكلىقلىپىيەدا رەوشما جىفاكا مە، ئەم بۇنا ۋى يەكى منەتدارى ھەجيي
جندىنە.

...خەباتا ھەجيي جندى يَا زانستى و پرقىيمەت و خەيسەتى مەرقاتىيا وى

پىـپى ب هـفرا دچوون.

... خـيرخـازـى و روـونـهـرمـى و رـاستـيا بـهـرـكـ، دـلـسـاخـى تـشـتـنـهـ هـهـرـهـ نـاسـ
كـرـيـنـهـ دـنـاـفـاـ رـابـوـونـ روـونـشـتـانـدـاـ هـجـيـ جـنـدـىـ دـاـ.

... مـهـرـقـىـ كـوـ دـيرـوـكـاـ كـورـدـيـدـ ئـهـرـمـهـنـيـسـتـانـىـ وـئـ دـهـمـىـ بـخـوـينـهـ، وـئـ نـافـىـ
هـجـيـ جـنـدـىـ لـهـرـ دـهـرـاـ بـيـنـهـ.

گـاـثـاـ دـيـنـاـ خـوـهـ دـدـىـ كـارـ وـخـبـاتـاـ هـجـيـ جـنـدـىـ، مـهـرـقـ زـهـنـدـكـرـتـىـ
دـمـيـنـهـ، وـهـكـىـ مـهـرـقـهـكـىـ هـاقـاسـ كـارـهـكـىـ مـهـزـنـ وـكـيـرـهـاتـىـ كـهـنـگـىـ وـچـاـواـ
كـرـيـهـ؟ـ هـجـيـ جـنـدـىـ يـهـكـ ژـوانـ مـهـرـقـاـ بـوـوـ، كـوـئـيـزـنـاـ وـىـ هـبـوـوـ بـلـايـقـىـ بـبـهـ
بـاـيـلـوـزـىـ گـهـلـىـ خـوـهـ، ژـيـرـاـ شـهـرـهـفـ وـهـوـرـمـهـتـىـ بـيـنـهـ.

شـهـكـرـقـىـ مـهـقـىـ

هـجـيـ جـنـدـىـ شـهـمـاـنـبـرـهـكـىـ ئـهـدـبـيـهـتـاـ كـورـدـاـيـهـ سـوـقـيـتـيـيـهـ پـيـشـنـ بـوـوـيـهـ.
ئـهـمـهـكـىـ وـىـ دـ دـهـرـجـاـ سـاـزـكـرـنـاـ ئـهـدـبـيـهـتـاـ كـورـدـاـيـهـ سـوـقـيـتـيـيـدـاـ وـشـوـخـلـىـ
پـيـشـدـاـبـرـنـاـ كـورـدـزـاـنـيـيـدـاـ مـهـزـنـهـ.

نـادـقـ مـاـخـمـوـوـدـوـقـ "ـرـياـ تـهـزـهـ"ـ، ـ2ـ0ـ مـارـتـىـ، سـ1ـ9ـ6ـ8ـ،

ئـهـزـقـىـ كـتـيـبـاـ خـوـهـيـهـ چـوـوكـ، لـىـ بـ دـلـهـكـىـ بـهـهـرـسـتـانـ رـهـوـايـيـ دـهـرـسـدارـيـ
خـوـهـيـيـ ئـهـزـيـزـىـ دـهـلـالـ، مـهـرـقـىـ هـقـ، نـقـيـسـكـارـ، ئـولـدـارـىـ مـلـهـتـىـ منـىـ
زـيـرـانـدـىـ، تـهـرـبـيـهـتـارـىـ بـهـزـارـاـ جـاهـلاـ هـجـيـ جـنـدـىـ دـكـمـ.

ژـ خـودـانـىـ كـتـيـبـىـ ئـهـلـيـيـ ئـهـقـدـلـرـهـهـمـانـ

(ـكـولـسـتـانـ، سـ1ـ9ـ7ـ4ـ)

هـجـيـ جـنـدـىـ دـ زـيـانـاـ خـوـهـداـ گـهـلـىـ تـهـلـىـ تـهـنـگـاسـىـ دـيـتنـهـ...ـئـيـدىـ
كـؤـچـبـهـرـىـ، ئـيـدىـ خـهـلـاـيـ، ئـيـدىـ ئـونـدـاـكـرـنـاـ پـسـمـامـاـ، سـيـوـيـتـىـ، هـبـسـ،

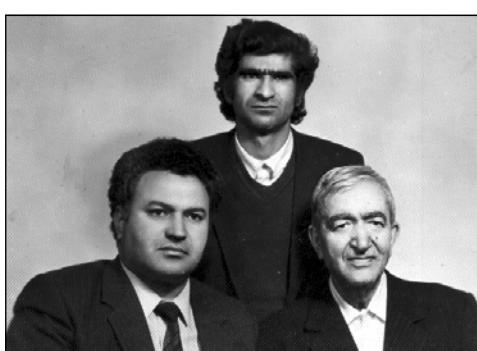
نەخوھشى... چاوا شايىرى ئەرمەنيايى مەزن ھۆفھاننیس شيراز دېيىزه، ئەو د
ناشا رۆزىن ئۇسايە تەلرا دەرباس بۇويە، كىزان مىتىنى دووكىشقا بۇونە. لى
ئەو دىسا مايمە وەك مەرۆڤەكى پاقىز. ئەز دكارم سەردا زىدەكەم، وەكى ئەو
مەرۆڤەكى بەختەوارە: بەختەوارە نە كوتەنلى ب بازارقانى خوھى
سۆقىيەتىيەقا، ب ھەشالا ژيانا خوھى ئامنقا، ب ئەولەدىن خوھى باقەھەقىنقا،
لى ھىملى وى يەكىقىغا، وەكى كارى خوھ ھىزكىريه و ب وى خەباتى ژىتىيە...

فېرىيکى ووسق

وى دەور و قورنا دەرھەقا وى كارى ھەجىي جندىبى مەزىدا بى نېيسارى،
بى كو ئەوى كىرىي بۇنا بەرەقىرن، لىنھىرەندىن و چاپ كرنا زارگۇتنىدا كوردايە
دەولەمەند...

وەزىرى ئەشۇ، ۱۹۶۸

ھەموو پارىد وى خەباتا تىتىنانى ب دەستى خوھ، ب قەوهت -ھەرەكتا
خوھىيە نافسىيە ماسەركرىيە. گوند-گوند، بازار-بازار، يىر-يىر، زۆزان-
زۆزان گەريايە، ديار كىرىيە، خلاسلىكى زارگۇتنىقا مىۋوول بۇويە. چىك-چىك
سازكىن سىنەمدەفتەرا كوردايە بى سەرى-بنى هاتىيە دوومايكىنى...

كىنیازى ئىبراھىم، چەركەزى
رەش و ھەجىي جندى،
س. ۱۹۸۴

... سه‌رتاجه‌که کوردازیتیه تۆمەریه بەرهقۆکا "مەسەلۆک-خەبەرۆکىن جەمتا کورد." ب ۋى خەباتا ژ ۸۰۰ روویی ھەجىيى جندى قەى بىزى خوهست بىزە - چەكا شورەت و خەباتەزىيا ھەلالە ئەنزوھل ئەمرى مەزندى ژى چ تو ئەجىيىبا كولۇتۇورييىيە تەركى دكارن بىن، چ تو ئەفاتىيا بىنە سېرى. پىشخەبەرا فكىرکۈرۈ سەر دەرەجا دەستانىنىد زارگۇتنىزىانىي، باشقە گىتى، پارىمۇلۇكىي ھاتىئە نفىساندىن، پارەفەكىن، سىستىمكىن جى - وار كىرنە.

قىياتىد چاپا ژ هش-ئاقلا دەر، رىننىشىد تشتانىي، نەفسىيى، جى-وارىيى وئى كتىبى دگەينىنە ھەلانى تىكىستۇلۇكىيا فۇلكلۇرىيىيە ھەر بىلدە، دكە خەباتەكە مۇنۇومىنتال.

... ئاپى ھەجىيى جندىرما - باقى زارگۇتنىدا كوردارا، ئەمەكدارى ھىمدانىن و پىشدا برنا چاندا كوردا يەكىتىيا شىورىيدا، زانىارى گەللى كوردى مەشۇرما، ماقاولەكىرما، كىزانى ب كەد و خۇودانَا خۇھىيە ھەرۇزى تەمامىدا دەورانەكى كرە نفىسار، دىرۆكاكا بەربىچەف و میراتا نەمرى. ب شىكىرداريا ھەتا-ھەتايى -

ئاسپىرانتى تە چەركەزى رەش، س. ۱۹۸۰

چەند كۆتنىن دىيارىكىنى، يىن نفىسىكار و زانىارى ئەرمەنیا يە نافدار و دنیيەيان

ھەقالي بىزىز ھەجىيى جندىرما، پىشەۋتى و شوخۇلكارى رۇنایداريا كەللى كوردى برا، كو لايقى پاشوهختىا ھى كەشە..

ب دل و قەدر قىرقىن ئاڤىتىك ئىساھاكىان

1951/10/26

(ئاڭ. ئىساھاكىان - ھەلبەستقانى ئەرمەنیا يى مەزن، ف. ھ.)

روهی خالسه ههجبی جندی،
پرا زیرینه ناف مه و وانا،
کورد ئابوچیانه ههجبی جندی،
نورا نهمره، زیندیی زهمانه.

هۆفهاننیس شیراز
(تەرجمام فەریکى ئوسق)

ههجبی جندیی بريز! ئۆ، تو پرا زیرین ئۆرتا دو بريز نهمریدا، دۆستى
قەلەما منى هەلال، چقايس تەمز مای، چقايسى دلتەمز مای، نەنبېرى كونافا
گەلەك-گەلەك رۆزىد ئوسارا دەرباز بۇوى، كومينا دووكىشىكى تەنинە.
ئەز وى قەلەما تەيە رىيىز رادمووسىم...، مەزمەزكى فكىرىد كىزانىيە گەش ئەو
فكىرە، كومەموو ملەت ژ دېكى بۇونە، چاوا كومەموو رەنگىد كەسکەسۈرى
- ژ تەقىي... يانى چاوا كولىلەكىن پراواز، پەنگ، پرجوورە و پېرىن ژ دېكى، ژ
خوھلىا دىنە.

هۆفهاننیس شیراز
(ھ. شیراز - ھەلبەستقانى ئەرمەنيايى مەزن. ف.ھ.)

نفييىكار، زانيار، مەرى، ئەولەدى گەلە خودىيى جانفييدا، دۆستى سىيوبىذنج
سالايى هەلالرا.

هراجىيا كۆچار

هەلائى، رەم، بەربەيىرى، روونەرمى، شىكراىندى، راستى خەيسەتى ههجبىي
جندىيە ھىملىينە. خەيسەتى ھايى لازم تەبىەتى دايىه وى، و ئەوى رىيا ئەمرى

خوھيي نه ئەوقاس هيىسادا مينا رۇنایا چەقا خوهى كريه.

ئارام خانالاتيان،
اكاديمىك، س. ١٩٧٨

وھ ب نقوبۇونەكە كور لېكۈلەن كر و نىشان دا دەولەمەندىيەن ھونەرمەندىيا
گەلى خوھىي ھزكىرى. ب ۋى ئاوايىي ھوون د ئاخا زارگۇتىزانيا كوردادا
رابۇن وھك دارا پالووتى. ئېرۆ چەقى وھ ئاڭرى بەختەوارىيەن تىرى دىن بۇنا
وان جوانا، كىزان ڙ ئاخا ب رەھىن وھ قەوینبۇويى بلند دىن.

گاگىك سارگىسان،

ئاكاديمىك، دىرىيكتىرى ئىنىستيتۇوتا پۇزھلاتزانىيە ئەرمەنىستانى

... ئەز نكارم ب ئالاشى خەبەر نەدم دەرەقانىكارا زانىار و پىداگۆڭى
ناڤوودەنگى مۇدرالىيېمىي بلنددا. ھەجيى جىدى ھەر دەرا، ناشا كارىن
لىتيراتورىيى و زانىارىيەدا كاركىرى ھەلال، ملۇوك و نەواستىيائىي بۇويە... ھەز
دخوهزم ھزكىرنا وى مەرۋى قەدرگىرى مەخسوس نە كوتەنلى بەرب گەلى
وى، لى ئوسا ژى بەرب قىيمەتىد گەلى ئەرمەنىيائىي برادا د ھىلا روهانىي و
چاندىيەدا... بەربىبۇونا وىھ ئەينسى براتىي بەرب ھۆگرى وىھ قەلەمېيە
ئەرمەنى، زانىار و نفيىسكارا، كاركىرىد چاندى بىمە كېشى.
... و راستى ژى كاركىرى زانىارىي ئەمەكدارە - زانىار، بازارقان و
ھەقلى ئەينسى.

هرانت تامازيان،
دۆكىتىر، پروفېسسور

ئەمەکى ھەجىي جندى ھەوجى پەستانىدنا زىدە نىنە: ئەو ب خود دەرەقا خودا گەلەك تشتى دېىزە. ئەو بۇنا سلسلەتىد پاشوهختىي "قنىاتى لىنەيراندىيى دەولەمەندە، كانيا نەمچقىيە.

سارىپىك مانووکىيان، دۆكتۆر، پروفېسۇر

سېسىيىبا ئولىي بۆرى - ٩٠ سالىيا بورىيىنا

ھەجىيى جندى

٢١-تى نىسانا سالا ١٩٩٨-ا ئىنىستىتۇوتا رۆزھلاتزانىي يَا ئاكادەميا كۆمارا ئەرمەنىستانىيە ملەتىيە زانىارى بۇنا ٩٠-سالىيا بۇوينا كوردىزانى پېھمەك، دۆكتۆرى فىلۆلۈزىي، پروفېسۇر ھەجىيى جندى سېسىيى زانىارىي ئامادە كر. وى سېسىيايىدا زانىارىتىد كورد و ئەرمەنى، وەكىلىد تەشكىلەتىد ئەفراندارىي، مەخلووقتىي، نەفەرى مالا ھەجىيى جندى هازر بۇون.

دېرىكتۆرى ئىنىستىتۇوتا رۆزھلاتزانىي، ئاكاديمىك، دۆكتۆرى دېرىكتىي زانىستى، پروفېسۇر نىكۇلای ھۇقەهانىسيان سېسىيىا ۋەكىر، ئەوى دا كىشى، وەكى شوخىلكارى زانىستىي ئەمەكدار، پروفېسۇر ھەجىيى جندى ب كارىن خودەقا بۇنا ئىنىستىتۇوتا رۆزھلاتزانىي كوبارىكە پر مەزن بۇوەتى ئوسا ژى كۆ: "مە ھەرتىم ژ وى ماقاولى دەرسى مەرقاتىي و خېرخازىي سىتەندىيە".

ب تىما "ھەجىيى جندى و كوردىزانى" دۆكتۆرى فىلۆلۈگىي، پروفېسۇر ماكسىمى خەمۆ داكلايد دا. ئەوى ئەمەكى ھەجىيى جندى ئانى بەر چاقا، دا كېشى رۇلا وى د پىشداچووينا كوردىزانىيىدا. تىما دۆكتۆرى فىلۆلۈگىي، پروفېسۇر س. ئابراهاميان حا بۇو: "مەكدارى فىلۆلۈكىا كوردىيى مەزن". ئەوى كارى ھەجىيى جندى بلند قىيمەت كر و گۆت: "گافا ئەم خەباتكاريا ھەجىيى جندىيە ٦٠ سالا د دەرەجا فىلۆلۈگىيىدا تىنن بەر چاقا، ئىزىنا مە ھەيە بىشىن، وەك ب ھەجىيى جندى بىنگەها بەرەڭىرنا فۆلكلۇرا كوردىيە دەولەمەند و

ب زانیستی ناسکرن، شرۆفه‌کرنا دور-جه‌واهیرین وئى هاتىه دانىنى. ئەمەكى وىيى فىلولۇگىي پر مەزنه ئىرۇق. ئەو بۇنا كوردىزانيي بوويى دىمەكى كلاسيك و بنگەها فۆلكلۈرزانىي. ئىرۇق ب وئى رىچا وى سلسەتەكى كوردىزانيي تەزه دەمەشە و نىيت-مەرمىن ئىرۇق دە پېشىما خوه".

پاشى قىسى (جىگىر) پرىزىندىنتى ئاكادەميا ئەرمەنيستانىي زانىارىي، ئاكادىمىك گاگىك ساركىسيان خەبردا. ئەوى گۆت، وەكى ھەجيي جندى وئى دىرۇكَا كورد-كۇوردىستانىدا چاوا فۆلكلۈریست و كوردىزانى مەشور بىمىنە. ئەوى دەرەقا خەباتھىزى و ھەلالىا ھەجيي جندىدا گلى كر. پاشى دەرەقا كتىبا "مەتلۇك و خەبەررۇكى جەمەتا كوردى" -دا ب ھورگلى خەبردا و گۆت: "فۆلكلۈرزانى ئەرمىنیايى دىنە يان ئاكادىمىك ئارام خانالانىيان پېشگۇتنا وئى كتىبا ھەجيي جندىدا دايە كىشى، كو مەتلۇك ئىنسىكلاۋپىيدىا گەلى كوردىن، يا ئەمرى وىيى ئاقلبەندىيى و فىكىداريا وىي بەدەوسىنەتىي. ئەو نە كوتەنلى بۇنا فۆلكلۈریستا، ملەتزانا، زمانزا نا كەلەكى لازمن، لى ئوسا ژى بۇنا وان خۇندەقانى، يېن كو زارگۇتنا گەلغا ھەير و ھەزمەكارن". گ. ساركىسيان خەبرداندا خوه بەردەواام كر و گۆت، وەكى ھەجيي جندى تەڭى ھۆگر و پشتۇقاندا خوه زەينەبا ئىقۇق، ھەج مەزن كرنا، گشك ب خۇندىن بلندن. "من كەچا وانه مەزن فريجە رىند ناسىدكر، ژ بەر كو ئەو كەۋانىيا شەكرق بۇو. فريجە خاس خانم بۇو. ئاقىل، مەرىفەت، خوهيا كولۇتورا مەزن".

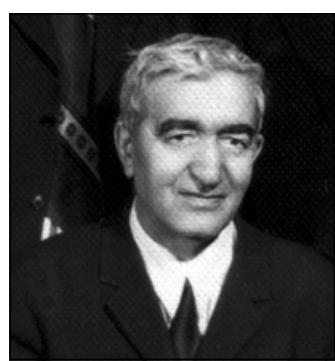
پرۇقىسىر پ. مۇورا ديان خەبرداندا خوهدا دا كىشى، وەكى ھەجيي جندى نەمەريي. كتىبىن وى وئى بىكەنە خزمەتا گەلى كورد. ھەجيي جندى وەكە ستوونەكىي بۇنا مەدەنەتە كوردا.

پاشى سىيسيايى، وەختا نانخارنى، يېن بەرەقبۇوبى بىرانىنيد خوهى دەرەقا ھەجيي جندىدا گلىكىن. هاتە گۆتنى، وەكى ھەجيي جندى

مهربه‌کی قهنج و ههلال، ته‌ره‌فداری دوستیا گه‌لید ئه‌رمه‌نی و کورد
بوو‌جاره‌کی زی ئهیان بwoo، کا ره‌وشه‌نبیرید کورد و ئه‌رمه‌نی چفاس قه‌دری
وی زانبوقونه و فکرا ویرا هه‌ساب روونشتنه. داویدا فریدا هه‌جی خه‌بردا
و ژ نافی نه‌فرین مالی رازیبوقونا خوه ئه‌لامکر.

روزنامه‌ما "ریا ته‌زه" ، س ۱۹۹۸ ،

سیسیا زانیاریئ ل بیئریقانی
بۇ ۱۰۰ سالیا ژ داییکبوونا ھەجىيى جندى

سەرتىيا ئاكاديمىيا كۆمارا
ئەرمەنستانى يازانىارىئ يامەتىئى و
يەكىتىيا نېيسكارىن ئەرمەنستانى ۲۰
ماھا ھەزىرانا سالا ۲۰۰۸-۱، ب
مۇونەسەبەتا ۱۰۰ سالیا ژ داییکبوونا
كاركرى ئەرمەنستانىيى زانىستىيى
ئەممەدار، دۆكتورى زانىنین فىلۆلۈزىي،
پروفېسۆر، نېيسكار، مامۇستا ھەجىيى

جندى د سەرا ئاكاديمىايى ياكلىقەرە مەزىدا، سیسیا زانیاریئ ئاماڭ
كربوو.

سالانه ما و هزیری ئەرمەنیستانییه یا ئۇلا و خوندنى س. سییرانیان ھاتە خوندنى. ۋىسى پەزىدىنتى ئەرمەنیستانییه زانىارىي، ئاكاديمىك ۋالدىمير بارخوداريان، ئاكاديمىك نىكۇلاي ھۆفهانىسيان، سەرۆكى ئىنىستىتوتا رۆژھلاتزانىي پرۆف. رووبىن سافراستىيان، كاتبى يەكىتىيا نفيىسكارىن ئەرمەنیستانى داھىد موراديان، سەرۆكى نىستىتوتا ھونەرمەندىزانيه دۆكتور پرۆف. ئارارات ئاخاسىيان، دۆكتور پرۆفېسۈر پارووپير ميكابىيان، دۆكتور پرۆفېسۈر ئەرمەنیستانى كىيازى ھەمید، ھەلسەتكەن ئەلىخانى مەمى و مىتاكسى، دۆختىر زوربى ئىبۇ دانە كەشى، وەكى ھەجيي جندى وەك زانىار، نفيىسكار، فۆلكلۇرزا، فۆلكلۇر بەرھەتكەر مەزن، رۇناكىبىر، خودانى پرتووكىن دەرسا بۇتا دېستانا، خودانى ناھەكى پەبلەن و مەزن بۇو نە تەنلى د ناھا كوردىن و دلاتى سۆقىتىي، لى ئۇسا زى د ناھا تەمامىيا گەلى كور و كوردىستانى دا. ئەوى ئەمرى خوه بەلالى و بېھەيۋاشانىن و بېۋەستا پېشىشى پېشىدا بىرنا كوردىزانيي و جاندا كوردا كربۇو. كوردىزانىن مەرمەن مەخسەدا ژيانا پرۆفېسۈر ھەجيي جندى بۇو.

ھەجيي جندى نە كو رووپەلەكى نوول ناھ زارگۇتنىزانيا كوردى دا ۋەكىر، لى ب لىكۆلىنىن خوه قى بشاش كوردىزانىي را بىنگەھەكە زانىارىييە خورت دانى. ھەجيي جندى كەدەكە مەزن خىست ناھا خىزنى دەفينا فۆلكلۇردا كوردى ... ھەجيي جندى لىكۆلىن و ئىزگەرپەن بەهاگاران كريه دەرھەقا گەلەك پرسکرىيەكىن فۆلكلۇر زانىيەدا: ۋاريانتىن رۆستەمى زال و كۆرخلى ناھا زارگۇتنا كوردى دا، بىنگەھەن ئىپۇسا دەمدەن دىرۆكى، تەڭگىرىدانىن بەرھەمىن شىكىپېر بۇويەرېن كوردى دا و گەرەك لىكۆلىنىن ماين ...

ھاتە گۇتنى (اكاديمىك ن. ھۆفانىسيان گۇت) وەكى ھەجيي جندى بىي خوهىكىندا دەرتاتاسيا دۆكتورىي بۇويە دۆكتورى زانسىتىي و بىرا وى نايى، وەكى كەسەكى دنى ۋان سالادا ناھەكى ئۇسا بى خوهىكىندا دېسېرتاتاسىيە ستاندبه.

هەجیی جندی بیر دانین و ب هیژاتی دنرخاندن وەک کوردزانی مەزن،
وەک کوردى وەلاتپاریز دلسۆز، خىرخواز، رەم، ماقول و ھەلال ...
... هەجیی جندی میراتەکە زانیاریي يا دەولەمەند دوو خوه ھشتىيە و ئەو
میرات وئى وەکه رىنيشاندار خزمەتا نفشنین کوردزانان يېن نۇوهاتى بکە.

ل ور، سەر تەختا، پرتۇوکىن ھەجیی جندىيى نوو وەشاندى و پرتۇوکىن
دەرەقا ويدا ھاتبۇو نشانداینى و ھازرا خوھرا ھلددان.

مهساژا ژ بۆ سەدساليا ھەجیيى جندى

ئەز دخازم ل سەر ناشى ئەنسىتىتوبىا کوردى يا پارىسى و ب گەرمەھى
پىرۆزبىكم ژ بۆ چىكىنا جىفينا ژ بۆ سەدساليا بوبىنا زانايىي مەزن ھەجیيى
جندى.

من گەلەك دخواست كو د ۋى رۆزى گىرنگ دە ل جەم وە بىم، بەشدارى
جىفينا وە بىم. مخابن كارىئىن مە يېن ۋىيدەرئى رى نەدان هاتتنا من. ھەروەكى
كۆ ھون دزانن ھەجیيى جندى خزمەتكە پەھىزى كريي ژ بۆ بەرھەقىرن و

بەلاقکرنا زارگۆتن و ئەدەبیاتا کوردى يا دەشكى و ژ بۆ پەيوەندىيەن دۆستانە د ناقبەرا گەلەن کورد و ئەرمەننى دە. خەباتىن ھەجيي جندى نە تەنلى ل ئەرمەنستان و ل وەلاتىن سۆقىيەتسەستانا كەفن تىن ناسىن، ئەو ل سەرانسەردى كوردىيەن ئەورۇپا ژى رەند تىن ناسىن و ئەجباندن. گەلتى كورد سپاسدارى وى يە و پى سەربىلند ئە.

ئەز دخوازم مزگىنى بىدەمە وە- كۆئىسال ئەنسىتىتىويا كوردى ل پارىسى ژى جەقىنەك ل سەرخەبات و ژيانا ھەجيي جندى چى بکە و وى زانايى كىرانبەما ب بىر بىنە. ب ھېقىيا سەركەتنا جەقىنا وھ سپاسى و سلاڭ و رېزىن خوه پىشىشى وھ دكم.

كەندال نەزان، سەرۆكى ئەنسىتىتىويا كوردى يا پارىسى

سەرۆكى گرانقەدرى ئاكاديمىيا زانيارىي يا ئەرمەنستانى، گەلى مامۆستايىان، كاربىدەست و سەروپىرىن هېشا، رېزدارىن ئامادەبۇوى ئەز رېز و سلاقىن خوه يېن ژ دل و جان پىشىكىشى وھ دلسۇزىن گرانقەدر، ھەموو كاربىدەست و تىكلىدار و دامەززىنەرىن ۋى كۆنفرانسى دكم.

بلا سەددسالىيا ژ دايىكبۇونا فۇلكلۇر زان، رۆماننۇقىس، تۆرەثان و خەباتكارى زمان و فەرهەنگا كوردى، ھەجيي جندى، ژ مالباتا وى و ھەموو كوردىن جىهانى و ب تايىبەتى ژ كوردىن ئەرمەنستانى و ئامادەبۇويىن ۋى كۆنفرانسى و گەلتى ئەرمەن پېرۆز بە.

...تا مرۆڤ و مرۆڤانى ھەبە، ناھىي ھەجيي جندى وى وھكە ستىرەك گەش ل ئاسمانى ئەدەبا كوردى دا بچىلە و شەوق و رۇناھى بده.

برايمى و نفيىسكار و تۆرەثان پەرويزى جىهانى

ژ وەلاتى سويسرايى بازارى زورچەمى، ۲۰۰۸/۶/۱۸

ئەز سلاڤ د کم

ئىسال تەمام بۇو ۱۰۰ ساليا ژ دايىكبوونا نفييىكار و فۆلكلۆرزانى كوردى ب ناڤ و دەنگ، دۆكتۈرى فېلىۋەتكىيى، پروفېسسور ھەجييى جندى. ھەجييى جندى وەك زانىيار، نفييىكار، فۆلكلۆرزا، رۇناكىر ناڤەكى پر ئەيان و گەورە بۇو نە تەنلى د رەوشەنبىريا كوردىن وەلاتى سۆقىيەتى، لى د ناڤ رەوشەنبىريا تەمامىيا گەلى كورد و كوردىستانى دا.

دېرىۋەكا چاندا كوردىن سۆقىيەتى بەرى، خازما ياخىدا كوردىن ئەرمەنسىستانى د ناڤ دېرىۋەكا گەلى كورد ئا ب هەزاران سالان دا، بۇويارەكە گەش، برقاندەكە رۆنكايى بۇو سالا ۱۹۲۰ گرتى هەتا ھلوھشىنا وەلاتى سۆقىيەتى كار و بارىن كوردىن ئەرمەنسىستانى يىن كولولتۇرلى، چاندى، زانەستى د وارى كوردىيەتى دا، (اخاافتىن رادىيۆيا ئەرىقانلى ب زمانى كوردى، وەشەندىن رۆزئەنما رىيا تەزە، وەشەناب هەزاران پەتۈوكىن ئەدەبى، زانەستى، زمانزانى، دېرىۋەكى، پەروھەرەيا زارۆكان ب زمانى دى و گەلهك دەستكەتنىن ماین) ژ گەلى كوردى د بن زولم و زۇرا داگەرکران را بۇو بىر و باواريا خۇپاراستنى، چرا ھېقىيا ھېتىيى و ئازادىيى.

نە كوتەنلى د ناڤا وى مالبەتا رەوشەنبىرى، لى ياتەمامىيا كوردى دا دژوھر مەرف كارىبە شەخسىيەتكە ئوسا كەورە بىينە، كو ئەمەكەكى ئەوقاس مەزن كربە د ناڤ كارى پىشىدارنى چاندا كوردى دا چقاس پروفېسسور ھەجييى جندى.

ئەو رەوشەنبىرەكى وەلاتەز بۇو، خەرىبىدۇست، خۇھىيى كولولتۇر و ئەدەبا بلند، كوردىيەتى، خۇناسىكىن و خۇھىكىن نەخىن مەلتىيى رېنېشىا ژيانا وى ياسەرەكە بۇون.

رۇناكىر ئوسا يە گەورە ل سەر تلىيان تىن ھەسابىكىن.

یهکیتیا سوچییتی دا ئەو کوردئی ئەولن بwoo، کwoo دهرجا دۆکتۆری زانهستیی ستهند. مهیدانا چاند و ئەمرزیانا کوردان و کوردزانیا وەلاتۆری سوچییتی دا باوارکی تو تشت بییی هەجیی جندی نەهاتیه کرن. د ھەواران دا ناف و کاری وی بەریچەف دکەن.

ناشا فۆلکلۆرزانیا سوچییتی دا ئەو وەک "باشی زارگۆتنا کوردان" دهات ناسکرن.

د ناف ژیانا خوه یا دریز دا وی کارهکی رۆناکبیریبی ئوسا مەزن کر، کو ژقەواتا مەرڤى نۆرمال دھر ئە، ئەو خودانه ب سەدان پرتووکین کوردزانیی، زارگۆتنى، پیداگۆگىي، ئەدەبىي، دەرسان بwoo، رۆمانا وی ھەوارى ب دەها زمانان ھاتیه وەرگەراندن، دەستانىنەكە ئەدەبیهتا کوردى يە. ٤٠٠ زىدەتر گۆتار و خەباتىن وی يېن زانىارى د كۆثار و پرتووکین جودا دا ب کوردى، ئەرمەنى، رووسى و گەلەك زمانىن دن ھاتنە وەشەندن.

ھى د خۆرتانیا خوه دا، سالا ١٩٣٦ ئەن تەڭ ئەمینى ئەۋەن ئەۋى فۆلکلۆرا کورمانجا وەشاند. ئەف بەرەقۇكاكا گرانبها روپىەل چەڭكانىكە زارگۆتنا کوردا يە نەمەنەل و چەس دچە قىيمەتى وىن بلندر دې، بەرەقۇكاكا وی يا "مەسىلەك و خەبەرۆكىن جەمەتا کوردا" ٨٨٠ روپىەل، خەباتەكە زارگۆتنىيە فۇندامەنتالە گرانبها يە.

لىكۈلينىن گرانبها و فۇندامەنتالەن ل سەر دەستانىن کەر و كولكى سلىقانى سلىقى، كۆرۈخلى، رۆستەمى زال، مەمى و زىنى، ووسق و زەلیخ، دەدمەن، دەرەققا دەنگبىزىيا کوردى دا و دەرەجىن زارگۆتنىيە دن. کوردەن سوچىيىتى ب ئەلېفبا و كىتىيىن وی يېن دەرسان مەزن بۇونە. ئەو خودانى ئەلېفبا کوردىيە كىرىلى.

ب تەرجما وی چەند بەرەقۇك ژ نېيسىكارىن جەنانىيە كەورە ھاتنە وەشاند. ژيانا هەجىي جندى، کوردزانى گەورە ئەفسەنەكە نەنفيسى يە.

زانیاری گهوره پرژ کوردستانخواه هز دکر، د خەربیبی دا خەونا وی
ئازایا وەلاتى وی بۇو...

ئەز ب دل سیسیا زانیاری بۇ ۱۰۰ سالیا کوردزانى مەزن سلاف دکم.

ئەسکەری بۆییک،

وئى سیسیادا ئوسا ز سلاقىنەمین کوردزانىن س. پىتىر بوبورگى، در. جەواب
مەلە (لۇندۇن)، در. كريستينا ئاليسون (پارىس)، نىفسكار وەزىرى ئەشۇق،
خانم پەروين (بىتلەگىي)، كارفان ئاكرىتىي (كوردەستانلىق) و يىددىن ھاتنه
خوهندىنى.

جەقىنا ئەنسىتىتويا كوردى يا پارىسى

۱۴-مەها كانوونى جەقىنا ئەنسىتىتويا كوردى يا پارىسى، ب موونەسەبەتا
۱۰۰ سالیا ژ دايىكبوونا ھەجيي جندى ھاتبوو ئامادەكرنى. "جەقىنا كەلەك
باش دەرباس بۇو. پر كەس ھاتبوون.

پشتى داكلادا پرۆفېسۆر
ژۆيچە بلاو يا سەر ژيان و كارى
ھەجيي جندى، پىپەرىن
لىتەراتوررا كوردى وەكى
پرۆفېسۆر موهسىن ئۆمار، در.
لووجىنا جافارۆغا، در. بۆریس
ژامەس ل سەر ئالىيەن جەنلىق يىن

خەباتىن ھەجيي جندى خەبەر دان، من ژى چەند گۆتنان گۆت و بەھسا كار
و رۆلا ھەجيي جندى يامەز دوارى كوردزانىي و د ژيانا كولتۇرى يامەز
كوردىن سۆقىيەتسەنانى و كوردستانى كىر، پىرتۇوكىن وى دانە ناسىن.

كەندال نەزان

ئەز چووبوومە کوردستانى

سەرۆکى يەكىتىيا نېيىسکارىن كورد دوهۆك كەك هەسەن سلىقانى منرا نېيىسى، وەكى ۲۲ مەها كانوننا سالا ۲۰۰۸-ا وى كۆنفيرانسى ل سەرەجىيى جندى ئامادەكىن، و داخوھزا وان ئەوه، وەكى ئەز ژى ھەرم كوردستانى و ل وى كۆنفيرانسىدا باختم. من كرە سەرە خوه، وەكى ئەزى ھەرم كوردستانى (چووينا من يا جارا يەكەمین بۇو).

كوردستان ئازاد... خەونا ھەجييى جندى، فىرىيکى ئۆوسق، خەونا من... بىق من ئەرد و ئەزمان گەيىشتن ھەف و ئەز زەف بەختهوار بۇوم... ئەم سەر چىايىن كوردستانىرا، وان چىايىن كوردايە بەدهوھ كاو و كوبارا دەرباز ببۇون، ل كوبۇ ئازادىا كوردستانى وەك ئافا جە و چەمان خۇونا لاۋىن كوردا رەپىا بۇو.

كەلا دلى من رابووبۇو، ژ بەر كوب سالان ئەز ھىسرەت و بەندا رۆزدكە وا بۇوم...

بازارى سۇران دا ئەم چوونە خارنخانى، پشترا ئەم چوونە بىنکەيا زارى كورمانچ و ل وى دەرى ئەم راستى كاركىرىن بىنکەيى هاتن. مەناسىيا خوه دا كەك فەرهان جە وەھەر ، خودىيى دەزگەھى زارى كورمانچ، رادىق، كۆشار و رۆژناما زارى كورمانچ بى ل سۇران... كەك فەرهان دەرھەقا كارى خوه دا ژ مەرا ئاخى... و ب ئاقۇتكە دن ئەم فەرييىي ئىرىيلى كرن.

سبەترى، بەرى ئىڭارى ئەم گەيىشتىنە بازارى دوهۆكى. بەر دەرى مالا نېيىسکارا ئەم بەر ھەيکەلىن زمانزان سادق بەھادىن و دىرۆكزان و ھەلبەستقان ئەنور مايى ئەگلە بۇون، پشترا تەقى سەرۆكى يەكىتىيا نېيىسکارىن دوهۆكى- ماقاپۇل ھەسەن سلىقانى و چەند نېيىسکارىن دن، كو ل بەر دەرى چەنھەپەريا مە بۇون، ئەم چوونە ھوندورى ئاشاى سەرا مەزندى ل سەر دىويىر تەقى سوورەتىن نېيىسکارىن دن من سوورەتى باقى خوه ژى

دیت و ئەز پر دلهشق بوم... ئەم چوون ئۆدکە مەزن، كونفيـسـكار و رهـوشـهـمبـيرـىـ كورـدـ بـهـرـفـ بـوـبـوـونـ مـهـ سـلاـفـكـ شـيـرـنـ دـاـ هـهـفـدوـ. ئەـمـ كـوـ روـونـشـتـنـ هـيـزاـ خـوـهـراـ خـيـرـهـاتـنـ ژـمـهـراـ خـوـهـسـتـنـ. وـئـىـ دـهـمـىـ ئـەـزـ پـرـ دـلـهـشـقـ بـوـبـوـومـ، مـنـ خـوـهـ بـهـخـتـهـوارـ دـدـيـتـ، وـهـكـىـ ئـەـزـ نـاـفـاـ گـهـلـىـ خـوـهـدـامـهـ. پـرـتـوـوـكـيـنـ "ـهـجـيـيـ جـنـدـيـ، زـيـانـ وـ كـارـ"ـ، كـوـلـئـيـرـبـيـلـىـ ژـهـاتـبـوـوـ وـهـشـانـدـنـىـ وـ ماـقـولـ بـهـدـرـانـ هـبـيـبـ دـانـ مـهـ، مـنـ دـانـ كـهـكـ هـسـهـنـ سـلـيـقـانـىـ، ئـهـوـىـ بـهـلـايـ سـهـرـ هـازـرـاـ كـرـ. هـسـهـنـ سـلـيـقـانـىـ ماـقـولـ سـىـ پـرـتـوـوـكـيـنـ "ـهـجـيـيـ جـنـدـيـ 19ـ شـاخـيـنـ رـوـسـتـهـمـىـ زـالـىـ نـوـوـ"ـ، لـىـ سـهـرـوـكـىـ وـهـشـانـخـانـاـ باـزـارـىـ دـوـهـوـكـىـ يـاـ سـپـرـيـزـ كـهـكـ مـوـهـيـيـدـ تـهـيـبـ پـرـتـوـكـاـ باـفـىـ مـنـ "ـهـكـيـاـتـىـنـ گـهـلـرـىـ"ـ، جـلـدـاـ شـهـشـاـ، كـوـ مـنـ ئـامـادـهـ كـرـبـوـونـ وـ وـانـارـاـ بـ رـيـاـ ئـيـنـتـيـرـنـيـتـىـ شـانـدـبـوـوـ بـؤـناـ وـهـشـانـدـنـىـ، دـانـهـ مـنـ. ئـەـزـ پـرـ كـيـفـخـوـهـشـ بـوـومـ بـ وـانـ پـرـتـوـوـكـاـ ...

سـبـهـتـرـىـ تـهـىـ كـهـكـ هـسـهـنـ سـلـيـقـانـىـ ئـەـمـ چـوـنـ رـاستـىـ سـهـرـوـكـىـ جـقاتـاـ پـارـيـزـگـهـاـ دـوـهـوـكـ ماـقـولـ درـ، فـادـلـ عـومـهـرـ هـاتـنـ ...

پـشتـرـاـ رـاستـىـ سـهـرـوـكـىـ پـدـكـ لـ دـوـهـوـكـ ماـقـولـ كـهـكـ سـهـرـبـهـستـ لـزـگـينـ هـاتـنـ. ئـهـوانـاـ دـهـرـهـقـاـ هـجـيـيـ جـنـدـيـ دـاـ بـهـيـسـتـبـوـونـ وـ بـ دـلـشـاـ مـهـ نـاسـيـاـ خـوـهـ دـاـ هـهـفـ. ئـهـوانـاـ دـهـرـهـقـاـ كـورـدـيـنـ ئـهـرمـهـنـيـسـتـانـىـ، رـوـثـنـهـماـ وـ رـادـؤـيـاـ

کوردى دا دپرسين.

ئەز وان راستهاتنین ھەواسكار توجارا بير ناكم.
دورو كەك ھەسەن سلىقانى ئەرەبا خوھقا ئەم نافا بازىر گەراندن، مە
جيکى وەكە بوھوشت دىت- گۇلا دوهۆكى، چيايە سېرىز....

كۈنفەرانس ل سەرپرۆف . ھەجيي جىندى

دوھ ۲۰۰۸/۱۲/۲۲ دەم ژمېر ۳ پشتى نيقىرق يەكىتىا نفيسيكارىن كورد-
دوھۆك و ب ئامەدەبۇونا نفيسيكار و روۋەنبىرىن پارىزگەها
دوھۆكى و مىيقانىن كۈز دەر ۋە ھاتبۇون ساخكىندا بىرانينى سەدسالىا
نفيسيكارى كورد ھەجيي جىندى ب جى ئانى.
ئەف ب بىرانينى ب مەرەما رىيزلەنانى بۇۋەز بۇكەد و زەھەمەتىا كۆزانىيار،
نفيسيكارى ھىزرا ھەجيي جىندى د بەر چاند و ئەدەبىياتا كوردى دە كشاندى،
ھەر وەھا د وارى وىزەقانى و فۇلكلۇردا كوردى دە، و بەرھەقكىندا فۇلكلۇردا
كوردى و پاراستنا ئى فۇلكلۇردى دە، كود ئەنجام دە بۇون پرتوكۆك و
بەرھەمىن ھىزرا و پىشكىشى پەرتۈوكخانەيا كوردى بۇونە.

ھەر وەسان يەكىتىا نفيسيكارىن كورد تايى دوهۆك داخوازنامەيا خوھ ۋە
بۇقەخوھندىنا ھەزىمارەك ڙ كەسىن روۋەنبىر ڙ ھەریما كوردىستان و ۋە
دەرەقە ۋەلاق كربۇو، ئەو نفيسيكارىن كول سەر ۋەن و بەرھەمىن ھەجيي
جىندى پەيوەندى دارن و گەلەك سازى و دەزگەھىن راڭھاندى ڙى د ۋى
رقۇنى دە ئامەدە بۇون.

بەرناما بىرانينى ۱۰۰ سالىا ھەجيي جىندى ب ۋى رەنگى بۇو:
يەكىتىا نفيسيكارىن كورد ل دوهۆكى، ئەف بىرانينى ل ھۇلا يەكىتىا
نفيسيكارىن كورد د دەمىزمار ۳۰۰:۰۰:۰۰ يى ئىثارى دەست پى كر.
دەمىزمير ۳۰۰:۰۰:۰۰ پاش نيقىرق

- گۆتنا ۋەكىنىڭ ژ ئالىي سەرۆكى يەكىتىا نېيىسکارىن كورد تايى دوهۇكى
بىرىز ھەسەن سلىقانى.

- گۆتنەك ژ ئالىي پىر خدر ۋە، ئەندامى پارلەمانا كوردىستانى.
- گۆتنا فريدا ھەجى - كەچا ھەجىي جندى: وئى ل سەر بىرهاتن و زيانا
باشى خوه ئاخافتىنى كى بىكە.

- كورتەفيلمەكە دكۆمەنتى ل سەر ژيان و خەباتىن ھەجىي جندى، كو ژ
ئالىي نېيىسکارى كورد بى رۆزھلاتا كوردىستانى ھەسەن سەھۋىزى ۋە
هاتبىو ئاماذهكىن، هاتە نىشاندان و ھەر وەسنا ژى ب چەند دەقان ل
سەر ژيانا وى ئاخفى.
دەمژمۇر ۵۰۰ ٠ ئىيقارى

سمىنارەك ژ ئالىي در. سمايل ھەساف ۋە ل سەر رۆمانا ھەجىي جندى
"ھەوارى" ، كو ژ ئالىي وى ۋە ھاتىيە وەرگەراندن سەر ئەرەبى ھاتە پىشكىش
كرن

سمىنارەك ژ ئالىي نېيىسکار سمايل بادى ۋە ل سەر ھەجىي جندى و
بەرھەقكىنا فۆلكلۇرا كوردى ھاتە پىشكىش كرن.
وئى كۆنفيرانسى دا ئاماذه بۇون فادل. عومەر ، ئەنۇھە موھەممەد تاهر،

موسەدەق تۆف، ئىسمايىل بادى، در. سمايل ھەساف، مۇھەممەد ئابدوا، سالام بالاى، خالد ھوسەن، بەيار باشى، شەوكەت سىنى، شەمال ئاكرە، شەريف ئامەدى، در. ئەبدولفەتاھ بۇتانى و يېن ماين.

پەيضا يەكىتىيا نفىسىرەن كورد-دوھۆك د ساخكىندا

سەدساليا ھەجىي جندى ۱۹۰۸ - ۱۹۹۰

(ب) كورتكىرى)

سلاف و رىز ھىزايىان

ھونن ھەمۇو بخىر ھاتن، سەر جاۋان ھاتن.

خوشك و برايىن قەدر گران:

بنافى ئىكەتىيا نفىسىرەن كورددوھۆك، ئەم ژ دل بخىرەتانا وھ يېن بەريز دكىن، ژ بۇ ئامادەبۈون و پىشكىداريا وھ د گەل مە دە، د ساخكىندا بىرەورىيا سەد ساليا بابى زارگۇتنى كوردى، شەھرەزا و زانا و تورەشانى كوردىنى ناڭدار پروفېسۈر ھەجىي جندى.

ھىزايىان: ئەم ئىرۇق پر بەختەورىن، كو خانما فريدا ھەجى جەوارى د ناڭ مە دە يە، ل سەر ئاخا كوردىستانى و ل بازارى دوھۆكى، دا كو خەونا بابى خوه-ھەجىي جندى-و مالخويى خوه ھەلبەستغان فريكى ووسى، ئەقىندارىن كوردىستانى ب جە بىنە، ژ بۇ دىتنا كوردىستانى ئازاد.. لەوما ئەم ژى دېئىزنى: تو بخىر ھاتى ژ ئىرىيەنانى بۇ مالا خوه يَا مەزن كوردىستانى.

..پروفېسۈر ھەجىي جندى، ناڭەكى ناڭدارە ژ خەمخورىن مەيدانا رەوشەنبىريا كوردى ل سوقىيتا بەرى ھەر چار ئالىيەن كوردىستانى، و رېلىنى گەلەك پىرۇزە د پاراستنا فولكلۇرى كوردى يى دەولەمەند د ژ وندابۇنى و نەمانى. لەوما پترييا جىرۇك، سەرھاتى، بەيت، داستان، ستران، لاوک، تۆماركىنە و د پىرتۇوكىن خوه يېن بەها گران دە پاراستنە، و

ژ بۆ ملەتى خوھ وەک خەزىنەيەکا زەنگىن ل پشت خوھ ھىلايە و بتايىھەت د پرتوکىن خوھ بىيەن ناڤدار دە:

فولكلۇرا كورمانجا: كول سالا ۱۹۳۶ ئامادە و جاپ كريي، پرتووكەكا كەلەك ھېڭىزايە ژ ۶۶۰ روپەلان پىك ھاتىيە و نفييىسكارى كوردى ناڤدار ئەمېنى ئەقدال پشىدارى د ۷۶ روپەلان دا كريي. بۆ زانين ئەف پرتووكە ژ ئالىي وەشانخانا ئاراس ل ھەولىرى ب تىپىن ئەرەبى ل سالا ۲۰۰۸ ئىچاپ بوبويە، ھەر وەسا ل سالا ۲۰۰۸ ل وەشانخانا ئافىيستا ل ستانبۇلىچاپ بوبويە ب رەنگەك ژىهاتى...

...ھېڭىزايان:

ھەجىيى جندى، نېزىكى ٩٢ پرتووكان ل دووف خوھ، ژ بۆ گەلى خوھ
ھشتەنە د وارىئەن فولكلۇر و زارگۇتن و زانين و پەروەردە و دەرسىيەن
دېستانا ...

وەک رۆژنامەقان، ھەجىيى جندى ل بھارا سالا ۱۹۳۰ وەکە سەروردى
پشقا وىزەبى د رۆژناماريا تازە-دە كاركىريە و رى ل بەر گەنچان خوھش
كىرى ژ بۆ نفييىسىنى.

ھەر د سالا ۱۹۲۰ دە شىا ب بزاڭا خوھ كۆما نفييىسكارىين كورد د ناڤ
ئىكەتىا نفييىسكارىين ئەرمەنسانتى دە دامەززىنە و دې سەرۋەتكى وى و ل
سالا ۱۹۲۴ ل كۆنگۈر ئىكى بى ئىكەتىا نفييىسكارىين يەكىتىا سوڤىيەتا بەرن
ئامادە دې، و دې ئەندامى وان ژى.

ھەر د سالىن سىھان ژ سەد سالىيا بىستى، پەيوەندىيەن رەۋىشەنبىرى بىن
خوھش د كەل مala بەدرخانيان گرئى دە، ل دەمىي رۆژناما ھاوارى و سەرە
ثى پەيوەندىيى و نامىن د ناڤ بەرا وى و مىر جەلادەت بەدرخانى دە هاتە
گرتەن ل سالا ۱۹۳۸ ب گونەھباريا خورتىرنا ھەستى نەتەوەھىيى كوردى و
پەيوەندىيەن د كەل دەمنىن سوڤىيەتى و ل سالا ۱۹۳۹ هاتە بەردان.

ب دەنگى ھەجىيى جندى و كەبانىا وى زەينەڭا ئىقۇق، ل سالا ۱۹۳۰

رادیۆیا، ئیریقانى پشكا كوردى دەستپىكىر ب قى هەفۆكى:

ئیریقان خەبەر ددە، گوھدارىن ئەزىز، بېھىن خەبەردا نا مە ب زمانى كورمانجى) هەتا سالا ۱۹۳۷ بەپرسى پشكا كوردى يا راديويا، ئیریقانى بۇ.

ھىزايىان: ژىلى كو ھەجيي جندى رولەكى ھىزىا ھەبوويە د بەلاڭىرنا زمانى كوردى و دانانات ئەلەفبەيا كوردى يا لاتىنى ل سەر بناخا كريلى دە، شەھەزايەكى زمانى ئەرمەنلىرى ژى بۇو، لەمما كۆمەكا پەتۈوكىن خوه ب زمانى ئەرمەنلىرى ل پېشىيى بەلاڭىرنە، ھەر وەسا فولكلۆرى كوردى دايە ناسىرىن ب گەلەن ئەرمەنلىرى و سوفىيەتا بەرى ب رى يا وەركىرانى. شىا ل سالا ۱۹۴۰ دوكتورا ياخوه ب ئەدەبىي كوردى وەرىگەرەل سالا ۱۹۵۹ پشكا رۆزھەلاناسىيا كوردى ل ئەكاديمىيا زانسىتى يا ئەرمەنستانى دامەزراند و بۇ سەرۆكى وى و هەتا سالا ۱۹۶۸ دەرس لى دەكتەن.

پشتى پلەيا بروفيسورىيە وەركىرتى، و ل سالا ۱۹۶۸ پشكا ئەدەبىياتا كوردى ل زانكۆيا، ئیریقانى ۋەبووى، دەست ب دەرس گۆتنى ل سەر ئەدەبىياتا كوردى كرەتە وەخەر كرى ل ۱۹۹۰،

خوشك و برايىن ئەزىز:

ئەز پىر دەمى وە ناڭرم، جونكى سەمینارىن تايىھەت ل سەر ژيان و كار و بەرھەممى ھەجيي جندى دەقى ئىچارىيا ساخ كرنا سەد سالىيا وى دە دى ھىنە پېشىشىكىرن...

... ھەجيي جندى ساخە د دىلىن ئەقىندرىن پەيغا كوردى دە و چ جار نامەرە.

د گەل سالاقىن ئىكەتىيا نېيسەرىن كورددوھۆك

ھەسەن سلىقانى

سەرۆكى ئىكەتىيا نېيسەرىن كورددوھۆك، ۱۲-۲۰۰۸

دوھۆك. كۆنفيرانس ب موونەسەبەتا ١٠٠ سالىا ژ دايکبوونا هەجيێ جندى ب ئاخافت پىشدا تى فريدا هەجي س. ٢٠٠٨.

پەى كۆنفيرانسىرا كەك پىر خدرئ ھىزىارا ئەم چوونە بىنگەلە لالش يا رەوشەنبىرى و جفاكى يا ئىزدىيان. ئەو ب گرانى مۇوزىخانەيە، ل كىيدەرى ھاتنە بەرەقىرنى پېتۈوكىن كوردى يى كەفن و نوو، كۆفى-كتانى ژنا، بىشمىرت و كۆلۆزىن مىرا، سىتىل و فەرقىن كەفن، دەستار و تشتىن دنى.

ل ور تىنە وەشاندىنى كۆفارا لالش" و پېتۈوكىن كوردى ...

سبەترى مە دەماخاتىر ژ ماقولوول ھەسەن سلىقانى خوهىست، كو ھاتبۇو ھۆتىلىي مە قەرىكە و دو كاركىن ويرا ب ئەرەبا وى ئەم ژ دوھۆكى دەركەتن و مە بەرى خوه دا بارزانى، گوندى بارزانىي نەمر، وەكى ھەرنە سەر تربا نەمر، كورى وى ئىدرىيس.

كوراپى نەمر- ماقول شىخ ئەبدىلە بارزانى ھاتە پېشىيا مە و ئەم چوون بەر ب مەزەل- ئەم چوونە سەر مەزەللى باقىمەزنى كوردا مستەفە بارزانى يى نەمر... من ل ور ھەلبەستا فىرىكى ئووسقە مستەفە بارزانى را "خوهند..."

پاشى من دەفتەرا بۇنا سەرلىدانكىران دا نېيىسى، وەكى سايا بارزانىي

نەمر سەر ئاخا بەشەكە وەلاتى مە ھەرىمەكە ئازاد يَا كوردىستانى چىبۈوي،
كۆ دىشىپ دەولەتەكى و ئەز ژى-كەچا ھەجىيى جندى، ئېرۇتەتە كوردىستان
خوھ... .

ئەم ۋەتكەن ئەرپىلىنى و ئەز ۋىچى جارى سى رۆژا ھۆتىلا بەجان پالاس
دا مام، ھۆتىل گەلەكى پاقۇز و قەنچ بۇو.

سېبەترى ئەم چوونە وەزىرەتتا رەوشەنبىرى، راستەتاتنا مە تەقى وەزىز
فەلەكەدین كاكىبى ھەبۇو. من خوھرا پىرتۇوكىن ھەجىيى جندى بىرىپۇن، من
ب دلخۇشى ئەو پىشىكىشى ماقۇول ف. كاكىبى كىرن.

لور ناسىيا من دان رەپۇرتىرەكى (ھەيف، نافىقى وى بىر كريي) و سەفەترە
ئەز مىقانى نەڭرۇز تۇ بۇوم و وەك سەھەتەكى ئەۋى ھەۋپەيىن منرا دەرباز
كىر.

ھۆكمەكى پىر مەزن سەر من ھشت چووينا من تەقى ماقۇول پىر خدر
زىارتىما مە ئىزدیا لاشا نۇورانى...
وو ئەو زىارتىما خووت كوردىستانى مەيە ئازاد دانه... .

ئەز ژ. ئېرپىلىنى ب بالەفرى چوومە ستانبولى.
بالەفرىگەها ئېرپىلىنى دا كەچىن كوردە خوھشىكە، سېيىھى، چەلەنگ، ب
وەرگىرتىما كاو پىكىفا من ئانىن، ئەز دلشا كىرم...
وان رۆزىن، كۆ ئەز كوردىستان خوھى ئازاد دا بۇوم، ھەى دىكە بىرا خوه
و من ترى ئەو خەونىتىن شىرىن و زەرىن بۇونە... و ئەز وى چووينا خوه يال
كوردىستانى، وان رۆزىن خوھى بەختوار توجارا بىر ناكى... .

ب مۇونەسەبەتا ۱۰۰ سالىا ھەجىيى جندى گۇتار ھانتە وەشاندى.

وان گۇتارا ب كورتىكى تىنەم نافى:

كوردىزلىكىن بەشا س. پىتىرىپورگى يَا نىستوتىتا رۆزھەلاتناسىيى

يا ئاکادمیا روسیایی يا زانیاری -
دۆكتۇرا زانینین دیرۆکى- يېڭىنیبا ۋاسىلىيەقا
بەرنداما زانینین فيلۆژى- ڙاکلىن موسائىليان

بۇنا بىرانيبا زانیارى كورد يې مەزن

ھەجييىچىنى جىلدى

گافا رۇنابىي ددى خەلقى،
خوھ ب خوھ دشەوتى.
ھېراكلىت

ناھىين كوردى يەن مەزن گەلەكىن. ئەو كاركرىن دیرۆكى يېن دەنگايىنە وەكە سەلاھ ئاد-دینى ئەيوبى، شەرۋاتىن بۇنا ئازايى و سەربخوهتىا گەللى خوھنە يېن وەكە مستەفا بارزانى، دیرۆكزان شەرەف خان بەدليسى و ماھ شەرەفخانم كوردىستانى، شايىر ئاھمىەدى خانى نە...ھەر دەورانەكى قەھرەمانىن خوھ دانىن قىچىغانلىقى، ناف و كريپن كىۋانان د ناشا بىرا گەلەرى دا مانە و ناشا ئەفراندىدا گەلەرى دا، بەيت و سترانان دا هاتە پاراستنى.

ناشىئن كوردىستانى يەن مەزن وەكە ستىركان دشۇخولن و رىيا بەرب دۈويەرۆزى رۇنى دکن. ژ وانا يەك ژى ناشى زانیارى كورد ھەجييىچىنى، يېن كوناشا چەند دەھسالىيان دا سەرۆكى دېستانا فۆلكلورزانيا كوردى يېن ناسكىرى بۇو، زانى سترانىن كوردى يېن ئىپپىكى، قەھرەمانى و لىريكى بۇو، مامۆستا و عورگانىزاتۆرى زانیارىي يېن ب كەمال بۇو.

...خەزنا بەرەمەن ئەن كوردى يېن گەلەرى يَا گرانبها هاتە بەرەڭىنى ژ يالى ھەجييىچىنى دا، و خەباتا زانیار وەكە ئەفاتى، قەھرەمانىا زانیارىي هاتە نرخاندى. سالا ۱۹۶۴-ا بى پاراستنا تىزى (دېسىرتاسىيائى) ناشى

دوكتور زانين فيلولوژي دان سه هجي جندي، لى سالا ١٩٦٦-١ نافى پروفيسوري و نافى ب رومهت يى كاركى زانياري يى ئەمەكدار(كەدكار) ل ئەرمەنيستانى.

... زانیار به ربچه ف دکه ت ب ئینتیلایزنسی، کولوتورا بلند و ب خوه پیشکیشکرنا بی سینور همبه ری کارئ ته مامیا ژیانا خوه به همه مداراتیا کوردی یا گله ری، بیر و رامانین وی یین بلند دیهاربونا خوه دیتن ناشا رومانا "هواری" دا (ب و هرگه را سهر زمانین رووسی، ئەرمەنکی، ئەرەبی ب سەرنافی "وو باهار هات" هاته و ھشاندنی و. ئ.). یا کو مرۆڤان مەتلمايی دکه ب وئى ھەلالیي و پاقزايى ب كىيغانى خودان ئەو نىقيسانديه، ئەم دەنگى نېيسکار دېھىن، يى كود نافا خوه دا ئاقلەندىيا هكیات و دەستائين كوردى جفانىدە، يى كوبير و باوەر، رامان و خيالىن كەللى خوه دیهار كرنه.

هەمدەمان کارکرنا هەجیی جندی بلند نرخاندن. ب ئاواکى گەلەكى خوھش و ب جى و وار دىتنا خوھ دەرھەقا وى دا دىھار كريھ ئاكاديمىك ب.م. كىدرۇف، يى كوش كر، كو هەجىي جندى ل يەكىتىيا سۆقەتىيىن گەلەك واران دا جىي يەكمىن دىستاند ناشا كوردىن وەلت دا. ئەبوو خوندكارى كورد يى يەكمىن، بەرەندامى زانىاريي يى يەكمىن ناشا كوردان دا، دۆكتۈرى زانىاريي يى يەكمىن، نقىسکار، وەرگەرچان، ئەدەبىەتزان و فۇلكلۇر زانى مەزن لۇمۇن سۆقەتلىكى كورد يى ئەينى. كارکرنا هەجىي جندى ھېبرى يا نىستۇوتەكە زانىاريي يا تەمام دكىن.

ژيانا هەجىي جندى، ب ج ئاوايى ئەبوو دىھار بۇويھ ناشا فۇتۇيان و بىرا قەومتىي و نىزىكىان دا ب پاقىرى و ب ھېقىداريا خوھ يا مەزن مە مەتلەل و زەندهگرتى دكە.

ناشا بىرا كۆلىكايىن خوھ دا هەجىي جندى مايھ وەكە خوھىي تالانت، كەمala بى سىنۇر، وەكە خودانى ئىرۇودىسىما مەزن، وەكە مرۇقى جوامىر، جۆمەرد، ماقاولەم شانە و ب وى يەكى سەربلندن، كو هەمدەمى وى بۇونە.

رۆزئەنەما "كۆلۈس ئارمەنى" ٢٠٠٣، ٢٠٠٨
وەرگەرا ژ رووسى وەزىرى ئەشى

كارکرى زانىاريا ئەرمەنيستانى يى ئەمەكدار،
ئاكاديمىكى ئاكاديمىيا كۆمارا ئەرمەنيستانى يى زانىاريي
نىكۆلای ھۆڤھانىسيان

مەزنايىن كوردزانىيى

... ناھىيى هەجييى جندى را گرييدايد پىشقاچۇونا كوردزانىيى ل ئەرمەنىيستانى
وەك شاخەكى رۆژھلاتزانىيى بى مۇوهيم.

... هەجييى جندى سالىن سەرسالا ٢٠ ئى يىن ٩٠-٣٠ ئى رۆلەكە تەبەت،
ئىستىسنا ب جى ئانى ناھا پىشقاپىرنا كوردزانىيى و سېوراندىدا شاخىن وى
يىن سەرەكە دا ل ئەرمەنىيستانى. ئىمكاڭ ڦۇنَا ب جىيانينا ۋى كارى
نەمازە پشتى وى يەكى ڦى را چى بۇو، گاڭا نسىتىتۇوتا رۆژھلاتزانىيى دا
بەشا كوردزانىيى چى بۇو، لى ئىتبارا پۆستا سەرۆكى وى ناھەندا
كوردزانىيى يا ئاكادىميكىيى يا ب بەرىسىارى و دىۋار ڦى ب وى ئانىن.

ھەمال فرودغان سالان دا كارەبۈون، ھەرەكەتى هەجييى جندى
زانىارييى يەن مەزن دىبەر بۇون، ئەوى ل دوو ھەف ل سەر ماسا (تەختى)
خۇەندەقانىن كورد دانىن خەزىتىن زارگۇتنى كوردا، كود ناھا سەر سالان دا
ھاتبۇون ئەفراندى: ھكىياتىن كوردى، سەرھاتىتىن گەلەرى، مەسەلە و
مەتلۇك، چەند خەباتىن زانىاري يىن ب نرخ، كو پىشكىيىشى زارگۇتن،
ئەدبىيەتا كوردى، پىوهندى و گرىيدانىن ئەرمەنيا-كوردان يىن لىتىپراتورى
كربۇن، يىن كو ب زمانىن كوردى، ئەرمەنكى، رووسى ھاتنە وەشاندىنى. ب
سايا كار و بارى، كو وى و ھۆگرىن وى يىن ئەينى وارى دا-بەشا
كوردزانىيى يا ئىنسىتىتۇوتا ئاكادىميا ئەرمەنىيستانى يا زانىارييى بۇو
ناھەندهكە كوردزانىيى يا ناسكىرى.

نفىشا رۆژھلاتزانىن ئەرمەنى يا يەكەمین، كو ب دەھ سالان ل دوو ھەف ل
تەنشتا هەجييى جندى كار كريي، ئەوى بىر تەنە و ب ھىزاتى دىرخىنە نە كو
ب تەنلىكە زانىارى پىپۇر، لى ئۇسا ڦى وەكە مەرۇقى دىلسۇز، خىرخۇز و
ھەلال، پەسندارى دۆستىيا ئەرمەنيا-كورددا ...

... هەجييى جندى ب پىوهندىيەن قەوين ۋا گرييدايد بۇو ب رۇناكبير، ب

نفيسيكار، ب ديرۆكزان و کارکرین ئەرمەنى يىن جفاكى را، شەدئ وى
يەكىنه ئەو گۆتنىن ب نفييسكى يىن كو وانا بۇويەريين جوددا-جودا را
گرىتايى دەرھەقا وى زانيارى خودانى كەدا مەزن دا ب جى ئانينه...
... ئەناس دىرن و ب ھېۋاتى نرخاندى كورزانىن دەرقاچى سىنۇرەن
ئەرمەنيستانى و يەكىتىا سۈقۈتىي يَا بەرى. خودانى ۋان دەستخەتان سالا
1972 ئا ل بەخدادى وى چېقىنا ئاكاديمىا كوردى دا ئامادە بۇو و د وى دا
ب ئاخافتن پىش دا هات، د كىيژانى دا كەدا ھەجيي جندى يَا زانيارىي
كەلەكى بلند هاتە نرخاندى وئە وەكە ئەندام-كۆریسپوندىنتى وى
ئاكاديمىايى هاتە هلبۈارتى. پروفېسۆر پى كېفخوش بۇو، گافا پشتى
ۋەگەر من دېلۇما ئەندام - كۆریسپوندىنتى ئاكاديمىا كوردانىي دا
دەستى وى.

ھەجيي جندى میراتەكە زانيارىي يَا دەولەمەند دوو خوه ھشتىيە، شەدەتى
و ئىزباتا كىيىانى ئەو بىبلىوگراپيا خەباتىن وى يىن زانيارىي يىن وەشاندى
. ٥٥

رۆزىنەما "ئازگ" ، ١٢/٣/٢٠٠٨
وەرگەرا ڙ ئەرمەنكى - وەزيرى ئەشۇ

ئاكاديمىكى ئاكاديمىا كومارا
ئەرمەنيستانى يَا زانيارىي
سارگىس ھارۇتىيۇنىان

ئەمە كدارى زارگۇتنا كوردايى مەزن

... كار و بارى ھەجيي جندى يىن پرسالە و قازانجا وىھ زانيارىيي مەزن، ب
كىشكى ۋان چار پرسا ۋاتىن تۆماركىن:

۱. بەرهەفکرن، سیستیمکرن و وەشاندن ھەیکەلین نموونىن چاندا کوردان يازار.
۲. بنگەھین (ۆرگینالین) تەكستان يېن ھەیکەلین زاربىزىيا کوردا (ژانزەن جودا) ب زانيارى تۆمارکرن، سازکرن و لېکۆلينكرن.
۳. نموونىن زارگۇتنا کوردا يە بىزاردە ب زمانى ئەرمەنى و رووسى وەرگەراندن، فەچىكىن و وەشاندن.
۴. پىوهندى و ھەڭرىيدانىن نافبەرا زارگۇتنا گەلین کورد و ئەرمەنى دا لېكۆلينكرن.
۵. د ناف زارگۇتنا کوردى دا، وارى دن كو ھەجيي جندى ئەمەكى مەزن لى دايە، ئەو چىرۆكى (ھكىيات) گەلىرىنە.
- ب ئەدەبى ۋەچىكىن و ناساندىنا چىرۆكىن (ھكىيات) کوردان، ب ئەرمەنى، رووسى و کوردى وەشەندىنا وان ۋا ئەو ھى دەسىپىكى سالىن ۱۹۶۰ ئى مژۇول بۇويە.
- دەما دەويىا سالىن ۱۹۵۰ ئى، ب زانهستى دەست ب وەشەنا رىيەنەجىلىن چىرۆكى ئەرمەنیا بۇو، ھەجيي جىندى ژى ب وى جوورەھى ب زانيارى دەست ب تۆمارکرن، ھازركىن چىرۆكىن کوردى كر، چى ب سەركەتى نافبەرا سالىن ۱۹۸۰-۱۹۶۰ ئى ئانى سىرى، پىنج جىلىن چىرۆكىن کوردا دانى سەرتەختى خۇوندەشانان، كىيىزان بۇويابەكە نەديتى بۇو د نافا کوردزاپىي دا. (جىدا ۶-۱ سالا ۲۰۰۵-۱ ل يېرىيغانى، پاشى دوھۇكى هاتە وەشاندى-ف. ھ.)

ديسا بن هوکومى زاگۇتنناسىيا ئەرمەنیا يە دۆستانىيى دا، ژ سالىن ۱۹۶۰ ئى گرتى ئەو دەست ب بەرهەفکرن و ژ بۇ وەشەنيدىنە ھازركىن دو جىلى ئەردا نە يېن ژانزەكە زارگۇتنا کوردا يە ھەزكىرى مەسەلە-مەتەلۆكا دكە. وردا دەقەدەھى ۳۰ ھزار تىكىستىن مەسەلە و مەتەلۆك تۆمار

دکه. جلدا ئەولن هاتیه وەشەندن (١٩٨٥)، لى يا دن نەوھەندى دەمینه. گەرەكى بى گۆتن د ۋەرى دا زى وى لووما خۇويە مەزن كرييە د ناف زارگۇتنزانيا كوردى.

و، ب دەوى، ژ گۇھداريا وى دەر نەمانە خىزنا ستران و مۇوزىكا كوردايە گەلىرى. مە ئىدى ژۇرى ئى دىت، كۈنى، ھەلا ١٩٣٦ ئا تەف كارق زاكاريائان وەشاند بۇو پېرتوڭا كلامىن كوردىيە ئەولن. بەرھەمەن كىۋانى ھەردا تەف بەرھەف كربۇون.

ھەواسكاتىيا وى بەرب كلامىن كوردايە لىرىكىي پاشى ئى بەردەوان دکە و ب بەرھەمەن نۇو تى دهاربۇون

...تۆمەركىن و قەمەتكىندا شوخولكاريا ھەجيي جندى يا نەھىيەشاندىي (بىيەستانە) ٦٠ سالى د وارى زارگۇتنزانيي دا، ب ھەقى گەرەكى بى دەستتىشانكىن، كۈز ھەجيي جندى دەستت پى دە، دانىندا بىنگەها بەرھەقىرن، ب زانىارى سىستېمكىن، لېكۈلىنكىن و وەشاندى زارگۇتندا كوردايە دەولەمەند شەخسىيەت و ئەمەكى وى يى كەورە، ژۇڭ كوردىزانيي روپ بۇويە دەستانىنەكە كلاسيك و دەستت ب مەكتەبەكە زارگۇتنزانيي مەلتىيە نۇو كريي، شەھەرەي كىۋانى را نېشى زارگۇتنزانين كورد دەمەشن ل پەي نىت، مەرەم و چارەسەركىندا پرسىگەيىكىن نۇو.

كۆفارا "پاتما بانا سىرا كان ھاندىيىس" يا ئاڭادىيمىا ئەرمەنىستانىيە زانىارىي (كۆفارا دېرەك-فېلىلۇزى، ب زمانى ئەرمەنلى)، ھەز. ، ٢٠٠٨، وەرگەرا ژ ئەرمەنلى - ئەسکەرلى بۆيىك

وەزىرى ئەشۇ

مەزنایى خودانى كەدا مەزن

... زارگۇتنېرەڭىر و زارگۇتنىزان، زانەيى
ئەدەبىيەتا نفيىسىكى، پروپاگاندا، شاير،
دراما تۈورگى، رۆژنامەقان، وەرگەرقان،
پىداگۆچ (مامۆستا)، بىسەر دا ئى
كاركىرى جەفاكى. ئاوا نافىئىن وان وارىن
كوردىزانىي، ئەدەبىيەتا كوردى يا بىزار و
نفيىسىكى و بىشىتى-چاندا كوردى يەن نە
تەمام، كوئەم دىكارن بىزىشاتى بدن سەر
خزمەتكارەكى چاندا كوردى يى بىناف و دەنگ، يى مەزن ل ئەرمەنىستانى
و يەكىتىيا سۆقىيىتى يا بەرىھەجيي جندى.

ھەجيي جندى جەوارى ۱۸-ئى ئادارا سالا ۱۹۰۸-ل گوندى قەزا
قەرسى يانافچا دىكۆرى ئەمنچايىرى ڇايىكا خوه بۇويه.

... گافا سالا ۱۹۳۷ رىيىما ستالىن يان دىكتاتورىيى ل پىركەسىن وەلىت تى
خەزەتى و ئەوانا ب مۇتىقىين پۆلىتىكى داۋىتىز ھەبسخانان، پشت را نەفى
(سرگون)، يانى ئى گولە دكەھەجيي جندى ڇېرى ئى زور و زولى نافتابە.
ئەوى سالا ۱۹۳۸-ل رۇناكبيرىن كورد جەردۇيى گىنچى و ئاهىمەدى
میرازى را داۋىتىز زىدانان ئىستىخباراتا سۆقىيىتى ياكى كەپ و ئەۋەد وردا
راست سالەكى تى زىراندى و ئىشىكەنچەكرنى.

سۈوجى وى و جەردۇيى گىنچى يى هەرى گاران وى يەكى دەھەسىبىن، كو
ئەو بى جەلا دەرخان را ھاتبۇون گرىيدانى، يى كول سۈورىيائى و
لبانانى سەرۆكەتى ل پارتىيا كوردى يا ھۆيىبۇونى دىكى. لى سۆقىيەت ئى ڇەنلىقى.

پارتيايى ئاجز بولو، بەر كو دەھەسقاند، كو ئەو دژمنىن وئى- داشناكىن ئەرمەنيا و ئىمپېرىالىستىن ئىنگلىسى را ھەۋكارىيى دكە. لى گافا ھەجيي جندى ل بەر ئىشکەنجىن ھەرە گران ژى ناشكى و نكارن سووجى كاركىدا وى دژى يەكىتىا سۆقۇتتىي ئىزبات بىن، ئەوى ئازا دكە.

سالىن ۱۹۳۶-۱۹۵۹ دا ھەجيي جندى كارى خوه يى لىكۆلينىن زانىاريي ئىنسىتىتوتا زمىن و ليتىراتورايانى دا (ئەدەبىيەتى) يى ئاكاديمىا ئەرمەنىستانى يى زانىاريي دا بەردهوان دكە. سالا ۱-۱۹۵۹، گافا د نافا كۆفەكا وى ئاكاديمىيائى دا بەشا كوردىزانيي وەكە يى سىكتۆر رۆژھلاتزانىي (پشت را ئەو سىكتۆر بولو ئىنسىتىتوت) قىدبه ھەجيي جندى دبە سەرۆكى وى بەشى يى يەكمەمین، بىنگەهدار، ھەتانى سالا ۱۹۶۷. لى د قى بەشى دا وەكە كاركى زانىاري يى سەرەكە ئەو خەباتا خوه يى لىكۆلينىرىي بەردهوان دكە ھەتانى داويا ژيانا خوه يى سالا ۱۹۹۰-ى ل يېرىقانى ب داخوهزا وى ئەول گوندەكى نافچا ئاراگاسى يى سىپانى (بەرى-پامپا كوردا) بناخ كرن.

ژ رۆزىن دانينا بىنگەها ئەدەبىيەت و چاندا كوردى يېن يەكمەمین دا ل ئەرمەنىستانى ھەجيي جندى ب ھەياجان د وارى پەروەردەكىرنا زمانى كوردى و ھەر وا پىشقاپىدا ئەدەبىيەت و چاندا كوردى دا كار دكە. ئەو سالىن ۳۰-ى دبە مامۆستاكى خوەندىخانا كوردى يا پىداگۆزىي ل يېرىقانى، ئەندەمەن كۆلۈكىيا رەداكسىيون يا رۆژناما كوردى يا رىيا تەزە، لى د سالىن ۱۹۵۷-۱۹۵۵ دا جىگىرى بەرپرسىيارى وى رۆژنامى. سالىن ۵۰-ى ديسا دبە مامۆستاكى بەشا كوردى يا خوەندىخانا ئەرمەنى يا پىداگۆزىي. لى د سالىن ۶۰-ى و ۷۰-ى دا مامۆستاتى دكە بەشا كوردىزانيي دا يَا فاكولتىتا زانىنگەها يېرىقانى يا رۆژھلاتزانىي وەك مامۆستى زمان، لىتىراتورا و زارگۇتنى كوردى.

هەجیی جندي سەر بناخا ترانسکريپسييا ئەلفەبا كيريلى (رووسى) سالا ١٩٤٤ ئا (دشا يەكا ب داخوهدا دەولەتا سۆقۇتىيى بۇو) ئەلفەباكى كوردى يا نۇو ئامادە كر.

هەجیی جندي ب گرانى دەنگ دايە وەك كوردزان، ب تايىبەتى وەك زارگۇتنىغان، ئەدەبىيەتزا، نېيسكار.

ھى د سالا ١٩٤٠-ى دا ئەلوى ب تىما "بەيت-سەرهاتىا كوردى يا" كەر و كولكى سليمانى سلىقى "تىزا خوه يا بەرەندامتىا (كاندىداتىا) زانىيارى ب جى ئانى و بۇ بەرەندامى زانىنن فىيلولۇزىي. ب ۋى يەكى هەجىي جندي بۇ زانىيارى كوردى يەكەمەن تەمامىيا سۆقۇتىيىدا د وارە كوردزانىيى دا. لى سالا ١٩٦٤-ا ژ بەر كەدا مەزن د ناشا كوردزانىيى دا بى پاراستنا تىزى ب ئاوايى كۆنكرىت، فەرمى (و يەك ل سۆقۇتىستانى دەگمە چى دبۇو) نافە دۆكتۆرى زانىنن فىيلولۇزىي و پشت را ژى يې پرۆفېسۈرپى دانىن سەر وى. ... بۇويارەكە كفش ناشا كوردزانىيا سۆقۇتىيى دا ب كىشتى و نافا زارگۇتنىيدا ب تايىبەتى تى ھەسباندى چاپبۇونا بەرەقۇكَا "مەسىلە و خەبەرۆكىيد جەمەتا كوردا" سالا ١٩٨٥-ا، كو هەجىي جندي ئەۋۇندا گەل بەرەش كرنە و ب پىشىگۇتن و پى ناسىننان دانە وەشاندىنى، ئەو بەرەقۇك ژ بىتىرى ٨٠٠ روپىيان پىكە هاتىيە.

زانىيارى كوردى وەلاتپارىز ئەو بارخانا زارگۇتنا گەللى خوه ھەمووشك ب دەستا، ب قەلمى ژ بەر زارى زاربىيىان گرتىيە و سەر كاخەز مۆر كريي. وى زەمانى دا كۆلەكتىيە ئىنسىتىوتەكە زانىيارىي يا تام و تەمام بەلكى نكاربۇريا ئەف كارى مەزن ب جى بانيا.

... وەكە ئەدەبىيەتزا هەجىي جندي دو كتىب ب زمانى ئەرمەنلىكى چاپكىنە: "لىتىراتورا (دەبىيەتا) كوردى يا ئەرمەنيستانان سۆقۇتىيى" (سالا ١٩٥٤) و "نېيسىن سەر لىتىراتورا كوردى يا ئەرمەنيستانان سۆقۇتىيى"

(سالا ١٩٧٠-ى).

کەدا هەجىيى جندى دواره ئامادەكىندا كتىپىن پەروەردەكىنى، فىركرنى دا
رى يىن زمان و ئەدەبىيەتا كوردى كەلەكە...

ھەجىيى جندى دەھەسپە وەك بىنگەھدارەكى ئەدەبىيەتا كوردى ل
ئەرمەنيستانى و يەكىتىيا سۆقىتىيى يَا بەرى. وەك ئەندامى يەكىتىيا
نېيسكارىين ئەرمەنيستانى، وەك ئەندامى سەرۋەكتى، رىفەبرىا وى يەكىتىيى
ب تەمامى يىپ پەسالان، ئەوئى ژ سالا ١٩٣٠-ى ھەتنانى يَا ١٩٦٦-ا
سەرۋەكتى ل سېتكىسىون، بەشا نېيسكارىين كورد كىريھ ناشا گۇۋەكا وى
يەكىتىيى دا.

... سەرتاجا بەرھەمىيەن ھەجىيى جندى يىن ئەدەبىيەتا بەدەو تى
ھەسباندى رۆمانا وى "ھەوارى"

گەلەك بەرھەمىيەن ھەجىيى جندى هاتنە وەرگەراندى سەر زمانىن گەلەن
يەكىتىيا سۆقىتىيى يَا بەرى و ب تايىبەتى يىن رۇوسى و ئەرمەنكى. رۆمانا وى
يا "ھەوارى" ب سەرنافى "وو باھار هات" ب وەرگەرا سەر زمانىن رۇوسى و
ئەرمەنى ل مۇسىكۇۋاشايى و يېرىيڭانى هاتىيە چاپكرنى.لى ب دەستى
رۇناكىبىر، زانىارى كورد يىپ ب ناف ئىسمىايل ھەسساف "ھەوارى" هاتىيە
وەرگەراندى سەر زمانى ئەرەبى ول دامشقى هاتىيە وەشاندى.

ھەجىيى جندى ب ۋەچىكىندا نمۇونىن زارگۇتنى كوردى ۋا ژى گىرۇق، مژۇول
بوويە. ب ۋەچىكىندا وى ب زمانى ئەرمەنكى ئەف كتىپ هاتنە چاپ كرنى:
"چىرۇكىن كوردى" (سالا ١٩٤٩-ا)، بەيت-سەرھاتىيەن كوردى (سالا
١٩٦٠-ى)، "كارخەزال" (سالا ١٩٨٢-ا)، "باھار" ب زمانى كوردى
(سالا ١٩٨٨-ا) ...

... ژ بۇنا راست، ب تەمامى و ب گشتى نرخاندىندا كار و بارى ھەجىيى
جندى وەك رۇناكىبىرەكى كورد يىپ يەكەمەن ل ئەرمەنيستانى و يەكىتىيا

سۆقیتیی یا بەرئ ئەم دکارن وا ژی بىژن: ئەوی ژ بەر کیمانیا ژمارا کادرویین کورد دەسپیکا ھلپەرین، شۇرشا چاندا کوردى دا ل ئەرمەنیستانى نه کوب تەنی ئەو کار و بار د وارى پەروەردە، ئەدەبیەت چاندا کوردى دا ب جى دانىن، د نافا کىیزان دا ئەو پىپۇر، سپیسیالىست بۇو، لى ئەو ھەموو کار و بارىن وان واران ژی يېن کو ھەوجى و بەندا ھىلكرنى، چارىسىەركىنى بۇون. لى بەر کو ئەو رۇناكىبىرەكى خودانى كەمال، تالانتا مەزن و ئىرۇودىسيما، ھەرەكەتى بى سىنۇر بۇو نافا زەمانەكى كن دا د ۋان ھەموو واران دا بۇو پىپۇر. و ژ بەر ۋىيەتكى بۇو، کو ھى د دەسپیکا سالىن ۳۰-ى رۆژناما رىيا تەزە دا ھەجيي جندى ب ناف كرن وەك مەزمەزكى پشتا جاندا کوردى. ئەقا ژى شۇونا خوه دا. يا ھەرە بەلكىش و مووهيم ئەوە، کو ۋى نرخاندى ھىز و راستىا خوه پە سالان پشت را ژى ئۇندا نەكىر، گافا ئارتىشەكە رۇناكىبىرەن کورد يا گران ل ئەرمەنیستانى ھەف گرت، چى بۇو.

رۇناكىبىرەن وەك ھەجيي جندى دەگەمنە و نە کوب تەنی نافا گەللى كورد دا. لى نىگارا ھەجيي جندى وى نە تەمام بە، ئەگەر ئەم ب جىانينا بەپرسىيارىا وى وەكە ئالىكار و پشتىگەر مەرثان و ب تەببەتى يېن كورد، وەك مىرەكى كورد يى دلسۆز، ب رەهم، مىغاندار و ل داوىيى وەك مالخوى مالا كوردى، وەك باش- رانەخن بەر چەقان.

مىغان ژ مالا ھەجيي جندى خالى نەدبوون: بلى قەوم و پىسامامىن نىزىك، كوب گرانى ژ بەر ھىرىت، كۆفانا دىتنا وى ژ گۈندىن دوورى يېرىشانى دهاتن، مەرقىن خەریب ژى قەستا مالا وى دىكىن، يېن کو د نافا ژيانى دا دكەتن تەنگاسىيى، ھەوجى ئالىكارىيى، پشتىگەرى بۇون. و كەسەك ژ وانا بى دل ژ مالا خوه ۋەرئ نەدكىر: وەك زلامەكى چاردە سالى ددا پېشىيا وان و ب مەسرەفكىرنا ناف و روومەتا خوه يا بلند و مەزن پېرسىن ھەمووشكا دەزگەھىن ھوكومەتى، دەولەتى دا چارەسەر، ھەل دىكىن. لى چىقاس كەج و

زلامین کورد ب ئالیکاریا وی زانینگەھ و ئىنسٽيتووتن خوهندنا بلند دا هاتن قەبۇول كرنى، ژ كىچان چەند كەس پشت را بۇون رۇناكىرىيەن ب ناھ و دەنگ؟ ئىدى ئەز وى يەكى نابىئىم، كۆبى ئاجزبۇون، ب دلفرەھى و رووگەشى كەلەك ژ وانا مالا خوه دا دەھ واندن كافا ئە و ب خوه ب مالباتا خوه ۋاھەفت نەھر بۇون، لىھەر ب تەنلى دوئىدىن وى ھەبۇون، ژ وانا يەك ژى پر تەنگ بۇو.

بلى ئالیکاریا د وارى ئامادەكىرنا كتىبىن وى دا وەكە سەراستكرا تىپان (كۆرىكتۇر) ژ بۇنا چاپخانا، كۆمى زەمانى بەرى دا كارەكى پر گران و ب زەھمەت بۇو، خەم و خەريقا قەبۇولكىن و قەرىكىرنا وان ھەممۇ مېغانان ژى ب گرانى سەر ملى ھۆگرا وى ياخانى كولفەتا وى زەينەڭ ئىققۇ بۇو، ئەۋى سالىن ۳۰-ى د بەشا كوردى ياخانىدا سېيکىرىيە كىرىھ و پاشتى كوتاكرنە خوهندىخانى كورد لور چاوا مامۆستا كار كىرىھ، ب سەر دا ژى پىنج كەچ ب مىرى خوه را تەخايى مەزن كرن و دانە بەر خوهندى، ژ كىچاندا دودو بۇون دۆكتۈرىن زانىنن دۆختىرىي و ھونەرمەندىي، لىھەرسىن دنى پىشەكزان و مامۆستىن ناھدار.

لى ياخەرە مووهيم نە كوب تەنلى ب زار و زمانى خوه ۋا، لى ب روھى خوه ۋا ناھا دۆر و بەرىن بىيانىان دا نە كوب تەنلى كورد مان، لى ب سەر دا ژى بۇون كوردىن وەلاتپارىز. وان ھەرىپىنج كەچان ژى سریا خوه دا بىنگە ما مالباتىن ئەسىل كوردى دانىن ب مالخوئىن مالا خوه يېن كوردىن ملەت پەروار ۋا و ب سەر دا ژى يېن رۇناكىرى، زانىارىن ب ناھ و دەنگ ۋا.

رۆزىنىما "گراكان تىرت" ، ۲۰۰۸، ۰۳، ۲۱

دەرھەقاھەجىي جىدىدا وان رۆز ائوسا ژ گوتارا بەرفەھ ياخەرە فەروونزى كىراكۆسيان "رۇناكىرىي كەلە كورد" د رۆزىناما "پاكاگىس" (بەندە، ب زمانى ئەرمەنكى) ۱۹ و ۱۸ ئادارى، سالا ۲۰۰۸ ھاتە وەشانى.

کاوا نهمر

هه جيي جندиеه کي نهمر

هه جيي جندى. زارگوتنزان، زمانزان، فرهەنگران، نقيسكار، وەرگىر و رۆژنامەفانەكى كورد ئە يى ژ فەرش هەتا ئەرس گريينگ ئى نفشهكى ژتهاتى يى ئاكادەميسىئىنى، ويژە، چاند و هونەرا كوردان: نفشهكى كو ئيرق رۆئىدى هەما بىژە ل بەر رەھما ژېرىبۈونى ھاتىھەشتن، تشتىن كوب

سەر خستىھەزىدە نايىن بىرا كەسى، لى نفشهكى كو هەر وەكى ترسا كافكا يا بوبينا "جهوويي گەرۆك"، ئانگاشتا كەركەگاارد ئا كو دەرىپىش دكە، وەكى مروقى كەفرى كو لى ھلدىكومە و دكەفە، ديسا ژى د ھوندرى خوه دە دگەرىنە، راست دەرخە، ل دەرۋەيىن نەخشەيا كوردايەتىي ياخىرە، ل رەخى دنى ئەرەزى، د سەدسالا ٢٠ دە، ياكو ئەلۇت كۆتىيە، "سەدسالا من ئا كو هەر ب شۇون دە دچە گەش پى دكەفە، چەندى ژى كۆك لى ھاتبە قەلاندن، رەھ و رىشىن خوه بەردايە ناڭا يەكتىيا سۆقىيەتان و بوبىيە هووت. هه جيي جندىي كود سەدسالا خوه دە، ل سەر ناڭى كوردان، د گەلەك تشتىن پىشىن دە ب سەر كەتىيە، كەسايەتكىي بلند ئە، كونىشانى مە ھەموويان دايى بى كا تەمپۈيەكە خەبات و بەرھەمەيىنانى ياكو مينا باھۆزى ترااليا مە كاژۇقازى كريە، تشتەكى چاوا يە و ب رايى من، ب خوه ديسا ئەو كەس ئە، وەكى دېلى ب پىكى لەزتر ئەم ناڭى وى تەڭى ناڭىن كەسايەتىن كورد ئى گورە يىن مينا جەلادت بەرخان، كامران بەرخان، قاناتى كوردو، ئەرەبى شەمۆ و پىرەمېرىد ل بىرا ھەموو نفشاران بىقولن. يەك ژ مروقىن كو كوردىن ل

هەمبەرى ماندەلكرنەكە مانەنداد وى د دىرۆكى دە نەھاتى دىتن ب ئاوايەكى بىيەمپا ل بەر خوھ دايى و هى زى ل بەر خوھ ددىن، دىيارى جىھانى كرنە و يەك ژ مروققىن كوكەسەكى د هنکۈوفى وى دە جارەكە دە زەھەت ئە بى سەر رۇويى جىھانى.

هەجيى جىدىي پرۆفەسۆرى كوردان ئى پىشىن ئى ل وەلاتى سۆقىيەتى، سەدسالا ، ٢٠ پى شە، تەقى دژوارىيەن ب ھەر جورەي، ژ گەنجىنە يَا چاندا گەلىرى يَا كوردان، پارچەيىن بىيەقىتا يېن مينا كلام، ھكايەت، دەستان، قەولك، تشتانۆك و قەلىبىتىك، ب پۇوتەپىدان و ب رى و درېپەن زانسىتى بەرھەف كرن و ئەول پەھى ھەف د جلدەن پرتووكان دە جقاندن و ئەم دكارن بىيىزىن، وەكى وى ھەما ب تەنا سەرەت كوردى ژ مرنى رىزگار كر، ل سەر ۋان بەرھەققىن خوھ ب رووسى، كوردى، ئەرمەنكى و ب زماننە دن داھوراندىن گرىنگ كر، دەر ھەقى وان دە بىرەك بەند و نېسىن زانسىتى نېسىاند، ب تەمپۈيەكە خەباتى يَا كو ھى زى كەسى پىك نەاينە، سامانەكە چاندى يَا بىيەقىتا ژ نېشىن كورد ئىن داھاتۇووى، ژ مە رە وەكى ميراتە هشت. ژ بەر كۈمى ئەف ميراتە يَا خورت ب ۋيانەكە ئەو چەند مەزۇن ژ مە رە هاشتىيە، ئېرۆ رۆ گەلەك ھەلبەستكار، نېسىكار و چەند مروققىن چاندى يېن نېشىن رەوشەنا كو بەرھەما سالىئەن ٩٠ يە، ب ھەر سالا كو دەرباس دە رە دافريين و دېن ھووت. هەجيى جىدى: قەرەۋىلىنى نەزى چاندا كوردى يَا دەڭكى يَا دېرىن و يَا نېسىكى، كو ھەول دەدە ل بىنگەھېن خوھ ۋەگەرە، پەرىن خوھ داوهشىنە ژ قراقيا، ژ خوناقيا سەدسالىئەن خەۋى و شاھپەرىن خوھ فرەھ ۋەكە.

هەجيى جىدى، ل گۆرى تومارىن سىويىخانە يَا ئەمەرىكان ئا كود سەرەت سەسالى دە ل قەرسى ھاتبوو دامەزراندىن، د سالا ١٩٠٨ دە، لى ل گۆرى بىرانيتىن وى ب خوھ، د سالا ١٩٠٧ دە، ل گوندى ئەمانچايرى يى ب سەر قەرسى، وەكى كورى مالباتەكە ئىزدى، ھەيامەكە كوشەر، قىركنى،

رهف و کۆچى ئەرمەنى، كوردىن ئىزدى و سوريانى ژ وەلاتى باش و كالىن
 وان رىش دكر ژ دايىك بوبىه، هەجيي جندىي كوشالىن پىشين ئىن
 زاروکاتىيا خوه ل گوندى خوه دەرباس كريه، د سالا ۱۹۱۸ ده، دەما كو
 كۆمكۈزىيان دەست پى كر، تەقى قەفلەيىن ئەرمەنى و كوردىن ئىزدى، ژ هيوا
 روھ، ل تخوب خستىيە و خوه ل يەكىتىيا سۇۋىيەتان گرتىيە، هەجيي جندىي
 كول سەر رى و درېيىن كۆچى و جىڭوھەستىبۇونى دايىكا خوه، باقى خوه،
 خويشىك و برايىن خوه سپارتىيە ئاخى، تەقى بىرەك زاروکىن كورد و
 ئەرمەنى يىن پشتى كۆمكۈزىي سىيۇي مائى، ل قەرسى و گومرىي، ل
 سىيويخانەيان مەزن بوبىه، ل وان دەزگەھان پەروھىدە بوبىه، د سالا
 ۱۹۲۹ ده ژى، دېستانان زانسىتىن پەروھىدە يى گومرىي كوتا كريه.
 سالا ۱۹۳۰، د پارا زمانزانىي يا زانكۈيا يېرىقانى ده هاتىقەپەرەن و
 بوبىه خوەندەكارى زانكۈيى يى كورد ئى پىشين ئى ل سۇۋىيەتان، كو
 ھېيامەكە وسا، وەكى د جىاڭاكا كورد ئىزدى ده خوەندەن و نېيساندىن ب
 توندى گونە دهاتە ھەسباندىن، خوەندەكارىا وى يا د زانكۈيى ده ژ بۆ
 جىاڭاكا كورد ئا ل ور بوبىه روودانەكە پېرىنگ. جندى، د رۆژنامەيَا
 كوردى، رىا تەزەيى ده، ياكود ۲۵ ئادارا ۱۹۳۰ يى ده دەست ب وەشانا
 خوه كر، وەكى سەرۆكى پارا چاند و وېزەيى دەست ب رۆژنامەقانىي كريه،
 ھەمان سالى، ل ئەرمەنسىتانى، دامەزرانا يەكىتىيا نېيسكارىن كورد ده
 پىشەنگى كريه، سالا ۱۹۳۸ ان ژى، بوبىه سەرۆكى يەكىتىي. جندىي كود
 سالا ۱۹۳۳ يان ده زانكۈ كوتا كريه، ماستەرا خوه دايىه و دەست پى كريه ل
 پەي ھەف بەرھەققۇك و داھۇراندىن خوه دايىه وەشاندىن. كەسى پىشين ئى
 د سالا ۱۹۳۴ ده بەندا كوردى ياكىشىن پىشىكىيلىشى كۆنفەرانسَا
 كوردىزانيي كرى ژى، ديسا ئەو ئە. هەجيي جندى، د ھەينا ستالىن ده، تەقى
 جەردەيى گىنچى، ژ ئالىيى كىگىيى، ژ بەر تاوانباركىنلىن ناس ئى بىنگەھ
 هاتىقە گرتىن، لېبەللى ب سايدا سەرئى پشتگرلە رەۋشەنبىرلىن ئەرمەنى يىن

مینا هراچیا کۆچار و هارووتیوون مکرتچیان ژ مرنى فلتیه. جنديي کو دگەل ھەر تشتى چاف ژ کولى نەدایه ھەف و دۆم ب ریا خوه كريه، د سالا ۱۹۶۶ ان ده، ب پايەيا خوه يا پروفة سورىي يا د وارين زارگۇتنزانى و زمانزانىي ده بويي پروفة سورى كورد ئى پىشىن ئى ل سورىيەن.

ھەجيي جنديي کو ھەكە ئەم لۆدەك خەبات دەر ھەقى وي دە بکن، ئەم ئى ديسا ژى نكاربن لايقى بيرانيما وي بن، ب پرتووكىن خوه يېن كوب كوردى و ب چەند زمانىن دن نقيسانىدە، كۆھەزمارا وان د سەر ۱۰۰ رە يە و ب سەدان بەند و نقيسيئن خوه، ميراتەيەكە وسال دوو خوه هشتىيە، كۆئەم بخون نەخون كوتا نابە، لى ب رايى من، ۲ بەرھەمىن وي يېن پەرىنگ ھەنە، كو دەقى ھەرس ژ خوه رەپەيدا بکە. يا پىشىن، بەرھەفۆكا وي يا گەورە يا ب ناڤى فۆلكلۆردا كورمانجا يە، قازى مەھەمدى كود سالا ۱۹۴۶ ان ده كۆمارا كوردان ئا ماھابادى دامەزراندىه و د پەى رە ژى ل ھەمبەرى فارسان تىك چۈويە و هاتىيە بدارۋەكىن، ژ بۆقى بەرھەمى كۆتىيە، "قا يە قورانا كوردان ئەف ئە!" يَا دودوييان ژى، يەكانه رۆمانا وي يَا ب ناڤى ھەوارى يە، يَا كۆجارا پىشىن د ۱۹۶۷ ده هاتىيە چاپكىن و د سالا ۲۰۰۸ ان ده، ب ئەدېسىيۇنا خوه يا ستاندارت، ب ئەدىتۆريا من، ژ ئائىي وەشانخانەيَا لىسى ۋە هاتە وەشاندىن و ب رايى من، ژ بۆرۆمانا كوردى پارچەيەكى بىيەفتنا يە، كو دەقى ھەر نقيسکار و خۇندەكارەكى كورد تەقەز بخوينە. ھەجيي جنديي مەرقۇقى چاندىي يى گەورە يى كود ۱ ئى گولانا ۱۹۹۰ ده، د ۸۲ سالىدا خوه ده كۆچا خوه ژ ناشا مە بار كر، ب ۋە ئەتكەن رۆمانا خوه، ب ئاستەكە زمانى يَا كوب رايى من ھى ژى گەلەك رۆماننۇوسىئن كورد نكارن بگەيىزنى، چىرۆكا نەمر ئا سەدسالەكى دىزلىنە ناشا چىرۆكا فيرىك ئەگىد پۇلاتې گۆقى ھەلبەستكار ئى كود ناشا رەفيىن شۆرەشى ده ژيانا خوه ژ دەست دايە، گلى دكە. مەرقۇق كوب تەنلىقى

رۆمانی بخوینه ژی، وئى ئەف خوهندن تىرا مە بکە، وەکى ئەم بكاربىن هش و دەرھىشى سەدسالا بورى فام بکن.

بى گومان ژ بۆ كۆئىم بكاربىن ل سەر كەلپۇردا خوه ب راستى و دورستى باخفن، ئەف ھەقناسىن و خوهندن ژ فەرش ھەتا ئەرش جىي لەزكىنى نە!

ستەنبۈل

... ھەجيي جىدى تەمامىيا زيانا خوهىيە فەمدارىيەن و ھەرەكەتا خوه پېشىشى چاندا جەمەتى كرىيە. ئەوى ژ ملەت تشتىن باش و بەدەو بەرەف كرىيە و خوهدى كرىيە. ئەوى ئوسا ژى د ناف نىڭارا خوهدا ھەموو شتايىين كەللى مە جىثاندىيە. ئەۋادەكە (گراف) خەزنه يىين كەللى كوردى بەلابووپىيە. ئەو رووسىپىي مەيى نوھە. ھەجيي جىدى ژ لىيەتلىك زيانى نەمۇونىن فاونا و فلۇردا روھى مە خلاس كرىيە و دې، تەسلىيمى نۇوسلەتىن (نەفسلىكىن) پېشەرۆزى دكە.

فېرىكى ئۆوسىف

بىبلىيّكراپيا بەرھەمىن ھەجىيى جندى

بەرھەمىن پىداكۆزىيى

١. مىتۆدىكا زمانى كورمانجى، بۇنا خوھىنخانى دەرەجا ئەولىن، يېرىقان، ١٩٣٢.
٢. خەبەرلەمەنلىكى كورمانجى (تەقى ھەۋالا)، يېرىقان، ١٩٣٣.
٣. رىزمانا كورمانجى، بۇنا مەكتەبى (دېستانى) ئۆرتە (تەقى پەزىف، ئا. خاچاتريان)، يېرىقان، ١٩٣٥.
٤. خەبەرنەما تىرمىنۈلۈگىيى، ئەرمەنكى كورمانجى (تەقى پەزىف، ئا. خاچاتريان)، يېرىقان، ١٩٣٦.
٥. پروگراما زمانى كورمانجى، بۇنا دەرسخانىد - ٧ (تەقى ئە. ئەۋدال)، يېرىقان، ١٩٣٦.
٦. پروگراما زمانى كورمانجى، بۇنا مەكتەبىن ئۆرتى (تەقى ئە. ئەۋدال)، يېرىقان، ١٩٣٦.
٧. پروگراما زمانى كورمانجى، بۇنا دەرسخانىد ٥-٦ (تەقى ئە. ئەۋدال)، يېرىقان، ١٩٥٣.
٨. پروگراما زمانى كورمانجى، بۇنا دەرسخانىد ٤-٢ (تەقى ئە. ئەۋدال)، يېرىقان، ١٩٥٣.

پرتووکین زمان و ئەددبیەتا

كوردى يىن دەرسا، (وسا ژى يىن ۋەچىكىرى)

پەرنووک ۲۲

۱. بەيراقا سۆر، بۇنا كۆما ئەولن، يېرىقان، ۱۹۳۲.
۲. ئەمرى تەزە، بۇنا كۆما ۲، يېرىقان، ۱۹۳۲.
۳. دنيا تەزە، كتىبا زمانى كورمانجى بۇنا كۆما ۵-۶-۷، يېرىقان، ۱۹۳۲.
۴. بەيراقا سۆر، ئەلېفبا بۇنا كۆما ئەولن، يېرىقان، ۱۹۳۳.
۵. كۆلخۆزنىيكتى دەربدار، ئەلېفبا بۇنا مەزنا، يېرىقان، ۱۹۳۳.
۶. كتىبا زمانى كورمانجى، بۇنا كۆما ۳-۱، يېرىقان، ۱۹۳۳.
۷. كتىبا زمانى كورمانجى، ئەلېفبا، يېرىقان، ۱۹۳۴.
۸. كتىبا خوهندى بۇنا نىقخوندەيا، يېرىقان، ۱۹۳۴.
۹. كتىبا زمانى كورمانجى بۇنا سالا ۱-۲، يېرىقان، ۱۹۳۴.
۱۰. كتىبا زمانى كوردى بۇنا كۆما ۲-۱، يېرىقان، ۱۹۳۴.
۱۱. كتىبا زمانى كورمانجى بۇنا نىقخوندەيا، يېرىقان، ۱۹۳۴.
۱۲. ئەلېفبا بۇنا كۆما ئەولن، يېرىقان، ۱۹۳۵.
۱۳. كتىبا زمانى كوردى بۇنا دەرسخانا ۳-۱، يېرىقان، ۱۹۳۵.
۱۴. كتىبا زمانى كورمانجى (تەشى ھەفلا) بۇنا دەرسخانا ۶-۱، يېرىقان، ۱۹۳۵.
۱۵. ئەلېفبا بۇنا مەزنا، يېرىقان، ۱۹۳۶.
۱۶. كتىبا زمانى كورمانجى، بۇنا دەرسخانا ۲-۱، يېرىقان، ۱۹۳۷.
۱۷. كتىبا زمانى كورمانجى بۇنا دەرسخانا ۷-۱، يېرىقان، ۱۹۳۷.
۱۸. ئەلېفبە و كتىبا خوهندى بۇنا سالا پىشىن، يېرىقان، ۱۹۳۷.

۱۹. ئەلیفبە، يېرىقان، ۱۹۴۶، ۋەچىكىرى چاپ بۇويە سالىن، ۱۹۵۱، ۱۹۵۴.
۲۰. ئەلیفبە، تەقى فريدا جەوارى، يېرىقان، ۋەچىكىرى چاپ بۇونە سالىن ۱۹۷۴، ۱۹۶۶، ۱۹۶۱، ۱۹۸۲، ۱۹۵۷.
۲۱. زمانى دى، بۇنا دەرسخانا ۳-۱، يېرىقان، ۋەچىكىرى چاپ بۇونە سالىن ۱۹۸۷، ۱۹۷۶، ۱۹۷۰، ۱۹۶۱، ۱۹۵۸، ۱۹۵۵، ۱۹۵۲.

بەرھەمىن فيلولۇڭىيى، بەرھەمەن زارگۇتنى

۱. كلامى جمەتا كورمانجا (تەكىست نۇسىن ھەجىنى جندى، دەنگەنۋىسەندەن و پىشخەبەر يېن ك. زاكاريائى)، يېرىقان، ۱۹۳۶.
۲. فۇلكلۇرا كورمانجا، تەقى ئەمەنلى ئەقدال (ژ ۶۵۰ رووبىيەن وى بەرھەمەن ۵۷۰ رووبىيەن. جندى نۇسىنە. ف.ھ.) يېرىقان، ۱۹۳۶، پاشى ستابنۇل، ۲۰۰۸، پاشى.ئېرىبى، ۲۰۰۸.
۳. هەكىاتىد جمەتا كوردا (ب زمانى ئەرمەنكى)، يېرىقان، ۱۹۴۰.
۴. كەپ و كولكى سليمانى سلىقى، ئىپپوسا جمەتا كوردا، لىگەرین و تىكىست (لىگەرین ب زمانى ئەرمەنكى)، يېرىقان، ۱۹۴۱.
۵. وەتن، ۱۰ كلام ب زمانى كورمانجى (تەقى س. گاسپاريان)، رۆتۆپرینت، سالا ۱۹۴۲.
۶. ئەولەدىت وەتن، بەرھۇكا كلامىن كوردا يە سۆقىيەتى (تەقى س. گاسپاريان)، رۆتۆپرینت، يېرىقان، ۱۹۴۳.
۷. فۇلكلۇرا كوردى، پىشخەبەر، تىكىست، نۇسىنارناسى (ب زمانى ئەرمەنكى)، يېرىقان، ۱۹۴۷.
۸. چىرۇكى جمەتا كوردا (ب زمانى ئەرمەنكى)، يېرىقان، ۱۹۵۲.
۹. شاخىد ئىپپوسا "كىيۇرۇخلىيە" كوردى، پىشخەبەر، تىكىست، نۇسىنارناسى (پىشخەبەر، نۇسىنارناسى ب زمانى ئەرمەنكى)، يېرىقان، ۱۹۵۳.

١٠. ئەدەبىەتا كوردىيە ئەرمەنيستاندا سۆقىتىيى، لىگەرین (ب زمانى ئەرمەنكى)، يېرىقان، ١٩٥٤.
١١. مەمىٰ و زىنى، بەيت-سەرھاتىيا جمەتا كوردا، پىشخەبەر، تىكىست، ن菲سارناسى (ب زمانى ئەرمەنكى)، يېر ١٩٥٦.
١٢. فۆلكلۆرا كورمانجىي، يېرىقان، ١٩٥٧.
١٣. هكىاتىيد جمەتا كوردا، بۇنا زارۇكَا، يېرىقان، ١٩٥٩، پاشى ب تىپىن لاتىنى ستۆجكەھۆلم، ١٩٩٨، پاشى يېرىقان، ٢٠١١.
١٤. بەيت-سەرھاتىيى جمەتا كوردا (ب زمانى ئەرمەنكى)، يېرىقان، ١٩٦٠، هكىاتىيد جمەتا كوردا، پىشخەبەر، تىكىست، ن菲سارناسى:
١٥. جلدا پىشىن، يېرىقان، ١٩٦١.
١٦. جلدا دودا، يېرىقان، ١٩٦٢.
١٧. جلدا سىسيا، يېرىقان، ١٩٦٩.
١٨. جلدا چارا، يېرىقان، ١٩٨٠.
١٩. جلدا پىنجا، يېرىقان، ١٩٨٨.
٢٠. جلدا شەشا، يېرىقان، ٢٠٠٥، پاشى دوهۆك، ٢٠٠٦.
٢١. بەيت-سەرھاتىيى كوردا يە ئىپپىكىيى، پىشخەبەر، تىكىست، ن菲سارناسى (پىشخەبەر، ن菲سارناسى ب زمانى رووسى، تىكىست ب زمانى رووسى، كوردى)، مۆسکوۋا، ١٩٦٢.
٢٢. دىھاربۇونا دۆستىيا كوردا و ئەرمەنيا د ناڭا زارگۇتنى دا، لىگەرین (ب زمانى ئەرمەنكى)، يېر ١٩٦٥.
٢٣. كلامىتىد جمەتا كوردا يە لىرىكىيى، پىشخەبەر، تىكىست، ن菲سارناسى (پىشخەبەر ب زمانى كوردى، ئەرمەنكى)، يېرىقان، ١٩٧٢.
٢٤. گۇتارا ئەدەبىەتا كوردا يە ئەرمەنيستاندا سۆقىتىيى، لىگەرین ب زمانى

ئەرمەنکى، يېرىيغان، ۱۹۷۰.

۲۵. شاخىد ئىپقۇسا "رۆستەمى زالە" كوردى، پىشخەبەر، تىكىت، نفىسارناسى (پىشخەبەر ب زمانى رووسى)، يېرىيغان، ۱۹۷۷.
۲۶. هكىياتىد جمەتا كوردا (ب زمانى رووسى)، يېرىيغان، ۱۹۸۵.
۲۷. مەسەلۆك و خەبەرۆكىد جمەتا كوردا، پىشخەبەر، تىكىت و نفىسارناسى، يېرىيغان، ۱۹۸۵.
۲۸. ئووسق و زەلىخە، بەيت-سەرھاتى، پىشخەبەر، نفىسارناسى و بەرنفىسارىن تىكىستا (۱۰ ۋاريانتا-شاخا) يېرى، ۲۰۰۳.
۲۹. دەمد، بەيت-سەرھاتى، پىشخەبەر، نفىسارناسى و بەرنفىسارىن تىكىستا (۱۲ ۋاريانتا-شاخا)، يېرىيغان، ۲۰۰۵، پاشىئېرىبىل، ۲۰۰۶.
۳۰. شاخىن دەستانا "رۆستەمى زالە" كوردى، بەرنفىسارا ۱۹ شاخىن نوو، پىشخەبەر، نفىسارناسى، دووهۇك، ۲۰۰۶.
۳۱. كلامىن جمەتا كوردا، يېرىيغان، ۲۰۰۸، پاشىئېرىبىل، ۲۰۰۸.
۳۲. فەلكلۇرا كوردا، يېرىيغان، ۲۰۰۹.

پرتووكىن ئەدەبیاتى و ۋەچىكىن

۱. قوتىيا دوو دەرمانا، ئاوا، يانى وا، دو پىيىسىن (سانق) يەكپەردەمى، يېرىيغان، ۱۹۲۲.
۲. سەقا تەزە، بەرەققۇكا سەرھاتىا (چىرقۇكا)، يېرىيغان، ۱۹۴۷.
۳. هكىياتىد جمەتا كوردا (ۋەچىكىن ب زمانى ئەرمەنکى)، يېرىيغان، ۱۹۵۲.
۴. هكىياتىد جمەتا كوردا (ۋەچىكىن ب زمانى رووسى)، مۆسکفا، ۱۹۶۰.
۵. بەيت-سەرھاتىي جمەتا كوردا (ۋەچىكىن ب زمانى ئەرمەنکى)، يېرىيغان، ۱۹۶۰.

٦. ههواری، رۆمان، يېرىغان، ١٩٦٧؛ پاشى ب زمانى رووسى، ب سەرنقىسارا "وو بھار هات"، مۆسکوۋا، وەلگەراند ئەفانى ئەمین، ١٩٧٨:
- پاشى ب زمانى ئەرمەنكى، ب سەرنقىسارا "وو بھار هات"، يېرىغان، ١٩٨٥؛ پاشى سالا ١٩٩٣-ا ل سۇورىيايى ب زمانى ئەرەبى ژ ئالىي دۆكىردى دىرۋىكى ئىسمایيل ھەساف ھاته وەرگەراندىنى: پاشى سالا ١٩٩٩-ا ژ ئالىي وەشانىن "رۆزا نۇو" دا ب تىرىئىن لاتىنى جاپ بۇو رۆمان سالە عومەرى ژ تىپىن كىرىلى وەلگەراندە سەر تىپى لاتىنى: پاشى دىاربەكر، ٢٠٠٨
٧. ھكىياتىد جمەتا كوردا (فەچىكىن ب زمانى ئەرمەنكى)، يېرىغان، ١٩٧٣.
٨. كارخەزال (ھكىياتىد جمەتا كوردا، فەچىكىن ب زمانى ئەرمەنكى)، يېرىغان، ١٩٨٢
٩. باھار، بەرھقۇكا زارگۇتنى، فەچىكىرى، يېرىغان، ١٩٨٨.

بەرھەمىيەن تەرجمە كرى (وەرگەراندى)

ژ زمانى ئەرمەنكى

١. لازق (ھاكوب گازاريان)، سەرھاتىا جاسمى كورد، (تەقى ئە. ئەقدىال)، يېرىغان، ١٩٣١.
٢. ه. توومانيان، گىكۈر، سەرھاتى، يېرىغان، ١٩٣٢.
٣. ئا. خازاريان، كىيىغىز، يېرىغان، ١٩٣٣.
٤. ئا. ناقاساردىيان، تراخۆما، يېرىغان، ١٩٣٣.
٥. ئا. شافارشيان، ماتىماتىكا، بۇنا كۆما سالا ئەولن، يېرىغان، ١٩٣٣.
٦. پ. ماركاريان، سلامەتىيا ژنا، يېرىغان، ١٩٣٤.
٧. ه. شالجىيان، رىيا تەزە، پىيىس (سانق)، يېرىغان، ١٩٣٤.
٨. ه. سيراس، مەمىي و ئەيشىي، يېرىغان، ١٩٣٥.

٩. ه. شالجیان، سه‌ر ریا دهوله‌مندی، پیس، ییریقان، ۱۹۳۵.
۱۰. ه. کوچار، خجی، سرهاتی، ییریقان، ۱۹۳۵.
۱۱. نفیسکاری ئرمەنیای سوقیتی، ئانتلۆگیا، ییریقان، ۱۹۳۶.
۱۲. ئ. پیشاھاکیان، ئەمۆبى کورد (بەرھقۆکا سەرھاتیا)، ییریقان، ۱۹۵۵.
۱۳. دەستەگول (نفیسکاری ئرمەنیا دەرھقا کوردادا)، ییریقان، ۱۹۶۲.
۱۴. سایات-نۇقا (بەرھقۆکا وەرگەرا، تەقى فېرىكى ووسق)، ییریقان، ۱۹۶۳.
۱۵. بەهارا دلا (ز بەرھەمین نفیسکارین باشقە-باشقە)، ییریقان، ۱۹۷۸.
- سالين ۱۹۴۰-دا ژى بۇنا تىياترۇيا كوردا يا گوندى ئەلەگەزى، ل نافچا ئرمەنیستانى ياخبارانى، ۱۵ پیسیسین (سانق) نفیسکارین ئرمەنیا وەرگەراندیه سەر زمانى كوردى.

بەرھەمین ئەمەبىي تىبى ئوسا ژى چاپ بۇونە

۱. پرتووکىن ھەجىي جندىه دەرسادا.
۲. بەرھقۆکا "ئەفراندنا ئەولىن"، ییریقان، ۱۹۳۲.
۳. "نفیسکارىد كورمانجا، ئەفراندنا دودا"، ییریقان، ۱۹۳۴.
۴. "نفیسکارى كورمانجا شىورى، ئەفراندنا سىسيا"، ییریقان، ۱۹۳۵.
۵. ئاماناخىن "نفیسکارى كوردىن سوقىتى" و "بەهارا تەزە"-دا، ییریقان، س. ۱۹۸۲، ۱۹۸۴، ۱۹۸۵، ۱۹۸۷، ۱۹۸۶، ۱۹۸۸.
۶. ئانتلۆگیا "نفیسکارى كوردىن سوقىتى"-دا، ییریقان، ۱۹۳۶.
۷. بەرھقۆکا "شايرى كوردىن سوقىتى"-دا، تەرجمە ب زمانى ئرمەنكى، ییریقان، ۱۹۵۳.
۸. بەرھقۆکا "شايرى كوردىن سوقىتى"-دا، تەرجمە ب زمانى رووسى،

یېرىقان، ۱۹۵۶.

۹. بەرەقۆکا "نەيىسكارىن كوردىن سۆقىتىيى" -دا، يېرىقان، ۱۹۵۷.

۱۰. بەرەقۆکا "دەراندىيىد نەيىسكارىن كوردى سۆقىتىيى" -دا، يېرىقان، ۱۹۶۱.

وسا ئى د رۆزىنامى "ریا تەزە" -دا و د گەلەك كۆثار و رۆزىنامى رووسى و ئەرمەنكىدا.

دەرھەقا ھەجىيى جىندى دا (پرتووكادا)

۱. نەيىسكارىن ئەرمەنىستانا سۆقىتىيى، ۱۹۵۶ (ب زمانى رووسى).

۲. لىقۇن مىسرۇپ، كورد و كوردىستان، پاريس، ۱۹۵۷ (ب زمانى ئەرمەنكى).

۳. گىئۈرگەيىمەن، ئىشقىن يېرىقانى، يېرىقان، ۱۹۵۷.

۴. يېنىسىكلاۋپىدىا سۆقىتىيىھە مەزن، جىدا ۱-ى، مۆسکفا، ۱۹۶۹ (ب رووسى).

۵. يېنىسىكلاۋپىدىا سۆقىتىيىھە مەزن، جىدا ۱-ى، مۆسکفا، ۱۹۸۵ (ب رووسى).

۶. يېنىسىكلاۋپىدىا ئەدەبىيەتىيە كورت، جىدا ۱-ى، مۆسکفا، ۱۹۶۲ (ب رووسى).

۷. س. مىلىباند، بۆگرافىيچىسک سلۇثار سۆقىتىسکىيغ ۋۆستۆكۆڤىدۇف (خەبەرناما سەرھاتىيا رۆژھلاتزانىن سۆقىتىيى) ب زمانى رووسى، مۆسکفا، ۱۹۷۷.

۸. ئىينسىكلاۋپىدىا ئەرمەنیايە سۆقىتىيى، جىدا ۱-۶، يېرىقان، ۱۹۸۰.

۹. ئىينسىكلاۋپىدىا ئەرمەنیايە سۆقىتىيى، جىدا ۱۲-ان، يېرىقان، ۱۹۸۶.

۱۰. سالخناما ئەدەبىيەتى، يېرىقان، ۱۹۷۵، ۱۹۸۱، ۱۹۸۶.

١١. فەرەنگا سۆقۇيەتىيە ئىنسىكالۆپىدى، مۆسکۋا، ١٩٨٩ (ب روسي).
١٢. فريدا ھەجى جەوارى، "ھەجيي جندى، زيان و كار"، يېرىقان، ٢٠٠٣، وەشانا دويەمین سالا ٢٠٠٧-١، پشترا ئەربىل، وەشانخانا "ئاراس" ٢٠٠٨؛ پاشى دياربركر، وەشانخانا "لىس" ، ٢٠٠٨.
١٣. ئەسكەردى بۆيک، "نۇورا ئەلهگەزى" ، ئۆلدۈنپورگ، ٢٠٠٤.
١٤. دەرسىبىزىن (ليكتورىن) زانىنگەها يېرىقانىيە ئەيان، ٢٠٠٦
١٥. فريدا ھەجى جەوارى، ھەجيي جندى، زيان و كار ب زمانى ئەرمەنكى، يېرىقان، ٢٠٠٨
١٦. فريدا ھەجى جەوارى، برانىنин من، يېرىقان، ٢٠١٠
١٧. وەزىرى ئەشى، فۇلكلۇر زانى كوردى مەزن، ب زمانى ئەرمەنكى، يېرىقان، ٢٠١٠

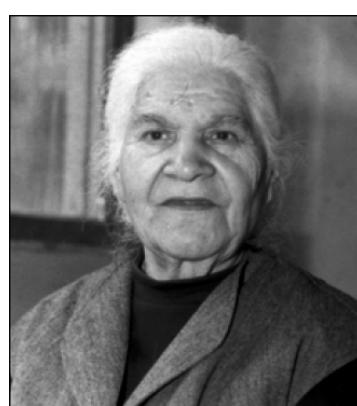

نەفەرین مالا هەجیبی جندی
روونشتنىنە ژچەپى فريده، هەجیبی جندی،
زەينەقا ئىقۇق، فريجه، سەكىنە نازى، زىنى، نورى س، ۱۹۸۱،

خانما هەجیبی جندی زەينەقا ئىقۇق

ديكتورا (سېيکىرا) رادىر يا كوردىيە پىشىن

۲۰۰۷ - ۱۹۱۴

زەينەقا ئىقۇق سالىن شەرى جىهانى بى
يەكەمین، سالىن رەقى-بەزى سېيۇى
دمىنە و ژ سالا ۱۹۲۱-ھ سېيويخانا
بۇنا زارۆكىن كورد يا بازارى
ئاشتاراكىدا (ئەرمەنیستان) مەزن دە.
سەرۆكى سېيويخانا ئاشتاراكى
كولفەتكە كورده خوهندى، ئىگن -
خانم نورا ئەگىت ئاخا پۇلاتېگۇقا

بwoo، خووشکا شۆرşقانى ئەيان فيريك پولاتىيىگۇف.

پايزا سالا ۱۹۲۱-ئى بازارى، ئىجمىازىنيدا، ئىلىيفبا كورمانجى ب ھەرفىن ئەرمەنكى چاپ دىه، و خودانى وى ئەلېفيابىي، ئەمەكدارى چاندا كەلە كورد لازۇ (هاكوب خازاريان) تى وى سىيويخانى و ب وى پرتووكا "شەمس" زارى كوردا هينى خوهىدىنى دكە.

زەينەفا ئىقۇق هەتا سالا ۱۹۲۶-ا ئاشتاراكىيدا دەمىنە، پاشى وانا دەنە ستىپاناقانى، پاشى ئىجىيەقانى و پەى كوتاكرنا دېستانا ھەفتىسالىيەرا سالا ۱۹۳۰-ئى تەقى دو كەچىن كورد تى يېرىقانى، وەكى كارخانادا بىخېتن. نېيسكار جەردۇيى گىنجۇ وى دەمى تەقى پېرەكا خوه يېرىقانىددا دما و وەختا پى دەھەسە، وەكى كەچكى ئېتىمخانا وانه ئاشتاراكى ئانىنى بازىر، دچە وانا دېينە، تەگىلەقى مالا خوه دكە. مالا جەردۇيى گىنجۇدا بwoo، وەكى ھەجيى جندى راستى زەينەفا ئىقۇق تى.

ھەجيى جندى و جەردۇيى گىنجۇ ئالى ۋان ھەرسى كەچكا دكەن، وەكى تىخنىكۈوما (خوندنخانا) كوردادا قەبۈول بن.

"يېرىقان خەبەر دە، گوھدارىد ئازىز، بېھىن خەبەردا نا مە ب زمانى كورمانجى..." و زمانى كورمانجى هى ژ مەها نىزدارا سالا ۱۹۳۰-ئى جارا ئەولن ب لوتفى ھەجيى جندى و ھەللا وى - زەينەفا ئىقۇق ب راديويا ئەرمەنستانىيە بەشا كوردى بەلايى چار قولبى دنيايى بwoo...

سالا ۱۹۳۴-ا زەينەفا ئىقۇدو خوندنخانا - خوندنخانا كوردا يە پشكافكارازىيە پەداگۆژىيى و خوندنخانا ئەرمەنیيە پەداگۆژىيى كوتا دكە.

پەى خلاركىدا خوندنخانىرا، ھەما ژ وى سالى ژى ئىيۇ وەك مامۆستا دەرسى تەبىەتزاپى خوندنخانىدا ب جى تىنە. وو ئوسا ژى د كۈورسىن ھىدا ناخوندىتىيى د ناڭا ڇنادا دەرسى زمانى كوردى دە. خوندنخانىن وى بونە ئەزنىقا رەشىد، كوش سالا ۱۹۵۶-ا - ھەتا سالا ۱۹۸۲-ا سېكىردا

زهينه‌شا ئىقۇ سالا ۱۹۳۱-تى ب راديويا يېرىقانى دەنگ و بەسى تەزه ژ رۆزئىمما "ریا تەزه" دخونە.

راديويا يېرىقانىيە بەشا كوردى بwoo، ئالماست، ئاسا ژنا ئەلينى هەجي ژ گوندى چۆبانمازى (ناها ئاقشىن)، فريجا خودق، ژنا ووزۇيى بەكىر ژ گوندى پامپى، نينا، نازى، گۆزى...

زهينه‌شا ئىقۇ دانى بىر: من تەفى ھەجىي جندى كۆرىكتۆريا (ھەرف راستكىنا) كتىبا و رۆزئىمە دىكىر، دچوومە دەرسا. ئەز خوهندكار بۈوم، ئەو دەرسىبىزى خوهندىخانى، خوهندەكارى زانىنگەھى بwoo. گەرە مە گۆتار ژ بۇنا راديويا كوردا ھازى كرا، ور سېيىكىرى بکرا. ھەجى رىداكسيما "ریا تەزه" دا ژى كار دىكىر. پەى كوتاكىرنا زانىنگەھىرا كەته ئاسپىرانتوورايى، دىسېرتاسا (تىز) دنۋىسى...

دە هاتن - چووينا مە ژى زەف بwoo. دەهاتن ژ گوندا، ب رۆزى مالا مەدا دمان. ناس - نەناس دەهاتن. دەهاتن بۇنا كارى خوھ: ئەرزەكى، ھىۋى دىكىن ئالى زارۆكى واناكە بۇنا زانىنگەھ و ئىنسىتىتووتادا بىنە قەبۈول كرنى. نا-

نا کرنا هەجى تونه بۇو، پېشىا وانا دكەت، ب ھەرتەھەرى وەخت و قەدرى خوه خەرج دكە، شوخلىقانى دانى سىرى. وەختا پى دەھىسىا، كومىقان مە كلام، چىرۆك يان ھكىياتىن گەلەرىي زانن، دگۈت: "دە، كەرەما خوه، منرا بىزىن، ئەزىزى بىنۋىسىم" ،- و دىنىيىسى..."

سەرپەرتووكا "فۆلکلۇر كورمانجا" ياسالا ۱۹۳۶-ا و چەند پەرتووكىين دەرسا يىين سالىين ۲۰-ى ھاتىئە نفيىسارى: "تەمز (كۆرىكتۇرى) كىن ھ. ج. و زەينەقا ئىقۇ.

سالىين رىپرېسىيا (زۆر و زولما) ستابلىنىي ۱۸-ى ئادارا سالا ۱۹۳۸-ا
ھەجييى جندى ھەساب كىن دزمىنى گەل" و كىنە ھەبسخانى.
زەينەقا ئىقۇ چاوا پېرەكا "دزمىنى دەولەتى" ژ كارىن مامۇستاتىنى ژ خوهندىخانى كوردى دەرخىستن. پشتى گرتنا ھەجييى جندى و جەردۇرى گىنچۇ (رىداكتۇرى رۆزىنەما رىيا تەزە) ھەموو ئۆجاخىن چاندا مە - رۆزىنەما "رىيا تەزە" ، راديو، بەشا نفيىسكارىن كوردا تىنە دادانى، لى خوهندىخانە دانەدان، گۆتبۇون بەرا ھەتا كوتاسىيا سالا خوهندىنى (مەها ھەزىرانى) خودنداكار ھىينىن... .

پشتى گرتنا ھەجييى جندى و دادانى خوهندىخانىرا، زەينەقا ئىقۇ باخچى زارۆكا دا وەك تەربىيەتدار خەبىتى.
و ئەجىب قەومى!

" ۱۵، ۱۶، ۱۷-ى ئادارا سالا ۱۹۳۹-ا جۇينىدا دادىيە دەريگرتىدا شوخولى كونەكاركىرنا ھەجييى جندى و جەردۇرىي گىنچۇ (ھەردو ب گۆتارى قانۇونىين كەرىمەنالىيە ۵۸-ا ياكولە كىنلى دەھانتە گونەكار كىنلى) و شەش كەسىن دن نەھىرى و ب قرارا (بىيارا) دادا تەرىبۈونالا لەشكەرەيى پەنج كاس: ھەجييى جندى، جەردۇرىي گىنچۇ، ئاھمەدى ميرازى... پەزىزىاندن، جەزا ياخانى ئەفووكرىنى و ئازادىكرىنى.

ئەرئ، ئەو بەخت بۇو، نە ئاھر وان سالىن رىپرېسىما، سالىن زۆر و زولما
ستالىن بى داد، بى زاكۆن ب ھەزارا گرتىي سۆقىتى دهاتنە گولەكرنى،
سەرگۈون كرنى... .

سالىد شىر (شەرى جىهانى يى دويىەمین) و چەند سالا ژى دوو شىر را،
هاقىينا، وەزارەتا خوهىدى يا ئەرمەنىستاندا سۆقىتىي زەينەقا ئىقۇ دشاند
گوندىن كوردا، ئەۋى ل وان دەرا باخچى زاپا ۋەتكىر، دېبو تەربىيەتدارا وان.
دە سالىن شىردا مىر گونددا كىم بۇون، دۇپا ژىن دچوونە كۆلخۆزادا
(شەرىتەكىن گونديان دا) دخەبىن، زارۆكى خوه ژى جەم وى دەشتىن. ئەۋى
زارۆكىن خوه ژ خوهرا دېرە گوند.

سالا ۱۹۵۵-۱، رۆزا ۷-ئى مەها نىزدارى دىسا ب رادىيەيا يېرىيغانى ھاتە
بەھىستىنى: "يېرىيغان خەبەر دىد، بېھىن خەبەردا نا مە ب زمانى كوردى".
دىسا ھەجيي جندى و زەينەقا ئىقۇ، پەى ۱۷ سالىن كەربۇونا رادىيەيا
كوردىرا، قى جارى ژى، لى تەك وى رۆزا پىيشن، رۆزا مىزگىنلىي، سېيىكىرى
كرنە.

ھەجيي جندى و زەينەقا ئىقۇ پەنج كەچ مەزن كرنە. ھەر پىنجا ژى
خوهىدى بلند سىتەندىنە. لى دو كەچ بۇونە دۆكتۆر - فريجە بۇ دۆكتۆرا
دۆختەرىي (بىشىكىي)، دۆسىنت، لى نۇورى دۆكتۆرا ھونەرمەندىزلىي.
۲۶-ئى سباتا سالا ۲۰۰۳ ۱ زەينەقا ئىقۇ ۹۳ سالىا خوهدا چوو سەر
دلوڭانىا خوه.

۲۸-ئى مەھى ئەم گەرە بچوونا گوندى سىپانى، دايىكا خوه ل رەخ باڭى
خوه ھەجيي جندى بناخ كرا. ۲۷-ئى مەھى مەرا گۆتن: گونددا باگەر،
چووين نافە.

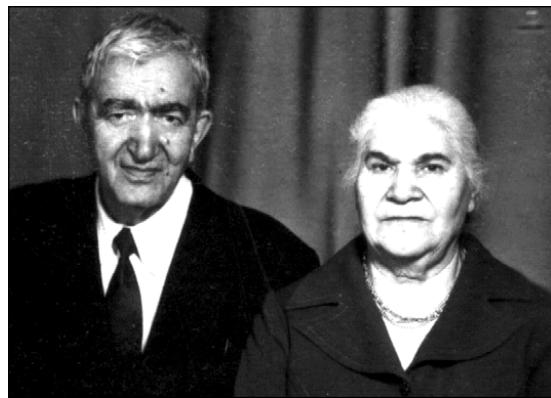
لى سېھەترى... مە بەھىست، گۆتن گونددا سايىھە. گونديا دىگۆت: "رۆزدەكە
خوهشە، ئەو زەرەما دلى دايىكىيە..."

کەندال نەزان نفیسی:

... زەینەشا ئىقۇ د ژيانا خوه يا درېز و دەولەمەند دە خزمەتكە مەزن كر
ژ بۆ زانىارى ناقدار ھەجىي جندى و زارقىين ھەزا مەزن كر.
ئەف ژ بۆ گەلى كورد ژى خزمەتكە مەزن بۇو.. خودى ژى رازى بە،
روھى وى سهاد، جىيى وى جنەت بە!

وەزىرى ئەشۇ نفیسی:

ئەز سەبەب و بىنگەھەكە سەركەفتنا ھەجىي جندى و زارىن وى يا ھەرە
گىنگ دەسىبىن تفاق و يەكىتىيا وى و پىرەكا وى زەینەشا ئىقۇ و وى رەوشى
ئارامى ياكو ژ بەر ۋى يەكى مالباتا وى دا چى ببۇو. وى كولفتا ئاقلەند
ھەر وا ھەول ددا، كو ئاققۇرتىتا مىرى خوه نە كوب تەنلى ناشا خەلكىن دەرفا
دا، لى ھەر ئوسا ژى ناشا زارىن خوه دا بلند بپارىزە. مەتا زەینەف ژى
كارى رۇناكبىرىتى ب جى دانى ب سەراستىرن و ئامادەكرنا بەرھەمەن
مالخوى مala خوه بۇنا وەشاندىنى و ناشا پرۆسىسا چاپىرنى دا.
ھەجىي جندى رېز و ھورمەتكە بلند ب ھېزاتى ھەلا خوھرا دىرىت.

١٩٨٤

233

ئەسکەری بۆییک نفیس:

... رادیویا بیئریقانی بەشی زمانی کوردى ب سپیکیریا زهینەقا ئىقۇ
دەست ب ئاخافتتا خوھىه ئەولەن كرييھ...

گەلەك جىا مامۆستاتى كرييھ، ئەمەكى وى پىرەكا ژىھاتى د كار و بارى
ھەجىي جندى يى زانىيارىي دا پە.

وى و مىر مالبەتهكە رەوشەمبىرىتىيە رەنگىن دۆرا خوه جۇاندبوون،
رەوشەمبىرىن ئوسا، كوناھى وان هەر يەكى مەدەنیيەتا كوردىن سوقىتىا
بەردى دخەملينە.

پىنج كەچ مالا واندا مەزن بۇونە: فريجا رەمەتى: دۆكتۇرا بىشىكىي بۇو،
دۆسينت، پىرەكا زانىارى مەزن پرۆف. شەكرقىي خودۇ.

فرىدە، مامۆستا ماتىماتىكايى، پىرەكا ھەلبەستقان فيرىكىي ئووسىف.
كەچا سىسيا زىنلى، پىشى خودۇ كىيمىك، پىرەكا بەرسىيارى رادىويا
بىئریقانى، بەشا زمانى كوردى، رەمەتىي ئاھمەدى گۆگى.

نۇورى، دۆكتۇرا سازبەندىزىانىي يە، پىرەكا نفىيىسکار، دۆكتۇر تۆسىنى
رەشىت.

كەچا پىنجا نازى، پىشەكى خوه ۋە مامۆستا يە، ماتىماتىك، پىرەكا
دۆكتۇر پرۆفييىسۇر فەيزۆيى ئەگت، ماتىماتىكىي دىنەيان، سەرۆكىي پارا
ماتىماتىكايى يَا زانىنگەها بازارى بىريانسىكى يە (رووسىيا). نازى ژى نەا
وى زانىنگەھى دا دەرسىبىيىزھ...

برا جىي زهینەقا ئىقۇل رەخ ھەجىي جندى (سالا ۱۹۹۰ چۈويە سەر
دلۆفانيا خوه)، ل گۆرسىستانا گوندى پامپا كوردا (نها سىپان) بۇھۇشت بە.

٢٠٠٧/٣/١

تیموری خهلیل نفیسی:

زهینه‌ثا ئیقوٽ د سالین ۳۰-ى سپیکیرا رادیویا کوردى يا لۆکال بول بیئریقانی. هیسايە مەرى فى هەفۆكى بنفیسە. لى گافا مەرف هنەکى بفکره، ئەجىبەكە راست و خوهش تى بەر چاشان: ژنا کوردان بەرى ۷۰ سالان ب زمانى خوه نفیسيه، خوهندىه... لى ژ سالا ۱۹۳۴-ا هەتا سالا ۱۹۳۸ د خوهندنخانا کوردىدا دەرسېبىز بۇويە.

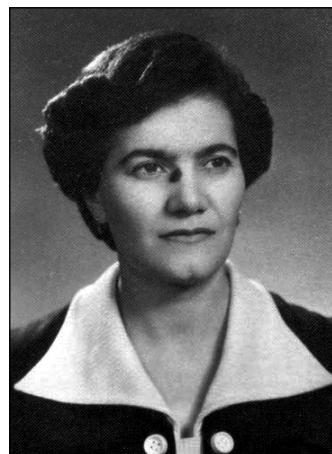
ب دەهان، سەدان كەس ل مالا وئى بۇونە مىقان، ئەو وەك دايىكا خوه
ھەساب كرنە...

زهینه‌با ئیقوٽ د ۹۳ ساليا خوه دا ب دله‌کى رەھەت ژ ئى جەمانى بار كر...
ثان سالین داویيى كەچا وئى فەيدەيى وەك دېئىن ئەو مينا رۆنایا چاقىن خوه
خوهى دكر، وەك دېئىن ھەردەم بەر سەرئ وئى بۇو... وئى ژنا کوردان يا
شىرەلەل ھم د دايىكە خوهندى يا بلند دا مامۆستاتى دكر، ھم دىا خوه
خوهى دكر، ھم ئەفراندىن باقى خوه و مىرى خوه يېن چاپنەكى ئاماذه
دكر بۇنا چاپى..

ئادار، ۲۰۰۷

باقى من رۆژنىشى خوهدا نفیسيه: ھورمەت و سىيانەت ھەلا منرا، وەكى
خوه ناهىيوشىنە، سەھەت و قەواتا خوه دا و دە من و زارىد مە..."

دۆتىئن هەجىيى جىندى جەوارى

دۆكتىر فريجا هەجى جەوارى

1993 1932

فريجا هەجى 19 جۇتمەها سالا 1932-ا ل يېرىقانى ھاتبوو دىنى.

پەى كوتاكرنا دېستانا رووسىرا، ئەو ئىنسىتىتۇوتا يېرىقانىيە دۆختىرييدا (بىشىكىيە) تى قەبۇول كىرنى. سالا 1956-ا فريجه وى ئىنسىتىتۇوتى ب سەرفىيازى خلاز دكە و دبە دۆخترا كورده پىشن. دوورا، فريجه چاوا دۆخترا زارا پۆلېكلىنىكايدا دەربازى سەر كار دبە. سالا 1960-ى بۇنا خەباتا بەربچاڭ ئەو ب "ھورمەتنەما شىپۇرا بازارى يېرىقانى" تى رەواكىرنى.

پشتىرا فريجه ئوردىياتوورا يىيدا تى قەبۇولكىنە و پەى كوتاكرنيرىرا - ژ سالا 1963-ا ھەتا سالا 1993-ا كافىدرا پىدىياترىيەدا يَا ئىنسىتىتۇوتا تامكىرنا زانەبۈونىن دۆخترايى دەولەتىدا كار دكە.

فریجی کارهکی گران ب جی دانی: درس-فیرین خوه ئاماده دكرن، گوتارین زانیاريي نئقیسین، ل يېرىغانى و مۆسکفايى د كۆنفيرانسىد دۆختريين زارادا داكلاد دخوندن، رۇژناما "ريا تەزە"-دا گوتارين وى دەرھەقا نەخوهشىيەن زارادا دهانتە وەشانى، ب خوه د راديويا كوردىدا قىسە-سۆھبەت ب تىما دۆختريي دەرباس دكرن، مالا خودا مەجال سازدكرن، وەكى شەكرۈيى زەڭ ديسيرتاسيا خوهى كاندىداتىي، پاشى يا دۆكتۈريي ئامادەكە، ئەۋى سى كورى خوه مەزن دكرن، پىرا ژى ئىنتىامىن ئاسپيرانتىي ب قىيمەتىن بلندقا ددان و ديسيرتاسيا (تىزا) خوه دنقىسى. ژىرا پر چەتن بwoo. لى ئەۋى چەتنايى ئالتىرن و سالا ۱۹۷۴-ا ديسيرتاسيا خوه ب تىما باھتهكە دلگزانىي (كارديولۆژىي) ب سەرفرازى پاراست و ئەندەمەن شىورا دۆختريين زانىار ب يەكەنگى نافى دۆكتۇرا زانىين دۆختريي دانىن سەر وى.

سالا ۱۹۸۰-ى فريجى نافى دۇسەنتىيى ستەند. رېفيراتا وىدا، كو رېكتۇراتا ئىنىستىتوقتى هازى كرببو، هاتبىو نېيسارى، وەكى "كارى خودا ژ سالا ۱۹۶۶-ا فريجى جەوارى خوه دايە كىشى چاوا پىشەكزاناب دەرهجا بلند، كاركرا ھەلال. ئەو سەر دەرهجا زانىارى-مەتۈدىيىيە وەدى نهایە بلند دۆختر-كۈورسانتارا دەرسا دخونون، سېمىئار و دەرسىن پراكىك دەرباس دكە... ئەو كۆمەدارىكە قەنجىرىن-شەوردارىيىيە مەزن ددە پارىد كۆمارىيە ساخلەميخوھىكىنى".

٦٢ پرتووك و گوتارين فريجى يى زانىاريي ھەنە. ژ وان ۲۵ گوتار د سالىد باشقە-باشقەدا ل مۆسکفايى چاپ بۇونە. بەرھەمىن وى بۇونى قنیاتىن لازم سەر تەختىيد دۆختريين زارايە كاردىولۆگ و نە تەنلى كاردىولۆگ... لى جەندك چەند جارا دى و باقى زارىن نەخوهش دەرى مالا وى خىستنە: "دۆختر، بباخشىنە، گوتتنە، -كەرمە خوه تەسەلىيا زارى بکە"، جەندك-

فریجا هه‌جی (جیرگا پیشنهادی، ژ چهپی یا چارا) تهقی کوله‌گ و کورسانت-
خوندکارین خوه، کوژ کومارین شیورییه جوودا-جوودا هاتنه.

چهند جارا، هتا شهفتی ژی، گازی نهخوه‌شخانا کرنه - بونا کومه‌کت بیده
نهخوه‌شی گران... فریجا هه‌جی بونا نهخوه‌شا خوه نهده‌یقشاند. تمی خوه
نهخوه‌شارا دگیهاند. و هرتم، هرجار ب زانه بیوینن خوه‌یه پپ کوورقا، ب
مه‌ریفه‌ت، مه‌رفاتیا خوه‌یه بلندقا ئه‌وئی پرسی چهتن سافی دکرن، ئالی
نهخوه‌شا دکر، ئه‌و قه‌نچ دکرن...

هزار مخابن، ئه‌وئی ته‌ک-ته‌نی ئالی خوه نه‌کر... ۱۷-ئی مه‌ها مژدارى
سالا ۱۹۹۳-۱، زهمان زووتر، ۶۱ سالیا خوهدا، ئه‌وئی خاتری خوه ژ ۋى
جيهانا رۆنك هتا-هتاچى خوهست و چوو ئاخ و بېرى سار...

فریجا خوشکا مه‌یه ره‌همه‌تى، خامن-خاتونەكە کورمانچىي بوب
ئيروديسىيا پپ مەزنىقا، ئه‌و ئاقل، مه‌ریفه‌ت، خيرهت، نازك، كنیزدکە شەوات،
كەۋانىكە ئەرھەدە- خاس خاتونەكە گۆتنا وھ بوب.

و فېرىکى ووسق نېيىسى:

فرىجىرا
خاس خاتۇونى مىنانى تە-
رەما خۇدەيىشا پەروھەد،
تەرىبە-تۆرە، تەمز، دەلەل،
ماقۇول، كىزىز، ھېيف و ھەلەل،
ئارە-ئارە تىئىنە دىنيا بەد و بەتەر،
فېيل و فنیاز...

ۋى تەھەرى بەرى وەدە
گۈلەكە نۇور شاخ ۋەددە،
نەرمك، نازك دىسقىشە،
شەختە دەد سەر و دەقە...

١٩٩٣/١١/١٨

وەزىرى ئەشۇ

سەد ھەيغا تەخاتۇونا كورمانجىيىن

مەرۋى ئۆسا ھەنە، كىراثانا ئەمردا، تى قەي بىئىزى، تەخمين ناكى و تەھە و ترى ھەبۈونا وى ژى، تونەبۈون ژى يەكەللى چاخى وەفات دې و توپى ھش و سەودى خوه تام تەخمين دكى، وەكى ئەو ئىدى ۋەنەگەرە-ھىزى دەرج دكى، وەكى روھى تە خالى بۇو، وەكى كىيماسىكە كەشقەتە نافا ژىيىنلى ئەقانَا ئەو مەرقىن، يى كوھر وا سىنگى خوه ناكوتىن و ب قالىھە-قالىم دەرھەقا ھەيينا خوه و كاركىرنا خوهدا دۆر و بەرا نادن ھەساندىنى. ئەو مەرۋى رونەرم و بەرەھىرن، چاوا قانۇون مەرۋى ۋى خەيسەتى ئاقىل و كەمالان، لى كاركىرنا وان ژى ياخىر و بەرەكەت و كىرھاتىيە. ئا ھاما مەرقەكە ئۆسا بۇو فريجىا ھەجي، كوشان رۆژا ژ وەدە زۇوتر، ٦١ ساليا خوهدا پەي نەخوهشىيا گرانە دەمدىرېڭىزرا وەفات بۇو.

من چووكتىيا خوهدا فريجە ناس دىكىر، چاخى ئەو مالباۋانى خوهرا ژ بىرەۋانى دهاتە كوندى مە پامپى ھاشىنگى. دۆتا ھەجيي جندىيە مەزن بۇو،

لی تو وختا نیشان نهدا، وهکی ئەولەدا باقەکی ئوسا ئەيان و ئەمەکدارە. ژ لیستکى زارايە ب قالمالىم هز نەدكر و ئەگەر خwooشكى وييە ماين ھەۋالى چاخى خودرایە كەچ و كورا دلىستان، دگەريان، دېزىيان، لاقدى دىرن، لى فريجە دوورقا دسەكىنی و ھەر تەنلىي لىستكا زارارا شا دبۇو، ۋەدبەشى، مينا مەرقەكە ئەمردا مەزن. لى وهکى ماين ئەو ھەر تەنلىي ب خوهندنا پرتووكاڭا مژۇول دبۇو.

پەيرا، چاخى مەزن بۇو، ئىنىستىتىوتا دۆخترىيەدا ھاتە قەبۇولكرنى ديسا ئەو فريجە بۇو: خوهندنا خوهقا مژۇول و ھەر تەنلىي وى چاخى ناقا جەتىدا، ھەۋال و ھۆگرادا كىشى بۇو، گافا ئەو يەك گەلە فەرز و لازم دبۇو. ئىنىستىتىوت خلاز كر و ئۆردىناتورا يىيەدا ھاتە قەبۇولكرنى. ديسا ئەو فريجە بۇو، ديسا ئەو مەرقا رۇونەرمە بەربەيىر...

ديسەرتاسيا خوهىكىر و دەرەجا كاندىداتا (دۆكتىردا دەرەجا ئەولەن) سەتەند. ديسا ئەو فريجە رۇونەرمە بەربەيىر بۇو، ديسا خوه ناقا ھەۋال-ھۆگرادا باش دىرىت. بۇ لىكتىردا دۆخترى ئىنىستىتىوتا يېرىيغانىيە تامكىن زانەبۇونى دۆخترىيە تەماميا سۈقىتىيەدا، لى مىقالەكە پۇزىلنى، كوبارى و باباخى بال وى نەھاتە تەخمىنكرنى.

زووترەكى ناقى دۆسىيەنلىي ھورمەتلى ژى دەست ئانى، لى ديسا ئەو فريجە بەرى بۇو.

شىىستى زىدەتى خەباتى ئولى نېسىن، پاكى كىزاندا ل مۆسکۋايى ھاتن چاپىرىنى و ناف و دەنگى دۆخترى كورد ل تەماميا يەكىتىيا سۆقەتا بەرى بەلە كىن، لى ژ رۇونەرمى و بەربەيىريا وى مىقالەك كىم نەبۇو: ديسا ئەو فريجە بەرى بۇو.

ب چەند ھورمەتنەماقا ھاتە رەواكىنى، بۇ خودانا دىپلۆما لاورىيەتا كۆنکۈورسا پېشىن يَا بۇنا ناقى لىكتىردى ھەرى باش يَا ئىنىستىتىوتا

ئۇ ھەر وا دېسەتىن، ئەمەكى وىيى دۆختارىيى و لەكتۈرىيە ھەر وا دىشىكىراندۇ خودندىكارىد وىيە زەممۇ گوشى يەكىتىا شەورىيە بەرى، دىي و باشقى ب سەدا زارا، روھى كىزانا ب سايا زانەبۇون و مەريفەتا دۆختارا زارا يە دلکزان ھاتبو خلازىكىنى. لى قى يەكى ژى نكاربۇو خەيسەتا فريجا ھەجى بگوهاستا.

ئەقا زى دەوسا خودا. لى چاخى وى جەفى گران تىنى بەر چەقا، كو
فرىجا ھەجي چاوا دۆخترا نەخوهشخانىيە پراكىتىك، چاوا زانىار و لېكتورا
ئىنسىتىتەتتىك شاش و مەتەل دەملىنى، وەكى ناشا خەيسەتى وىدا
مسقالەكە گەرۈزتى و مەرۈزتى پەيدا نەبۇو. ئەۋىت تو جارا كەش نەكىر،
وەكى ئىجىز بۇويە، وەستىبايە، ئىدى نكارە وەكە بەرى دەوهەكارىيى نەخوهشا،
خوهندكارا و سەروپىرىتىي بقەدینە. دىسَا ئە و فرىجا خەمكىشە دلۋىغان بۇو،
دىسَا ب بەشەرەكە خۇەش بېر جادارىيى خۇە دقەداندىن.

لی ئەگەر ئەم دەرھجەكە ماين ژى هلدن سەر ھەسىيەف ئەمى بېقىن، وەكى فريجا ھەجي جەوارى فيرزيكە بازارچانىيى كر و مىرخاسىكە نەبىناي. كاركىرنا دۆختىرىيى و لىيكتۈرىييە چەتن قەت ژى نىكاربۇون شوخولكىرنا فريجى چاوا دايىكا زارا، چاوا ژتا مىر و كەقانىيا مالا كىران شەرپەز بکرا. ئەۋىز سى ئەولەدى كورىن مەزن كرن، دانە بەر خوھندى، گىهاندىن مازىدى وان. ئەڭلا ژى دەوسا خودا. فريجا ھەجي ھەموو قەول و مکان بۇنا ھەلالى خوه شەكرقىيى خودق ساز كرن، كۈئەو بىبە دۆكتۈرى ئولىيد دىرۋىكى، پۇرۇقىسۇر، ئەندەم-مقالەدارى ئاكاديمىيا ئەرمەنيستانىيە ئۇلا، نەما ژى سەروپىرى مەركەزا كوردىزانىيى ل مۆسکۋاتىيى.

بەلی، فریجا هەجی پەی ھاقاسیرا ھەرەکەت و وەخت ددیت کاری مێغانان

ژی ببینه، قەدرەکى پر خەرج بکە.

ئا پەي ھاقاسىرا ئەم ب ئەختىاريا تام دكارن بىزىن، وەكى ب مىدا فريجا
ھەجى نە كوتەنى زيانەكە كەش كەپەتە دەرەجا ساخلىەمەخۇھېكىنى ل
ئەرمەنىستانى، لى ئوسا ژى كىيماسى كەتە نافا ئۆردىا رەوشەنبىرى كورد،
نافا گۈۋەكە كىزانادا فريجا خووشك و كىنیز گولەكە ھەرە بىن بۇو. لى پىرا
ژى، چاوا شايىرى مەيى ھزكىرى فيريكىن ئووسق نافا شىيىرا بۇنا وەفاتبۇونا
ۋىدا نفيسى، گولەكە ئوسا، يا كۆبەرى وەدە شاخ ۋەددە
نەركى، نازك دسقىشە،
شەختە ددە سەر و دەقە... .

ئەم ھىزىا تام تەخمين دكىن، كا ئەۋى كولفەتا پر نازك گرانى و قارانىكە
چقا گران دابۇو سەر ملى خۇو، ھىزىا تى دەردىخى، كا ئەو چ ھونورى باتنى
نافا بەدەنا وىدا ھەبۇو، كو ئەۋى ھەم ب رووسپىتى بۆرجداريا كەقانىا مالا
گران قەداند، ھەم نەخوهشخانادا زاپ قەنج كىرن، ھەم دەرس دانە دۆختىرى
جييرباندى و پىرا ژى ٦٠ خەباتى ئولى زىدەتر دانىن سەر تەختە. لەما ژى
تشتەكى ئەجييماينى نىنە، وەكى فريجا رەمەتى روومەتەكە ھاقا بلند نافا
ھەقال-ھۆگرا و ناسادا قازانچ كربۇو، كو بۇنا وەفاتبۇونا وى ئەوقاسى
بەرخو دكەتن.

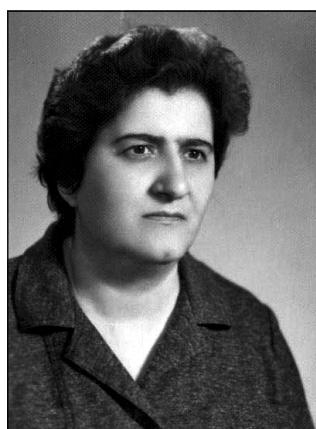
ئەم رەوشەنبىرى كورد، خۇو ھەزنى ھەساب دكىن بۇي ئۇنداكىدا خاينگ و
كىنیزەكە ئوسا، يا كو روومەتەكە بلند بۇنا مە و تەمامىيا كەللى كورده
پرمىلييونى قازانچ كر.

سەد ھەيفا تە، خاتۇونا كورمانجىيى، كو ژ وەدە زۇوتر چۈويى نافا ئاخ و
بەرى سار.

رۆزىنە ما "ریا تەزە" ، ٢٨-ى چىلە، س. ١٩٩٤.

فریدا هجى جهوارى

دەرھەقا خوھدا

سالا ۱۹۵۲-ا من دبستانان يېرىقانى ياخۇزمارا ۵-ا سەرنافى ھ.
هاكۆبيانى ئەرمەنيدا خوھندىنا خوه نافىن دەست ئانى.

دبستانىدا دو سالا وەك كاتىي (سەرۆكى) كۆمسۆمۇلا ياتەمامىا
دبستانى ھاتمه ھلېۋارتنى و ئەندەمە پلىئۈومما كۆمسۆمۇلايە ناقچەيَا
بازارى يېرىقانى ياخۇزداريانى بۇومە.

پەى كوتاکرنا دبستانى بەدالا زېرغا، ئەز چوومە مۆسکۋايى و بۇوم
خوھندكارا بەشا فيزيك-ماتيماتيکايى ياخۇزداريانى بۇومە
نافى ۋەتەن، لېنىن.

مۆسکۋايىدا من ناسىيا خوه دا زەينەقا مىرزە كېرىمەقۋايى، ب رووسى من
زېردا دگۆت زەينەف مىرزۆقىيەنە. ئەو ژنەكە كورد بۇو، وەكى سالىن پى درېڭىز
ل كتىيەخانا (بىلۇتىكا) سەرنافى بى. لېنىن دەختەتى.
ئەز پى هسىام، وەكى باشى زەينەقى - مىرزۆ كوردى ئيرانى بۇويە، سالا

١٩٠٩- ته‌فى برى خوه گھىشتىيە مۆسکفایى، هما ناڭا شەھەردا ئاقايى سىقاتى چىكىنە. باقى وانا پاشتى پىنج سالا دمرە.

زەينەف ميرزو يېقنا سالا ١٩٠٨ ژ دايىكا خوه بوبوو.

زەينەقا ميرزە هاڙ ئەدەبىيەتا كوردى هەبۇو، دگۆ، وەكى زانىارى كورد يېن بىرىيغانى و لېنىنگرادى جارنا تىنە كتىپخانى، ماتىريالا، داكومانى ژ وى دخوهزىن و ئەو ب ھىزكىن ئالى وانا دكە.

زەينەفى ھەيفا خوه دانى، وەكى كوردى نزانە، تەنلى چەند خەبەر زانىبۇن: "ئەزىزا من، قىزا من..."

ئەۋىت تم نامىن چووك منرا دشاندىن، د وان دا ئەز ئاگاھدار دكىرم: "ئەممى فلان رۆزى ھەرنە ئۆپىرایە؛ بۇنا تىياترا مەزن من دو بلېت ھلدانە، يان- رجا دكم فلان رۆزى بىيى مالا مە" و ھود.

جارەكى ئەز پەىھىي سابۇونىرا ۋە دىگەر ياما مۆسکفایى.

ئەم بەر ترىيىنى سەكىبۇون، چەند دەقى دنى، ئەۋىت رى كەتا. دى و باقى من، فريجە، دو كەچكى ھەفالى من ھاتبۇون من ۋەرىتكەن.

مەھەن نەھىرى نۇورا خانم (نۇورا پۇلاتۇقا) لەزۆبەزۆ تى بەر ب ۋاگۇنا مە. ھات و نامەك و تۈور دا ھەنە فىيىكى دا من، گۆ: "فرىیدە جان، نەما من و ۋان فېكىيا بېنى بىدى بوبۇكا من - ژنا برى من ئۆلگا سىيمىيۇنۇقىنايى، ئەزىزى ژىرە ب تىلايىفونى بىيىم، ئەقا ژى ئادرىيسا وى."

رۆزى گھىشتىمە مۆسکفایى، وى رۆزى ئەز ئانجاخ جى وار بۇوم. سې ترىيى ئەز چووم مالا خانما شۇرۇشانى سىبىرىيائى يى پەيان فىرىك پۇلاتېيكۈف (فىيۇددۇر لىتكىن). من باقە

کولیک کری، نه ما نورا پولات‌تۇقايى و فييکى هلدا و رى كەتم. مەتا نورى جىيى مالا ليتكىن ب هوور گلى منرا نثىسى بۇو و من هيىسا ئەو مال دىت، من دەرى وان خست. دەرى ئۆلگا سىيمىيونۇقنايى ب خوه ئەكىر. ئەو مينا ديا

ھەلال ھاتە روويى من، ئەز ھەمېز كرم، گۆ:

- فريده، لى تو زانى فييۇدۇر كودا بچۇوپا، گاڭا دهاتا مالى، ئەسە كولىك منرا دانىن... دە كەرەمكە... دە گلىكە، نىوورا خۇوشكا من گەلۆ چاوانە؟ ئەزى نەما وى پاشى بخۇونم...

ئەۋى لەزەكتىدا تەختە هازر كر، گۆ:

- دوهقا ئەز ھېقىيا تە بۇومە، نەها ژى پاكە، كەس مالدا تونە، كەس مە ئەجز ناكە، ئەمى چايى ۋەخون.

پاشى ئەۋى دەرەقىقا فييرىك و دايىكا وى - ئاننا كارتاشۇقايى دا گلى كر باشى فييرىك ئەگىت ئاخايى ئەمەرىكى پولاتبىيىكۈف رۇونشتەۋانى كوندى دىكۈرى بۇويەل قەزا قەرسى...

فييرىك پولاتبىيىكۈف خۇ تەمامى پىشكىشى كارى پارتىيا كۆمۈونىيىتىيى كرببوو. سالا ۱۹۱۸-ا ف. پولاتبىيىكۈف كۆنگرا سوقىتى يا دودا يا سىبىرى دا تى ھلبىزارتىنى وەكە جىڭرى سەرۆكى سىبىرى (تسىينترۆ- سىبىرى)، دبە كۆميسارى گەلەرىيى... ئەو شۇرشقانى پر ناسكىرى بۇ سىبىرىيائىدا...

فييرىكى ۲۱ سالى ب دەستى دېمىنин شۇرۇشى تى كوشتنى.

جارەكى ژى ئەز و ئۆلگا سىيمىيونۇقنا و ئيرينا كەجا فييرىك چوونە مالا بالىنتىن ۋەلادىمېرىققىچ رىابىكۈف. ئەۋى ھاتنا مەرا پر دلشا بۇو. ئەۋى گۆ: "سلاقىن من و خەبەرىن من يېن شىكراڭدىنى ھەجيى جندىرا ھەنە، ئەۋى زەف ئالى من كەرىيە بۇنا نثىيىسara پرتوووكا من يا دەرەقىقا فييرىك پولاتبەكۆفدا". رىابىكۈف ئەو مەرۆف بۇو، كىرمانى جارا يەكەمین دەرەقىقا فييرىكدا پرتوووك سالا ۱۹۵۰-ى ب سەرنافى "فييۇدۇر ليتكىن، رۇلات-بەك

(فیریک، فیدکۆ) "دا وەشاندەنی.

پاشوهختیی باقى من دەرهەقا فیریک پۇلاتبەکۆقدا، پىشىيەت وى، ژيان و
كارئ ويدا رۆمانا خوه "ھەوارى" دا نفيسي.

سالا ۱۹۵۶-ا، پەى كوتاکرنا
ئىنسىتىتötötىرا من و زەينەف
مېرزا يېقنايى مە فۇتۇيى خوه
ھەۋرا كشاند. و دەما مە خاترى
خوه ژەھەف خوهست ئەۋى مەلۇول
منرا گۆ:

- قىزا من (ب كوردى)، ئەزىز
زەف بىرا تە بكم، من بىر نەكى، دى
واباقى خوه، خووشكىيد خوه
سلاڭكە، ئەنرا تم نەما بنقىسىه ...

جىارا داۋىيى من زەينەف
مېرزا يېقنا زېقستان سالا ۱۹۹۰-ى

دەيت. مالا وانا هلشاندبوون، بۇنا رىيا ترانسپۇرتى فەرەكىن و ئەو ھەردۇ
خووشكىيەن پىر ژ ئۆرتا بازىر دەرخستىبوون و پەرئى بازىردا دو ئۆدى بچۈوك
دابۇون وان سەر سۇقاقا كاسپىيىسكايى. ئەۋى دىگۆت:

- بى كار منرا دژوارە و پەى ژيانا ئۆرتا بازىردا ۋەرەن مەرپا پىرچەتنە.
ئەۋى مقاتى ل خووشكا خوه دىكەر...ھەما وى سالى ژى، بەرى خووشكا
خوه، ئەو خاس-خاتۇونا كورده پى ئاقل و پى كىنیز و ھەلال ژ جىهاندا رۇنك
خاترى خوه خوهست.

... و ئەز ھەرتەم ب ھورمەت و ھىزكىن زەينەف مېرزا يېقنا كىرىمۇقايى تىنەم

بیر و ژیرا رهما خودئ دخوهزم...

پهی خلازکرنا ئینستیتووتیرا ئهز فهگریامه یېرىقانى و وەك مامۆستا ماتیماتیکایى دېستانا ھەۋمارا ۳۴-ادا (پېنج سالا)، پاشى زەمانى درېز ياخۇزما ۱۲۲-ادا، لى داوىي - كۈلىجەكە یېرىقانىدا كار كر. ئهز ۵۰ سالا مامۆستا بۇومە.

خوھندكارىن من پېچارا ئۆزىمېپىادا ماتیماتیکایىدا (نافا خوھندكارادا) جىي بلند و روومەت دىگتن چاوا كۆمارا ئەرمەنىستانيدا، ئوسا ژى تەمامىا وەلاتى سۆقىتىدا. دېستانىدا وەك ۳۰ سالا ئهز سەرۆكە مامۆستايىن بەشا فيزىك-ماتیماتیکایى بۇومە.

ئهز ژ سالا ۱۹۵۷-۱۹۸۶-ا تەقى باقى خوهەجىي جىدى، تەقى هازركرنا پرتوكۆكىن دەرسا يېن "ئەلېفبا" و "زمانى كوردى"-بۇنا دەرسخانا سىسيا بۇومە.

بۇنا هازركرنا تەقى باقى خوه پرتوكۆكىن دەرسا (بۇنا زارقىكىن كورد) و كارى خوهىپى پرمەزن، و خوهەھىۋشاندى (وەك مامۆستا)، ئهز سالا ۱۹۸۱-ى ب.ئۆردىئىنا سۆقىتىستانى يابىلدىغا، ب "ئۆردىئىنا ئالا كاركرنى يا سۆر" هاتمه رەواڭرنى.

مەها سباتا سالا ۱۹۹۰-ى وەزىرەتا ئەرمەنىستانىيە رۇنگىايى ئهز، چاوا ئاققۇرەكە (خودانەكە) پرتوكۆكىن "ئەلېفبا" و كىتىبا "زمانى كوردى" يابۇنا كۆما سىسيا، شاندە مۆسىقىايى بۇنا تەقى سەمینارى بىم. من پرتوكۆكىن زمانى كوردى بۇنا كۆمىن دودا هەتە يېشتا خوهرا بىرپۇن مۆسىقىايى وى دەمى تەماشەگەها پرتوكۆكىن دەرسا ژى ئاماھە كىرىپۇن. پرتوكۆكىن مە نافا وەكىلىئىن كۆمارىن سۆقىتىي يېن بەرىدىا ھەۋسکارىكە مەزن پېشىدا ئانىن...

هەما وى سالى، مەها نىسانى ژ وەزىرەتا ئەرمەنىستانىيە رۆنكاىيى منرا تىلى خىستن، گۆتن، وەكى مىتتۇدىستا سەرەكە يا وەزىرەتا قرقزستانىيە رۆنكاىيى ماڭلىيۇوزا ئابدۇولكادىرۇقايى تىلەتىرى شاندىيە، ئەز و فېرىيکى ئووسۇش تەڭلەپ كەنە بازارى بىشكىكى. من گۆت، وەكى ئەم نكارن ھەرن، ژ بەر كو باقىي من بەدھالە. سېبەترى ماڭلىيۇوزا يى خۇھخۇ مالا مەرا تىلەتىرى كىر، گۆ: "ئەم رجا وە دەن، قە نا سى-چار رۆزى وەرن، دېستانىن مارزا خۆشەبلاخى بۆنا راستەاتنا ب وەرا ھازريا خوه دىتنە".

من گۆت: -ئەزىزى سبى بەرسىقا وە بدم.

وى ئىقشارى ئەز چۈومە مالا باقىي خوه، من باقىي خوهرا گۆت:

- باقۇ، ژ قرقزستانى گازى من و فېرىيک دەن. دخوهزىن راستەاتنا مە تەۋى مامۆستا و خۇندىكارىن كورد ب جى بىىن...قە نزانم، بۆنا چۈوبىنى بەرسىقا وان ج بدم?

هەما وى دەمى باقىي من سەرى خوه نەيسەيى بلند كر و ھىدى گۆت:

- قرقزستان...ھەرن، لاوق، ئەسە ھەرن...

... ئەم ل بازارىن، ئۆشى و كۆك-يانگاكى راستى خۇندىكار و مامۆستىن كورد هاتن، ئەوانا ب ھەواسكارى، بالكىشى گوه ددانە مە. ئەم بۇونە

مېڭانى دېستانا كۆك-يانگاكىيە ھەزمارا ۱-۴، دىرىيكتۈرى (سەرۆكى) كىيىانى كورىدەكى جوانى مەريفەت ئىسایىي مستەفە مۇوسا بۇو.

پشتى ئۆشى، كۆك-يانگاكى ئەم چۈونە گوندى مىخايلۆقكى، ل كو دېستانا نافىن ھەبۇو. وى دېستانىدا مە ب ھەواسكارىكە مەزن دەرسى زمانى كوردى بەيىستان-زارق "ئەلېفبا" ھەجىيى جىدى دخوهندىن (دەرسدار - ماق قول نىزمەدىنى

ئاھمەد بۇو). داۋىتى مە ب شابۇون كۆنسييەرتا كۆما خوهندكارىن وى دېستانى بھىست و گۆفەند گرت... مە خورا پرتووكىن كوردى بىر بۇون، مە ئەو ب هزكىن پىشىكىشى مامۇستا و خوهندكارا كىن.

پاشى ئەم بىر نە چايىخانى بازارى كۆك-يانگاكى.

... گافا ناسىيا مە دانە هازرا، و ئە و پى هەسىان، وەكى ئەز دۆتا ھەجيى جىنديمە، پىرا-پىرا پرسىن: "گەلۈ دەرسدارى مەيى ئەزىز ھەيە؟" ئۇانا سالا ۱۹۳۷-ا ھاتبۇونە سرگۈونكىنى، ھەنەك ژوان ژى خوهندكارىن خوهندىخانى يېرىھقانىيە كوردى بۇون.

من گۆت: - زەف نەخوهشە، بەدھالە. ئەمى نەھاتانا، لى ئەوى، چاوا كو پى هەسىا، وەكى ئەم تەگلىيفى قرقىزستانى كىنە، گۆ- "ھەرن!" ... گەلەكى خەبەردان، دەرسدارى خوهىي ھزكى بىر ئانىن...
پاشى فيرىك وانرا چەند ھەلبەستىن خوه خوهندن.
ئەم ژ چايىخانى دەركەتن و رىكەتن، وەكى لەزەكى زۇو بىكەيىنە يېرىھقانى.

۲۸-ى نىisanى، ئېشارى دەرنىڭ ئەم گەھىشتە يېرىھقانى. سېھترى ئەز تەنلى چۈومە مالا باشقى خوه. من دى و باشقى خورا دەرھەقا بازارى. ئۆشى، كۆك-يەنگاكى، گۈندى مىخايلىقىكى، چايىخانىدا گلى كر...
باشقۇ دېھىست، ۋەدبەشلى...

۳۰-ى نىisanى ئەز تەڭى فىرىك چۈونە مالا باشقى خوه.
- ئاپقۇ - فىرىك گۆتى، - خوهندكارىد تەيە خوهندىخانى پىداگۆگىيى، تەرا سەھەت-قەوهەتى دخوهستن. ئاپقۇ، ئۇانا تىنە بىرا تە?
ب دەنگەكى نزم، ب بەشەرەكە خوهش گۆت: "ئەرى..."
ھەما وى شەقە، سەھەتا دودا دىا من مەرا تىلى خىست، گۆت:

لەز، نەسەکن وەرن!

باڻي من ههجي جندى ۱-ئى گولانا سالا ۱۹۹۰-ئى چوو سهه دلوقهانيا خوه.

* * *

سالا ۱۹۹۸-ا بازاری لوندونی دا ب ته گلیفکرنا در. جهود مهلا ئەز تەھفى
كارتن "كونگريا ناشتيماني كورستان ئى، ٤ مىنې" يوومه.

三

کونگ تا نشتمان کو، دستانیه ۽ مندا.

فريدا ههـ - حبر گا یودا، ڈائیر، استے، با بتنا، س ۱۹۹۸ء۔

کانوونا سالا ۲۰۰۸-ا ئەز چووبوومە دوهۆکى (كوردستان)، لە کو سەرۆکى يەكىتىيا نېيسكارىن كورد - دوهۆك ماقول ھەسەن سلێفانى كۆنفرانس بۆ مونەسەبەتا ۱۰۰ سالىا بۈويىتا باقى من ئامادە كربوو... ئەروزىن كو ئەز كوردىستاندا خودىيە ئازاددا بۇوم منرا بۇون خەونىن شىرىن رۆژىن يەختەوار و نەيرىكىرى.

فریدا هجى، س. ٢٠٠٨

ئەز ھاتە رەواكىنى:

سالا ١٩٨١-ى ب. ئۆردىنا سۆقىيەتسىستانى يا بلندقا، ب "ئۆردىنا ئالا كاركىنى يا سۆر."

سالا ١٩٧٠ ب مىدالا "ز بى كارى ئەفاتىي"قا، بى مۇونەسەبەتا ١٠٠ ساليا بووينا ۋ. لىينىن.

سالا ١٩٧٥-ا ھىزھىي نىشانى "سەركەفتىيا پىشقانى سۆسىيالىيستىي" بوومە.

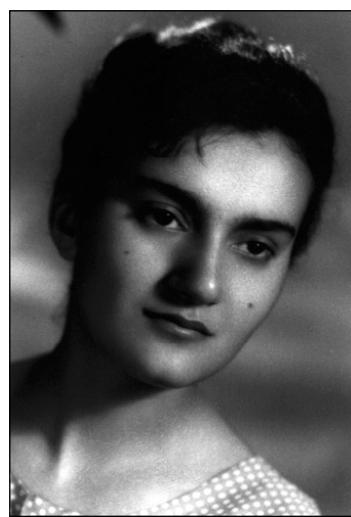
سالا ١٩٦٢-ا "ھورمەتنامىيىا وەزارەت ئەرمەنىيستانى يا رۆنكاينى" سىتەندىيە.

سالا ١٩٧٩-ا ناھىيى "مامۆستە-مېتۆدىست" دانە سەر من.
سى جارا (س. ١٩٧١، ١٩٨٢، ١٩٨٤) وەك ئەنداما شىورا ناھىچەيا بازارى يېرىۋانى يا شاھوومىيانى (سالىن سۆقىيەتىيىدا) ھاتمە ھلبىزارتىنى.
ز سالا ١٩٨٩-ا پانسيوننا پىسۇنال (ب روومەت) دىستىن.

گۆتارىن دەرھەقا مىدا :

١. ئاراجاڭۇرەرى شاركۈوم (جىرگا پىشىغانادا)، ئەرمەنكى، كۆفارا سۆقەتاكان مانكاڭاڭارىز (مامۆستا يې سۆقىتىيى) # ١٩٦٨، ١٠، ١٩٨١
٢. بابايىڭى كەلەش - دەرسدار، رىا تەزە، ١٩٨١، ١٩٠٨
٣. نېيسارىن مېدالىستا يېن باش، رۆژناما سۆقىتاكان ھاياسitan، (ئەرمەنىستان سۆقىتىيى)، ئەرمەنكى، ٢٧، ٠٦، ١٩٧٦
٤. قىستىرەچنایا سقىيان، (رووسى)، دەرھەقا كارى من وەك پارلامىنتارا شىپورا نافچا بازارى يېرىقانى يَا شاھوومىيانى، رۆژناما كۆممۇونىست، ب رووسى، ٠٦، ٨١، ٢٠
٥. مرازى وۇزۇ جافارۇۋ-پرتووك دەرھەقا كوردىزىنى مەزىدا، رۆژناما "نۆقى فىزگلىياد"، ھەزىز، ٢٠٠٣، مەها تەباخى يَا سالا ٢٠٠٣، ب زمانى رووسى، تىبىلىسى.
٦. وەزىرى ئەشۇق فريدا ھەجي، ئاقەستا، ٢٠٠٩
پەى مىنا باشى خوه و مىرى خوهىي رەھمەتى، ھەلبەستقان فيرىكى ئووسقرا من بەرھەمەن وان (ھەك يەكەمەن) ئامەدە كرنە، ئوسا ژى زيان و كارى ھەجيي جندى، بىرائينىن خوه نېيسىنە و دانە وەشاندىنى - ٢٢ پرتووك.

زینا هەجى جەوارى

زینى پەى كوتاكرنا بەشا كىميايى يازانينگەها پەداڭوگىيى - ئىنىستيتۇوتا كىميايىتىيە ئۆرگانىك يازانيارىيىدا كار دكر.

سى گۇتاپىن وى يەن زانيارىيى هاتنە چاپ كرنى. ۱۲ مەھا تەباخا سالا ۱۹۶۹-۱۹۷۰ ئەۋى تەقىي چەند ھەڤالا ژ مۆسکۋاشايى شەدەتنەما ئاققۇرىيى سىتەند، بۇنا ب جىانىنما فۇرمۇولەكە نۇو د دەرەجا كىميايىيىدا.

پاشوهختىيى، زینا هەجى سالىن ۱۹۶۹-۱۹۹۹، وەك كىيمىك-يىزىنلىرى سەرەكە د زاۋۇدا ئىنېرىگۈنالادكا دا (يىنېرىگۆسازىزلىك) كاركىيە.

زینى، پىرەكا بەرپىسيارئ راديوپىا يېرىشانى، بەشا زمانى كوردى، رەمەتىي ئاھەمەدى گۈگى بۇ.

دۆكتۆر نوورا هەجى جەوارى

دەمىن بەرەقىكىنا زارگۇتنا كەلەرى فىركەكى ھەرددەم ھەجيي جندى مژۇول دىكىر - كو ئاوازىن گەلەرى وەكە تەكىستىن سىترانان قەمەتلىنىنە و ھەوجى گوھدارىيىنە، گەرە ب نۆتا بىنە نېيىساري، تابەت نەدان وى و گەلەكى خەمگىن دىكى...
خەمگىن دىكى...

...و نوورا خۇوشك بۇو پىپۇرا سازبەندىيا كوردى.

ل ۋە، نوورى ب خوھ، ب ھىقىكىنامىن، دەرەھقا خوھدا نېيىسيه:
خوھندىن و كار

1948-1956 دېستانان نافىن ياخىن سەر نافى ھ. ھاكۆپيانە ئەرمەنيدا ياخىن بازارى يېرىقانى خوھندىيە، پىرا ژى دېستانان موزىكى ياخىن 7 سالىيى كوتا كريي.

1956 - 1960 كۆلۈجا سەر نافى ر. مىلىكىانە موزىكىايى خوھدىيە.

1960 - 1966 ل كۆنسىيرفاتورىيا سەر نافى كۆميتاسدا خوھندىيە.

١٩٦٧ - ١٩٧٠ ئاسپرانتا ئىنسىتىتىوتا ھونەرمەندىيى بۇومە يَا ئاكاديميا ئارمەنیيائى زانىارىيى.

١٩٧١ تىزى خوھ ب سەرناقى "ھونەرا سترانىن كوردايە گەلەرى" ئىنسىتىتىوتا ھونەرمەندىيى يَا ئاكاديميا ئارمەنیيائى يَا زانىارىيىدا خوهى كرييە و دەرجا كاندىداتا (ب پىقانان نۇۋەنەنچا دۆكتۆرا) ھونەرمەندىيى سەنەندىيە.

١٩٦٥ - بەشا راديويا يېرىقانى يَا وەشانىن كوردىدا وەكە بەرسىيارا پارا موزىكايى كار كرييە.

١٩٦٦ - دېستانا سەر ناھەت. چووخاجيانه موزىكايى دا چاوا مامۆستا تىقىريا موزىكى كار كرييە.

١٩٧١ - ١٩٩٣ ئىنسىتىتىوتا ھونەرمەندىيى يَا ئاكاديميا زانىارىيىدا وەكە لىكۆلينىير و ژ سالا ١٩٧٧-١٩٧٨ وەكە لىكۆلينىير سەرەكە كار كرييە.

١٩٩٢-١٩٩٠ زانىنگەما سەر ناھى د. ئانهاخت دا وەكە مامۆستا موزىكى كوردى كار كرييە.

١٩٩٦-١٩٩٨ دېستانا ۋەتكۈرىيائى يَا زماناندا /اوستراليا/ وەكە مامۆستا زمانى كوردى كار كرييە.

ئەندەمەتىيا ناڭا رېخسەن-بەشىن چاندى و كارىن جەڭاڭى

١٩٦٤ - ١٩٧٠ رىداكسىيۇنا رۆزىنەما "رiya تەزە"-دا بۇومە ئەندەم-كاركەرا بەشا "ڇنا".

١٩٧٦ - ١٩٩٣ بۇومە ئەندەمما يەكىتىيا كۆمپۆزىيتۆرلىن سۆقىيىتىيى و يَا ئارمەنیيائى.

وەكە ٦ سالا ڦەسپىكى سازبۇونى بۇومە ئەندەمما ئىنسىتىتىوتا كوردى يَا پارىسى.

١٩٨٤ - ١٩٩١ بومه ئەندەمە شەورا رادیۆيا يېرىيغانى يا كوردى يا هونەرمەندىيى.

١٩٨٠ - ١٩٨١ ژبۇ ٢ پېيىسىن تىاترا بازارى تېيلىسى يا كوردى يا ئە. بۆيىك "سنچۇكەچا خوھ دە مىر" و ت. رەشد "خەجى و سىيابەند" موزىكا چى كريه.

١٩٨٧ - ١٩٩٠ ب ھەشكاريا ت. رەشيد بومه سەرۋىكا كۆما خوھندكارىن كوردايە ستران و رەقاسى يا ئىتتۈنگۈرافىيى يا ب نافە "زۆزان" ل رەخ ئىنسىتىووتا يېرىيغانى يا پىداڭۇزىي.

بەرھەممەن چاپبووپى - بىبلىوگرافيا

پرتوكول، لىكۈلىتىن زانىارىيى

١. "كىداكان زۇگۇفردا كان ئەرگارقىيىست" ، (هونەرا سترانىن كوردى بىن كەلەرى)، وەشانا ئاكارىميا زانىارىيى، يېرىيغان، ١٩٧٦، ب ئەرمەنكى.
٢. "سترانىد كوردايە جەمەتى" ، بەرھۇكى نۆتەنفيسيار و تىكىستىن كوردى تەقى پىشگۇتن و پىناسىتىن زانىارىيى ب ئەرمەنكى و رووسىسى، وەشانا ئاكارىميا زانىارىيى، يېرىيغان، ١٩٨٣.

بەرھۇكىن موزىكا گەلەرى

١. كلامى جەمەتا كوردايە گۇۋەندىي، وەشانا "ھايپىتھرات" ، يېرىيغان، ١٩٦٠ (٢٢ نموونىن سترانا).
٢. كلامى جەمەتا كوردايە گۇۋەندىي، بەرگا ٢-١، "ھايپىتھرات" ، يېرىيغان، ١٩٦٤ (٥٦ نموون).
٣. يەكىنى ١، ستۆكھۆلم، ١٩٨١ (١١ نموون)، يەكىنى ٢، ئۆپسالا، ١٩٨٢ (٩ نموون)، يەكىنى ٣، فەستىرۆس، ١٩٨٣ (٦ نموون)، ٣ بەرھۇكىن ستران و

ئاوازىن گله‌رى ب هەڤكاريا بەشىر بۇتانى.

٤. ستران و مقامىن جمەتا كوردا، د ئالماناخا "بەارا تەزه" دا يا

نفيسكارىن كوردىن ئارمىنيايى، "ھايپىتھرات"، يېرىقان، ١٩٨٣ (٤٣ نموون).

٥. موزىك، دانس و شەرقىيەن كوردى، ٢ بەرەڤۆكىن سترانىن كوردى، هازركريه م. بايراك ب هەڤكاريا ن.جەوارى و ز.ئۆزمانيان، وەشانا "ئۆزكە"، ئانقەره، ٢٠٠٢ (١١٣ نموون).

٦. ژ بۆ چاپى بەرەڤۆكى ئاوازىن كوردىن ئارمىنيايى هازركريه.

گۇتارىن زانىارىي

١. "كۆميتاس يىف كرداكان يېرازشتۇوتىوون" ، (كۆميتاس و موزىكا كوردى)، كۆفارا پاتماباناسىراكان ھاندىس (كۆفارا دېرۇك-فېلىلۆزىيى) يا ئاکاديمىيا ئارمىنيايى يازانىارىي، يېرىقان، ١٩٦٥، ھەزمار ٤، ب ئەرمەنكى.

٢. "كرداكان يېرازشتۇوتىوون ھايستانووم" ، (موزىكا كوردى ل ئارمىنيايى)، كۆفارا سۇۋىتىاكان ئارقىيىست (ھونهرا سۇۋقىتىيى)، يېرىقان، ١٩٧٠، ھەزمار ٦، ب ئەرمەنكى.

٣. "كۈورد ژۆگۆفردى ئەراشتاكان كەنساخ" ، (دەبا گەلى كوردا يە موزىكايى)، بەرەڤۆكى سترانى ئى نارۇدى بلىزنىيەققۇ ئى سرەدىنىيەققۇ ۋۆستۆكى (وهلات و گەلىن رۆزھلاتا نىزىك و نافىن)، يا ٧-ادا، ئىنىستىيتووتا رۆزھلاتزانىي يا ئاکاديمىيا زانىارىي، يېرىقان، ١٩٧٥، ب ئەرمەنكى.

٤. "نارۇدىنایا موزىكا كۈرۈۋ ئارمىنىيى ۋ سقىيازى سۇسىرىدىنىيەققۇم مۇنۇدېچ يىسکىم ئىسکۈو سىستەققۇم" ، (پىوهندىيەن موزىكا كوردىن

ئارمینیا يى تەقى هونه رەندىيا مۇنۇدىكە سەد سالىيەن ناھىن)، بەرەۋۆكا نارقۇنىا پېسىنیا، پروپلىيەمى ئىزۈوچىنیا، (سترانىيەن كەلەرى، پروپلىيەمەن لىيگەرىنى)، يى ئىنسىتىتۇوتا تىاتر، موزىكا و سينەما، لىيىنگراد، ۱۹۸۳، ب روسيى.

۵. "ناپىقى كوردىسكۆى سقادبى" ، (اوازىن دهاتا كوردا)، ل كاۋارا لرابىر يى ئاكاديمىيا زانىارىي، يېرىقان، ۱۹۸۵، هەزىز ۲، ب روسيى.

۶. "كوردىسكایا موزىكالانىيا فۆلكلۆريستىيکا ئى يەققۇ پروپلىيەمى" ، (فۆلكلۆريستىيکا موزىكا كوردى و پروپلىيەمەن وى)، بەرەۋۆكا سترانى ئى نارقۇدى بلزىيەققۇ ئى سرىدىنىيەققۇ قۇستۇكما، (وھلات و گەلەن رۆژھلاتا نىزىك و ناھىن) يى ۱۲-دا، ئىنسىتىتۇوتا رۆژھلاتزانىي يى ئاكاديمىيا زانىارىي، يېرىقان، ۱۹۸۵، ب روسيى.

۷. "كرداكان يېرازشتۇوتىيون ھاى متابۇرلاكاننىرى گناھاتمامب" ، (موزىكا كوردى ب نرخانىدا روشىنېرىن ئەرمەنى)، كۆفارا سۇقۇيتاكان ئارقىيىست (هونهرا سۇقۇيتىي)، يېرىقان، ۱۹۸۷، هەزىز ۲، ب ئەرمەنكى.

۸. "كرداكان ژۆڭقۇرداكان پاراين كىيرتەسەكى يېركىيرى رىتماكان تاربىراك وومنېرى و درانس هارابىر ووتىيۇوننېرى ماسىن" ، (دەرھەقا شاخىن رىتمەن سترانىن كوردى يېن ب سىتىلا رەقاسىي و پېوهندىيەن وان)، كۆفارا لرابىر يى ئاكاديمىيا زانىارىي، يېرىقان، ۱۹۹۱، هەزىز ۳، ب ئەرمەنكى.

۹. "دەنگنۇقىيىسارىن سازبەندىيا كوردى" ، (ل سەر دەنگنۇقىيىسارىن كر. كوششانارىۋە مىخانىكىي)، كۆفارا نوودەم، ستوکھەولم، ۱۹۹۲، هەزىز ۳، ب كوردى.

۱۰. پرسىن دىرۆك و تىئورىا سازبەندىيا كوردى، رۆژنەما ھېققى، ستانبول، هەزىز ۶۹، ۷۰، ۱۹۹۸، ب كوردى.

١١. "پیوهندیین کوردا و ئەرمەنیا يىن موزىكاىيى" ، رىزا گۇتاران، ٥
کۇشارا رۆزا نوو، سىتكەلەم، ھەزماٰر، ٩٨، ١٠٢، ١٠٤، ١٠٦-١٠٥، ١٠٧،
١٠٨، ١٠٩-٢٠٠٠ و ٦-٧ كۇشارا تىرۇز، سىستانبۇول، ھەزماٰر، ٨،
٤، ب كوردى.
١٢. "سترانىن ئىزدىيىن ئەرمەنسىستانى يىن ئارخايىك و سەدسىالىيىن نافىن" ،
كۇشارا تىرۇز، ئىستانبۇول، ھەزماٰر، ١١، ٢٠٠٤ و ھەزماٰر، ١٢، ٢٠٠٥، ب
كوردى.
١٣. "دەرھەقا تىپلۇكىا سەرەجەمىن تىكىست و ئاوازان و پیوهندىيىن وان د
سترانىن گۇفەندان دە" ، كۇشارا تىرۇز، ئىستانبۇول، ھەزماٰر، ١٤، ٢٠٠٥
ب كوردى.
١٤. "سترانىن شىيخ و پىرىيەن ئىزدىيىن ئارمەنیيىي" . دەسپېكىا دەستانان و
سترانىن بازارىيى ل كەل. ئىزدىيان" ، كۇشارا دەنگى ئەزدىيان، عولدىنبۇورگ،
٦، ٢٩، ٢٠٠٦، ب كوردى.
١٥. "سترانىن شىيخ و پىرىيەن ئارمەنیيىي" ، (ب زەدەكرنىقىا) د پىرتوكا شىيخ
فەخرى ئاديان فىلۆسۆف و خاسىي عولا ئەزدىياتىي، بەرھقۇكا گۇتارىين
كۆنفيرانسا پىشىكىيىشى شىيخ فەخرى ئاديان، ئۆلدىنبۇورگ، ٢٠٠٩، ب
كورد.

تىيزىن گۇتارىين زانىيارىيى كوو كۆنفرانسادا ھاتنه خاندندى

١. "موزىكا كوردى و پىرېلىمەن پىشداچووبىنى" ، تىيزىن پەيتۈوما يەكىتىيا
كۆمپۆزىيتۈرىن ئارمەنیيىي، يېرىغان، ١٩٧٣، ب ئەرمەنكى
٢. "تايىهتىيەن سەتلىكىن سترانىن كوردى يىن كەلەرىيى" ، تىيزىن كۆنفيرانسا
١-٢ يائىنستىتۇوتا ئاكاديمىيا ئارمەنیيىي يە هونەرمەندىيى (١١اھ) و
موزىكىيا چاندا كەلتىن رۆزھلاتى يە سۆقۇتىيى ل سەر چاندا ئارمەنیيىي،
يېرىغان، ١٩٧٦، ب ئەرمەنكى، رووسىسى

٢. "دەرھەقا ژانزىن سترانىن سترۆفيك"، تىزىن كۆنفيرانس ٣-١ يىنىستىتىوتا ئاھ، يېرىقان، ١٩٧٧، ب ئەرمەنكى، رووسسى
٤. "سترانىن كوردى يىن شايىا"، تىزىن كۆنفيرانس ٤-١ يىنىستىتىوتا ئاھ، يېرىقان، ١٩٧٩، ب ئەرمەنكى، رووسسى
٥. "فۆرمۇلىيەن رىتەمىن سترانىن كوردىيە گۆڤەندىئى"، تىزىن كۆنفيرانس ٥-١ يىنىستىتىوتا ئاھ، يېرىقان، ١٩٨٢، ئەرمەنكى، رووسسى
٦. "پىوهندىيەن ئەرمەنيا و كوردايە موزىكايى، تىزىن پلىنوما يەكتىيا كۆمپۈزىتۈرۈن ئارمەننیيائى ل سەر پرسىن دېرۆك و تىقىريا موزىكى مۇنۇدىك، يېرىقان، ١٩٨٤، ب زمانى رووسسى
٧. "فەراندىن ئارخايىك د سترانىن كوردايە كەلەريدا"، تىزىن كۆنفيرانس شىورا چاندا جهانى يى ئاكادىميا يەكتىيا سۆقىتىيى يى زانىارىي، يەكتىيا كۆمپۈزىتۈرۈن ئارمەننیيائى و ئىنىستىتىوتا ئاھ ل سەر پرۆبلىمەن گەنەسس و تەيىبەتىيەن فۆرمىن كەقناار يىن چاندا موزىكايى، دلجان، ئارمەننیا، ١٩٨٦، ب رووسسى
٨. "ھېبەرييە فەراندا شاخىن سترانا ئاي بەرددە، تىزىن جەفينا زانىرىيى يىنىستىتىوتا ئاكادىميا ئارمەننیيائىيە ئەتنۆگرافىيى ل سەر ئەكسپېدىسييەن فۆلكلۇرى و ئىتنۆگرافى يىن سالىن ٨٥-١٩٨٤، يېرىقان، ١٩٨٧، ب ئەرمەنكى.
٩. "دەرھەقا سترووكتورا تىكىستىن سترانىن كوردىيە سترۆفيك"، تىزىن كۆنفيرانس ٦-١ يىنىستىتىوتا ئاھ، يېرىقان، ١٩٨٧، ب ئەرمەنكى، رووسسى
١٠. "پرسىن لىكۆلىنىن تىپلۈگىا موزىكا گەلەرى ل سەر دەرەجا نۇۋەن، تىزىن پلىنوما يەكتىيا كۆمپۈزىتۈرۈن ئارمەننیيائى ل سەر پرسىن موزىكى كەلەرى، يېرىقان، ١٩٨٧، ب ئەرمەنكى، رووسسى.

نۆتەنفيساريێن سترانان رۆژنەمە، کۆشار و پرتووکيێن فولكلوريدا

١. د چەند هەژمارىين رۆژنەما ريا تهزمە-

دا، يېرىقان، ١٩٦٤، ٧٩.

٢. هەموو هەژمارىين کۆشارا مووزيک و

هونەر-دا، بەرپرسىيار ب. بۆتانى،

سويد، ١٩٨١، ٨٥.

٣. کۆشارا "هونەرنەما"-دا، بەرپرسىيار

ب. بۆتانى، سويد، ١٩٩٧.

٤. بەرهقۆكاكا فولكلورا مارا، چەند

نمۇونەمى-دا ھازركرييە مالسانىز،

وهشانا ئىينا نۇو، ستۆكھۆلم، ١٩٩١.

٥. پىناسىينا بەرهقۆكاكا. جىديه ئوسق و زەلەخە-دا، ئامادە كرييە فريدا

جەوارى، يېرىقان، ٢٠٠٣.

گۆتارىين رۆژنەمەقانىي (بىزاره)

١. "جووزىپى ۋىيردى: ژ بۆ ١٤٥ سالىيا بۇوينا وي، رۆژنەما ريا تهزمە،

يېرىقان، ١٩٥٨، ٩، ١٠.

٢. "دۆستى جماهتا كوردايە مەزن: ژ بۆ ٩٥ سالىيا بۇوينا كۆميتاس،

رۆژنەما ريا تهزمە، ١٩٦٤، ١٨، ١٠.

٣. "بۆلشىقى درووگ كوردىسكۆرى مووزيكي، (دۆستى مووزيكا كوردايە

مەزن) ژ بۆ ١٠٠ سالىيا بۇوينا كۆميتاس، رۆژنەما كۆممۇونىيىت،

١٩٦٩، ١٠، ٢٥، ب رووسىسى

٤. "ژ دىرۆكاكا دەنگەنەفیساريێن سازبەندىيا جماهتا كوردا"، ريا تهزمە،

١٥، ١١، ١٩٦٩.

٥. "کلامید جماهتا کوردايە سۆقیتىيّ،" ريا تەزە، ١، ٥، ١٩٧٠
٦. "كۆمپۆزىتۇرى خودانى مەرىفەتا زۇر" ژ بۇ ٧ سالىا بۇوينا ئارام خاچاتريان، ريا تەزە، ٩، ٦، ١٩٧٣
٧. "ئولدار دەرھەقا مووزىكا کوردىدا"، ريا تەزە، ١٤، ٦، ١٩٧٣
٨. دەرھەقا چەند پرسىن سازبەندىا جماهتا کوردادا"، ريا تەزە، ١٥، ١١، ١٩٧٦
٩. "پەى رىچا دور-جەواھەرى جماهتىيّ، (ل سەر ئىكىسىپىدىسىيا ل گوندىن ناشىچا تەلينى)، ريا تەزە، ٢، ١٢، ١٩٧٧
١٠. "کلامید جماهتىيە دەواتىيّ،" ريا تەزە، ٩، ١٢، ١٩٧٨
١١. "کلامید کوردايە جماهتىي بۇنا زارا"، ريا تەزە، ١١، ٤، ١٩٧٩
١٢. "بۇنا بەرەڭىزلىنى نەممەنەن تەزە،" (ل سەر ئىكىسىپىدىسىيا بازارى تېيلىسىيى)، ريا تەزە، ٢٠، ٩، ١٩٨٠
١٣. "هايرىنى يەرگىر" (سترانىن وەلاتىيّ)، (ل سەر پرتووكا ئا. پاھلىقانىيانە فۇلكلۇرى)، رۆزئەنە ما يېرەكۆيان يېرىقان، ١، ١١، ١٩٨٠، ب ئەرمەنكى
١٤. "دەنگبىتىزى بەيت-سەرھاتىا"، (ل سەر ھونەرمەندىيا ستراپىيىز ئەگىتى تىيجر)، ريا تەزە، ١، ٢، ١٩٨١
١٥. "رۆزىد ئەفراندىن کوردايە جماهتىيّ،" (ل سەر فەستىيقاڭلا كوردا ل بازارى تېيلىسىيى)، ريا تەزە، ٢٨، ٣، ١٩٨١
١٦. "بەنگىي پىشەكا خوھ،" (ل سەر ھونەرمەندىيا ئارتىست ئەزىزى ئەزىزى بشار)، ريا تەزە، ٢٢، ٨، ١٩٨١
١٧. "فۇلكلۇر و دەبا مۆكىسى" (ل سەر پرتووكا ھ.ا. قىربەلى)، ريا تەزە، ٢، ٠٧، ١٩٨٢،

۱۸. "پۆیزیا کوردایه دهبىّ" ، (ل سەر پرتووکا م. روودىنگىق)، رىا تەزە، ۵، ۰۱، ۱۹۸۳،
۱۹. "بىكۈستە ئيراقىيە وەدى نەھا" ، (ل سەر پرتووکا ئا. بۆگدانۇق)، رىا تەزە، ۵، ۱۰، ۱۹۸۳،
۲۰. "ئارتيىستى مەرىفەت" ، (ل سەر ھونەرمەندىيا ئارتيىست ھەسەنلىقىلى)، رىا تەزە، ۲، ۰۶، ۱۹۸۴،
۲۱. "كىنېماتۆگرافىا وەلاتىد ئاسىيا و ئافريكا يىلىنى سەر رىا پىشداچووينى" ، (ل سەر پرتووکا ر. سۆيىلەپ و عوتىنېيشقىلى)، رىا تەزە، ۱۱، ۶، ۱۹۸۶،
۲۲. "نەمۇنېن تەزە ھاتىنە ئېسىارى" ، (ل سەر ئىكسيپىدىيسىيا قازاخستانى)، رىا تەزە، ۱۰، ۱۲، ۱۹۸۶،
۲۳. "سازبەندىيا گوندى قەشقەبلاخى" ، (ل سەر ئىكىس پىدىيسىيا قازاخستانى)، رىا تەزە، ۴، ۳، ۱۹۸۷،
۲۴. "دەنگبىيژى جماھتى" ، (ل سەر ھونەرمەندىيا مەھمەد شىخۇ)، رىا تەزە، ۲۹، ۴، ۱۹۸۹،
۲۵. "خىرخازى جماھتا مە" (بەر ب ۱۲۰ سالىيا بۇوينا كۆميتاس)، رىا تەزە، ۱۵، ۱۱، ۱۹۸۹،
۲۶. "سازبەندىيا كوردىن زازا" ، رىا تەزە، ۹، ۰۱، ۱۹۹۱،
۲۷. "خوھىتى ل ھېبوونا مەھى كولتوورا روهانىيى بىن" ، رىا تەزە، ۱۶، ۰۱، ۱۹۹۱،
۲۸. بەرەقۆكاكا فۆلكلۆرا سازبەندىيى "كۆفەند" ، (ل سەر پرتووکا فەرھاد)، رىا تەزە، ۱۲، ۰۸، ۱۹۹۲،
۲۹. "سترانىن دەستانا دم-دمى": ژ ئارشىيغا پىرقى. ھ. جندى، كۆفەر تىرۇز، ۲۰۰۹، ھەزمار ۴، يىستانبۇول.

٣٠. "پرتووکین درسین سترانی ژ بۆ زارۆکین کورد" ، ژ ئارشیفا پرۆف. هـ جندی، کۆفارا تیرۆز، ٢٠١٠، هەزمار ٤١، ئیستانبول.
گەلە گۆتار ب رادۇ يا يېرىقانى ب زمانى کوردى هاتنە بەلاقىرنى.
گەلە گۆتار جەقىناندا و سىمینارىن زانىارىيىدا ل بازارىن جودا-جودا ل
يېرىقانى، تبىلىسىي، مۆسکۋايى، مىلبۇورنى، سىدەنەيى ب کوردى،
ئەرمەنكى، روپسەن خاندى.

بەرەڭىن نەمۇنەن مۇوزىكا گەلەرى دەمما ئېكىسىپپىدىسىيا

١. ناڤچا ئاپاراتى/نها ئاراگاسى/، ئارمەنیا، ١٩٦٩، ١١٠ نەمۇن.
٢. ناڤچا ھۆكتىمبىرىيانى، ئارمەنیا، ١٩٧٢، ٤٠ نەمۇن.
٣. ناڤچا تەلينى، ئارمەنیا، ١٩٧٤، ٦٠ نەمۇن.
٤. يېنىتىوتا ھونەرمەندىيىدا، ئارمەنیا، ١٩٧٥، ٣٣ نەمۇن.
٥. ناڤچا تەلينى، ئارمەنیا، ١٩٧٧، ٨٠ نەمۇن.
٦. ناڤچا تەلنى، ئارمەنیا، ١٩٧٨، ٤٥ نەمۇن.
٧. ناڤچا ئىچمىيادىزىنى، ئارمەنیا، ١٩٧٩، ٣٠ نەمۇن.
٨. بازارى تبىلىسىي، گورجستان، ١٩٨٠، ٥٠ نەمۇن.
٩. ناڤچا ئىچمىيادىزىنى، ئارمەنیا، ١٩٨٠، ٤٠ نەمۇن.
١٠. ناڤچا ئابۇقىيانى، ئارمەنیا، ١٩٨٦، ٨٢ نەمۇن.
١١. بازارى تبىلىسىي، گورجستان و گوندىن قازاخستانى، ١٩٨٦، ٢٠٠ نەمۇن.
١٢. ناڤچا ئاراگاسى، ئارمەنیا، ١٩٨٧، ٨٥ نەمۇن.
١٣. ناڤچا تەلينى، ئارمەنیا، ١٩٨٩، ٣٠ نەمۇن.

نوورا هەجى جەوارى ژ دەنگبىزى سترانىن گەلەرى سەر قەيتانى تۆمار دەكە.
ئەرمەنستان، گۇوندە ئەمۇ، سالا ۱۹۷۱.

مووزىكزانانَا كۈورد در. نوورا جەوارى

ھەر نەتەوە مەرىفەتا خۇھ يَا ھونەرمەندىيى د ناشا ھەنە تەھەرىيەن چاندەيدا دىيەار كرييە و دىيەار دەكە كىيىزان وانارا بۇونە ناسىنەمە و ئىرۇق دىرۇق و ھەيتىيا وان دخەملىن. ناسىنامەيا چاندا كوردىيە گەلەرىي فۇلكلۇرە. فۇلكلۇردا كوردى چاوا نەينيکا ئەمرى بۇھورى دىرۇق، خەيسەت و فەلسەفەيا گەل ب دەولەمەندبۇونا خۇھقا د چاندا گەلەن رۆزھلاتا ناشىندا جىكى مەزن و ھېزىزا دىگەر. و پارەكە فۇلكلۇر ئى مووزىكى گەلەرى كۆھقال و ھېقىيە ژ بۇ ھەر كوردىكى ب نەخش، نىڭارىن رەنگىنىڭا مىيىۋىشقا بالا پىشەكزانىن گەلەن دۇرپەر كشاندە، ھاتىيە قىيمەتكىرنى، ناسكىرنى.

ژ سالىن ۱۹۵۸-ا ھەتا نەما بەرەفكەن، نۆتەنۋىسار و لىكۆلىنەن نموونىن مووزىكى كوردىغا ئوسا ژى دايىكا من، نوورا جەوارى، مژۇول دەھ و كارىن بالكىش د مەيدانا كوردىنىيەدا ھشتىنە. ل سەر داخازا من

نورا جهواری، کو ۱۰-ئى مژدارى سالا ۲۰۱۱ دفه ۷۰ سالى، ل سەر
ژيان و كارىن خوه نقيسى و ئەونقيسارتەقى هنە ويئنە ئەم پىشىكەشى
خوهندەۋانان دىكىن..

ئازا . عوزمانيان

مالېھتا مە، ل كو ئەز مەزن بۇومە
ئەز ل پايتەختى ئەرمەنسitanە، يېرىيغانى، ل مالېھتا ئەمەكدارىن چاندا
كوردى پىرۆز. ھەجيى جندى و زەينەقا ئىقۇدا ھاتمە دنيايى و مەزن بۇومە.
مالېھتا مە يەك ژ مالېھتىن كوردىن ئەرمەنىستانى بول كومىغانەزى،
خوهندىن، ئەرف و ئەدەت و ھنە تىشت ژى وەكە قەدرى ھەف گرتىن، ئالى ھەف
كرن، فۆلكلۇر ب پىرەتەھەر يەن خوهقا و راديوّيا كوردى ئەمرى مە دخەملاندىن و
زىدەتر بۇ مە ئەدەتىبۈون.

دئ و باقى من گله زلولولى، رهف، كۆچبەرى، خەلاي، ئىتيم بۇون، سەختبۇونا دەوراندا ستالىن، گرتن، بىكارى دىتبۇون و ھەر مەجال ب كار تانىن كوئم - ھەر پىنج خۇوشك بىخەم مەزنبىن. گەلەكى گوه ددان خاندىنا مە، ئەم داھىتنە خىرەتى خىرەتا نەتەويى. ھەر پرۆبلىيەن مە يىن دېستانان زانبۇون، ھەر ھەۋالىن مە، مامۆستىن مە ناس دىرن. خىن ژ خاندىنا سەرە يىن دېستانا ئەم ئوسا ژ پەشكىن ماين ھىندبۇون. ھالىن ئابۇرىيە دژواردا دايىكا من تەرزىتى هىن دبوو، خۇوشكا منه مەزىن فرجە، كو دەلالىي مالىبۇو، رەسمىكىش ھىندبۇو، فەريدىرا ۋۇلۇن، ئاكاردىيۇن و پەيرا فۇتوكامىرا كرىن، مىلا زىنلى ل سەر ئەدەبىيەتى ھەبوو، چىرۇكىن بچووك، شىئىر دنھىسىن و باقى من ژىرا گەلە پەرتووکىن ئەدەبىيەتى دستەندىن، مرا پانۇ كرىن و ئەز سالا ۱۹۴۹-دا دېستانا مووزىكايى پارا پىانوپىيدا ھاتمه قەبۇولكرنى، نازى ھىنى تەونچىكىنى دبوو.

ئۆسسا ژى ھەھاين ناشېرىيا خاندىيىدا باقى من ئەم دشاندىن گۈندىن مەرۇقىيەن خوه يىن بەرپالا چىايى ئەلەگەزى، كو ئەم ژ ژيان و چاندا كوردى نەيىنە برىنى. ھنگى من جارا يەكەمین نىزىكە دەنگى زورنى و دەنگىيەن باش بە يىستن، گۆفەندى ئەسلىكى دىت و ھىدى-ھىدى دەست ب نۆتەنۋىساريىن سترانىن گۆفەندى كر كو سالارا زىدەبۇون و پاشوهختىي بۇونە پەرتووک بەرھۇكىن سترانىن گۆفەندى.

مېڭانىن مالا مە ھەر دەم ھەبۇون، كورد، ئەرمەنى ب پرس و پرۆبلىيەن خوهىيە چووك و مەزنفا. باقى من وەكە قەواتا خوه ئالى وان دىك. ھەبۇون كو دخاستن زانىنگە يان ژى ئىنسىتىتۇوتادا بخاندىنا و ھنەك ژ وانا پاشوهختىي بۇونە پىشەكزانىن ئەيان. ووسا ژى يىن ھەوجى دۆخترىي، يانى ژى كەتبۇونە د ناقا قىزىيائى ل مالا مە دەقسىدەن.

جارا ژى مېڭانىن مە يىن ناقدار ھەبۇون كو ھەوجى سۆھبەت و فكەرىن

قەنج بۇون، وەكە ھەفالىئىن باۋى من يىين كورد و ئەرمەنى ئەمینى ئەقدال، جەردقىيى گەنجق، نادق ماخموودۇق، ئارام خانا لانىيان-جىنار، خوهندەوانىين كورد ژ مالا مە كىم نىدبۇون. دىئ و باۋى من كو ھەرددەم كارىئىن خوهدا مژۇول و جارنا وەستىيايى دېبۇون، مە دىدىت ئۇوانا چاوا تەقى مىقاناتا بەشەرخويش و شادبۇون. تەقى ئاقا هاتن چۈوينىيەرما لا مەدا دەنگى بلند نەدەت بەيىستىن، دەتە زانىنلىكى كۆنەك ژ مە خۇوشكا خاندىدا خوهقا مژۇولن.

سالىئىن خوهندىنى، رۆزىئىن نافنىشان

خوهندىن و نېيسار، دىنناسىكىن من ل دېستانان ئەرمەنىيە سەر نافە ھاكوب ھاكوبىياندا دەسىپى كرييە. سالا ۱۹۵۶-ا، پەىتەمامكىرنا سالا دېستانىيە ھەيشتا و دېستانان مۇوزىكى يىتەفتىسالىيە، ئەزىز كۆلەجا سەر نافى رۆمانۆس مىلىكىيانە مۇوزىكىيەدى دىسا پارا پىيانۆيىدا، دەرسخانان مامۆستا ئەمەكدار مارگارىت چاخماخسازىياندا ھەتمە قەبۇولكىرنى.

سالا ۱۹۶۰-ى پېتىووكا منه پېشىن "كلامى جەمەتا كوردا يە كۆفەندى" چاپ بۇو ژ ئالىيى نەشيرەتا دەولەتى "ھايپېتەرات"، كىزان شابۇونەكە پەزىزبوو ژ بۆ مالبەتا مە.

كوتاسيا ھەر سالىئىن خوهندكاريئى كۆلەجا سازبەندىيە كۆنسىيەرتا نىشاندایينا قەواتىن خوهندكاريئى باش ھازىر دىكىر. سالا خوهندىدا خوهىي داۋىيىدا ئەز ژى تەقى كۆنسىيەرتى بۇوم ل سەرا فىلەمارمۇنیا يېرىيغانى ب قەدانىدا ۲ بىرھەمەن ئۆزۈمىزىتىۋىرى ئەرمەنىيە ئېڭىفارد باگدا سارىيان ژ بۆ پىيانۆيى. ئەو بۇويار ژ بۆ من كوبىارى و نافنىشان بۇو ب كىزانى من ھونەرا خوه يى پىانىستى ب رووسپىيەتى نىشاندا.

بەهارا ۱۹۶۰-ى سالى كۆمپۈزىتىۋى ئەرمەنىيَا يى دىنەيەيان ئارام خاچاترييان ل يېرىھقانى بۇ ژ بۆ پەرمىيەردا (قەدانىدا يەكەمەن) بالىتە خوهىي "سپارتاك" و كۆنسەرتا بەرھەمەن خوه يىن سىيمەقۇنىك ل كۆئەوى گەرە

دیریزىرى بىرا . من ئىدى "سپارتاك" بھىستبوو و زەندەگرتى مابۇوم ب مۇوزىكا وى و د رۆژا جەرباندىنا كۆنسەرتى من پرتووكا خوهىه نۇو چاپبۇوېي چاوا دىارى هازىكەر و ناقبىريا جىرباندىدا بىردا وى. ئەمە سازبەندىيا كوردى ناس دىكەر د بالەتا خوهىه "كايانتى"-دا ب كار ئانىبۇو. خاچاتريان ب پرتووكا مەقا گەلەكى كەفحۇشېبۇو و رۆزىترا دە، هەما پەي كۆنسىيرتا سىمىفەنېكرا، كاۋاھەقال و ھۆگرىن وى و خونەندكار نىزىكى وى دبۇون كۆنسەرت و رۆزبۇوينا وى پىرۆزكەن ئەمە وينەيەكى خوه ب دەستتەقىسارا خوهقا دىارى دا من. ژبۇخاندىكارا كۆلىجىرا ژ وى بۇويارى مەزنتى ئىدى ج دكاربۇو بېيا؟ ئا. خاچاتريان قەدرى مۇوزىكا كوردى و قەدرى من گرت.

پەى دەمامكىرنا كۆلىجىرا، سالا ۱۹۶۰-ئى ئەز ل كۆنسىيرقاتۇريا يېرىقانى يا ل سەر ناھى كۆميتاس پارا پىيانۇيىدا ھاتمە قەبۇولكىنى. پاشى سى سالىن خونەندىرا من فاككولتىتى خوه گوھاست، دەربازى پارا تىيۇرما مۇوزىكايى بۇوم، كىيىزان ژ بۇ خونەندى دەها چەتنبۇو، لى پىررا ژى ھەواسكاربۇو. ل وى فاككولتىتى منرا مەجالىن باش چىبۇون ژ بۇ زانىنا پرسىن تىيۇردى و ب تەيپەتى تىيۇرما فۇلكلۇرما موزىكايى. مامۆستىن منه تىيۇرما يېرىيە قەربىلند پرۆف. رۆبەرت ئاتايان كۆئوسا ژى بۇو مامۆستى منه پىشەكزانىيى، پرۆف. گايانتى چىبۇتاريان و گەورگى بوداگىيان ب خېرخازى گوھ ددانە خاندىنا من.

ل كۆنسەرفاتۇريايى سالا ۱۹۶۴-ئى زەھى كۆنفيرانسا جەڭا خاندىكارا يا زانىاريي بۇوم ب گۆتارا خوهىه "كۆميتاس و مۇوزىكا كوردى". پەى كۆنفيرانسىردا ئەدەبىيەتزاڭا ئەيان مايس ئاڭدالبىكىيان و مامۆستى من ئاتايان ھاتبۇونە ل سەر فەركەكى كۆئز دكارم پرسىن زانىارييغا مژۇولىم. ھىزكىرنا منه بەر ب فۇلكلۇردى و ئەمە گلىيەن وانە خېرى منرا بۇونە باوارى و من ئىدى رىيا خوه زانبۇو، رىيا پىشداچووينى ناس دىكەر. هەما وى سالە

خوهدکارین کۆنسیئرفاتوریا یای ته‌فی مامۆستا پیانقیی میری ماگاکیان، سالا ۱۹۶۳-ا. ژ. چهپی یا پیشن نورا جهواری.

پرتوكا منه بەرهقۆکا سترانین گۆڤەندى ياد دودا چاپ بۇو و سالا ۱۹۶۶-ا من کۆنسیئرفاتوریا ب تىزىن ل سەر مووزيکا كوردى "سترانين كوردى يېن گەلەرى" ب قىمەتى بلندقا تەمامكىر.

د سالىن خوهدکارىنى ل کۆنسیئرفاتورىا يادا ئەز دو جارا (۱۹۶۴ و ۱۹۶۵)، يەك ژ بۇ خوهدندا گۆتارا زانيارىي ل کۆنفيرانسا خوهدکارادا و ياد دن ژ بۇ ۲ بەرهقۆکىن "كلامى جەتا كوردا يە گۆڤەندى" يېن چاپكىرى كول پىشەنگەها بەرهەمىن خوهدکارىن ئەرمەنستانى هاتبۇونە نىشانداينى، ب ھورمەتنەمە و دېلىقما دەرهجا پىشىن ياكۇمىتىيىا خوهدندا بلندە ئەرمەنستانى هاتمه رەواكىرنى.

سالا ۱۹۶۷-ا ئەز ل ئىنسىتىتۇوتا ھونەرمەندىي ياكادىميا ئەرمەنستانىيە زانيارىيدا چاوا ئاسپىراتنت (خوهدکارا پەد) هاتمه قەبۇولكىرنى. ل وى ئىنسىتىتۇوتى سالا ۱۹۷۱-ئى، ۳۰ سالىا خوددا، من

تیزى خوه يا "هونهرا سترانين كوردى يىن گەلەرى" خوهى كر و دەرەجا كانديدا تا هونه رەمنىيى ب پىقانان نۇۋەنقا دەرەجا دۆكتۆرييى سەند.

ژ بۆ پشتىگرتنا تیزى منه دۆكتۆرييى (1971) نىستۇوتا هونه رەمنىيى يا ئاكاديميا ئەرمەنستانىيە زانىارىيە گەلە نەمە-فکرىن پىشەكزانان ل سەر ئاقتقۇرىيەن ئەرمەنستانىيە زانىارىيە (تیزىن كورتكى) سەندبۇو. ژ بازارى روسييىايى - لهنىڭرادى (نها سانكت-پيتيربورگ) دۆكتۆرىيەن ھۇونه رەمنىيى، پروفېسسىر ئالەكساندر دەيتىرىيە، دۆكتۆرى فلۇلۇگىيى ساھاك سووكىرمان، ژ پايتەختى كورجستانى - تېيلىسييى دۆكتۆر، پروفېسسىر گەزىگىچە خەقادىزى و يىد ماین شاندبۇون. تەۋ پىشەكزانان ئەرمەنستانىيە، قازاخستانى ئوسا ژ كورذانى ب ناف و دەنگ قاناتى كوردو ب ئاخافتى پشتىگريا من كرن.

كارىن منه پروفسىنال ، يىن رۆژنەمەۋانىيى ، مامۇستاتىيى و جفاكىيى

ژ سالا 1971-ئى ھەتاني 1993-مۇن ل ئىنىستىتۇوتا هونه رەمنىيى يا ئاكاديميا ئەرمەنستانىيە زانىارىيەدا چاوا لېكۆلىنير كار كريي. كاركىندا من ل ور تەقىي پىشەكزانان باش، د ناشا ھەقال و ھۆگۈن قەنجدا مندا تىشىكى زيارەتى بوبو. خىرخازيا ھەقالى من ئالى كار و پىشىدا چووينا من دىكىن. من كارىن فۇلكلۇرىستى يىن پرته ھەرى دىكى:

كارىن فۇلكلۇرىستى

ئىكىسپىدىسيياب رىا ئىكىسپىدىسيياب چووينا گوندا و بازارا و ل مالدا ژ سترانبىزىن مىقان و رادۇ يىن كوردى من گەلە نموونىن مووزىكا كوردى بەرەف كرنە. گۇقەكائىكىسپىدىسيياب يىن من نافچىن كۆمەرین ئەرمەنستانى،

قازاخستانی و پایتهختی گورجستانی بازاری تبیلیسی بود.

سالین کو من کاری خود یا بهره‌گیرنی دهسپی کر (۱۹۶۵-۱۹۶۶) کاسیت و قهیتانین تیپی دهست نه دکه‌تن. تیپا من ب کاسیتین گلوقه‌ره مه‌زنبوون. من هنگی بریار دانی ژ بۆ لیکولینا هی زهف گوه بدم ئاوازان ئاوازین سترانان و بین سازبەندی و ژ بۆ قهیتان تیرئ بکن من نموونین فۇلکلۇرى پەی ۴-۳ وەکلاندین مالىن پېشىرا، گەله جارا، نېفيدا دېرى - تیپ ددا سەکناندىنى. ها، ئاواز ب ۳-۴ وەکلاندین خوهقا تىرا لیکولینىن موزىكايى دىرن و مخابن تىكستىن سترانان جارنا نېفيدا دمان. و ئەگەر نموون ب تەمامى دهاتنه نېيسارى، لەزكەتنا من ژ بۆ زىدەکرنا ژمارىن نموونا گەله جارا تىكستىن سترانا ژ گوھداريا من دور دخستن و من تىكست ژ سترانبىزدان كىم دنفىسى ب گومانەكى كو پاشوهختىي ژ قهیتانا تیپى تىكست وى بىنە نېيسارى. هەروها، كەمبۇنا کاسىتىن تیپى و ب لەزكەتنا منرا من هنە جارا تىكست بەرا بەردىان. پاشوهختىي ژ بۆ بەرەگەرنا نموونىن نۇو و نېيسارىن تىكستا توسىنى رەشىت زەف ئالىكارى ددا من. ئەو دەنگنېيسارىن من ل ئىنسىتىوتا ھونەرمەنېيىدا و كۆپى ل ئارشىقا مالا مەدا تىنە خوھىكىنى.

دەنگنېيسارىن نموونىن فۇلکلۇرى ب نۇتا

دەنگنېيسارىن ستران و ئاوازىن فۇلکلۇرى ب نۇتا ئانىنا وان ل سەر كاخاز ئەو ژى كارەكى مائىبۇو. نموونىن بەرەڭىرى دهاتنە ژبارتن ب ھۆستاتىا ئىنفورماتۇرالا، ب ژانرا، تەھەرىن موزىكا كوردى يىن باشقە-باشقەقا ب سەتىلا، دەنگرەپە، ب لادق ئىنتۇناسىيا و پېيرا دهاتنە نۇتەنېيسارى. ئەوانا پاشوهختىي دبۇونە ھىم ژ بۆ لیکولينا، دبۇونە پرتووك - بەرەقۇكىن موزىكا كوردى. سەردا ئوسا ژى ئاپاراتىن زانىارىي - پېشگۇتن،

نفیسارناسی، تیکستین تەرجمەکری زێدە دبوون.

گەله پیشەکزان سیستیما خوھ یەن نۆتەنفیساری چىدکرن نیشانین
دەنگایە زێدە ب کار دانین. من سیستیما نۆتەنفیسارا ئەورقپی ب کار
ئانیه، کیژان ژ بۆ نیشانداینا مووزیکا کوردی تیزی دکر و قەبولکریبوبو.
د نۆتەنفیسارین مندا گەله نمۇونىن بھاگران ھەنن وەکە دەستانین
کوردی، سترانین درۆکی، سترانین ئەرف-ھەتارا گریدایی سترانین
دھاتا، شینی. نۆتەنفیسارادا، ھەروها، نمۇونىن ھەری بالکیش سترانین
تریقین، ئیزدیانن کو کۆکا خوھقا دگھیزنه سەدسالیین کەفناو و یەن ناقین و
مەلۇومەتییەن باش ل سەر پرسین دیرۆک و تیۆریا مووزیکا کەفناو، مووزیکا
ئۆلا ئیزدیا و سترانین شایرین کورد یەن سەدسالیین ناقین ددن.

کارین لیکۆلینى

کارین لیکۆلینى منرا گەله ھەواسكارن. بەرەنەن و سېستىمكىنا
مەلۇومەتىيەن ھىژا ل سەر موزىكا كوردى، سىستىمكىنا نموونىن موزىكا
كوردى ب ڙانرا، ب ستىلىن ئاوازا و د وان پارىن جودادا ھمبەريھەنەن
نمواونان ب تەھەرىن تىۋىر يا موزىكا يېسەرەن چاندا گەلەن دۆرەپەر، دىتنا تەبەتى و رەيشكىن
تەقى نمواونىن ئانەگۆر يېن چاندا گەلەن دۆرەپەر، دىتنا تەبەتى و رەيشكىن
موزىكا كوردى ب ريا لىكۆلینىن تىپپەلۆزى ئەقان ئەو كار بۇون كۆبوون
ھيم ژ بۆتىز و گۆتارىن منه زانىارىي. د داوايا كارىن منه لىكۆلینادا ئەز ب
سرى گەيشتمە ئەيانكىن جاھىن منه پرسىن زانىارىي يېن سەرە، وەكە:
- هاتىه شرۇفەكرنى دەبا موزىكا كوردى، ب گرانى موزىكا كوردىن
ئەرمەنستانى
- هاتىه شرۇفەكرنى پىوهندىيەن كوردا و ئەرمەنیا يېن موزىكا يېسەرەن
- هاتىه ئەيانكىن سىستىمەن ڙانر و ستىلىن ستران و ئاوازىن كوردىن
ئەرمەنستانى ب سەرەجەم و تەبەتىيەن خودقا
- هاتىه شرۇفەكرنى و ئىزباتكرنى بىنگەها تىۋىر يا موزىكا كوردى
يى گەلەرىي: سىستىما لادۇ-يىنتۇناسىيا، يا رىتما، سىستىما چاپامانىا
تىكستان تەقى سترۇووكتوورا ئاوازان
نمواونان ب تەھەرىن تىۋىر يا موزىكا يېسەرەن چاندا گەلەن دۆرەپەر، دىتنا تەبەتى و رەيشكىن
موزىكا كوردى ب ريا لىكۆلینىن تىپپەلۆزى ئەقان ئەو كار بۇون كۆبوون
ھيم ژ بۆتىز و گۆتارىن منه زانىارىي. د داوايا كارىن منه لىكۆلینادا ئەز ب
سرى گەيشتمە ئەيانكىن جاھىن منه پرسىن زانىارىي يېن سەرە، وەكە:
- هاتىه شرۇفەكرنى دەبا موزىكا كوردى، ب گرانى موزىكا كوردىن
ئەرمەنستانى

- هاتنه شرۆفه‌کرنى پیوهندىيەن كوردا و ئەرمەنيا يېن موزىكا يى
- هاتنه ئەيانكرنى سىستىيمىن ژانر و ستيلىن ستران و ئاوازىن كوردىن ئەرمەنسitanى ب سەرهجەم و تەبەتىيەن خوهقا
- هاتنه شرۆفه‌کرنى و ئىزباتكرنى بنگەها تىۋریا موزىكا كوردى يى گەلەريى: سىستىما لادق-ىنتۇناسيا، يا رىتما، سىستىما چاپامانىا تىكستان تەقى سترووكتورا ئاوازان
- هاتنه دىتنى و ب تىۋرى شرۆفه‌کرنى نموونىن موزىكا كەفنار د سترانىن گۈنديتىيدا سترانىن كاركرنى، سترانىن زارۇكا و يېن دايکادا
- ب رىا ناسكىرنا موزىكا تىقىن ئىزدىيا يېن سەدسالىيەن نافىن هاتنه دىتنى دەسىپىكا سترانىن دەستانان و سترانىن بازارقانىي.
- ب رىا ناسكىرنا سترانىن تىقىن ئەزدىيا ئوسا ژى هاتنه ئەيانكرنى تاقىن دىرۇكا موزىكا كوردى يېن ھەرى بالكىشە كەفنار سترانىن كوردى يېن مىتۆلۇزى، سترانىن ئىزدىيا يېن عولىي، سترانىن شايرىن كوردا يە سەدسالىيەن نافىن كو نموونىن گرانبهانە ل دىرۇكا چاندا كوردىدا.
- د وان سالىيەن كاركرنىدا چەند پرتووكىيەن من (لىكولىين زانىاريى، بەرھۆكىيەن نموونىن موزىكا كوردى) و گۆتارىيەن منه زانىاريى ب زمانى ئەرمەنى، روسيي، كوردى ل يېرىقانى، لىتىنگرادى (نها سانكت پېتىربورگ)، ستۆكھۆلى چاپ بۇون. ئوسا ژى تەقى كۆنفيرانس و سېمىنارىيەن زانىاريى ل بازارىن ئەرمەنسitanى، روسيييەن دبۇم. كارىيەن من يېن زانىاريى د مەيدانا موزىكا كوردىن ئەرمەنسitanىدا كاھىيەن ئىتنۇمۇزىكۇلۇزىا كووردى يېن پېشىن، وەكە كارىيەن بنگەھىن. ئەو پرسىيەن لىكولىيان بى گومان تەقى دەنگنىسىارىيەن نموونىن نۇ و ب كارانىنا تىخنۇلۇزىا نۇۋەن ھى وئى بىنە فەركرنى، و كووركرنى.

کارین رۆژنەمەڤانی

کارین منه رۆژنەمەڤانی ژ ۱۹۵۸-ئى سالى دەسىپ بۇويه گافا گوتارا منه پىشنه بچووك ل سەر كۆمۈزىتىرى دىيەيان جووزىپى ۋەردىدا ل رۆژنەما رىيا تەزە-دا چاپ بۇو، پەيرا، هەتان دەركەتنا مە ژ ئەرمەنستانى گوتارىن من ل سەر پرسىن چاندا كوردى و ئەرمەنيا ھەى ل رىيا تەزە و رۆژنەمەين ئەرمەنیادا، ھەى ب راديو ياكى دەاتنە بەلاڭىنى.

من ھى خاندنا خوه تەمام نەكربۇو گافا ژ سالا ۱-۱۹۶۵-۱۹۶۷-ئى هەتانى ل راديو ياكى دەاتنە بەلاڭىنى.

ئەز ئوسا ژى فەچىكىرنىن موزىكا كوردىغا مزوولىمە، چەند بەرھەمەين من كو من ژ بۇ پىيانۆبى ل كۆنسىرفا تۆريايى نېيسىبۇون، كەتنە د فۇندا راديو ياكى دەاتنە بەلاڭىنى.

کارین مامۆستاتىي

سالىن باشقە - باشقەدا من ئوسا ژى کارین مامۆستاتىي كريه. تەقى کارى راديو ياكى دەاتنە بەلاڭىنىن چەند بەرھەمەين من سەر ناھە تىگران چووخاجيانە موزىكىائىدا. پەيرا، سالا ۱۹۹۰-ئى هەتانى ۱-۹۲ من ئوسا ژ جەرباند بقىمە دەرسىبىزىدا موزىكىاكىدا كوردى ل زانىنگەها شەخسى ياكى دەاتنە بەلاڭىنى دەكتەر ئانھا خەتكەدا و ژ سالا ۱-۱۹۹۶-۱۹۹۸-ئى بۇومە مامۆستا زمانى كوردى ل دېستاناندا ۋەلپۇرنى، ئاوستراليا.

کارین جقاڭ

تەقى قان كارا من ئوسا ژ كارين جقاڭ دىكىر. ژ سالا ۱-۱۹۶۴-۱۹۶۸-ئى رىداكسىيۇنا رۆژنەما "رىيا تەزە"-دا بۇومە ئەندەم-كاركەرا بەشا

ژنا. ئەز و سىفَا (سقىتىا) بايلىقۇز دچوونە گوندا راستى دى و باشا دهاتن كو گوه نەددان خودندا زارۆكىن خوه، مژوولى ب وانارا دەربازىكىن، و جارنا گوتار ژ بۇ رۆژنەمى دىنىسىن.

ژ سالا ۱۹۸۴ - ۱۹۹۱ ھەتانى-ئەندەما شىورا رادىؤيا يېرىيغانى يَا كۈوردى يَا ھونەرمەندىيى.

ژ سالا ۱۹۸۷ - ۱۹۹۹ ھەتانى-ب ھەڭكاريا تۈسىنى رەشىد مە كۆما خاندكارىن كوردا يَا ستران و رەقاسى ل رەخ ئىينستيتۇوتا پەروھەدىي يَا دەولەتى ساز كر. كۆما مە چەند خەلات گرتىن. ئەم ل يېرىيغانى، پايتهختا گورجىستانى تىبلىيسيي چەند جارا ب كۆنسىرتابا شايىھتى پىشدا ھاتنە. ئەز ئوسا ژى بۇومە ئەندەما ھەنە رېخستىنин چاندھىي يىن ئەرمەنستانى و سۆقىتىا بەرى.

ژ كارىن باشقە-باشقە من كارى خوهىپە پرۆفەسسىيۇنالە مووزىكزانىي تەۋریا مووزىكا كوردى ھزكىريه و ھەتا نەها ژى ل سەر ھونەر و ھۆستاتىا گەللى مە ئەجييىمايى دەيىن. بىگومان فەمداريا من كۆئەم ب مووزىكا خوهقا تو گەلى كەمتر نىن و گۆتى ئەم بكارىن ملکى گەللى خوه بپارىزىن، خودى دەرىن- گەلە ئالى من كريي، مرا بۇويە ئارمانچ.

دەركەتنا مە ژ ئەرمەنستانى

ژ دەسپەكا سالىن ۱۹۹۰-ى، پەى كۆنفلېكتا ئۆرتا ئەرمەنستانى و ئازىيەجانى ژ بۇ ئەردى قەرباباخى و ھلوھشاندىندا دەولەتا سۆقۇتىيەرا، رەوشان ئەرمەنستانى يَا سىياسى و ئىكۆنۆمى پر خرافىبوو. ھنگى ھەركەس دخاست ژ ئەرمەنستانى دەركەشە و گەلە مالبەتا خوه دانە ل سەر رىيا خەرىبىيى. وەختا ئەز ب مالبەتا خوهقا نۇو ھاتبۇوم ئاوسىتراлиايى (س ۱۹۹۳،) مە خوه ل كوردىستانى تەخمين دىك، ئەم د ناشا جۇڭا كورىين

هەموو پەرچىن كورستانىدابون، هنەكى فرقىيا دىاليكتا ھەبۇو، جارنا مە
ھەۋدو فەم نەدەركى لى كوردبۇونا مە ئەم نىزىكى ھەف دەرن.

و وەكە ھەر كوردەكى ژ دەر ھاتى، ئەم ژى كەتنە د ناڭا جەفاك و چاندەكى
نوو پاشتى كوردى، ئەرمەنى و رووسى، ئەم كەتنە د ناڭا چاندا ئاۋوسترالى.
ھەقگۇهاستنا زمانا و چاندا ھىسا نىن، باشقە ژى ژ بۆ مەرقىيەن پرسىيەن
چاندەيىغا مژۇول، لى پېرا ژى منا دەولەمەندبۇونا دىنيناسكىرنى، زانەبۇونا
ئەدەت و چاندى، موزىكا يىن گەلەن مائىن چىپپۇن.

ل ئاۋوستراлиيائى كەچا من ئازا ئۆزمانىيان كاسەتىن دەنگنۇيىساريەن
فۆلكلۇرى يىن كۆمپاكت ب پرانى ل سەر جىدا كۆپىكىرن. كۆپىكىنا
كاسىيەتىن كەقىنە گلۇقەر ھى ژى مانە. ئازا خاندنا خوه ل ئاۋوستراлиيە
تەمامىكىر، تىزىن ماستەرى ل سەر سىياسەتا كوردا يە ئىرۇين نىفسى و نەها
چاوا لەكۆلىنېر وەزىرەتكى ئاۋوستراлиيادا كار دەكە.

كەچا منه مەزن رۆزان موزىكىزانە، خاندنا خوه ل يېرىقانى تەمام كريە.
پرتووكىيەن مەھمەت بايراك يىن "موزىك، دانس و شارقىيەن كوردى"
(٢٠٠٢، ئانكارا) ب ھەۋكارىا من و رۆزانى چاپ بۇون.

نەما ب زانەبۇونا زمانى ئېنگالىسىيە ئەمر مەرا ھىساتر بۇويە، سالىن
دەربازبۇويى يىن دىۋار تىنە بىركرىنى و ئانەگۆر مەجلا ئەز كارى خوه
بەردەوام دەكم. ل ئاۋوستراлиيائى چەند گۇتارىن منە ل سەر پرسىيەن موزىكى
كوردىن ئەرمەنسىستانى، دىرۆكاكا موزىكاكا كوردى ھاتنە ھازىركىنى و ل كۆثار
و رۆزىنەمە يىن كوردىدا چاپبۇون. ھەمى جارا دىجىرىبىن گۇتىن كوردى
ھەمەرى تىرمىننەن تىۋريا موزىكايى بېقىنەن و گۇتارىن خوددا ب كار بىنە.
نەما ئەز ل سەر بەرھەقىكا خوه يە "ئاوازىن كوردى" (ئاوازىن زورنى، مەيىت
و فيقى) كار دەكم. ژ بۆ ئاماھەكىرنا چاپكرىنى نۆتا يىن ئاوازا ھەوجەيى
بەرھەكىرنا ل سەر كۆمپووتىرىيەن، كۆز منرا هنەكى زەھمەتە.

هەروها، رۆژین مەدا ئەز ب شابوون پى دەسم کو پىشەکزانىن كورد
يىن مووزيكا كوردى پىشدا تىن، ئىكスピيدىسيا چىدەن و پرتووكىن
سترانان ب دەنگنىسىارىن نوتا چاپ دەن. پىرا ژى دفکرم كۆز بۆ كوردىن
خوهى مووزيكا رەنگىن چەند پىشەکزانىن مەجالىن تىخنۇلۇرى يىن
نووژەندا، گافا بىرا مەريا يا فۆلكلۇرى ھىدى-ھىدى مووزيكايى ھندىن.

خووشكا مەيمە نورى ژى ئىدى ٧٠ سالىھ

... سال زوو دەرباس دېن. تەيە بىكوتا دوه بۇو. ئەم، ل بازارى يېرىقانى
برەك گىنجىن كوردى بۇون، وەك خووشك و برا ل ھەف دجىيان. چقاس ژى
كار و پىشى مە جودا بۇون لى مژۇولبۇونا مە پرسىن كوردهوارى بۇون.
دۇورقا ب هزرەت و ھزكىرنا مە وەلات و تىكۈشىنە كەلى خوه دنهىرى...
كۆمەلا مەيمە گىنجا ھەبۇو، مە جەقىن، ئىثارى راستەاتەن چى دىكىن ئەم
دچوونە گۈندىن كوردان. ئۆدىن بىيورۇقى رۆزىنەما رىيما تەزە و رادىيەپارا
ئاخافتىن كوردى چىي راستەاتىن مە بۇون. ھەرى يەك ژ مە ب
پرسىگە كە چاند و دىرۇڭا كوردى ۋامۇول بۇو... .

ژ وى كۆما مە يەك ژى خووشكا مە نورى بۇو. ئەوى كۆنسىرثاتوريا
بازارى يېرىقانى يا ب ناڭ و دەنگ خلاس كرببو بەرەقىرن، نۇتكەنۋىسار و
لىكۈلىنا نموونىن مووزيكا كوردىغا مژۇول بۇو. خووشكا نورى و ھەقالى
مە، نېيسىكارى مەيمى ھزكىرى تۆسىنى رەشىد زەوجىن، دو كەچى خوهشىك
وانرا بۇون... .

ئەز خووشكا ھېڭىز، دۆكتۇرا ھونەرمەندىيى، پىسپۇرا مووزيكا كوردى،
زانىارا ئىيان نوررا ھەوارى ژ بۆ سالفەگەرە ب دل و جان پىرۇز
دەكم، ژىرا خوهشىيى، ئەمرى درېش و سەركەفتى دخوهزم.

ئەسکەرە بۆيىك

خووشکا مه نورا هه جی جهواری ٧٠ سالیه

شان رۆزان دۆته‌کە گەلی کورده هیژا و ناسکری، زانه‌کە چاندا سترانبیژیا گەلییری یا زیرەک و چالاک، دۆكتۇرا ھونەرمەندىزىانىي نورا جەوارى باوەربكى ژەر چار پەرچىن كوردىستانى و ژەممو گوشىن جهانى، ل كو كورد دىزىن، گەلەك پرۆزنانەيان دستىنە. زانه و پىسپۇرىن ھونەرمەندىا كوردى، دېرۆكناس و ماشۇقىن سازبەندىيا گەلییرى ٧٠ سالىا (١٠-ى) چريما پاشن سالا ١٩٤١-ى) زانيار و لىكۈلينهرا ب ناڭ و دەنگ ب دلشارى پېرۇز و بمبارەك دكىن، وېرا سەھەت و قەواتى، سەركەفتەن و ھىلانىن زانيارىتىي نوو، ژيانا ئارامى و بەختەوارىي دخوهزىن.

ناشى نورا جەوارى سلسەلتا مەيە ناھىن و سەرە يال سۆقىيتا بەرى رە زووغا رىند ناسە. لى ژ بق خوەندەقانىن مە يىن گەنج وئى ھەواسكار بە، كوو ئەم جارەكە دنى بىنن ل سەر زار، وەكى نورى ژ مالبەتا جەوارىيا يە، دۆتا ھاجىيى جندى جەوارى و زىينەقا ئىقۇ يا چارا يە. ئەوى تەربىيەت-تۆرە د ۋى مالا رەۋشەنبىران دە وەرگرتىيە، جارا يەكەمین نمۇونىن زارگۇتىنا مە رە بوبىيە ناس، چاند و ھۇونەرا كوردى ھز كرييە. د ۋى وارى دە، بىگۇومان، تەھسىرا زانه‌يى زارگۇتنى كوردى بىي مەشۇور، پرۆفېسۇر ھاجىيى جندى ل سەر نورى مەزن بوبىيە.

ئەم ب زانىستى دور و درېش ل سەر ژيانىيگاريا زانيارا ھزكىرى، كارى وئى د وارى پاراستن و توّماركىرنا نمۇونىن زارگۇتنى گەلېرى دە ناسەكىن. ژ بەر كول ژىرى ھۇون دكارن ب ھۇورگىلى ل سەر وئى و بەرھەمەن وئى بىن گرانباها بخويىن. ھەر تەنلى ئەم دخوهزىن چەند نووخته و خالىن گرنگ بدنە كەشى د دەربارى سازبەندىزىانىا وئى و ب زانيارى شرۇقە كرنا نەخش- نىگارىن فۇلكلۇرى دە.

نورا جەوارى نە كوتەنلى لىكۈلينەر، زانه‌کە ھونەرمەندىيا كوردىيە مەزنە،

لی ئەو ووسان ژی رۆژنامەقانەکە خودیشورەتە، خەباتکارەکە جەفاکىيە بەربچاھە. لى تو شك تونە، وەكى خەباتا لىكۆلىنەرىي د وارى سازبەندىا كوردى ده ژ بۆ وى بوويە ئارمانجا ژيانى يَا هەرە مەزن.

نوورا جەوارى ب دەھان گۆتارىن زانىاري نېھىي سىينە. بەرەفكىن و تۆماركىن نموونىن زارگۇتنە گەلەرى يا سترانبىزىي رەتەۋايى ئەۋى ئوسان ژى شىيەد و ئاوازىن مۇوزىكا كوردى ب تەھەرىن تىيۇرما زانىاري شرۇفە كريي، ئەو ھمبەرى نموونىن ئانەگۈر يىن چاندا سترانبىزىيا گەلەن جىنار كريي، دەنگنەفيسارىن وان نموونىن فولكلۆردى ب نۆتا كريي. ئەۋى رەھىن سازبەندىا كوردى ب رى-درېپىن لىكۆلىنەن تىپۆلۈزى دەرخستىيە ھۆلى.

ب گۆتنە پېشەكزانان كەدا نوورا جەوارى وەك زانىارا ھونەرمەدىي بەرى ھەرتىشتى د وى يەكى دە مەزنە و تى شىيەكەنەن، وەكى ئەۋى جارا يەكەمەن بنگەها تىيۇرما مۇوزىكا كوردى يا گەلەرى دەرخستىيە مەيدانى و ب زانىاري ئىزبات و شرۇفە كريي، پېوهەندىن سازبەندىا كووردى و ئەرمەنى ب ھۆستاتى نرخانديه و قىيمەت كريي، نموونىن ھونەرا كەڤنار د سترانىن گوندىتىيى ده، يانى د سترانىن پالەتىي، زارۆكان و لوورىيەن دايكان دەل سەر دەرەجەكە نوو ئانىيە بەر چاقان و نەقاش كريي.

تشتەكى بالكىشە، وەكى نوورا جەوارى دىيھار و ئىزبات دكە، كو دەستان و سترانىن بازىارىي وەك نموونىن سازبەندىا گەلەرى چاڭكانىا خوھ ژ قەول و بەيتىن. ئىزدىيان يىن سەدسالىن ناۋىن ھلدىن. ھەروها ئەو ب رىا ناسكىنا سازبەندىا قولخەقانىن ئۆلا. ئىزدىيان ئوسان ژى تەۋەككىيەن دىرۋىكا سازبەندىا كوردى يىن ھەرە كەڤنار سترانىن مىتۆلۈزى، سترانىن شايرىن كوردايە سەدسالىن ناۋىن وەك نموونىن چاندا نەتەوى يىن گرانباباها بەلى دكە، دەردىخە مەيدانى و دىرخىنە.

گەلەك جاران نوورا جەوارى د بەرەھەم و گۆتارىن خوھ دە نېھىسيە و

وهکلاندیه، وهکی پاراستنا چاندا کوردى، ب تەبەتى سازبەندىا گەلەرى پرسەكە پر گريىنگ و فەرزە. «مە ژ يىخەميا خوه گەلەك تىست ئۇندا كرنە، د وەختى دە بەرەڤ نەكرنە و نەنۋىسىنە، ئەو دېئىزە. پاراستنا چاندا مە ب خواندى رە گرىيدايى يە. ئەگەر مەرۆڤ ب خوه نكارە وى كارى بکە، دېنى قە نا د خواندى دە پشتىگريا زارۆكىين خوه بکە. هەتا ناھا ژى زارگۇتنا گەلەرى مە خودى و روھدار دكە، ناھىلە وەك نەتە و ئەم مەن بىن. ئىرۇ ئىدى دەم ھاتىيە، كو ئەم بۆرجى خوه ل بەر زارگۇتنى تام بقەدىن. دېنى ئەم زارگۇتنى ژ بۇ خوه و زارۆكىين خوه خودى بکن و بپارىزىن، وهكى كوردايەتى د ناڭ مە دا نەتەمەرە...».

ھەر تەنلى ئەم ل فەر دخوهزىن دەستتۈرئى ژ زانىارا پرەمەك نۇورا جەوارى بخوهزىن و ل سەر ۋان گۆتىن وى دە تىشىكى ژى زىدەكىن: ھەتانى دۆتىن گەلە وەك وە لاتپارىز و نەتەوھز، خەمخور و شرھەلال، زانە و بىلان ھەبن، نە كوتەنلى ئەم مە وى ل رۇوھەواتى ھەتا ھەتايى بىمینە و گۈوللەدە، لى ووسان ژى دوومكا چاندا کوردى وى شىرن و درېز بە!

پرييسكى مەۋى،
ئەندامى فىدىيراسىيونا رۆزئامەۋانىن نافەتەوى

ئەز ب دل و جان ٧٠ سالىا نۇورا جەوارى پىرۆز دكم. ۋى خانما خانمان ب سالان دايە پەرىچا باقى خوه فۇلكلۇرىستى ناقدار ھەجيي جندى. كەدا مالبەتى د بەرەۋەكىندا فۇلكلۇرا كورد دا گەلەك مەزنە. ئەز نۇورا خانم را گەلەك سالىن ب خىر و خوهشى ھەقى دكم.

رۆھات ئالاكوم

د ناشا كەچىن ھەجيي جندى دا نۇورا ھەجيي جەوارى خوه ل رېچ و شۆپا

باشی گرت: بوو زانیارا هونهرا کوردى يا سترانى و موزىکایي و نه کو
تهنى چەند بەرهقۇكىن تىكىستىن سترانىن کوردى ب نۆتان ۋادانە
وهشاندىنى، لى ب پىترا زى لىكۈلپىن كور د وارى هونهرا کوردى يا ستران
وموزىکايى، دا ب جى ئانىن...

وھزیری ئەشۇ

سالیه ۷۰ مه وردی

نوری جان، برا ٧٠ سالیا بوینا ته، بمبارهک و پیرۆز به، خوشکا مهیه پر ئاقل و خیرەت، بەدھو و نازک، کنهز و بەربەھر، ماقولول و هەیف... ئەم سەربلندن ب کار و خەباتین خوشکا خوھە. تو کارى باقى مەھەجىيى جىنى ياخۇرى زانلىقى بەردەھام دكى....

سالا ١٩٧١-ى، تو بويي دوكتورا هونه رمهندىي، پسپورا سازبەندىا كوردى.

نوری جان، ئەو کاری تە ب ھەلالى كريه و دكى توجار نايى بىيركىن، وئى
تم بى شىكراڭدىن و قىيمەتكىن. تو خزمەتى بەر تەمامىيا جاندا كورىدیدا دكى.
مالاتە ئاقابا!

ئەم تەرا، خۇوشكا مەيە ئەزىز، ساخى، سلامەتى، خۇھشېختى، ئەمرى
درېز و سە، كەتنە خۇھۇن.

تنه رویه ته - خوشکین ته فریدی، زینه، نازی.

نازا هەجى جەوارى

نازى خوشكا مەيە يا بچووكە، هزكريا گشكانە.
ئەو يەكە خەمخور، كنەز، هەيف، ئاقل و خيرەتە.
دەمى ئەو شاگرتا سىفىن ۱۱-۹ بۇ دېستانا
۱۲۲-ادا مامۆستا وى يا ماتىماتىكايى ئاز
بۇوم. نازى ژ ماتىماتىكايى قەوات بۇو، زۇو
بەرسىقا پرسىن چەتن ددا.

پەى كوتاكرنا دېستانىرا، ئەۋى بەشا
كىيىرنىتىكايى يا زانىنگەها يېرىقانىدا خوەند و
ب سەرفنيازى كوتا كر. پشترا، وەك مامۆستا ماتىماتىكايى دېستانىن
يېرىقانىدا كار كر.

سالا ۱۹۹۳-مالىقىدا كۆچ كرن بازارى بريانسىكى (رووسيا)، ل كونازى
زانىنگەها بريانسىكىدا بۇو دەرسىبىز ماٽىماتىكايى.
نازى پىرهكە ماٽىماتىكى دىنەيان، دۆكتور-پروفېسۆر فەيززىبى ئەگىتىه.

پ . س .

ئەم هەر پىنج خوشك د كارىن خوەدا تمى رووسىپى بۇونە. دۆخترى
ئەرمەنى بۆ خاترى ناف و هورمەتا فريجى نەخوهشىن كورد - زار بۇويا،
يان مەزن - باشتىر دنهىرىن و كاشا دەرھەقا وى يەكىدا فريجە دېھىست،
ئەۋى رازىبۇونا خوھ پىشكىشى وان دۆخترا دكىر
لى، مخابن... د مەيدانا مۇوزىكزانىيىدا نەقىيا رەوشەنبىرەكى مە نازى،
پشت دەركەتنا نورى ژ ئەرمەنسىستانى، ئىنىستوتۇتا ھونەرمەندىيىدا خوھ
چاوا "كەچا" نورى، "نەقىيا" ھەجيى جىندى دايە ناساندىنى و ل سەر
دەنگىزسارەن وە كار كرييە. دەرھەقا ئەكىدا جەقىنىدا هاتە گۇتنە (بنەپەر

سد-يىا جۇينىا پىشىكىيىشى ۱۰۰-سالىا ھەجىيى جندى ل ئاكاديمىا
ئەرمەنيستانىيە زانىارىيىدا، پەيپار سەرۆكى وى ئىنسىتىيەتىووتوى، پرۆف.
ئاخاسىان).

